

2.4 - TURISMUL ÎN JUDEȚUL TIMIȘ

- 2.4.1 Profilul turistic al județului Timiș
- 2.4.2 Analiza principalilor indicatori pentru turism.....
- 2.4.2.1 Capacități de cazare în județul Timiș.....
- 2.4.3 Potențialul turistic al județului Timiș.....
- 2.4.3.1 Caracteristicile și elementele specifice fiecărei zone în parte
- 2.4.3.1.1 Turism alternativ în zona urbană și periurbană a municipiului Timișoara.....
- 2.4.3.1.2 Turism alternativ multicultural în zona de vest a României
- 2.4.3.1.3 Agroturism, zona premontană a masivului Poiana Ruscă.....
- 2.4.3.1.4 Turism alternativ în zona Buziaș-Recaș-Lugoj
- 2.4.3.1.5 Turism alternativ multicultural în zona Deta-Banloc.....
- 2.4.3.1.6 Turism alternativ și de vânătoare în zona Pișchia-Maşloc

2.4 - TURISMUL ÎN JUDEȚUL TIMIȘ

2.4.1 Profilul turistic al județului Timiș

Județul Timiș dispune de o activitate turistică diversă bazată pe potențial turistic specific zonei. Turismul de afaceri este în continua dezvoltare și este susținut de avantajele competitive pe care Timișul și polul urban de dezvoltare Timișoara îl au în zona de vest a României. Alături de acesta potențial natural diversificat, deși mai puțin spectaculos în comparație cu cel montan, de delta sau costier, contribuie la completarea ofertei turistice a județului prin varietatea formelor de relief întâlnite, munte, deal și câmpie precum și prin fauna și flora specific acestora.

Pitorescul zonei montane, izvoarele de ape minerale și termale, recunoscute pretutindeni pentru calitățile lor curative, fondul cinegetic și piscicol bogat, precum și varietatea elementelor de arhitectură, artă populară și folclor asigură oferte de turism pe gustul fiecăruia.

Zonele cu un bogat **fond cinegetic** (Banloc, Bogda, Breștea, Chevereșu Mare, Dumbrava, Giroc, Hitiaș, Pădureni, Peciu Nou, Pișchia, Remetea Mică, Silagiu), precum și cele cu un fond piscicol diversificat (Bega - Lunca, Bega - Tomești - Românești, Bega - Margina, Timiș - Cebza, Timiș - Coșteiu) sunt foarte apreciate de iubitorii vânătorii și pescuitului sportiv.

În prezent, **pescarii sportivi** de pretutindeni se pot bucura de oferta specifică, creată prin amenajarea unor lacuri cum sunt Surduc, Ianova, Dumbrăvița sau Pișchia.

Zona de agrement a lacului Surduc (comuna Fârdea), amenajată în perioada 1972 -1978, într-un cadru cu o valoare peisagistică ridicată, a determinat crearea unui microclimat cu funcțiune recreativă: agrement, sport nautic, pescuit, ștrand.

Oferta turistică cuprinde **monumente și ansambluri arhitecturale** care se găsesc atât în Timișoara – ansamblul Secession, nucleul istoric al cartierului Fabric, Casa Contelui Mercy, Casa prințului Eugeniu de Savoia (1717), Claustrul Mănăstirii Franciscanilor, Cazinoul Militar, Palatul Baroc, Bastionul Cetății, (construit între 1730-1733), Primăria Veche (construită în stil baroc între 1731-1734); cât și în alte localități: ruinele fortăreței feudale-Margina (sec. XVII); Castelul Reginei Elisabeta de la Banloc; ruinele cetății Morisena-Cenad (sec. X); la Ciacova se poate admira „Cula Ciacovei” care are cinci secole de existență

Printre **ansamblurile mănăstirești** se remarcă 25 biserici din lemn vechi de peste 300 de ani la Pietroasa, Povargina, Dragomirești, Poieni, Margina, Curtea, Lucareț, Hezeriș, Românești etc.

În Timișoara se găsește Catedrala Ortodoxă, Catedrala Ortodoxă Sârbă (1744-1748), Sinagoga din cetate (1862-1865) și Catedrala Romano-Catolică-Timisoara.

Municipiul Timișoara dispune de un număr însemnat de **muzee și case memoriale**, de instituții muzical-culturale și de galerii de artă. Printre acestea se numără: Muzeul Banatului, Castelul Huniazilor, Palatul Episcopal Romano-Catolic. În județul Timiș sunt case și centre memoriale în municipiul Lugoj, orașul Jimbolia, comunele Ciacova, Lovrin, Traian Vuia și Lenauheim.

Județul Timiș adăpostește câteva rezervații naturale cu un număr mare de specii de plante și animale rare. În perimetrul localității Satchinez se găsește o importantă rezervație ornitologică, iar la Rădmănești se află o rezervație paleontologică. La Bazoș se află un frumos parc dendrologic, care conține o mare varietate de specii arboricole.

În municipiul Timișoara, numit și „orașul florilor”, se găsesc multe parcuri ca Parcul Botanic, care conține o mare varietate de specii arboricole și florale, Parcul Rozelor, Parcul Central, Parcul Alpinet, Parcul Catedralei și Parcul Justiției.

Cu valoare de destinație turistică sunt și:

- ✓ peștera Pietroasa, peșterile de la Crivina, Tomești, Românești, Luncanii de Jos; la peștera Românești au loc anual concerte simfonice, de rock sau Jazz. Sunt singurele concerte în peșteră din țară și printre puținele din lume.
- ✓ vulcanul noroios de la Forocici, vulcanul stins de la Dealul Roșu, conul vulcanic Șumig;
- ✓ Stânca lui Florian, Stânca lui Filip
- ✓ ruinele cetăților medievale de la Făget, Gladna-Română, Margina.
- ✓ Rezervația botanică pajiștea cu narcise Bătești - orașul Făget, 20 ha - din 2000 rezervație de interes național pentru protecția narcisei. Înflorire lunile martie-aprilie.
- ✓ Peștera din Stânca lui Florian- este o peșteră mică, lungă de numai 10 m și se află la 300 m amonte de fabrica de sticlă, în versantul abrupt din dreapta văii Bega, la 2 m deasupra talvegului.
- ✓ Peștera Cioaca Birtului (Luncanii de Jos)
- ✓ Peștera Albastră (Pietroasa)
- ✓ Peștera Piatra Fetii (Luncanii de Jos)

În Munții Poiana Ruscă, se pot găsi poteci marcate pe următoarele trasee: din localitățile Nădrag, Fârdea, Gladna Română, Zolt și Luncani la cabana Căpriorul; de la cabana Căpriorul, de la Luncani și de la Nădrag (prin Valea Cârliionțu) spre Vârful Padeș; Gladna Română – Zolt – Luncanii de Jos; Zolt – Pomărie – Tomești; din Nădrag la Cascadele, din Valea Cornet la Monumentul Turistului, la Turnul de observare prin Valea Izvodiei, la placa comemorativă a reginei Elisabeta; Jdioara – Cetatea Jdioara; Românești sat – Peștera Românești.

Alte Zone de atracție turistică din județul Timiș sunt și Zona Lacului Surduc, Pajiștea cu narcise Băltești-Făget, zona Cramele Recaș renumită pentru podgoriile sale, unde există un program de vizita a plantației de vie pe dealurile înSORITE și degustări oferite în adâncul hrubelor vechi de peste 50 ani.

Turismul balnear și de agrement se poate practica în orașul stațiune Buziaș și la Băile Călacea.

Stațiunea Buziaș este situată la doar 34 km sud-est de Timișoara pe DJ 592 și la 25 km de municipiul Lugoj. Este o stațiune balneară cu tradiție în tratarea bolilor cardiovasculare, ale sistemului nervos central, de nutriție și metabolism, profesionale, ale tubului digestiv, tulburărilor neuro-endocrine etc. Cazarea se poate face la Hotel Parc, Hotel Timiș, Hotel Buziaș sau Casa de Odihnă nr. 4 Banatul.

Băile Călacea este stațiune balneoclimaterică de interes general situată în Câmpia Banatului, la 25 km de Timișoara. Stațiunea are tradiție în tratarea bolilor profesionale determinate de munca în condiții de umiditate; afecțiunilor reumatismale degenerative; afecțiunilor ortopedico-reumatice. Stațiunea dispune de 250 locuri cazare confort I și II și căsuțe de camping.

Județul Timiș dispune de municipiile și orașele de centre de sport și agrement, baze de echitație și turism ecvestru, muzee, galerii de artă, 6 cinematografe, cluburi și restaurante tradiționale, teatre, Opera și Filarmonica care alături de evenimentele culturale-artistice completează oferta turistică, culturală, de agrement și petrecere a timpului liber. În mediul rural principalele **evenimente tradiționale** care au loc în comunele și centrele urbane din județul Timiș sunt rugile, festivalurile folclorice: Festivalul Inimii, în municipiul Lugoj – Ana Lugojana, Vatra de Olari, Efta Botoca – concurs național pentru instrumente cu coarde.

Județul Timiș este de asemenea bine reprezentat în ceea ce privește **etnografia și arta meșteșugărească**, la Timișoara existând un muzeu al satului. În același domeniu se remarcă și localitățile Giarmata, Sânnicolau Mare, Jupânești, Făget, Dumbrava.

2.4.2. Analiza principalilor indicatori pentru turism

2.4.2.1 Capacități de cazare în județul Timiș

Din punct de vedere statistic, evoluția capacității de cazare în județul Timiș a fost una de tip ascendent. În privința evoluției numărului de locuri comparativ cu anul 2005 se poate observa o creștere de 148,3%.

Din tabelul de mai jos rezultă un indice de utilizare a capacităților de cazare în funcțiune foarte redus, în scădere continuă, dar și o creștere a locurilor de cazare. Acest fapt se explică prin existența unor capacități de cazare care nu au fost renovate. Serviciile nu sunt întotdeauna de cea mai bună calitate, dar investițiile noi încearcă să răspundă în mod corespunzător exigențelor turiștilor din județul Timiș. Potențialul turistic este insuficient valorificat iar promovarea nu este încă suficient de atractivă.

Tabel 4.1 - Evoluția structuri de cazare turistică în județul Timiș

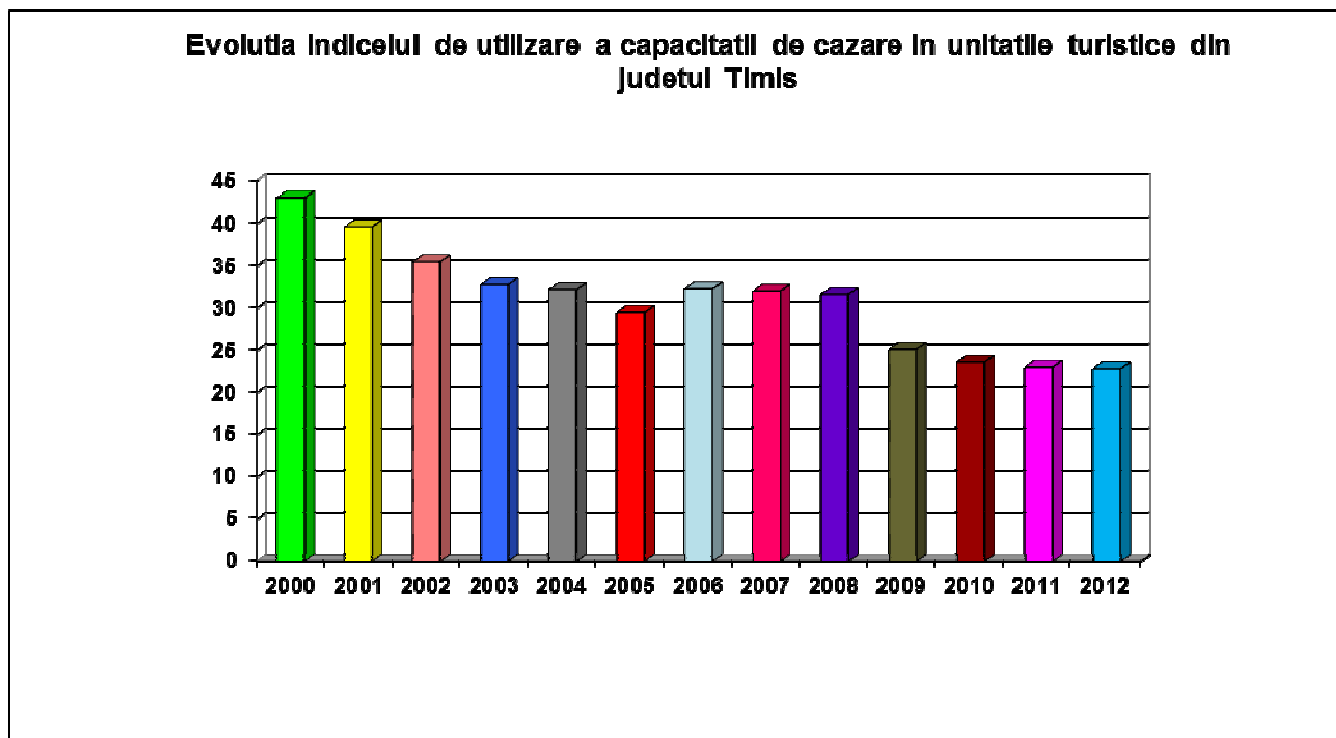
Tipuri de structuri de primire turistica	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Locuri cazare/2013
Total	131	153	163	8459
Hoteluri	64	70	72	5783
Hosteluri	2	5	7	346
Moteluri	2	2	2	84
Hanuri	1	1	1	20
Vile turistice	3	2	2	112
Campinguri	1	1	1	260
Tabere de elevi si preșcolari	2	2	2	109
Pensiuni turistice	45	56	60	1396
Pensiuni agroturistice	11	14	16	349

Tabel 4.2 Capacitatea și activitatea de cazare turistică în județul Timiș.

Anul - la 31 iulie	Capacitatea de cazare		Sosiri (mii)	Înnoptări (mii)	Indicii de utilizare a capacității în funcțiune (%)
	Existență (locuri)	În funcțiune (mii locuri zile)			
2000	4125	1235	204	532	43,00
2001	4273	1292	187	512	39,60
2002	4555	1344	172	478	35,50
2003	4938	1470	176	482	32,80
2004	5187	1598	190	514	32,20
2005	5410	1756	200	518	29,50
2006	5934	1884,3	246,7	608,3	32,30
2007	5724	1996,5	283,4	638,5	32,00
2008	6335	2072,0	281,8	655,6	31,60
2009	6550	2079,4	225,6	521,2	25,10
2010	6857	2142,5	216,2	506,3	23,60
2011	7472	2412,1	260,6	560,5	23,00
2012	8250	2618,5	281,2	600,2	22,80
2013	8459	2647,8	279,7	642,1	24,15

Sursa: INS, Tempo online 2014

Figura 4.1.

Sursa: INS, Anuarul Statistic al României, 2006, INS tempo online 2014

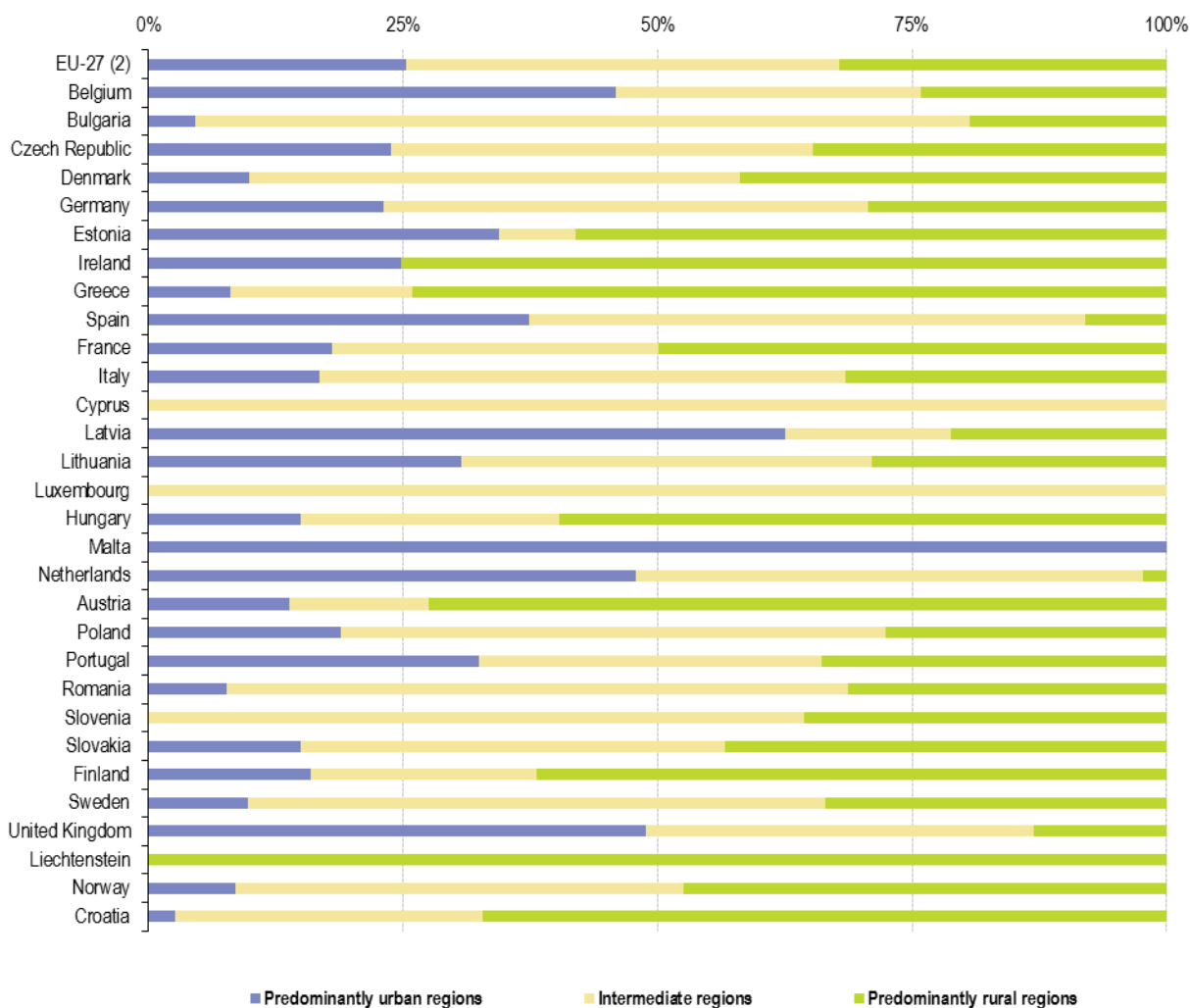
Se poate observa scăderea utilizării capacităților de cazare: în perioada 2006-2008 indicele utilizării capacităților de cazare s-a menținut la un nivel constant (dar redus), dar în perioada 2009-2013 a scăzut puternic, un indicator al scăderii interesului turiștilor pentru utilizarea unităților de cazare, dar nu neapărat și al scăderii atractivității zonei din punctul de vedere al turismului.

La nivel UE 27 conform datelor Eurostat se poate observa distribuția numărului locurilor de cazare (hoteluri, pensiuni, campinguri și alte facilități colective de cazare) în funcție de localizarea acestora (urban, periurban și rural). Conform acestor date se observă un decalaj la nivel național foarte mare față de valoarea medie a capacităților de cazare în mediul urban (foarte scăzut) și mediul periurban (aproape dublu față de medie) în timp ce locurile de cazare din mediul rural se înscrie foarte bine în media europeană. Dacă comparația este făcută cu state în care turismul este foarte bine dezvoltat observăm de exemplu în cazul Austriei ca distribuția locurilor de cazare în comparație cu situația din România, iar prin extrapolare în județul Timiș, este mai mare tocmai în mediul rural cu o valoare de 72,5%. Valori semnificativ peste medie se regăsesc și în alte țări cu potențial turistic natural (rural) bine valorificat (Finlanda, Grecia, Irlanda, Croația, Franța). Indicatorii României sunt similari cu cei ai Germaniei.

Tabel 4.3 – Numărul de locuri de cazare în hoteluri, campinguri și alte unități de cazare colective, prin tipologie urban-rural, 2011 (1) (% din numărul total de locuri de cazare)

	Regiuni predominant urbane	Regiuni intermediare	Regiuni predominant rurale
EU-27 (²)	25,3	42,5	32,2
Belgia	45,8	30,0	24,1
Bulgaria	4,6	76,1	19,3
Republica Cehă	23,8	41,4	34,8
Danemarca	9,9	48,1	41,9
Germania	23,1	47,6	29,3
Estonia	34,4	7,5	58,1
Irlanda	24,8	0,0	75,2
Grecia	8,0	17,8	74,1
Spania	37,4	54,6	8,0
Franța	18,1	32,0	50,0
Italia	16,7	51,7	31,5
Cipru	0,0	100,0	0,0
Letonia	62,5	16,3	21,2
Lituania	30,7	40,4	28,9
Luxembourg	0,0	100,0	0,0
Ungaria	14,9	25,5	59,6
Malta	100,0	0,0	0,0
Olanda	47,8	49,8	2,3
Austria	13,8	13,7	72,5
Polonia	18,9	53,5	27,6
Portugalia	32,4	33,7	33,9
România	7,6	61,1	31,3
Slovenia	0,0	64,3	35,7
Slovacia	14,9	41,7	43,4
Finlanda	16,0	22,2	61,8
Suedia	9,8	56,7	33,5
Marea Britanie	48,8	38,1	13,1
Liechtenstein	0,0	0,0	100,0
Norvegia	8,5	44,0	47,5
Croația	2,6	30,2	67,2

Source: Eurostat (online data code: tour_cap_nuts3)

2.4.3. Potențialul turistic al județului Timiș

Potențialul turistic al județului Timiș deși este diversificat, nu dispune de un potențial turistic natural relevant de tip montan, deltă sau litoral care să genereze automat atracții turistice. Cu toate acestea există potențial pentru dezvoltarea turismului de nișă, focusat pe obiective turistice care pot fi dezvoltate și valorificate ca atracții turistice.

Din această perspectivă analiza de potențial turistic pe principalele zone reprezentative din județ cu potențial turistic specific care pot fi dezvoltate și valorificate ca atracții și obiective turistice pot fi grupate astfel:

- ✓ Turism alternativ în zona urbană și periurbană a municipiului Timișoara
- ✓ Turism alternativ multicultural în zona de Vest a României
- ✓ Agroturism în zona premontană a masivului Poiana Ruscăi
- ✓ Turism alternativ în zona Buziaș-Recaș-Lugoj
- ✓ Turism alternativ multicultural în zona Deta-Banloc

✓ Turism alternativ și de vânătoare în zona Pișchia-Maşloc

Fiecare se caracterizează printr-un anumit specific care influențează potențialul turistic actual și care permite definirea unei strategii de dezvoltare turistică a zonei respective cu efecte pozitive pentru dezvoltarea economico socială a acestora și a județului Timiș în ansamblu.

2.4.3.1 Caracteristicile și elementele de potențial specifice fiecărei zone în parte:

2.4.3.1.1 Turism alternativ în zona urbană și periurbană a municipiului Timișoara

Amplasare

Zona este suprapusă pe aria de cooperare a Polului de creștere economică Timișoara și care include următoarele comune periurbane: Dumbrăvița, Șag, Giroc, Moșnița Nouă, Sînmihailu Român, Remetea Mare, Sacalaz, Dudestii Noi și Ghiroda precum și municipiul Timișoara în totalitate.

Aceasta include numeroase zone de agrement amenajate în jurul municipiului Timișoara (Pădurea Verde, Muzeul Satului Bănățean, Herghelia) precum și alte obiective de interes turistic astfel:

Vestigii arheologice, monumente și ruine medievale

În Timișoara se găsesc câteva vestigii arheologice și ruine medievale cât și monumente, cum ar fi: Fortificații de cetăți Timișoara – sec. XVIII; Castelul Huniazilor (1443-1447); Așezarea daco-feudală Cioreni – sec. III – IV; Fântâna Pașei (sec. XVII) (Calea Torontalului nr. 17). De asemenea, pe raza comunelor periurbane se află o serie de vestigii și monumente de interes turistic și cultural, zone cum ar fi: Așezarea neolitică (mil. III I. Chr.) în satul Chișoda, comuna Giroc; Cetatea de pământ (mil. II I. Chr.) în comuna Giroc; Cetatea turcească (sec. XIV - XVI) sat Ianova, comuna Remetea Mare; Ruine de mănăstire în satul Remetea Mare; Așezarea neolitică (mil. VI – IV I. Chr.), Cultura Vinča, sat Parța, comuna Șag.

Muzee și case memoriale

Municipiul Timișoara dispune de un număr însemnat de muzee. Printre acestea se numără:

Muzeul Banatului: Deschiderea oficială a muzeului are loc în 1877 și a fost deschis pentru public în 1889. Inaugurarea festivă are loc în 1891. Muzeul cuprindea colecțiile de arheologie și istorie veche, pinacoteca, colecția de științele naturii, biblioteca și arhiva, colecții îmbogățite semnificativ prin donațiile – în special de artă plastică a – lui Ormós. Muzeul Bănățean se mută, în 1947, în Castelul Huniade. Muzeul dispune de cea mai bogată colecție de păsări (datorată lui Dionisie Lințea) și de fluturi (Frideric König) din această parte a Europei. În anii următori, expozițiile de artă și de etnografie, care au fost expuse în aceeași clădire, cea a Castelului Huniade, au primit spații proprii, respectiv Palatul Baroc și Bastionul Cetății. În 2000 este inaugurat muzeul viorii (colecția Cornel Șuboni). Activitatea muzeului se desfășoară în secțiile de istorie, artă științe naturale și etnografie.

Palatul Episcopal Romano-Catolic construit între 1743-1752 în stil baroc, a avut funcții administrative. În 1783 devine reședința episcopului catolic.

Muzeul Satului Bănățean: În anul 1967 Muzeul Banatului a primit o suprafață de 17,3 ha teren la Pădurea Verde, în zona nord – estică a municipiului Timișoara unde s-au construit monumente de arhitectură populară și tehnică țărănească, astfel că la 20 august 1971 a fost deschisă pentru public secția în aer liber a Muzeului Banatului. Patrimoniul cultural deținut constă din 52 de monumente și peste 2300 de piese etnografice. De la 1 ianuarie 2000 Muzeul Satului Bănățean a devenit instituție de sine stătătoare aflată în subordine Consiliului Județean Timiș

Muzeul de Artă funcționează în clădirea Palatului baroc situat în centrul istoric al orașului în Piața Unirii.

Alte muzee: Muzeul de Artă Populară, Muzeul Mitropoliei Ortodoxe a Banatului, Muzeul Episcopiei Romano-Catolice, Muzeul Diocezei Sârbești.

Rezervații și arii protejate

Zona periurbană dispune de rezervații științifice: Arboretumul Bazoș cu o suprafață de 60 ha situat pe raza localității Bazoșu Nou și a comunei Remetea Mare și Parcul Botanic Timișoara cu o suprafață de 8 ha, precum și o arie protejată Pădurea Bistra cu o suprafață de 20 ha situată pe raza comunei Ghiroda.

Parcuri

Un farmec aparte este dat de parcurile și spațiile verzi ce se întind de-a lungul canalului Bega și în toate zonele orașului. Din acest motiv Timișoara a căpătat numele de "oraș al parcurilor și al trandafirilor".

Parcul Botanic este cel mai mare parc din Timișoara și conține o mare varietate de specii arboricole și florale protejate. A fost amenajat odată cu înființarea Școlii Militare de Cadeți.

Parcul Rozelor a fost înființat în anul 1891 numindu-se inițial „Franz Iosef”. După Primul Război Mondial parcul se va numi Parcul „Rosarium”. În perioada interbelică se construiește și teatrul de vară din cadrul parcului unde au loc diferite evenimente culturale.

Parcul Central a fost înființat în 1870 și este situat în centrul orașului, lângă Catedrala Ortodoxă. A fost construit pe locul primului cimitir al orașului și are o suprafață de 91.400 m²

Parcul Alpinet a fost creat de către Mihai Demetrovici în anul 1924 și conține o colecție de diverse specii alpine și subalpine. Este situat pe malul Begăi, între Podul Tinereții și Podul Traian.

Parcul Catedralei este situat în spatele Catedralei Ortodoxe din centrul orașului.

Parcul Civic, situat pe vechiul loc al Cazarmei Transilvania

Parcul Copiilor este destinat copiilor, fiind amenajate spații de joacă, de recreere, plimbare și un teatru în aer liber.

Parcul Justiției, este situat pe Bulevardul C.D.Loga și are o suprafață de 26.200 m² în formă triunghiulară, cu trecere prin Parcul Rozelor.

Parcul Gheorghe Doja este un parc cochet, străjuit de statuia martirului Gheorghe Doja. Înainte de anul 1900 existau aici depozite de lemne, iar mai târziu Piața de Porci.

În Timișoara se află și **Parcul dendrologic al Grupului Scolar Silvic**. Actualul Liceu Silvic dispune de un parc dendrologic amplasat pe scheletul pădurii naturale de stejăret ce vegeta în partea nord-estică a orașului. Exemplare seculare de stejari din vechea structură a pădurii mai vegetează și în prezent în parc, impunând prin masivitatea și vigoarea lor de creștere, vârsta unora estimându-se a fi în jur de 350-400 de ani. Exemplare asemănătoare de ulmi au dispărut cu circa un sfert de secol în urmă din cauza uscării în masă a acestei specii în pădurile din emisfera nordică.

Alte parcuri: Parcul Crucii, Parcul Corso din Piața Victoriei, Piața Bisericii din Piața Eforie.

Fauna și flora – specii rare ocrotite sau pe cale de dispariție

Parcul dendrologic al Liceului Silvic din Timișoara cuprinde:

- ✓ Specii monument al naturii: Tisa (*Taxus baccata*), Ghimpe(*Ruscus aculeatus*);

- ✓ Specii exotice: Ginkgo biloba (Prun auriu); Abies cephalonica (Brad de Grecia); Liriodendron tulipifera (Arbore lalea); Cephalotaxus drupacea (Cephalotaxus); Abies grandis (Brad urias); Cornus florida (Corn de Florida); Prunus laurocerasus (Laur); Quercus palustris (Stejar de balta); Quercus rubra (Stejar rosu); Acer negundo var variegatum (Artar american); Chamaecyparis lawsoniana (Chiparos de California)
- ✓ Rarități: Tilia platiphilos, varietatea rubra (Tei roșu); Tilia vitiaefolia (Tei cu frunză de viță de vie); Pseudotsuga glauca (Duglas brumăriu); Cryptomeria japonica (Criptomeria); Picia orientalis (Molid de Caucaz)

În pădurea de la Bazoș este răspândită, pe lângă alte specii de animale și veverița (Sciurus vulgaris)(R), specie ocrotită. Flora este foarte variată; în zonele joase, umede și în bălți se găsește o floră rară și ocrotită: Nufărul alb (Nymphae alba L.); Nufărul galben (Nymphae luteum L.); Stânjenel (Iris sibirica L.); Laleaua peștriță (Fittillaria meleagris L.), monument al naturii și Lăcrimioara (Canvallaria Majalis L.).

De asemenea, în Timișoara se găsesc câteva exemplare de arbori ocrotiți, cum ar fi: un exemplar de Alun turcesc (Carylus colurna L.); un exemplar de Chiparos de baltă (Taxodum distideum L.); Tisa (Taxus baccata L.) - șase exemplare; Arborede mătase (Albizzia juribrisimi) - șase exemplare; Arborele pagodelor (Ginkgo biloba L.) - două exemplare; un exemplar de Ulm (Ulmus laevis Pall).

Potențialul turistic

Din punct de vedere al potențialului turistic al zonei de turism alternativ de recreere periurban Timișoara putem să grupăm oportunitățile în cel puțin trei grupe de atractivitate:

a) prima grupă este constituită din turismul de recreere și de refacere de scurtă durată, constând din câteva centre de atracție zonale și anume: Arboretum Bazoș, Parcul Botanic Timișoara, Pădurea Bistra, lacurile artificiale de la lanova și de la Dumbrăvița, precum și apele curgătoare din zona Bega și Timiș. În aceste zone nu este amenajat nici un spațiu cu destinație de cazare sau de alimentație publică, în afara celor situate în orașul Timișoara;

b) a doua grupă constă din turismul de recreere și de refacere de sfârșit de săptămână care presupune petrecerea timpului liber o perioadă mai lungă de 24 de ore și include localitățile de pe malul Timișului, în special localitatea Șag.

c) a treia grupă de atractivitate poate fi considerată orașul Timișoara – Mica Vienă, în care arhitectura și istoria au creat un melanj de nostalgie și de spectacol. În orașul Timișoara merită să fie amintite câteva puncte de atracție:

- ✓ Cetatea Timișoarei sec. XVIII – cu vestigii în Piața Huniade, str. Bocșa, str. Popa Șapcă, Piața Russel, str. Oituz, str. Dima, str. 1 Mai.
- ✓ Zona istorică a cartierului Fabric sec. XVIII – str. Dacilor, str. Ștefan cel Mare, str. Școlii, piața Vârful cu Dor, str. Neculuță.
- ✓ Zona istorică a cartierului Iosefin – sec. XVIII
- ✓ Zona istorică a cartierului Elisabetin – sec. XVIII – str. T. Vladimirescu, str. General Dragalina, str. Odobescu, str. Romulus, str. Gh. Doja, str. Brașov.
- ✓ Ansamblul Corso – sec. XX – Piața Victoriei.
- ✓ Parcul Rozelor – 1929 – 1934 (arh. Mihai Demetrovici).
- ✓ Ansamblul Liceului Piarist – 1908 – 1909 (arh. Al. Baumgarten).
- ✓ Facultatea de Mecanică - 1921 – 1923 (arh. Duiliu Marcu).
- ✓ Fabrica de Bere – fondată în 1718, construcția actuală fiind terminată în 1890 – str. Ștefan cel Mare nr. 28.
- ✓ Cămine muncitorești – 1910 – str. Baader.

- ✓ Centrala hidrotehnică (1907 - 1910) (arh. Laszlo Szekely) pe canalul Bega.
- ✓ Casa baraj și ecluze la 8 km de Timișoara la Sînnmihaiu Român.
- ✓ Turnuri de apă – str. S. Micu nr. 16 și Simion Bărnuțiu nr. 3, anii 1912 – 1914 (arh. Laszlo Szekely).
- ✓ Palatul Dicasterial al Justiției; 1855 – 1860.
- ✓ Palatul Barak – Prefectura Veche; 1754 – 1774.
- ✓ Abatorul Timișoara; 1905 – 1907.
- ✓ Spitalul Militar; 1764 – 1766.
- ✓ Primăria Veche; 1731 – 1734.
- ✓ Cazinoul Militar; 1788.
- ✓ Castelul Huniazilor; 1443 – 1447.
- ✓ Casa contelui Mercy.
- ✓ Casa prințului Eugeniu de Savoya.
- ✓ Casa cu Pomul breslelor.
- ✓ Casa cu Atlanți.
- ✓ Podul metalic construit de ing. Andrei Saligni.
- ✓ Liceul C.D. Loga; 1902 – 1903.
- ✓ Liceul Eftimie Murgu; 1903 – 1904.
- ✓ Liceul Banatia – german; 1903 – azi Institutul de Medicină și Farmacie.
- ✓ Cazarma pompierilor din Iosefin – sec. XX.
- ✓ Liceul Piarist și Claustrul piariștilor; 1908 – 1909.

2.4.3.1.2 Turism alternativ multicultural in zona de Vest a Romaniei

Amplasare

Zona de turism alternativ multicultural este amplasată în partea de vest a județului, la congruența graniței triple de la Beba Veche și se mărginește cu Iugoslavia, Ungaria iar din România cu județul Arad. Zona este amplasată pe suprafața a nouă comune: Lovrin, Beba Veche, Cenad, Dudeștii Vechi, Teremia Mare, Sânpetru Mare, Periam, Lenauheim și Comloșu Mare, și două orașe – Jimbolia și Sânnicolau Mare.

Vestigii arheologice, monumente și ruine medievale

În zona de vest a județului se găsesc câteva vestigii arheologice și ruine medievale, cum sunt: Cetatea Morisena din localitatea Cenad, datând din secolele X – XVII; Câmpii de Tumuli din satul Nerău, comuna Teremia Mare, datând din mileniul II î. Chr.; Necropolă din prima epocă a fierului din Periam, datând din mileniul I î. Chr.; așezare din epoca romană de la Sânnicolau Mare, datând din secolele II-III; de asemenea, în satul Vizejdia din comuna Lovrin se găsesc tunuri datând din mileniul II î. Chr.

De asemenea în zonă se găsesc câteva monumente arhitecturale cum sunt: Hanul din comuna Comloșu Mare din 1848; Conacul Csehonics din Jimbolia datând din secolul XVIII; Hanul poștei din Lenauheim, datând din secolul XVIII; Conacul baronului Liptay din Lovrin din 1820 (azi Stațiunea de cercetări agricole); Conacul Nako datând din 1864 din Sânnicolau Mare, Biserica Sârbească din Sânnicolau Mare din 1783-1787 și Școala din Teremia Mare datând din anul 1823.

Rezervații și arii protejate

Zona de vest a județului Timiș întrunește cel mai mare număr de rezervații și arii protejate, în total cinci și anume: Pădurea Cenad cu o suprafață de 279,2 ha; Movila Sisilac cu o suprafață de 0,5 ha; Insula Mare Cenad cu suprafața de 3 ha; Rezervația naturală pentru protejarea dropiei de la Beba Veche, cu o suprafață foarte mare, de 2.187 ha și rezervația naturală a insulelor Igrîș cu o suprafață totală de 3 ha. De asemenea zona dispune de trei bazine piscicole: unul de 120 ha la Jimbolia, unul de 5 ha la Sănnicolau Mare și unul de 3 ha la Periam, bazinele fiind propice pescuitului sportiv. Trebuie să amintim că zona este străbătută de râul Mureș care formează de fapt granița dintre județele Arad și Timiș și județul Timiș și Ungaria pe de altă parte.

Fauna și flora – specii rare ocrotite sau pe cale de dispariție

Pe insulele Cenad și Igrîș se găsesc Cormoranul mare (*Phalacrocorax carvo*), Cormoranul mic (*Phalacrocorax pygmeius*) și Prigoria (*Merops apiostir*) iar la Beba Veche se găsește specia ocrotită Dropia (*Otis tarda*). În zonă se întâlnesc, pe lângă flora specifică zonelor de stepă și câțiva arbori ocrotiți cum sunt: Stejarul (*Quercus robur L.*) din Parcul Primăriei din Jimbolia; arborele pagodelor (*Ginkgo biloba L.*) - două exemplare de 100 de ani în preajma Căminului cultural din Pesac și un arbore Tisa (*taxao baccato L.*) în Parcul Mare din Lovrin.

În zona de vest există și o zonă cinegetică, în care speciile de interes cinegetic predominante sunt: căpriorul, iepurele, fazanul, potârnichea, prepelița, rațele și găștele sălbatice. Deși nu este specific zonei de câmpie, datorită pădurii Cenadului și altor factori pedoclimatici favorizanți (mâncare, apă, locuri de refugiu etc.) în ultimii ani sunt tot mai prezenți și mistreții. Vânatul răpitor este reprezentat de vulpe, dihor, nevăstuică, cioara grivă și coțofană. După ce aproape că a dispărut, în ultimul an a reapărut dropia

În apropierea graniței cu Serbia există de asemenea o zonă de interes cinegetic, cu o suprafață de 11.491 ha, din care o bună parte se întinde pe teritoriul administrativ al localităților Comloșu Mare, Lenauheim, Bulgăruș, Vizejdia, și pe o bună parte a orașului Jimbolia. Vegetația este exclusiv agricolă, cu oaze formate din vegetație forestieră antropică (perdele de protecție) și insule arboricole (salcâm). Din punct de vedere hidrografic, terenul nu este drenat de vreun curs de apă permanent. Există ceva bălți în imediata vecinătate a Jimboliei și canale de desecări. Ca specii de vânat, ele sunt caracteristice câmpiei de Vest a județului Timiș și, în general, teritoriului situat în zona de vest a României: iepurele, fazanul potârnichea, prepelița și căpriorul, la care se adaugă și alte specii, mai puțin semnificative pentru un astfel de teren (rațe, bizam) și bineînțeles răpitoarele cu pene și păr.

Potențialul turistic

Din punctul de vedere al potențialului turistic al zonei de turism alternativ multicultural din zona de vest putem să grupăm oportunitățile astfel:

a) Prima grupă este constituită din turismul de recreere și de refacere de scurtă durată. Acest tip de turism se practică în jurul orașelor Jimbolia și Sănnicolau Mare, atracțiile fiind constituite din rezervațiile naturale și bazinele cu apă termală și piscicole din zonă. În zona respectivă există câteva unități de cazare și alimentație publică în orașele Jimbolia, Sănnicolau Mare precum și în localitățile Periam și Lovrin.

b) A doua grupă de atractivitate pentru practicarea turismului multicultural o constituie amestecul multi-etnic și confesional al zonei. În această zonă ca și în celelalte zone ale județului în care nu este așa de pregnant, există un amestec multi-etnic. Turismul presupune vizitarea acestor localități în momentele de sărbătoare (kirwei, rugă, hram, bucsu, forschang etc.). Este demn de amintit că în zonă

există o mulțime de foraje cu apă geotermală care sunt utilizate în acumulări de apă pentru ștranduri și bazine de înot.

2.4.3.1.3 Agroturism, zona premontană a masivului Poiana Ruscă

Amplasare

Zona agroturistică a piemontului masivului Poiana Ruscăi este amplasată în partea de est a județului Timiș la granița cu județele Hunedoara și Caraș-Severin. Localitățile care aparțin acestei zone sunt: Margina, Curtea, Pietroasa, Tomești, Nădrag, Fîrdea, Dumbrava, Mănăștur, Traian Vuia, Bîrna, Criciova, Victor Vlad Delamarina, Găvojdia precum și un oraș - Făget.

Vestigii arheologice, monumente și ruine medievale

Întreaga zonă este atestată documentar încă din secolele XIII – XIV, constituind o comunitate românească aflată când sub ocupație turcească, când habsburgică. Vestigiile și monumentele zonei reflectă întru totul această alternanță.

În satul Românești există o așezare paleolitică din mil. VI I. Chr., la Făget se găsesc ruinele cetății Făgetului din secolele XVI – XVII; în satul Jdioara, comuna Criciova se află Cetatea Jdioarei din secolele XIV – XVI, iar în satul Românești din comuna Tomești, în peștera „Vârful lui Filip” se află o așezare neolitică din epoca bronzului datând din mil. II I. Chr.

În comuna Fîrdea pe Valea Brăinului se află o fostă mină de argint din secolele XIX. La Mănăștur există o așezare medievală și ruine de biserică din mil. III I. Chr. Precum și un pâlc de platani de pe vremea împărătesei Maria Tereza. În satul Poeni se găsesc ruinele castelului Oster von Leopoldina și cripta familiei Oster. La Românești se află Mănăstirea „Izvorul lui Miron”, iar în localitățile Victor Vlad Delamarina și Traian Vuia s-au născut poetul, respectiv inventatorul Traian Vuia.

Rezervații și arii protejate

Zona agroturistică a piemontului Poiana Ruscăi dispune de două rezervații naturale, respectiv Lacul fosilifer Rădmănești de 4 ha, aflat pe raza Ocolului Silvic Făget și Lacul cu Narcise cu o suprafață de 20 ha din satul Bătești aparținând de orașul Făget. De asemenea, în zonă se află o arie protejată în suprafață de 362 ha pe teritoriul comunei Fîrdea - Lacul Surduc. Acumularea Surduc, înființată în 1975, este cea mai mare întindere de apă din Piemonturile Vestice, având o suprafață de 362 ha. Este o apă oligotrofă, curată, cu maluri fără vegetație, doar partea amonte prezentând câteva tufe de răchită și sălcii pe malul polderelor de refulare înierbite.

Fauna și flora – specii rare, ocrotite sau pe cale de dispariție

Zona agroturistică a piemontului Poiana Ruscăi are câteva specii din fauna României foarte rare sau pe cale de dispariție. Dintre aceste specii trebuie amintite: corbul (*Corvus corax*) în zona Rădmănești; lăstunul de mal (*Riparia riparia*) în zona Hitiaș; râsul (*Lynx lynx*) în zona Făget și nu în ultimul rând ursul carpatin (*Ursus arctus*), în zona Făgetului. Din floră, specia cea mai interesantă este Narcisa (*Narcissus Poeticus*) întâlnită în zona Bătești, din comuna Făget.

Potențialul turistic

Zona agroturistică a piemontului Poiana Ruscăi se caracterizează printr-un potențial turistic foarte puternic și variat.

În Munții Poiana Ruscă, se pot găsi poteci marcate pe următoarele trasee: din localitățile Nădrag, Fârdea, Gladna Română, Zolt și Luncani la cabana Căpriorul; de la cabana Căpriorul, de la Luncani și de la Nădrag (prin Valea Cârliionțu) spre Vârful Padeș; Gladna Română – Zolt – Luncanii de Jos; Zolt – Pomărie – Tomești; din Nădrag la Cascadele, din Valea Cornet la Monumentul Turistului, la Turnul de observare prin Valea Izvodiei, la placa comemorativă a reginei Elisabeta; Jdioara – Cetatea Jdioara; Românești sat – Peștera Românești.

Se pot distinge patru categorii de turism practicabil în această zonă:

- a) turism de tabără pentru tineret
- b) turism alternativ de recreere pe Lacul Surduc

Lacul este înconjurat în mare parte de păduri de foioase și fânețe, pe maluri fiind ridicate numeroase case de vacanță. În zonă fauna este deosebit de bogată ceea ce face ca și atracția cinegetică să fie deosebit de mare. Animalele frecvent întâlnite sunt iepurele, popândăul, dihorul, nevăstuica, fazanul, cocoșul de munte, lupul, vulpea, mistrețul, veverița, cerbul, căprioara, pisica sălbatică sau chiar ursul.

Pe lângă lac sau în satele învecinate proprietarii caselor de vacanță sau sătenii oferă cazare și masă turiștilor.

- c) turism clasic organizat în hoteluri, moteluri, cabane și campinguri

Rețeaua de cazare a zonei este diversificată, incluzând hoteluri, cum ar fi la Făget hotelul Padeșul. De asemenea, la Tomești, în apropierea cărei localități se află și Peștera Românești, în care se organizează și concerte de muzică simfonică, funcționează complexul turistic „Valea lui Liman” iar în apropiere de localitate Nădrag cabana „Căpriorul” .

- d) agroturism în stadiu incipient de organizare

Trebuie să precizăm că ofertele de cazare în zona de interes sunt multiple și variate, dar nu sunt în totalitate clasificate. Zona dispune de un potențial agroturistic ridicat.

2.4.3.1.4 Turism alternativ în zona Buziaș-Recaș-Lugoj

Amplasare

Zona turistică este amplasată în centrul județului și are în componență un număr de două orașe și cinci comune, în total șapte centre teritorial administrative: Lugoj, Buziaș, Recaş, Boldur, Racovița, Chevereșu Mare și Coșteiu.

Vestigii arheologice, monumente și ruine medievale

Zona turistică analizată este deosebit de bogată în vestigii arheologice și în monumente arhitecturale datorate vechimii localităților din zonă, vechime confirmată inclusiv de atestarea documentară a acestora. Dintre vestigiile arheologice putem să enumerăm: așezarea fortificată din prima epocă a fierului din satul Herneacova, comuna Recaş, din mileniul I î. Chr.; așezarea paleolitică din satul Izvin, comuna Recaş din mileniul V î. Chr.; așezarea paleolitică din „Grădiște”, sat Stanciova, comuna Recaş din mileniul VI î. Chr.; așezarea din prima perioadă a fierului din satul Silagiu, oraș Buziaș din secolul IX – IV î. Chr. Nu trebuie uitate ruinele Cetății medievale a Lugojudului din sec. XV – XVI. Dintre monumentele arhitecturale a zonei trebuie și merită amintite câteva din orașul Buziaș, datând din secolul XIX, cum ar fi:

- ✓ Hotel Grand
- ✓ Hotel Bazar
- ✓ Cazinoul
- ✓ Gara mică

- ✓ Baia 1 și 2.

În zonă se mai pot vizita câteva monumente cum ar fi casa cu nr. 37 din Boldur și Biserica de lemn din satul Căpăț, comuna Racovița.

În orașul Lugoj merită să rețină atenția vizitatorilor:

- ✓ Teatrul Vechi – 1835;
- ✓ Biserica Minariților – 1733
- ✓ Podul de fier – 1899
- ✓ Abatorul – 1889
- ✓ Hanul Poștei – 1726.

Printre monumentele arhitecturale ale zonei merită și trebuie să amintim barajul și Casa Baraj, „Casa stavilă” de la Coșteiu, nod hidroenergetic de importanță majoră ce a marcat lucrările de regularizare a cursului râului Bega și Timiș, fiind construit în anul 1759. În localitatea Tapia se găsesc vestigiile vechii așezări Tapae, locul bătăliei daco-romane. Tot aici trebuie amintit busturile unor personalități care s-au născut, au trăit și au creat în această zonă: Ion Vidu, Coriolan Brediceanu, Traian Grozăvescu, Tiberiu Brediceanu, Eftimie Murgu și alții.

Rezervații și arii protejate

În zonă se află două arii protejate, dintre care una este zona de protecție a resurselor stațiunii Buziaș cu vegetație forestieră de la Pădurea Dumbrava, cu o suprafață de 310 ha, iar cea de-a doua este constituită de Pădurea și Parcul Buziaș, de 25,16 ha, zonă de protecție a resurselor de apă minerală. La începutul secolului, în anul 1906, când familia Iacob Muschong a achiziționat Băile Buziaș, în jurul acestora se întindea o „grădină ornamentală” de câteva hectare, cu precădere taxoni ornamentali (*Platanus*, *Thuja*, *Tisa* etc.) înconjurați de elementii pădurii naturale (*Quercus*, *Tilia*, *Fraxinus* etc.).

Fauna și flora

Printre speciile de faună ocrotite posibil de întâlnit în zonă menționăm Prigoria (*Meraps apicester*) și Lăstunul de mal (*Riparia riparia*), întâlnit mai ales pe valea și lunca râului Timiș. Dintre arborii ocrotiți trebuie să amintim exemplarul de Pin negru de Banat (*Pinus nigra var Banatica*) de 70 de ani din Cimitirul catolic din Lugoj. În Parcul Buziaș există câteva exemplare multisekulare de Platan.

În partea de sud-est a județului Timiș, la limită cu Caraș Severinul, într-o zonă colinară, se află amplasat fondul de vânătoare Visag, Se întinde pe o suprafață de 11.749 ha, din care 868 ha sunt acoperite de păduri, 1.573 ha sunt pășuni, iar 9.035 ha sunt arabil, fânețe și livezi. 85 ha reprezintă luciu de apă, iar 192 ha sunt terenuri neproductive. Specii de interes cinegetic sunt : fazani; iepuri; mistreți; căpriori; sitari de pădure; rațe.

Potențialul turistic

Potențialul turistic al zonei constă în două direcții principale: prima direcție o reprezintă turismul clasic organizat în centre specializate (Lugoj, Buziaș, Chevereș), iar cea de-a doua derivă din caracterul agricol (viticol) al zonei. Această zonă este renumită pentru producțiile viticole realizate.

- a) tabăra pentru tineret din Chevereșu Mare
- b) Stațiunea balneară Buziaș

Stațiunea a fost cunoscută pentru serviciile balneare și de exploatare a apelor carbogazoase încă din anii 1811-1815. Localitatea a fost menționată pentru izvoarele de acid carbonic de pe vremea romanilor,

sub denumirea de Ahilis. În 1812-1815 se amenajează parcul cu puiți de platani aduși din Sicilia, iar din 1812 există un exemplar gigant de platan. Stațiunea dispune de trei izvoare publice de apă minerală în parc și de un ștrand cu apă minerală.

c) turismul alternativ viti-vinicol (de podgorie)

Acest tip de turism constituie o oportunitate a zonelor specializate în producții viti-vinicole în care există posibilitatea valorificării superioare a acestui potențial. Zona este amplasată pe câmpia înaltă și piemontul Lipovei, respectiv a Poianei Rusca, conferind prin așezare și expunere la soare condiții favorabile cultivării viței de vie.

Cramele Recaş sunt renumite pentru podgoriile sale, unde există un program de vizita a plantației de vie pe dealurile înșorite și degustări oferite în adâncul hrubelor vechi de peste 50 de ani.

2.4.3.1.5 Turism alternativ multicultural în zona Deta-Banloc

Amplasare

Zona este amplasată în partea de sud a județului, la granița cu Serbia și Muntenegru. Zona cuprinde comunele Ghilad și Banloc precum și orașele Deta și Ciacova.

Vestigii arheologice, monumente și ruine medievale

În zona delimitată de cele patru administrații care formează un potențial turism alternativ multicultural se impun câteva vestigii arheologice, monumente și ruine, după cum urmează: în satul Ofsenița, comuna Banloc, se găsesc Tumuli datând din mileniul II î. Chr., iar în satul Opațița, oraș Deta, există rămășițele unei fortificații medievale din secolele XII – XVI.

Trebuie amintit Castelul de la Banloc, construit în 1759. De asemenea în localitatea Partoș există o mănăstire care are un paraclis din secolul XVI, în timp ce mănăstirea dăinuie din secolele XIII – XIV. În orașul Ciacova din cetatea dărâmată în 1701 și construită între anii 1390-1394 a rezistat doar „Cula”. În localitatea Cebza se găsește o biserică din lemn, cu un izvor considerat tămăduitor. În localitatea Ciacova se păstrează casa scriitorului Dositei Obradovici, iar în localitatea Gad se găsesc Conacurile „Gudemus” și „Gad 2”. În orașul Deta merită amintite biserica catolică, ștrandul termal și în general aspectul patriarhal al unui stil mobarak specific orașului de provincie din zona de șes. De asemenea s-a descoperit și o fortificație medievală din secolele XII – XVI.

Rezervații și arii protejate

Singura rezervație științifică este parcul de la Banloc care are o suprafață de 8 ha și în care se înalță 10 bucăți de Pin negru de Banat (*Pinus nigra var Banatica*) de cca 70 ani. De asemenea, zona dispune de două bazine piscicole la Ciacova de 4 ha și la Deta de 3 ha, unde se poate practica pescuitul sportiv.

Fauna și flora

Atât fauna cât și flora sunt specifice zonelor de șes și de luncă. Dintre speciile rare sau ocrotite amintim Pinul negru de Banat care se găsește în rezervația științifică a Parcului din Banloc. Menționăm că în localitatea Banloc a fost înființată și perfecționată prima exploatare de orez din Banat, creându-se și un soi de orez de Banloc. Din păcate, la ora actuală, exploatarea nu mai funcționează, existând doar urme ale digurilor și a canalelor de irigare.

Potențialul turistic

Potențialul turistic al zonei este destul de redus atât ca varietate a punctelor de atracție cât și din punct de vedere al numărului lor. În localitatea Deta se poate vorbi de un turism balnear la ștrandul din localitate, care dispune de 2 bazine și de un număr de 40 locuri de tratament. De asemenea, localitatea Deta mai dispune și de un hotel și posibilități de alimentație publică pentru a servi ca bază de plecare atât la Castelul și Parcul Banloc, cât și la Biserica și Mănăstirea Partoș. Timișul, râul care a dat numele județului, străbate teritoriul comunei Ciacova, iar pe malurile sale, mai ales în localitățile Cebza și Gad, se profilează o bază de agrement cu căsuțe de vacanță de weekend și chiar cu unități pentru turism organizat (cabane, camping).

2.4.3.1.6 Turism alternativ și de vânătoare în zona Pișchia-Maşloc

Amplasare

Zona de turism alternativ și de vânătoare Pișchia-Maşloc se situează în zona de nord a județului Timiș, cuprinzând comunele Orțișoara, Maşloc, Pișchia și Bogda.

Vestigii arheologice, monumente și ruine medievale

Atracțiile turistice în domeniul vestigiilor arheologice și al ruinelor medievale sunt în număr destul de limitat, atât datorită ariei destul de reduse a zonei cât și amplasării acesteia între cele trei mari cetăți ale evului mediu: Timișoara, Arad și Lipova.

Merită însă amintite: „Cetatea Turcească” de pământ de la Alioș, comuna Maşloc, secolele XIV – XVI; Cetatea medievală din Bencecu de Jos, comuna Pișchia, sec. XIV – XVI; „Șanțul turcilor”, comuna Maşloc, sec. XIV – XVI; așezarea din epoca bronzului din satul Seceani, comuna Orțișoara, mileniul II î. Chr. De asemenea, trebuie amintite conacul din comuna Maşloc, datând din 1855 și biserica romano-catolică din comuna Bogda, sat Cenei, din 1860.

Rezervații și arii protejate

Menționăm ca zonă protejată Mlaștinile Murani, cu o suprafață de 200 ha, situate pe raza comunei Pișchia. Pe lângă pescuitul sportiv posibil de practicat în zona descrisă, în lacurile și bălțile din zona Pișchia - Maşloc există și un potențial cinegetic important. Din totalul de șapte zone cinegetice ale județului Timiș cu o suprafață de 9.814 ha, patru aparțin zonei (Pișchia, Alioș, Șarlota Mare, Șarlota - Hodoș) și totalizează 6.649 ha, adică 68% din totalul suprafeței fondului cinegetic.

Fauna și flora

Dintre speciile din fauna ocrotită sau rară găsim în zona Murani broasca țestoasă (*Emys arbicularis*), corcodelul (*Podiceps cristatus*), precum și cormoranul mic (*Phalacrocorax pygms*) în pasaj. În zona descrisă fauna și flora sunt deosebit de bogate, creând condiții microclimatice favorabile pentru dezvoltare. Abundența faunei creează condiții deosebit de favorabile pentru a practica vânătoarea sportivă în toate anotimpurile anului, cu excepția verii.

Potențial turistic

Potențialul zonei de turism alternativ de vânătoare Pișchia-Maşloc se sprijină pe existența în zonă a două amenajări turistice: Băile Calacea și Tabăra pentru tineret Bogda. Băile Călacea este o stațiune balneoclimaterică de interes general situată în Câmpia Banatului, la 25 km de Timișoara. Stațiunea are

tradiție în tratarea bolilor profesionale determinate de munca în condiții de umiditate; afecțiunilor reumatismale degenerative; afecțiunilor ortopedico-reumatice. Stațiunea dispune de locuri cazare de două și trei stele precum și la un popas turistic

Zonele cu un bogat fond cinegetic (Banloc, Bogda, Breștea, Chevereșu Mare, Dumbrava, Giroc, Hitiaș, Pădureni, Peciu Nou, Pișchia, Remetea Mică, Silagiu), precum și cele cu un fond piscicol diversificat (Bega - Lunca, Bega - Tomești - Românești, Bega - Margina, Timiș - Cebza, Timiș - Coșteiu) sunt foarte apreciate de iubitorii vânătorii și pescuitului sportiv.

Vânatul de bază în județul Timiș este căpriorul, mistrețul, iepurele, fazanul, cerbul lopătar, ursul, lupul, pisica sălbatică, râsul și cerbul comun. Ca suprafața de pescuit AJVPS TIMIȘ deține: pe Râul Timiș – 53 km; pe Râul Bega – 82 km; Bălțile pescărești din Lugoj – 58 ha; Bălțile din Partoș – 14 ha.

Ca o a treia posibilitate de practicare a turismului este cea de agroturism, practicat mai ales în zona de deal Bogda, Altringen, Charlottenburg.

2.5 - MEDIUL CULTURAL, RELAȚIILE CU SOCIETATEA CIVILĂ ȘI RELAȚIILE DE COOPERARE TRANSFRONTALIERĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ

2.5.1	Analiza mediului cultural.....
2.5.1.1	Tradiția culturală.....
2.5.1.2	Cultura scrisă.....
2.5.1.3	Artele spectacolului.....
2.5.1.4	Artele vizuale.....
2.5.1.5	Patrimoniul cultural mobil al județului Timiș.....
2.5.1.6	Patrimoniul cultural imobil al județului Timiș.....
2.5.1.7	Cultura populară și tradițiile.....
2.5.1.8	Cultură și civilizație tradițională.....
2.5.2	Relațiile cu societatea civilă.....
2.5.3	Relațiile de cooperare transfrontalieră.....
2.5.3.1	Euroregiunea DKMT.....
2.5.3.1.1	Cooperarea în domeniul cultural în Euroregiunea DKMT.....

2.5 - Mediul cultural, relațiile cu societatea civilă și relațiile de cooperare transfrontalieră a Județului Timiș

2.5.1. Analiza mediului cultural

2.5.1.1. Tradiția culturală

Pe fundalul toleranței reciproce sentimentul apartenenței naționale a determinat păstrarea tradițiilor și valorilor spirituale specifice, cultura a devenit un element de coeziune socială a locuitorilor acestui spațiu. O caracteristică importantă o reprezintă înființarea a numeroase societăți și asociații culturale a naționalităților începând cu secolul XIX-lea. Timișul a rămas un spațiu de interferențe spirituale în care respectul reciproc al valorilor a creat aici un model de multiculturalitate și un model multiethnic de valori care contribuie la performanțele județului Timiș.

2.5.1.2. Cultura scrisă

Datele existente arată o scădere a numărului și activității bibliotecilor existente și a activității acestora.

Tabel: 5.1 - Biblioteci existente în județul Timiș

An	Unități (număr)	Volume existente (mii)	Volume eliberate (mii)	Cititori activi (mii)	Din care: biblioteci publice		
					Unități (număr)	Volume existente (mii)	Volume eliberate (mii)
1990	672	6552	2397	217	247	2402	933
2000	420	5791	2823	207	79	1513	797
2001	407	5849	2668	175	81	1521	898
2002	408	6202	2523	180	82	1515	800
2003	403	5333	2245	173	82	1514	995
2004	366	6126	2460	193	82	1514	751
2005	391	6131	2260	138	90	1508	648
2006	379	6070	2067	132	91	1524	592
2007	383	6168	1740	138	88	1505	436
2008	378	6295	1840	150	89	1528	606
2009	372	6275	2472	148	89	1528	416
2010	355	6080	2078	153	89	1532	404
2011	322	5691	1902	125	89	1536	384
2012	299	5787	1674	124	62	1398	325

Tabel 5.2 - Biblioteci existente în județul Timiș

Județul Timiș		Timișoara	
2011	2012	2011	2012
322	299	79	84

Tabel 5.3 biblioteci pe categorii de biblioteci

Categoriile de biblioteci	2011	2012
Total	322	299
Ale instituțiilor de învățământ	9	9
Specializate	22	17
Școlare	202	2011
Publice	89	62
Județene	1	1
Municipale și orașenești	9	9
Comunale	79	52

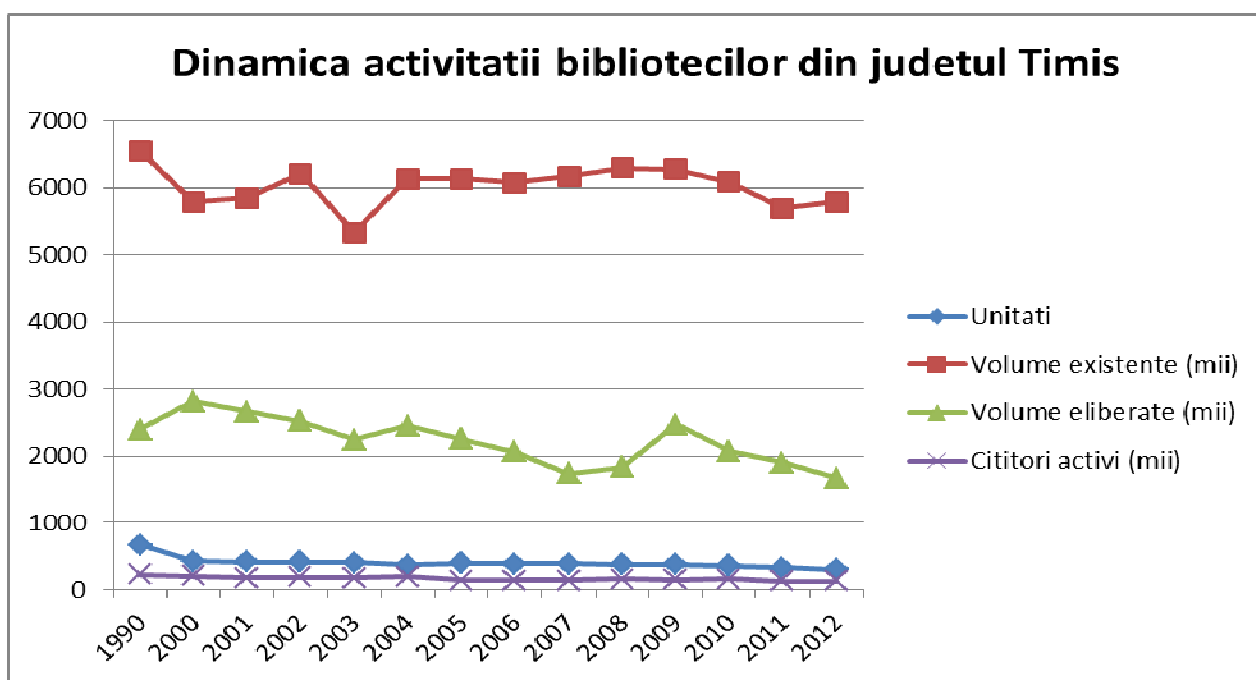

Figura 5.1.

Se poate observa o scădere continuă a numărului bibliotecilor în județul Timiș, precum și a numărului de cititori activi. Totuși, fondul de carte a crescut ușor în perioada 2004-2009, fără a ajunge însă la numărul existent în 1990.

Biblioteca Județeană colaborează și cu alte instituții de învățământ și de cercetare la realizarea unor evenimente culturale comune, asigură asistența de specialitate bibliotecilor din județ. Biblioteca oferă cititorilor săi aproximativ 750.000 de publicații - cărți, periodice și alte documente grafice și audio-vizuale, în limba română și în limbi străine. Anual, achiziționează 15.000 de unități de bibliotecă, însumând 2.400 de titluri; înscrie peste 17.000 de cititori, difuzează aproape 500.000 de volume și înregistrează o frecvență de peste 200.000 de cititori. Prin structura colecțiilor pe care le deține, Biblioteca Județeană Timiș are caracter enciclopedic și se adresează tuturor categoriilor socio-profesionale.

2.5.1.3. Artele spectacolului

Arta spectacolului este cel mai vast și reprezentativ domeniu cultural al județului, atât prin numărul actorilor culturali cât și prin oferta realizată. Viața muzicală are o tradiție de aproape trei secole și este reprezentată prin prestigioasa activitate a Operei Române din Timișoara și a Filarmonicii Banatul. De-a lungul anilor, cele două instituții standard din urbe au realizat și organizat numeroase stagiuni și turnee în teritoriu, colaborările între cele două instituții cât și cu instituții terțe determină o dezvoltare certă a spațiului în care se manifestă. Viața teatrală timișeană se caracterizează printr-un element de unicitate european, coexistă cu stagiuni permanente Teatrul Național Mihai Eminescu, Teatrul Maghiar Csiky Gergeky și Teatrul German de Stat.

2.5.1.4. Artele vizuale

Studiul asupra peisajului plastic necesită raportarea fenomenului la contextul general în care acesta se manifestă atât pe verticală cât și pe orizontală, pentru a putea decela modul specific de inserție al fenomenului plastic contemporan, într-o contradicție deja existentă, pe de o parte și pe de alta, pentru a vedea felul specific în care același fenomen răspunde sau nu impulsurilor sociale existente, contemporane. În contextul vieții ultracontrolate de puterea politică, forma asociativă crea, pe lângă constrângerile generale și o sumă de avantaje de care artiștii plastici puteau beneficia. Pe de altă parte, existau fonduri de achiziții anulate, achiziții care se făceau din materialul expus. Aceste surse au făcut posibilă existența unui număr de artiști care au putut să se susțină.

Fondurile de achiziții de stat s-au sistat după 1989, dar infrastructura a rămas aceeași. În consecință, deși U.A.P. dispune de un important potențial uman, în plan material nu există fonduri, iar membrii săi trebuie să recurgă la alte mijloace de subzistență care să le asigure minimul necesar supraviețuirii.

2.5.1.5. Patrimoniul cultural mobil al Județului Timiș

În județul Timiș există un bogat patrimoniu cultural mobil, acumulat în timp, din păcate se constată lipsa unui cadru funcțional viabil de aplicare a legislației.

Muzeele sunt instituții de cultură, educație și divertisment ce dețin un bogat patrimoniu mobil insuficient pus în valoare și pe cale de degradare, datorită lipsei spațiilor expoziționale și de depozitare, a resurselor financiare pentru modernizarea sistemelor de expunere și conservare. Se constată lipsa unui parteneriat stabil cu instituțiile educative și cu instituțiile de turism care să ducă la creșterea interesului publicului pentru oferta culturală a acestor instituții. Există un public vizitator fidel muzeelor, dar există o lipsă de interes a publicului pentru activitatea muzeală cu reală valoare științifică în favoarea divertismentului și facilului. Lipsa materialelor auxiliare și a dotărilor necesare pentru realizarea unei prezentări moderne determină o constantă numerică redusă a publicului.

2.5.1.6. Patrimoniul cultural imobil al Județului Timiș

Patrimoniul cultural imobil păstrează memoria și identitatea spațiului timișean, definind personalitatea specifică a arealului investigat. El este într-un proces de degradare, amenințat de evoluția mediului fizic și de om prin neîntreținere și degradare voită, salvarea patrimoniului cultural imobil tinde să devină o prioritate importantă la nivel central și la nivel local.

Monumentele de arhitectură, bisericile din lemn, pictate sau nu, surprind prin echilibrul proporțiilor și pitorescul compozițiilor picturale, fără a fi îngrădite de epoci, stiluri sau funcțiuni, ele contribuie în mare măsură la realizarea unei imagini emblematice a județului. Patrimoniul urban degradat, de o inestimabilă valoare istorică, poate fi conservat dacă se va stabili un cadru juridic coerent care să îi garanteze protecția efectivă, în speță echilibrul instabil dintre dezvoltare și regres, dintre protecție și distrugere a valorilor locale.

Un recent studiu a patrimoniului imobil din mediul rural furnizează următorul raport dintre factorii dezvoltării și consecințele lor, atât timp cât nu se manifestă un sistem protector din interiorul sau exteriorul comunităților:

- ✓ agresarea mediului natural
- ✓ mutații socio-etnice necontrolate
- ✓ modificări în sfera vieții comunitare
- ✓ discordanțe în relațiile dintre localnici și noii veniți
- ✓ modificări galopante și nemotivate obiectiv ale modului de viață
- ✓ agresarea mediului construit prin reconversii neviabile, demolări și reconstrucții, tipologii străine de construire și amenajare, utilizarea de tehnologii și materiale neadecvate.

Concluzia este că aceste intervenții din exterior au măcinat și continuă să macine structurile interne ale comunităților, să distrugă relațiile ancestrale cu mediul natural, să le mixeze în maniere bizare fără reprezentativitate pentru mediul existent. În condițiile comportamentului mutant al comunităților din zonă, bunăstarea va accelera procesul de „modernizare” impunând acțiuni exterioare cu consecințe nefaste asupra patrimoniului imobil.

2.5.1.7.Cultură populară și tradiție

Orientată spre păstrarea profilului cultural timișean și dezvoltată pe baza unei îndelungate tradiții în poli culturale reprezentativi, perturbată în prezent de transformări sociale, economice și demografice, uneori confruntată cu dezinteresul populației rurale și ai unor reprezentanți ai administrației locale, cu deprofesionalizarea resurselor umane și cu degradarea patrimoniului, oferta culturală tradițională rămâne însă viabilă și se afirmă în circuitul de valori naționale și universale.

Apariția în peisajul culturii și artei timișene a Centrului de Cultură și Artă a constituit o premieră națională, modelul pe care l-am creat după o serie de consultări cu reprezentanți ai administrației județene după riguroase inginerii financiare și legislative în condițiile în care timpurile revolte presau pe o parte iar necesitățile obiective pe altă parte a devenit un model pentru foarte multe județe din țară. Obiectivul de bază al activității îl constituie realizarea unui program coerent de cercetare, conservare și valorificare a culturii populare, realizarea unei instituții care să per e. Timpul a demonstrat viabilitatea acestui proiect, rezultatele obținute pe plan intern au permis revigorarea activității artistice și culturale specifice mediului rural pe de o parte și realizarea unei deschideri către circuitul cultural european și euroregional pe de altă parte. Această instituție prin activitatea sa la nivel județean a înviat practic viața culturală rurală timișeană chiar dacă nu a fost recunoscută prin legislația promovată în anul 2003.

Acest model de organizare a fost implementat și la nivelul comunelor prin înființarea de centre de cultură comunale care practic realizează același obiectiv în condițiile specifice nivelului de organizare administrativă păstrându-se modelul „conservat” existent acolo unde evoluția este mai lentă abordând principiul transformării prin pași mărunți a activității. La nivelul județului se remarcă existența unei oferte culturale diversificate reflectate prin multitudinea tipurilor de acțiuni culturale efectuate de Consiliul

Județean Timiș în colaborare cu consiliile locale. Acest lucru se poate observa prin deschiderea spre activități educaționale și sportive. Se observă creșterea interesului și a sprijinului acordat de instituțiile administrației publice județene, implicarea decisivă a Consiliului Județean în finanțarea evenimentelor culturale reprezentative din județ. La nivel local, trebuie luate deciziile din domeniul local, iar relația cu instituțiile de cultură și artă trebuie să se desfășoare sub formă de parteneriat pe baza unor proiecte și programe bine conturate și fundamentate. Trebuie subliniată importanța finanțărilor obținute în colaborare cu ONG-urile și mai ales finanțarea obținută prin accesarea unor programe externe. Lipsa personalității juridice a centrelor de cultură din mediul rural, respectiv a căminelor culturale, afectează grav managementul instituțional, îngreunează gestionarea fondurilor, limitează deciziile, timpul de reacție și îndeplinirea obiectivelor specifice.

2.5.1.8. Cultură și civilizație tradițională

Având un spațiu multicultural și multiethnic, județul Timiș poate fi considerat un model de conviețuire interetnică bazată pe respectarea valorilor și a tradiției proprii fiecărei comunități etnice. Administrația publică locală, prin cadrul asigurat, contribuie la realizarea unui climat favorabil afirmării culturale a fiecărei comunități minoritare din județ. Organizațiile minorităților naționale beneficiază de sprijinul oferit de Guvernul României, de cel al Consiliului Județean Timiș precum și de sprijinul statelor înrudite. Sprijinul extern se concretizează prin contribuții la finanțarea funcționării și mai puțin prin contribuții la realizarea de acțiuni culturale în comun cu celelalte comunități. Legislația românească prevede măsuri de sprijinire a minorităților naționale în păstrarea identității culturale și în dezvoltarea vieții culturale proprii. Cele mai multe comunități minoritare se confruntă în prezent cu o diminuare progresivă a numărului de membrii. Specificul intercultural al Timișului se manifestă cu ocazia evenimentelor culturale și reflectă importante modificări ale compoziției demografice. Sunt exemple prin care sărbători religioase tradiționale au fost preluate de comunitățile locale, menținute și dezvoltate (Kirchw-eiul).

Dezvoltarea culturală a spațiului timișean se manifestă prin prezența mai multor comunități religioase care își au propriul patrimoniu mobil și imobil și care în acest mod completează oferta culturală tradițională a județului.

5.2. Relațiile cu societatea civilă.

Relațiile cu ONG-urile, alte instituții și organizații aparținând societății civile.

Asociațiile și fundațiile române cu personalitate juridică, precum și alte organizații neguvernamentale fără scop lucrativ, care inițiază și organizează programe și proiecte culturale, pot primi subvenții de la bugetul de stat sau, după caz, de la bugetele locale. Subvențiile se utilizează în exclusivitate pentru acoperirea parțială sau integrală a cheltuielilor aferente acestor programe și proiecte culturale, diferite de cele ce constituie obligații ori programe minimale ale unor ministere și ale altor organe centrale sau locale, ori ale instituțiilor din subordinea acestora.

Orice politică culturală trebuie să acorde o atenție deosebită sectorului asociativ, ceea ce se regăsește în activitatea C.J. Timiș. De cca. 10 ani sunt finanțate din bugetul C. J. Timiș sub coordonare directă și în colaborare cu unitățile de cultură din subordinea administrativă sau cu alte unități culturale din județ proiecte și programe cultural-sportive. Aceste manifestări culturale sunt reunite anual, începând cu anul 1996, sub genericul "*Agenda manifestărilor culturale*". Din 1999, se lucrează cu "*Agenda manifestărilor cultural-sportive*" și reușește să devină una din principalele modalități de promovare a actului cultural în teritoriu. *Agenda* este elaborată cu sprijinul și sub îndrumarea directă a *Comisiei pentru cultură*,

învățământ, cercetare științifică și relații cu cultele, a Comisiei de servicii pentru populație, comerț, sport și agrement și a Comisiei pentru dezvoltarea relațiilor externe și euroregionale. Denumirile comisiilor implicate în dezvoltarea acestui instrument de lucru se schimbă în timp, esențial este că indiferent de capitolele pe care le avizează există o preocupare semnificativă către dezvoltarea permanentă a acestui instrument de lucru coerent. Reglementările legale contribuie în cele mai multe cazuri la o ordonare prin conținutul lor (HG49/2003 PRIVIND ACORDAREA DE SUBVENȚII ONG – urilor și altor asociații și fundații care dezvoltă activități culturale).

Strategia culturală a Județului Timiș pentru perioada 2009 – 2013 a fost adoptată prin HOTĂRÂREA CJ Timiș Nr. 35/24.03.2009 și este o consecință a rezultatelor analizei sociologice făcute pentru activitatea anterioară desfășurată sub egida primei strategii culturale adoptate îmbinată cu noile direcții culturale ca urmare a integrării României în Uniunea Europeană.

Analiza acțiunilor desfășurate în perioada 2002 – 2012, prin prisma rezultatelor obținute pe **direcțiile strategice principale** ar evidenția rolul Strategiei culturale adoptate pentru Județul Timiș:

1) Stimularea participării cetățenilor la actul cultural – artistic, prin asigurarea unui mediu cultural de calitate (obiective generale: stimularea activităților specifice și a instituțiilor implicate în educația culturală a cetățenilor, dezvoltarea învățământului de specialitate în vederea formării viitorilor actanți culturali, sprijinirea afirmării tinerelor talente, creșterea accesului la cultură a cetățenilor de pe întregul teritoriu al județului, dezvoltarea vieții cultural artistice în comune și cartiere, includerea grupurilor marginalizate social în spațiul cultural, asigurarea unei infrastructuri culturale adecvate, creșterea confortului consumatorului cultural, promovarea produsului cultural). Prezintă interes numărul locuitorilor beneficiari ai activităților culturale; redăm, deci, în cele ce urmează această evoluție: avem de-a face cu o creștere aproape constantă, punctul de inflexiune coincide cu alegerile din 2000, respectiv cu schimbarea, în mai multe localități, a conducerii administrative.¹ Acest grafic ne arată că din totalul populației județului – de 690 mii locuitori – 651 mii sunt beneficiari (potențiali) la sfârșitul anului 2012 ai unor activități susținute financiar de CJ Timiș.

Figura 5.2.

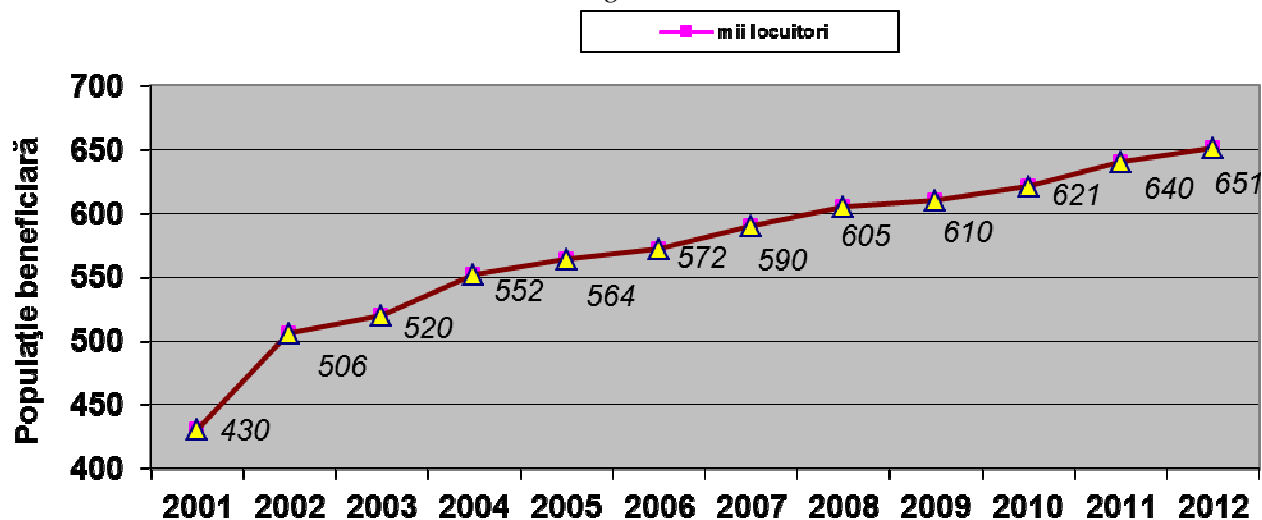
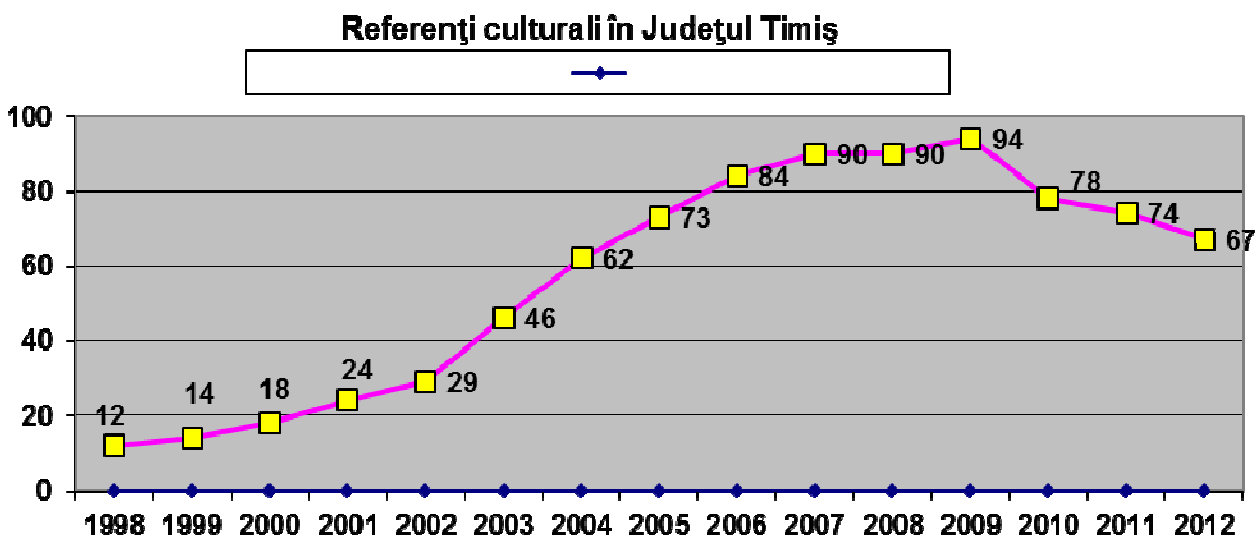

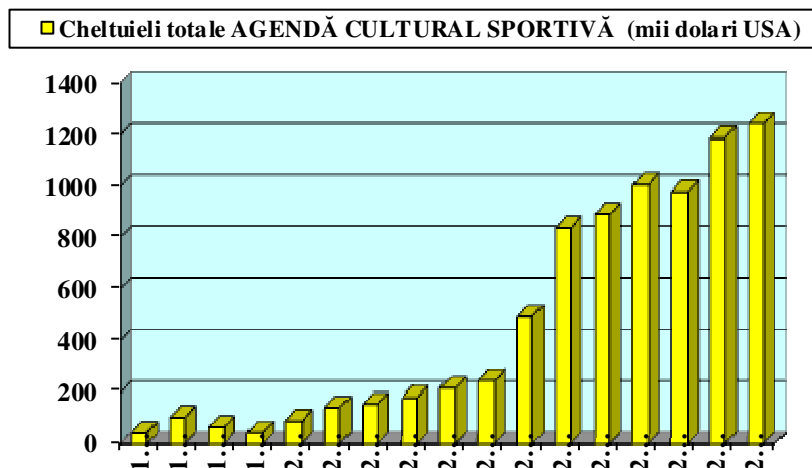
Figura 5.3.

Cifra estimată pentru anul 2012 ținea cont de realitatea privind spațiile existente care pot fi alocate activităților de cultură și de spațiile solicitate în procesele de retrocedare aflate în curs, în anul 2008, 62 de referenți culturali au absolvit cursul de pregătire organizat de Ministerul Culturii în colaborare cu CJ Timiș la sediul CCAJ Timiș, în anul 2009 acest curs a mai fost absolvit de 27 referenți culturali practic aproape toate comunele județului Timiș beneficiază de personal calificat la nivelul comunității locale în domeniul managementului cultural și sportiv specific propriei activități. Reorganizarea primăriilor în perioada 2010 - 2012 a avut drept consecință reducerea numărului referenților culturali din județul Timiș, blocarea posturilor din administrația publică a împiedecat organizarea concursurilor pentru desemnarea referenților culturali acolo unde din diverse motive obiective posturile erau vacante, în consecință numărul referenților culturali angajați a scăzut în județul Timiș la 78 iar rezultatele la finele anului 2010 au relevat clar această situație, situația la finele anului 2012 s-a înrăutățit prin decesul a doi referenți culturali și prin pensionarea a altor doi referenți culturali în 2011, numărul referenților culturali angajați în anul 2012 fiind de 67.

Realizarea unei politici culturale și dezvoltarea vieții cultural artistice în comune nu se poate realiza în absența unor factori de acțiune locală, cel puțin la nivelul comunelor acolo unde existau principalele probleme relevate de studiile anterioare și unde impactul cu o experiență anterioară nu a fost deloc benefic. Trecerea de la obligația impusă de participare în orice condiții și oricând la un act „cultural” dictat la participarea benevolă și necesară la actul cultural, ca o necesitate obiectivă se realizează mai greu într-o comunitate din principiu conservatoare, din aceste motive la început găsirea factorilor de acțiune locali a fost cel puțin dificilă și plină de „surprize” nu tocmai favorabile și a căror enumerare poate fi dezbătută într-o analiză ulterioară.

Figura 5.4.

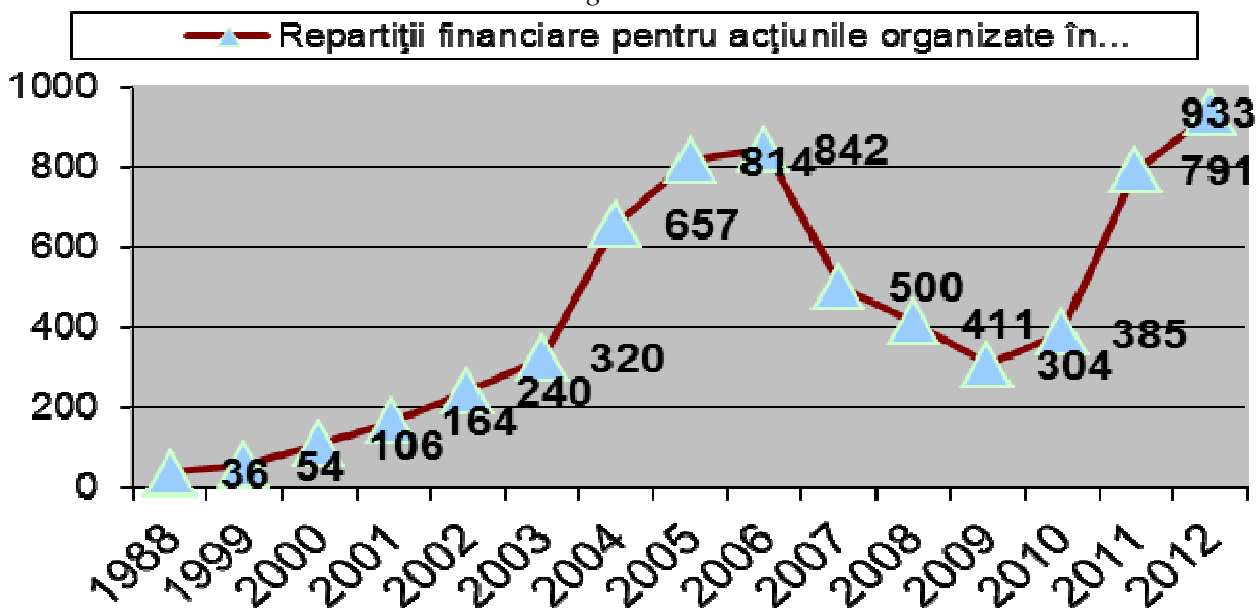

În condițiile în care legislația în vigoare nu era coerentă (ulterior Legea 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale nu a făcut decât să consfințească o dependență piramidală în actul cultural) în privința actanților culturali locali ca angajați ai Consiliilor locale care gestionau activitatea culturală locală s-a apelat la introducerea noțiunii de „referent cultural” în încercarea de statuire a persoanei care să aibă la nivelul comunității locale responsabilitățile specifice diseminării actului cultural. La nivelul comunităților locale comunale REFERENȚII CULTURALI au început să desfășoare activitatea specifică cu rezultate perceptibile de la finele anului 2000, exemplul dat de aceștia a sensibilizat puternic atât populația care s-a implicat în activitatea culturală locală cât și factorii de decizie de la nivelul altor comunități care au înțeles importanța lor. Realizarea strategiei culturale locale a devenit în acest context puternic legată de numărul și calitatea referenților culturali.

2) Susținerea afirmării unei vieți culturale diversificate (obiective generale: dezvoltarea artei spectacolului, dezvoltarea culturii scrise, dezvoltarea artelor vizuale, dezvoltarea artei neprofesioniste, sprijinirea dezvoltării organizațiilor neprofesioniste și neguvernamentale care activează în domeniul cultural, promovarea unor noi forme de expresie culturală, asigurarea cooperării culturale la nivel județean prin promovarea parteneriatelor și a coproducțiilor între diferiți actori culturali și promovarea parteneriatelor între factorii de decizie în domeniul cultural).

Situația finanțării unor acțiuni propuse de ONG-uri este următoarea:

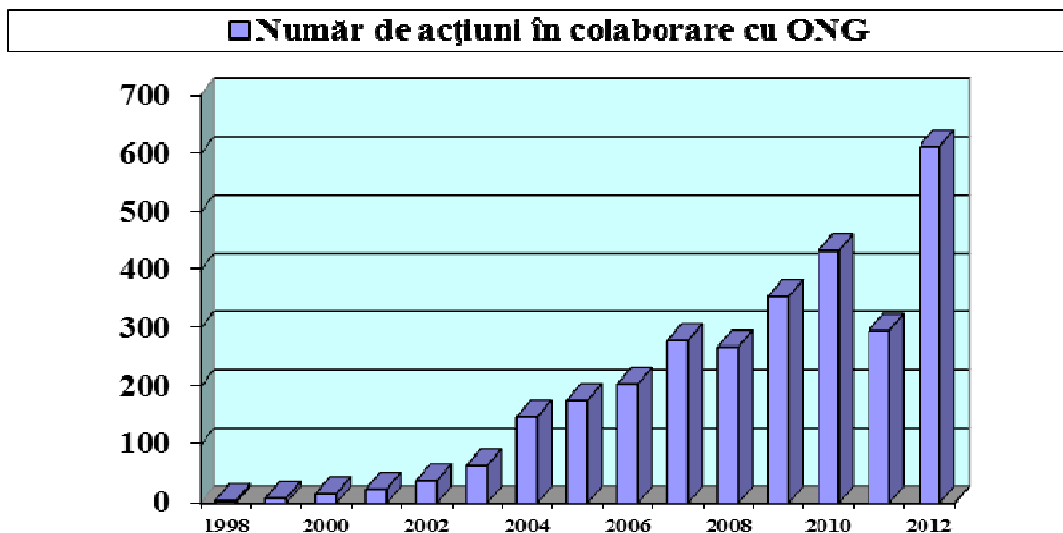
Figura 5.5.

Tabel: 5.4 - Acțiuni organizate în cadrul Agendei Culturale CJ Timiș

Anul	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nr. de acțiuni în colaborare cu ONG	4	8	16	24	354	64	148	176	204	276	268	354	433	296	612

Figura 5.6.

În anul 2006 numărul acțiunilor în colaborare cu ONG – urile a crescut la 204 având o sumă alocată inițial de 15% din suma totală alocată Agendei culturale 2006 iar în anul 2007 numărul acțiunilor estimate a crescut la 279, suma alocată a depășit suma alocată în anul anterior ajungând la 19,5% din totalul sumei alocate Agendei culturale 2007, în anul 2008 au fost selectate pentru finanțare 268 de propuneri iar suma alocată reprezintă 16% din totalul sumei alocate anului 2008, în condițiile în care, așa cum era de așteptat, ponderea cofinanțării CJ Timiș la acest capitol scade odată cu creșterea ponderii cofinanțării oferite de sectorul privat, de programele UE, etc. în conformitate cu modificările legislației în vigoare (Ordonanța 2/30.01.2008). În anul 2009 deși ponderea cofinanțării CJ Timiș din total finanțare este de doar 10,1%, numărul acțiunilor este în creștere față de 2008 având în vedere alte tipuri de colaborare, nu numai cea de cofinanțare (oferirea de facilități în obținerea unor spații de desfășurare a acțiunilor, oferirea altor tipuri de suport logistic pentru acțiuni specifice, etc.) Situația acestei colaborări marchează o creștere importantă în anul 2010 generată și de o finanțare în creștere dar și de o „maturizare” a activității acestor organizații în activitatea desfășurată, anul 2011 marchează o creștere a finanțării alocate concomitent cu scăderea numărului de acțiuni realizate în contextul în care amploarea acestora crește, 2012 marchează o consolidare a acestei colaborări concomitent cu creșterea numărului de acțiuni și a cofinanțării obținute din alte surse de finanțare.

Ca o primă concluzie se poate afirma, că cea mai constantă și în același timp mai spectaculoasă creștere există în domeniul colaborării cu ONG-urile, dar făcând remarca că majoritatea acestora funcționează în mediu urban, problema ofertei culturale din mediul rural rămâne doar parțial soluționată.

O analiză a acestei colaborări prin prisma apartenenței la categoriile de vârstă situează centrul de greutate al acestei colaborări în jurul vârstei cuprinse în plaja 16 –25 de ani, în general tinerii elevi și studenți au preocupări deosebite în realizarea unor parteneriate în domeniul cultural în legătură cu preocupările lor specifice (manifestări teatrale, manifestări muzicale pornind de la muzica clasică și până la cea electronică, seri de poezie, spectacole în spații neconforme etc.).

Promovarea parteneriatelor la nivel interjudețean constituie o problemă încă nesoluționată dar care relevă mai multe aspecte semnificative:

- ✓ inexistența unor Centre de cultură la nivel județean care să poată gestiona o astfel de activitate de promovare coerentă a activității culturale,
- ✓ tendința de centralizare excesivă la nivelul administrației centrale în condițiile în care structura legislativă culturală se elaborează pe principii revoluate și neelastice (nu este o lege care să impună necesitatea unor actanți culturali la nivelul comunităților locale, nu există obligația alocării unor fonduri cu destinație culturală în condițiile în care Legea 215/2002 prevede atribuții clare în acest sens pentru comunitățile locale, etc.),
- ✓ alocarea de fonduri prin bugetele consiliilor județene pentru astfel de activități devine o „luptă surdă și absurdă” la nivel județean și unde numai președintele consiliului județean (dacă acesta are inteligența și deschiderea europeană necesară) și comisia de specialitate se implică, atâta timp cât Legea bugetului de stat elaborată anual o ignoră cu desăvârșire, etc.
- ✓ apariția periodică a unor constrângeri voalate pe traseul obținerii cofinanțării de la bugetele locale, unele reglementate legislativ (Ordonanța 2/2008 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor și proiectelor culturale).

3) Păstrarea și valorificarea patrimoniului și a tradiției culturale (obiective generale: sprijinirea activității de conservare, restaurare și valorificare a patrimoniului cultural mobil, punerea în valoare a

patrimoniului cultural imobil, dezvoltarea activităților de cercetare, conservare, valorificarea tradiției și creației populare).

Existența în cadrul Centrului de Cultură și Artă a Județului Timiș (structură modernă nerecunoscută oficial prin Legea 292/2003 și amendată de Ordonanța de urgență 118/2006 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale și de aici obligația de a soluționa o serie de aspecte revoluționale ale activității culturale prin „inteligentă creatoare”) a unei secții de profil în care lucrează specialiști în domeniu care publică rezultatele cercetării lor într-o revistă finanțată trimestrial de Consiliul Județean, orientarea producțiilor altei secții (Ansamblul profesionist de cântece și dansuri „Banatul”) către valorificarea unei părți a patrimoniului cultural mobil și educarea prin Școala de artă (Secție cu autofinanțare a C.C.A.J.Timiș) a tinerei generații pot constitui premisele unei structuri eficiente în domeniu dar care deși cu rezultatele excepționale obținute trebuie monitorizată atent atunci când este vorba de tradiția populară autentică. Organizarea festivalului concurs „Lada cu zestre” în ultimii cinci ani a marcat una din cele mai importante acțiuni de conservare și valorificare a patrimoniului și a tradiției culturale timișene relevând aspecte mai puțin sau deloc cunoscute ale acestuia. Reorganizarea centrelor de olărit, sculptură în lemn și cusături marchează un pas important în acțiunea de păstrare a patrimoniului cultural județean mai ales că aceste centre sunt frecventate mai ales de generația tânără care are șansa să învețe și să valorifice această tradiție.

Resursele financiare insuficiente existente la nivel local pentru sprijinirea activității de conservare, restaurare și valorificare a patrimoniului cultural mobil au determinat căutarea de parteneriate externe pentru atragerea de surse suplimentare de finanțare a unor astfel de acțiuni (Muzeul din Lenauheim, Muzeele din Jimbolia, Muzeul Banatului Timișoara, e.t.c).

O altă direcție importantă a constituit-o acțiunea de cofinanțare pentru înființarea unor muzee comunale care au ca obiectiv adiacent secției de etnografie cu specific local unde prin donații de la comunitatea locală au fost adunate prin intermediul tinerei generații o serie de obiecte relevante pentru întreaga zonă sau unde s-au organizat tabere de instruire avându-i ca instructori pe meșterii populari locali. Începută în anul 2008, continuată în 2009 cu finalizare în anul 2011, clădirea Muzeului tehnic „Traian Vuia” va constitui un alt punct major în dezvoltarea activității culturale județene pe principiul dezvoltării activităților culturale zonale.

Reorganizarea pe principii moderne a Muzeului Satului Bănățean ca instituție de sine stătătoare și mutarea secției de etnografie a Muzeului Satului Bănățean constituie acțiuni decisive pentru structurarea unei noi instituții cu activitate specifică în perioada imediat următoare pentru dezvoltarea mai accentuată a acestei direcții strategice. Reorganizarea activității pe principii moderne se va putea face după inaugurarea sediului administrativ al acestei instituții în anul 2013, anul 2012 marchează îmbogățirea cu un obiectiv important, Casa Sârbă, a patrimoniului acestui lăcaș de cultură.

4) Menținerea multiculturalității ca element cheie a coeziunii sociale în spațiul timișean (obiective generale: sprijinirea dezvoltării vieții culturale asociative a minorităților naționale, încurajarea dezvoltării proiectelor interculturale).

O simplă enumerare a acțiunilor întreprinse în această direcție strategică face evidentă preocuparea și deosebita atenție de care s-a bucurat aceasta în perioada 2002 –2010, rezultatele obținute continuă să marcheze pozitiv viața culturală a județului Timiș; iată numai câteva acțiuni concrete:

- ✓ înființarea în cadrul Muzeului Satului Bănățean din Timișoara a Aleii Etniilor care a marcat desemnarea ca obiectiv a unei zone în care fiecare minoritate națională va avea propria ei casă tradițională (Casa Germană și Casa Cehă sunt într-un stadiu avansat al lucrărilor, Casa

Ucraineană a fost inaugurată, la fel și Casa slovacă de unde a pornit tradiționalul festival anual al etniilor în anul 2006, în anul 2008 s-a inaugurat Casa Germană, în anul 2009 a început activitatea de ridicare a Casei sârbe care a fost finalizată în anul 2012).

- ✓ se află în curs de elaborare o istorie a minorităților naționale din județ, lucrarea se va alcătui prin aportul fiecărei minorități naționale în care acestea și-au desemnat proprii reprezentanți.

5) Integrarea culturii timișene în circuitul național și internațional de valori (obiective generale: dezvoltarea capacității de cooperare culturală internațională prin crearea unui cadru politico-administrativ pentru promovarea ofertei culturale, promovarea ofertei culturale prin mijloace specifice mediului de afaceri și integrarea ofertanților culturali în rețelele culturale europene, afirmarea valorilor culturale artistice timișene în circuitul cultural național și internațional, susținerea participării actorilor culturali locali la evenimente culturale naționale și internaționale, introducerea patrimoniului cultural timișean în circuitul turistic, dezvoltarea cooperării culturale euroregionale, promovarea schimburilor culturale în Euroregiunea D.K.M.T).

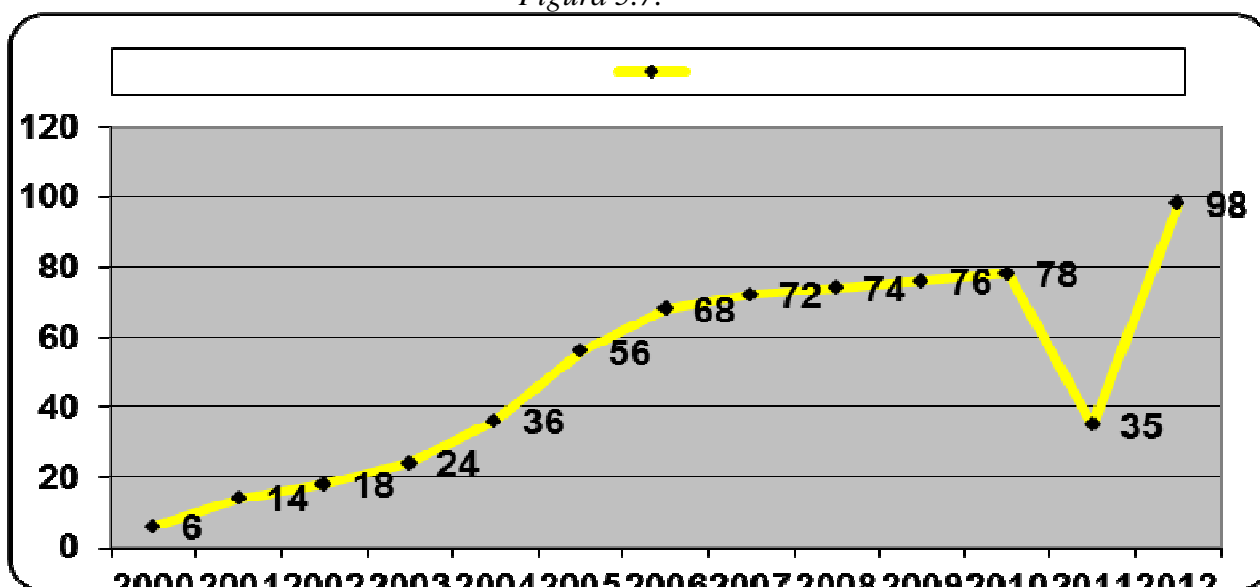
O deosebită activitate se dezvoltă pe această direcție strategică în Euroregiunea DKMT având în vedere tradițiile culturale existente și acțiunile susținute în vederea integrării în UE (Concurs internațional de pian și vioară a DKMT – Timișoara 2004 cu participarea liceelor de specialitate din Euroregiune, Filarmonica din învățământul preuniversitar al DKMT a avut primul concert la Timișoara în data de 06.11.2004 și a avut în program Rapsodia I de G.Enescu, Dansurile ungare 5 și 8 ale lui J.Brahms și enumerarea ar putea continua cu alte evenimente cuprinse în *Agenda culturală* din anii 2002 - 2010).

O acțiune importantă, devenită în scurt timp normală, pentru peisajul cultural euroregional este „Caravana folclorică a tineretului din învățământul preuniversitar al DKMT” care anual, timp de o săptămână, susține spectacole folclorice în diverse localități din fiecare țară membră a euroregiunii și care reunește reprezentanții tuturor minorităților naționale din fiecare țară membră a Euroregiunii. Susținerea participării actorilor culturali locali la evenimente culturale naționale și internaționale s-a bucurat de o deosebită atenție, dacă ar fi să enumerăm numai țările în care aceștia au fost prezenți în această perioadă (Germania Austria, Polonia, Grecia, Olanda, Italia, etc.). Trebuie subliniat efortul propriu făcut de diverse personalități culturale locale în această direcție și sprijinul financiar important obținut de la unități economice de pe teritoriul județului care de cele mai multe ori s-au implicat decisiv și în organizarea efectivă a manifestărilor culturale. Centrele Culturale ale țărilor membre ale UE cu reprezentanță la Timișoara au fost un partener permanent în promovarea valorilor culturale artistice timișene în circuitul cultural național și internațional facilitând legătura cu țările de origine sau organizând ele acțiuni culturale de marcă.

Tabel: 5.5 - Numărul de acțiuni desfășurate în cadrul Agendei Culturale CJ Timiș și finanțarea acestora

z	Perioada de timp (an)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	Nr de acțiuni anuale	6	14	18	24	36	56	14	72	74	76	78	35	98
2	Suma totală alocată finanțării acțiunilor Euroregionale (mil. lei)	171,7	388	508	603	726	750	760	160	200	200	132	156	129

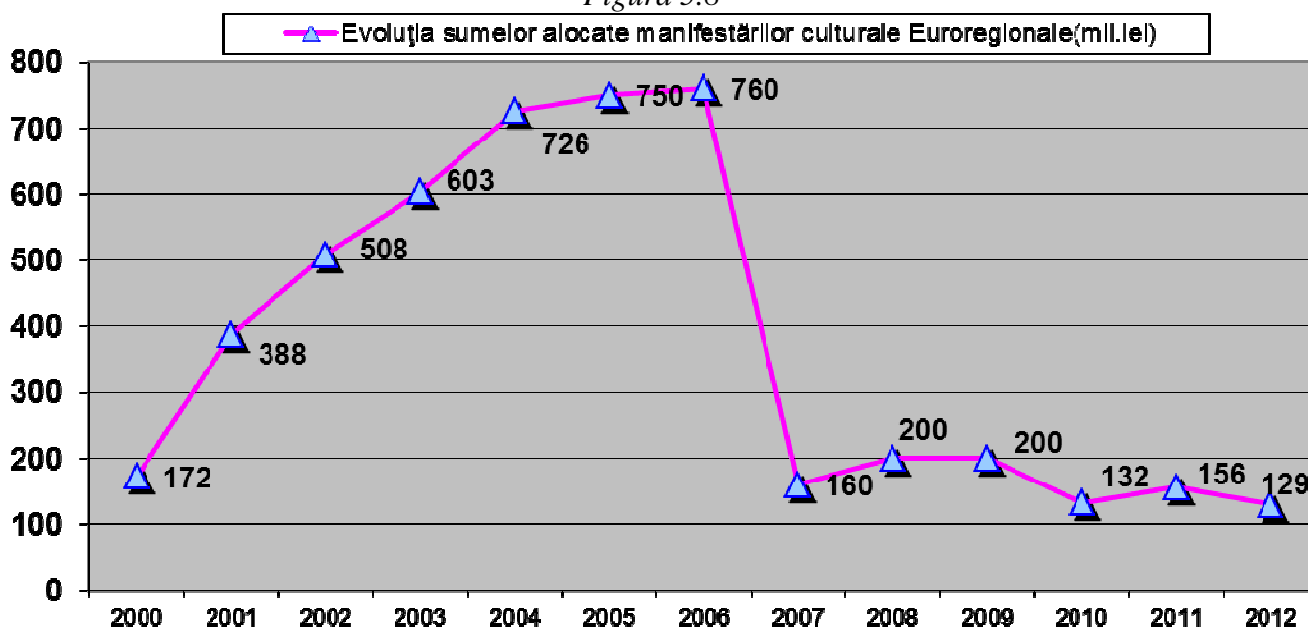
Figura 5.7.

Scăderea numărului de acțiuni decontate prin Agenda culturală la acest capitol în anul 2011 s-a realizat în condițiile creșterii sumelor decontate la acest capitol, acțiunile de colaborare între Consiliile Locale din DKMT au crescut ca număr ele realizându-se **prin colaborare directă și nu prin intermediul CJ Timiș**, în condițiile în care numărul localităților înfrățite în Euroregiune a crescut, lucru așteptat de multă vreme și care confirmă încă o dată rolul benefic al Strategiei culturale adoptate de către CJ Timiș pentru această perioadă.

Anul 2012 marchează o creștere importantă a numărului de acțiuni mai ales cele realizate cu comunitatea română din Serbia ca urmare a colaborării cu Institutul Cultural a Românilor din Voivodina.

Figura 5.8

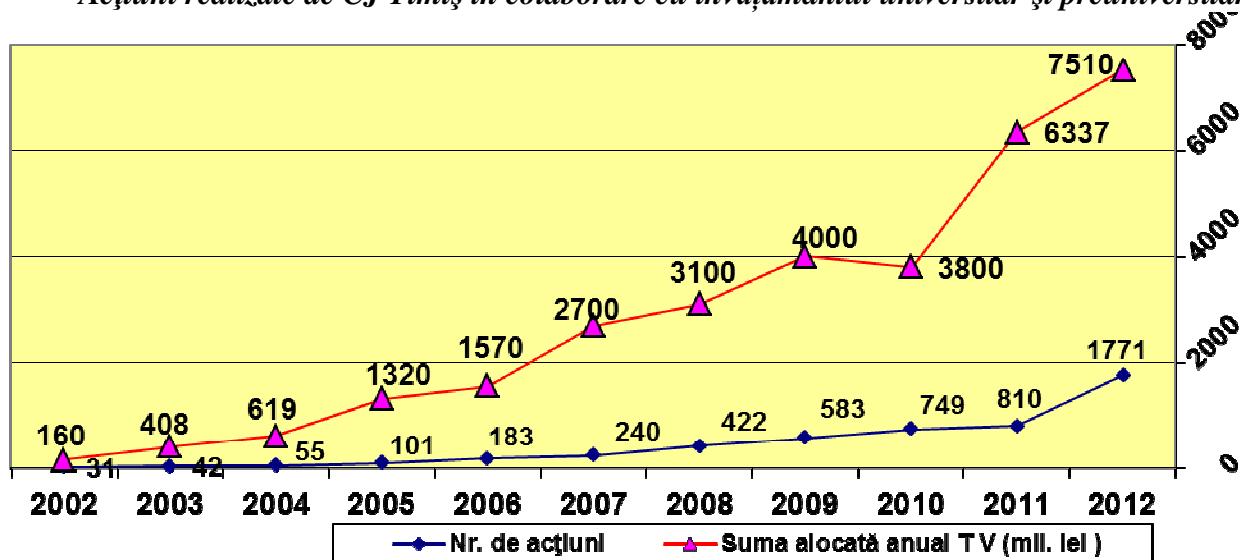
O importantă direcție de acțiune a fost aceea care cuprinde colaborarea cu învățământul preuniversitar și universitar din județul Timiș care este redată sintetic mai jos:

Tabel: 5.6 - Acțiuni realizate de CJ Timiș în colaborare cu învățământul universitar și preuniversitar

Nr. Crt.	Perioada de timp (an)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	Nr de acțiuni anuale	31	42	55	101	183	240	422	583	749	810	1771
2	Suma totală alocată finanțării acțiunilor realizate în colaborare cu învățământul universitar și preuniversitar(TV) – mil. lei	160	408	619	1320	1570	2700	3100	4000	3800	6337	7510

Figura 5.9.

Acțiuni realizate de CJ Timiș în colaborare cu învățământul universitar și preuniversitar

Pentru început au fost greu de stabilit și acordat la formele legale existente, instrumentele financiare de colaborare și modalitățile de colaborare, odată fixate, concomitent cu schimbarea atitudinii față de necesitatea colaborării, efectele se văd atât în creșterea numărului de acțiuni realizate cât și în creșterea calitativă a acestora, în anul 2010 CJ Timiș a rămas principalul cofinanțator al acțiunilor din acest capitol același lucru s-a întâmplat și în anii 2011, 2012, CJ Timiș mărind cofinanțarea pe fiecare acțiune contractată.

Constatările privind evoluția acțiunilor realizate pe direcția sportului de masă sunt similare având însă particularități specifice legate și de atitudinea factorilor locali de decizie în strânsă concordanță cu structura socială și cu mentalitatea specifică zonelor rurale. Edificatoare este situația de mai jos:

Tabel: 5.7 - Acțiuni realizate de CJ Timiș în direcția sportului de masă și finanțarea alocată

Nr. Crt	Perioada de timp (an)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	Suma totală alocată finanțării acțiunilor de tineret și sport(TVI) mil. lei	706	743	810	908	1300	1510	5000	4440	4200	6600	8845	9590
2	Nr de acțiuni anuale	78	92	103	148	194	263	278	283	386	497	163	326

Au devenit tradiționale o serie de manifestări sportive de masă (Săptămâna olimpică, Săptămâna sportului pentru toți, Ziua clubului din Căminul cultural, etc.) cu caracter județean, au reapărut manifestări cândva tradiționale (Campionatele școlare județene de baschet, volei, handbal, tenis de masă și șah, pentru licee și pentru ciclul gimnazial atât la băieți cât și la fete) s-au apărut manifestări noi care tind să devină tradiționale (Cupa lacurilor timișene la pescuit ,Zilele sportului pe lacul Surduc, Cupa satelor timișene la șah respectiv go, etc.) în contextul în care sunt cofinanțate acțiuni la nivel național și internațional(Miting aviatic, Cupa Mondială de Karate, Campionatul European de Modelism în anul 2009, etc.).

Figura 5.10.

Acțiuni finanțate de CJ Timiș în direcția sportului de masă și finanțarea acestora

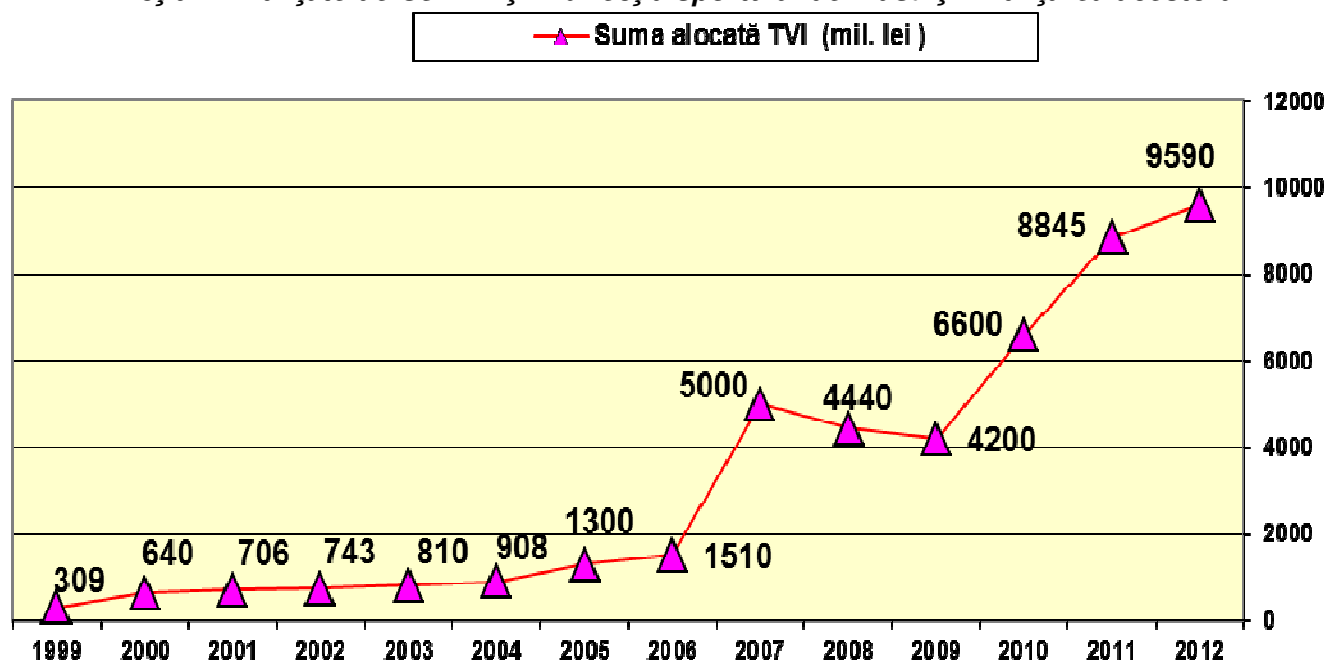
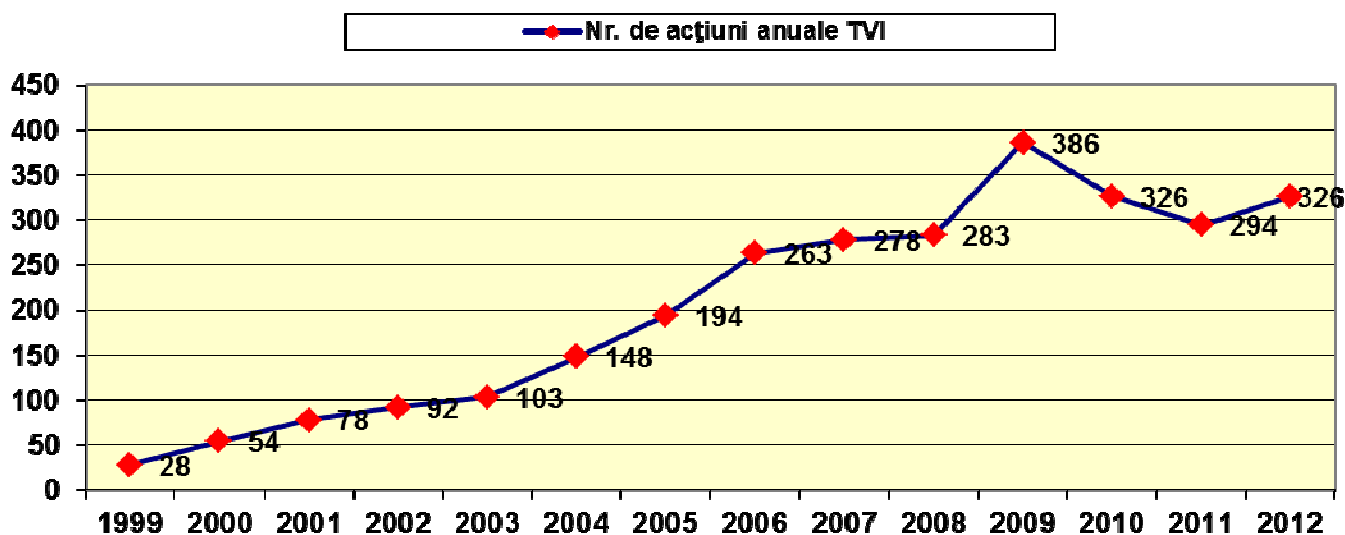

Figura 5.11

Pe parcursul anului 2012 cofinanțarea acțiunilor sportive prin CJ Timiș crește, numărul acțiunilor decontate prin Agenda CJ Timiș crește, numărul acțiunilor sportive realizate direct cu contribuția consiliilor locale crește și la acest capitol se evidențiază rezultatele scontate ca urmare a acțiunilor generate în timp prin Agenda principalelor manifestări culturale și sportive.

Agenda culturală a fost singurul instrument prin care Consiliul Județean Timiș a reușit să implementeze Strategia culturală la nivelul comunelor, orașelor și municipiilor din județ contribuind practic la trecerea de la o viață culturală la comandă la o viață culturală normală în contextul dificil al tranziției din România și la regăsirea propriei identități culturale, amprentă distinctivă în peisajul european de valori. Trebuie subliniat aportul important adus în organizarea și susținerea acestor manifestări culturale de bibliotecarii comunalii de referenții culturali, de reprezentanții bisericilor, indiferent de confesiunea religioasă pe care o reprezintă, de intelectualii localităților și nu în ultimul rând de reprezentanții administrației publice locale. Ca o consecință indirectă a acestor manifestări au reapărut formațiile artistice de amatori în foarte multe localități, s-au reorganizat cercurile școlare pe activități artistice și sportive cu un rol determinant în educația noilor generații, s-au reorganizat coruri laice și bisericești, a reapărut încrederea și respectul pentru valorile tradiționale, au fost reluate manifestările tradiționale în comunitățile locale, încep să reapară monografiile locale și interesul pentru valoarea culturală autentică. Din nefericire există încă comunități locale în care preocupările pentru viața culturală sunt minime cu consecințe care se și observă. Sintetic situația este prezentată mai jos:

Tabel: 5.8 - Acțiuni culturale realizate de CJ Timiș în colaborare cu consiliile locale din județ și finanțarea acestora

Nr. Crt	Perioada de timp (an)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	Suma totală alocată finanțării acțiunilor de colaborare cu Consiliile locale (TII) – mil. lei	682	701	816	1213	1800	2000	3700	5940	4000	3200	2920	3130
2	Nr de acțiuni anuale	88	150	286	320	603	719	901	873	924	785	337	860

Figura 5.12

Acțiuni culturale realizate de CJ Timiș în colaborare cu Consiliile locale din județul Timiș

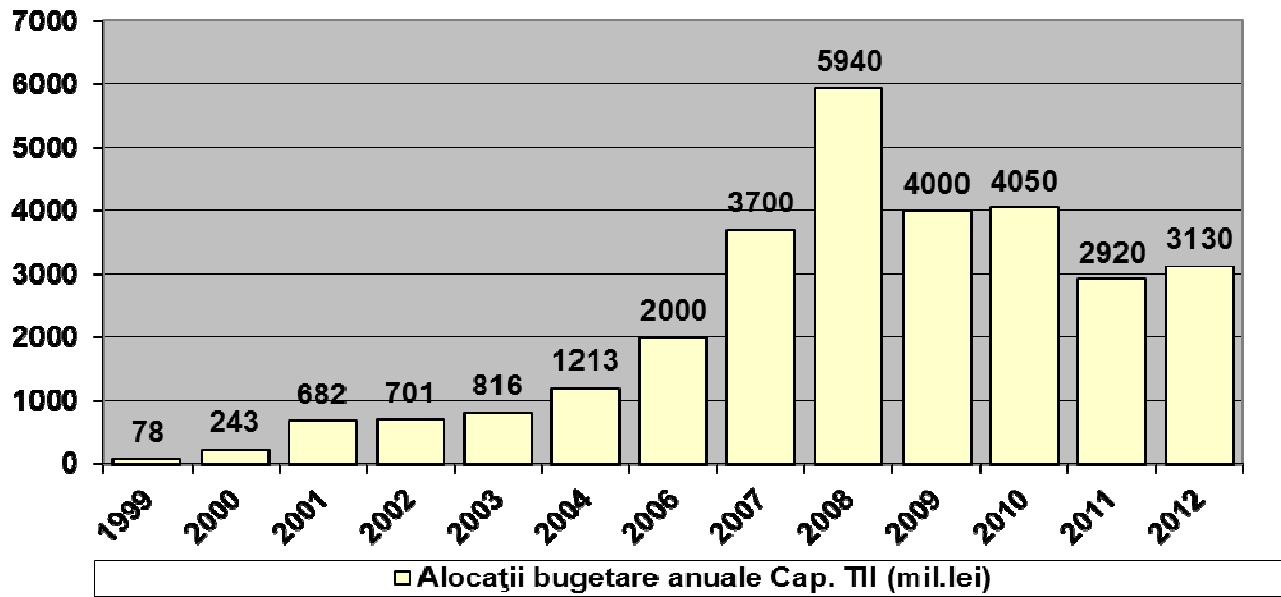
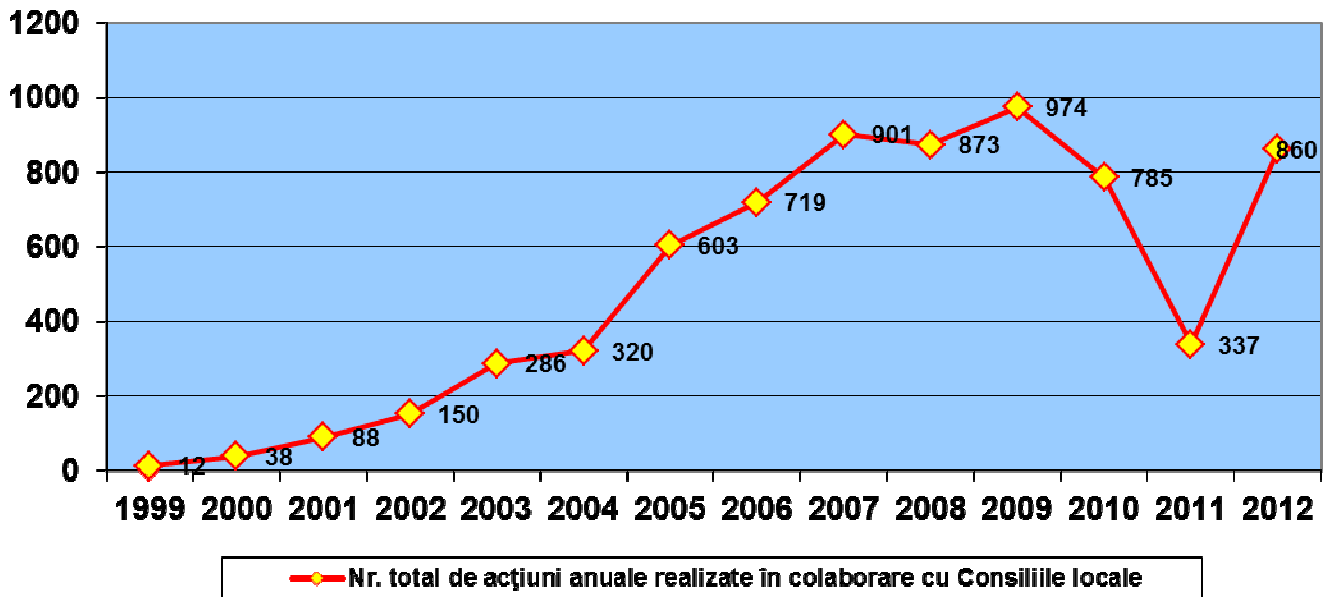

Figura 5.13.

Număr total de acțiuni realizate în colaborare cu Consiliile locale

Situația e mai complexă la acest capitol din „Agenda principalelor manifestări culturale și sportive” finanțate din bugetul CJ Timiș în anul 2011, scăderea numărului referențelor culturale din județul Timiș coincide cu reducerea numărului de acțiuni organizate și decontate, din cele 571 de acțiuni cofinanțate în anul 2011 doar 337 acțiuni au fost decontate, utilizându-se doar 51% din fondurile alocate, suma nedecontată fiind redistribuită cofinanțării altor acțiuni, în urma mobilizării factorilor locali deși numărul referențelor culturale a scăzut, prin preluarea atribuțiilor acestora de către personalul administrativ care s-a implicat în activitatea culturală situația înregistrată la finele anului 2012 marchează un reviriment remarcabil fără a atinge însă nivelul anilor anteriori.

Figura 5.14

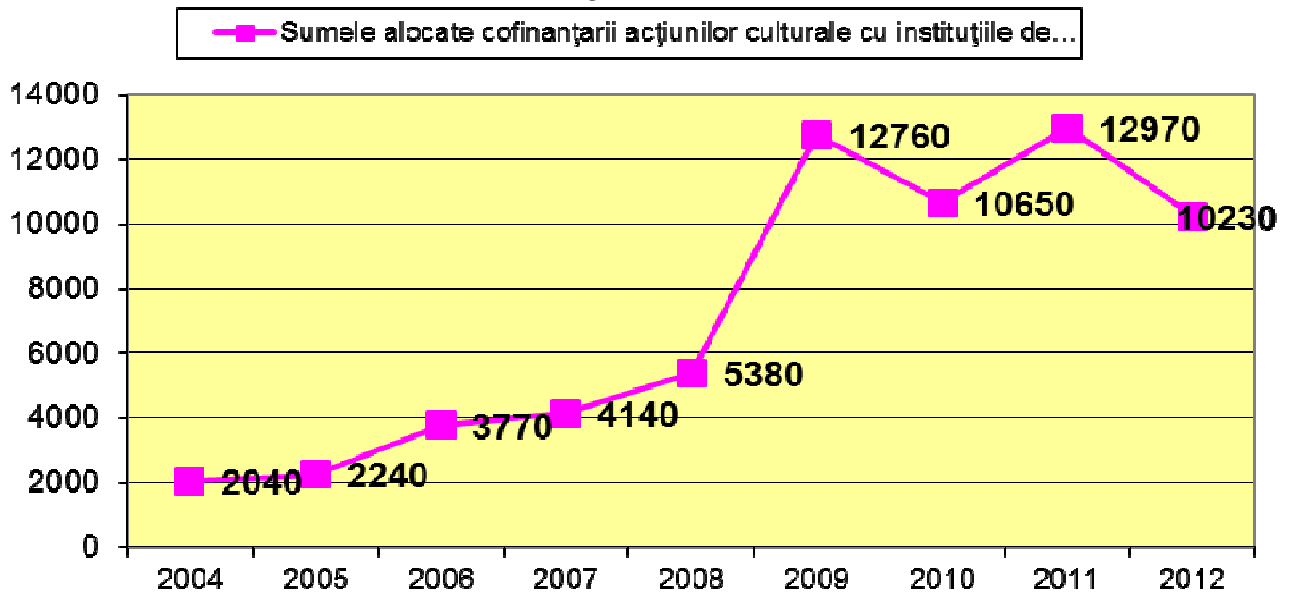
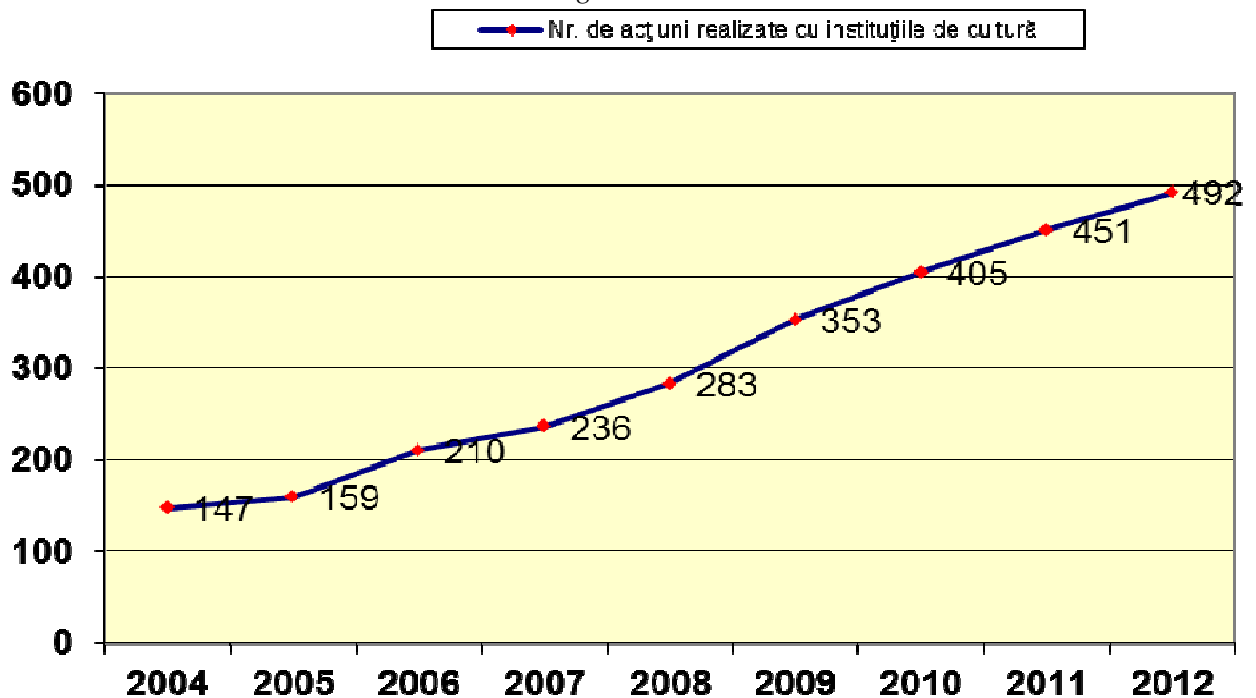

Figura 5.15

Evoluția acțiunilor realizate cu instituțiile de cultură din subordinea administrativă este dificil de evaluat deoarece numărul lor e evoluat în timp o parte au trecut la Ministerul Culturii, o parte a trecut în subordinea administrativă a CL Timișoara, practic din anul 2004 această analiză poate fi relevantă.

Tabel: 5.9 Acțiuni realizate cu instituțiile de cultură din subordinea administrativă a CJ Timiș

Nr. Crt.	ANUL	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	Număr de acțiuni	147	159	210	236	283	353	405	451	492
2	Sume alocate (mil. lei) T I	2040	2240	3770	4140	5380	12760	10650	12970	10230

Raportul final al cercetării sociologice referitoare la: „Evaluarea impactului social pentru strategia culturală a Județului Timiș” făcut de Universitatea de Vest, Institutul intercultural și CCAJ Timiș sub coordonarea sociologului dr. B. Nadolu la sfârșitul anului 2006 și care a abordat două direcții de cercetare principale: „Evaluarea comparativă (2000/2005) a consumului și ofertei culturale la nivelul Județului Timiș” și „Identificarea impactului social al aplicării strategiei culturale a Județului Timiș evidențiază mai multe concluzii interesante dintre care se pot evidenția următoarele: existența unui nivel ridicat de valorizare a culturii în prezent, răspunsurile fiind grupate în partea superioară a scalei pentru toate cele 3 straturi analizate. Modificările sensibile față de situația înregistrată în 2000, vizează diminuarea acestei evaluări pentru Timișoara (frecvență maximă pentru foarte mare 41,2% în 2000 iar în 2005 frecvența maximă pentru mare 36,5%) dar și prin creșterea acestei evaluări pentru mediul rural (de la frecvența maximă corespunzătoare pentru varianta mare 40,4% la varianta foarte mare 41% în 2005). Deși acest item, prin formularea sa directă prezintă o sensibilitate ridicată la efectul dezirabilității sociale, rezultatele înregistrate reflectă cel puțin principal importanța deosebită acordată dimensiunii culturale.

- ✓ conform acestor distribuții, în mediul rural pentru căminele culturale și biblioteci se așteaptă creșterea ofertei iar pentru toate celelalte instituții redeschidere sau înființare.
- ✓ pentru mediul urban a fost înregistrată o situație diferită, 47% declarându-se mulțumiți, în creștere față de rezultatele din 2000 (când doar 32,3% erau mulțumiți) și doar 9,4% nemulțumiți, față de 24,8% (nemulțumiți în 2000). Ca argumente pozitive este afirmată tot diversitatea (29,4%) iar ca argumente negative oferta redusă (16,5%) și lipsa calității (9,4%).
- ✓ pentru mediul rural distribuția răspunsurilor acoperă și partea inferioară a scalei, 37,9% exprimându-și nemulțumirea față de oferta culturală existentă, într-o ușoară ameliorare față de cei 41,3% înregistrați ca nemulțumiți în 2000, dar și prin reducerea semnificativă a ponderii celor foarte nemulțumiți de la 34,1% (în 2000) la 10,7% (în 2005). Comparativ cu situația înregistrată în 2000 se remarcă însă îmbunătățirea consistentă a evaluărilor formulate de populație pentru oferta culturală locală. Principalele argumente pozitive sunt aferente diversității și suficienței (11,5%) iar ca argumente negative sunt formulate lipsa pieței culturale (27,7%) și ofertă redusă (13,6%).
- ✓ se constată de asemenea o ușoară creștere a consumului specific și pentru muzeele din Timișoara, publicul constant crescând de la 21,2% (2000) la 23,7% (2005) iar cel ocazional 38,2% la 41,1% (non-consumatorii scăzând de la 40,6% la 35,1%). Această situație a fost întâlnită și în mediul urban: o creștere semnificativă a consumului specific, publicul constant crescând cu 3,3% (de la 14,3% la 17,6%) iar cel ocazional de la 24,1% la 37,6%. Pentru acest tip de ofertă se remarcă păstrarea unui consum extrem de redus 92,7% din populația rurală reprezentând nonconsumatori (într-o ușoară creștere față de 2000 când acest segment reprezenta 94,7%).
- ✓ se constată o participare semnificativ ridicată la festivalurile din Timișoara (afirmată de 61,5% dintre subiecți), dar într-o scădere sensibilă față de studiul din 2000 (când participarea a fost afirmată de 68,4%). Gradul de mulțumire pentru aceste acțiuni este preponderent potrivit (28,8%), marcând de asemenea o diminuare vizibilă față de situația anterioară când valoarea maximă a fost atinsă de varianta mulțumit cu 35,1% (2000). Cu toate acestea, se remarcă și păstrarea evaluării spre partea

superioară a scalei, corespunzătoare unor aprecieri pozitive (4,7% foarte mulțumit și 23,7% mulțumit).

- ✓ se constată existența unei creșteri semnificative a consumului pentru activitățile inițiate de căminele culturale din mediul rural, nonconsumatorii reducându-se de la 57% (2000) la 30,8% (2005). De asemenea, se poate remarca și o redistribuire a frecvenței de participare, publicul constant scăzând de la 12,5% la 5,5%, odată cu creșterea consistentă a publicului ocazional de la 30,5% la 63,7%. Se cuvine precizat faptul că și aceste distribuții sunt puternic influențate de prezența/absența unei oferte active în punctele de eșantionare extrase (rezultatele având deci un caracter orientativ).
- ✓ Pentru a înțelege politica culturală europeană trebuie să ținem cont de influența majoră pe care au avut-o asupra ei principiile care guvernează *statul bunăstării*, cum ar fi: artă pentru toți, asigurarea unei vieți culturale diverse și de calitate, descentralizarea și în final democratizarea culturii.

Patru mari **principii** guvernează politica culturală europeană de mai bine de 25 de ani: **promovarea identității culturale, respectarea diversității culturale, susținerea creativității, stimularea participării.**

2.5.3. Relații de cooperare transfrontaliere

2.5.3.1. Euroregiunea DKMT

Definiție

Euroregiunea Dunăre – Criș - Mureș-Tisa (DKMT) se întinde în Europa Centrală și de Est, cuprinzând o arie largă în sud-estul Bazinului Carpatic. Pe o suprafață de aproximativ 60 mii km² și cu o populație în jur de 4,2 milioane de locuitori această cooperare regională include județele Bács-Kiskun și Csongrád din Ungaria, județele Arad, Caraș-Severin și Timiș din România, precum și Provincia Autonomă Voivodina din Serbia.

Cooperarea Regională DKMT a fost creată în anul 1997 prin semnarea unui protocol de colaborare între consiliile județene din Regiunea de Vest, consiliile județene din Regiunea Dél-Alföld și Provincia Autonomă Voivodina. Scopul a fost sprijinirea și stimularea colaborării dintre autoritățile publice locale, comunitățile locale, actorii economici și cetățeni în acele domenii care pot contribui la democratizarea regiunii, la accelerarea integrării europene, la dezvoltarea social-economică și la realizarea unor contacte și relații stabile în regiune. Prin protocolul reînnoit al Cooperării, în anul 2003 au fost incluse în aceasta și două orașe (Szeged și Subotica), camerele de comerț, precum și reprezentanții unor ONG-uri.

Obiectivele specifice ale Euroregiunii DKMT

- ✓ Realizarea unei structuri instituționale de funcționare a euroregiunii;
- ✓ Creșterea capacității euroregiunii de a atrage fonduri comunitare;
- ✓ Armonizarea politicilor și strategiilor de dezvoltare regionale în vederea înlăturării disparităților interregionale;
- ✓ Întărirea cooperării transfrontaliere în cadrul DKMT la nivelul societății civile, al actorilor economici și al structurilor administrative prin crearea unei rețele transfrontaliere multilaterale;
- ✓ Realizarea unei cooperări multilaterale bazată pe exploatarea avantajelor reciproce (a complementarității), pe relații de parteneriat, pe armonizarea politicilor regionale, pe o mai bună folosire a fondurilor prin finanțări comune;
- ✓ Asigurarea stabilității calității vieții populației regiunii;

- ✓ Mobilizarea societății civile, a actorilor economici și a structurilor administrative, în vederea participării lor comune la elaborarea și implementarea programelor de dezvoltare.

Organismele Cooperării Regionale DKMT

- ✓ Instituțiile DKMT (Adunarea Generală, Agenția de Dezvoltare, Președintele, Secretariatul, grupurile de lucru, comisia de coordonare) au în primul rând un rol de coordonare. Pe lângă aceasta ele participă la și implementarea programelor și proiectelor europene de dezvoltare, iar prin legăturile politice și profesionale întăresc gândirea euroregională atât spre interior cât și spre exterior. **Adunarea Generală** este principalul organ de decizie a Cooperării Regionale DKMT. Adunarea generală este formată din conducătorii instituțiilor administrative din regiune, și este organul de pregătire, coordonare și de decizie strategică a cooperării. La ședințele adunării participă membrii cu drepturi depline ai adunării generale (membrii fondatori și membrii asociați), respectiv ceilalți participanți (invitați permanenți și ocazionali).
- ✓ **Agenția de Dezvoltare a Euroregiunii Dunăre-Criș-Mureș-Tisa** - Societate de Utilitate Publică Nonprofit cu Răspundere Limitată - a fost înființată de către Adunarea Generală a Cooperării Regionale DKMT la data de 24 mai 2003, cu sediul la Szeged, Ungaria. Membrii fondatori ai Adunării Generale au creat societatea în vederea realizării obiectivelor de dezvoltare stabilite în actul constitutiv al Cooperării. Prin acest act, pe lângă organizația politică a cooperării, a luat ființă și o entitate economică cu personalitate juridică, capabilă să pregătească proiectele de dezvoltare comună, să pregătească și să implementeze cereri de finanțare, să îndeplinească sarcinile de management al proiectelor. Pe lângă proiectele de dezvoltare finanțate din fonduri europene, Agenția de Dezvoltare a contribuit și la realizarea unor contacte și la încheierea unor relații de colaborare dintre diferite instituții de o parte și de alta a graniței, dintre care unele s-au finalizat în proiecte de succes
- ✓ Președintele în exercițiu este ales de către Adunarea Generală pe durata unui an calendaristic, dintre conducătorii autorităților publice județene/regionale, urmându-se principiul rotației între țări.
- ✓ Secretariatul îndeplinește sarcini administrative: ține legătura în mod permanent cu regiunile membre, contribuie la întocmirea documentelor de lucru, inițiază și organizează evenimentele comune, urmărește programele Uniunii Europene, întocmește cereri de finanțare pe baza hotărârilor adunării generale, și implementează proiecte. Sediul secretariatului este întotdeauna la sediul administrativ al președintelui în exercițiu. Secretariatul se compune din trei persoane delegate – câte o persoană din Ungaria, România și Serbia.
- ✓ Grupurile de lucru diverse domenii de activitate formulează propuneri, proiecte, programe, inițiative în diferite domenii de specialitate ale cooperării, le înaintează adunării generale, participă la realizarea proiectelor comune.
- ✓ Comisia de coordonare este un corp format din trei persoane, câte o persoană din fiecare țară, ales de regulă din rândul vicepreședinților organizațiilor fondatoare, și care are ca sarcină pregătirea hotărârilor, efectuarea negocierilor prelabile, ținerea legăturii cu SUP Agenția de Dezvoltare a Euroregiunii DKMT.

Proiectele derulate prin Agenția de Dezvoltare a DKMT (2003-2012), pe domenii

Economie

Promovarea transfrontalieră a afacerilor

„Aici și dincolo de Uniunea Europeană – serie de expoziții și conferințe de specialitate”

Perioada: 2005-2006

Buget: 283 371,67 EUR
Sursă de finanțare: Phare CBC 2003 Ungaria – România

Promovarea turismului și crearea unei imagini unitare a Euroregiunii DKMT

„Crearea unor trasee turistice transfrontaliere în Euroregiunea DKMT”

Perioada: 2006-2008
Buget: 129.000 EUR
Sursă de finanțare: Programul INTERREG IIIA / Programul de Vecinătate Ungaria –Serbia și Muntenegru

„Tasty DKMT”

Perioada: 2010-2011
Sursă de finanțare: Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-Serbia HUSRB 2007-2013

„Drumuri fără frontiere, revelații în Euroregiunea DKMT”

Perioada: 2011-2012
Buget: 195.635 EUR
Sursă de finanțare: Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-România HURO CBC 2007-2013

Mass-media

„Fereastră către vecini” – Imagine despre Euroregiunea DKMT

Perioada: 2003-2004
Buget: 32.214 EUR
Sursă de finanțare: Fondul de Proiecte mici Phare CBC;

„Europa cu o mie de fețe”

Perioada: 2004
Buget: 54.000 EUR

„ERIC - Agenție Euroregională de Știri”

Perioada: 2006-2008
Buget: 262.000 EUR
Sursă de finanțare: Programul INTERREG IIIA / Programul de Vecinătate Ungaria –Serbia și Muntenegru

„ERNA – Euroregional News Aggregator”

Perioada: 2011-2012
Buget: 291.450 EUR
Sursă de finanțare: Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-România HU-RO CBC 2007-2013

Protecție civilă

„Securitate fără frontiere”

Perioada: 2007
Buget: 27.241 EUR
Sursă de finanțare: Direcția Comisiei Europene de Protecție a Mediului

„Înființarea unei echipe de intervenție pentru gestionarea în comun a provocărilor legate de inundații”

Perioada: 2006-2008
Buget: 296 000 EUR
Sursă de finanțare: INTERREG IIIA / Programul de Vecinătate Ungaria – Serbia și Muntenegru

„Common preparation for floods” (DKMT Floods)

Perioada: 2010/2012
Bugetul: 390.000 EUR
Sursă de finanțare: Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-Serbia HU-SE 2007-2013

Schimb de experiență

„SCULTBOARD - Spreading CULTure on BORDer Regions”

Perioada: 2010-2012
Sursă de finanțare: GRUNDTVIG

Studii

„Proiect pentru realizarea Strategiei Euroregiunii DKMT”

Perioada: 2004-2005
Buget: 50.000
Sursă de finanțare: Friedrich Ebert Stiftung - Germania

„Asigurări de sănătate fără frontiere”

Perioada: 2007-2008
Buget: 50.000
Sursă de finanțare: Programul INTERREG IIIA / Programul de Vecinătate Ungaria –Serbia și Muntenegru

„Valorificarea rezultatelor cercetării aplicate ESPON în dezvoltarea și planificarea teritorială transfrontalieră – ULYSSES”

Perioada: 2011
Sursă de finanțare: EPSON

„Studiu de fezabilitate pentru reabilitarea liniei de cale ferată Szeged - Subotica – Bácsalmás – Baja”

Perioada: 2011-2012
Sursă de finanțare: Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria – Serbia HU-SE 2007-2013.

2.5.3.1.1. Cooperarea în domeniul cultural în regiunea DKMT

Cooperarea în domeniul cultural are drept scop integrarea culturii timișene în circuitul național și internațional de valori .

O activitate deosebită se dezvoltă pe această direcție strategică în Euroregiunea DKMT având în vedere tradițiile culturale existente și acțiunile susținute în vederea integrării în UE. O acțiune importantă, devenită în scurt timp normală, pentru peisajul cultural euroregional este „Caravana folclorică a tineretului din învățământul preuniversitar al DKMT” care anual, timp de o săptămână, susține

spectacole folclorice în diverse localități din fiecare țară membră a euroregiunii și care reunește reprezentanții tuturor minorităților naționale din fiecare țară membră a Euroregiunii.

2.6 - CALITATEA FACTORILOR DE MEDIU ÎN JUDEȚUL TIMIȘ

2.6.1	Calitatea aerului
2.6.1.1	Tendințe
2.6.2	Calitatea apelor
2.6.2.1	Starea apelor de suprafață
2.6.2.2	Starea apelor subterane
2.6.2.3	Situația apelor uzate
2.6.3	Calitatea solului
2.6.4	Biodiversitatea și pădurile
2.6.4.1	Biodiversitatea
2.6.5	Gestionarea deșeurilor
2.6.5.1	Componentele sistemului de gestiune a deșeurilor menajere
2.6.5.1.1	Colectarea deșeurilor
2.6.5.1.2	Transferul deșeurilor
2.6.5.1.3	Tratarea și depozitarea deșeurilor
2.6.5.1.4	Gestionarea deșeurilor industriale

2.6 - Calitatea Factorilor de Mediu în Județul Timiș

Calitatea factorilor de mediu în județul Timiș reflectă actualele condiții economice și sociale caracteristice perioadei de tranziție care au condus la absența surselor de finanțare și a capitalului necesar promovării unor lucrări de investiții destinate protecției factorilor de mediu.

2.6.1. Calitatea aerului

Monitorizarea calității aerului este asigurată prin serviciile specializate existente în cadrul Inspectoratului de Protecție a Mediului Timiș

În anul 2006, în aglomerarea Timișoara (cuprinde: municipiul Timișoara și comunele limitrofe Dumbravița, Sânmihailu Român, Săcălaz și Becicherecu Mic) s-au efectuat măsurători privind calitatea aerului în trei puncte aflate în zona urbană și în zone industriale precum și analize ale precipitațiilor prelevate în 4 puncte din oraș.

În județul Timiș s-au efectuat măsurători pentru pulberi sedimentabile în 14 localități și s-au analizat precipitațiile în 4 localități. Numărul total de analize realizate pentru monitorizarea calității aerului este de 23.085.

Începând cu anul 2007, calitatea aerului în județul Timiș este monitorizată permanent prin intermediul a 7 stații automate de monitorizare a calității aerului, Rețeaua Națională de Monitorizare a Calității Aerului (RNMA), astfel:

- ✓ Două stații trafic în Timișoara (TM-1 și TM-5)
 - stație fond urban industrială în Timișoara (TM-2)
- ✓ Două stații industrială în Timișoara (TM-4) și Lugoj (TM-7)
- ✓ Două stații fond suburban la Comuna Sinandrei, Sat Carani (TM-3) și Moravița (TM-6)

Amplasarea stațiilor de monitorizare în județ

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului

Acestea pot fi monitorizate on-line de către oricine pe site-ul www.calitateaer.ro.

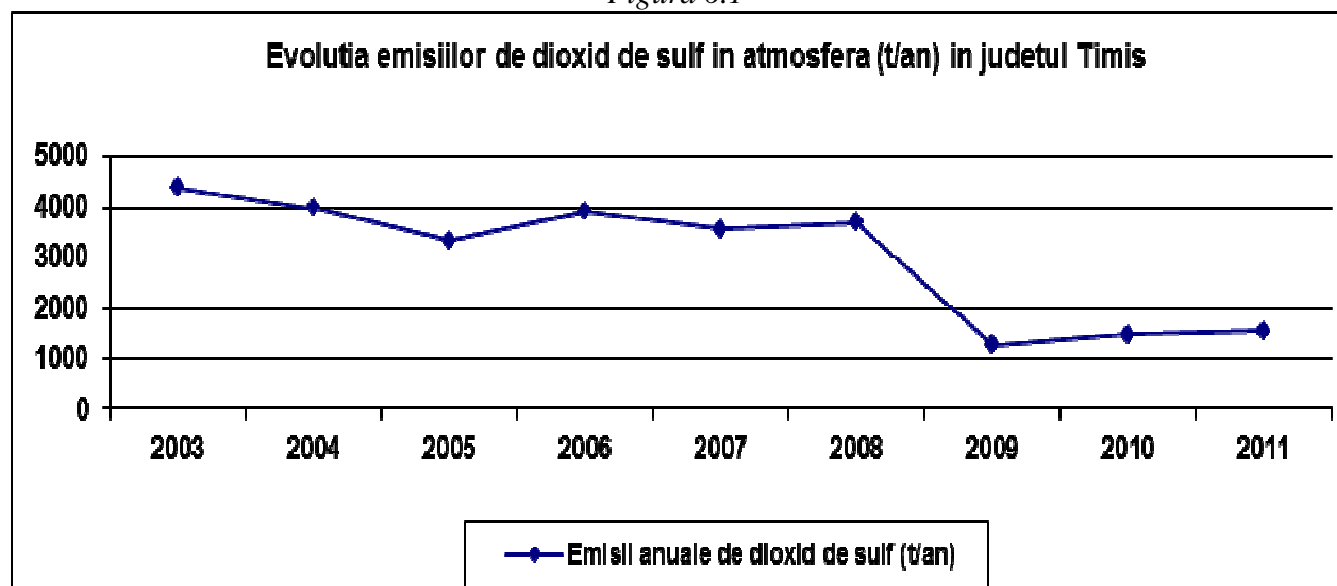
În ultimii ani, nivelul de poluare al aerului a scăzut și este în continuă scădere. De asemenea au fost realizate investiții importante în conformarea celor 4 centrale electro-termice la cerințele de mediu europene. În pofida reducerilor emisiilor poluante în aer, există depășiri ale valorilor limită de calitate a aerului la indicatorii particule în suspensie (Timișoara).

Evoluția calității aerului este dependentă în principal de evoluția populației, de presiunea exercitată de sectorul industrial, de sectorul transporturi și de sectorul energetic. La acestea se adaugă în mai mică măsură presiunea exercitată de sectorul agricol și turistic.

Emisii anuale de dioxid de sulf, dioxid de azot și amoniac

Se constată o scădere constantă a cantităților anuale de emisie de **dioxid de sulf** (SO₂) ca urmare a reducerii consumului de combustibili fosili în favoarea celor gazoși și lichizi. Pe parcursul anului 2011 nu s-au înregistrat depășiri ale nivelului de poluare cu dioxid de sulf.

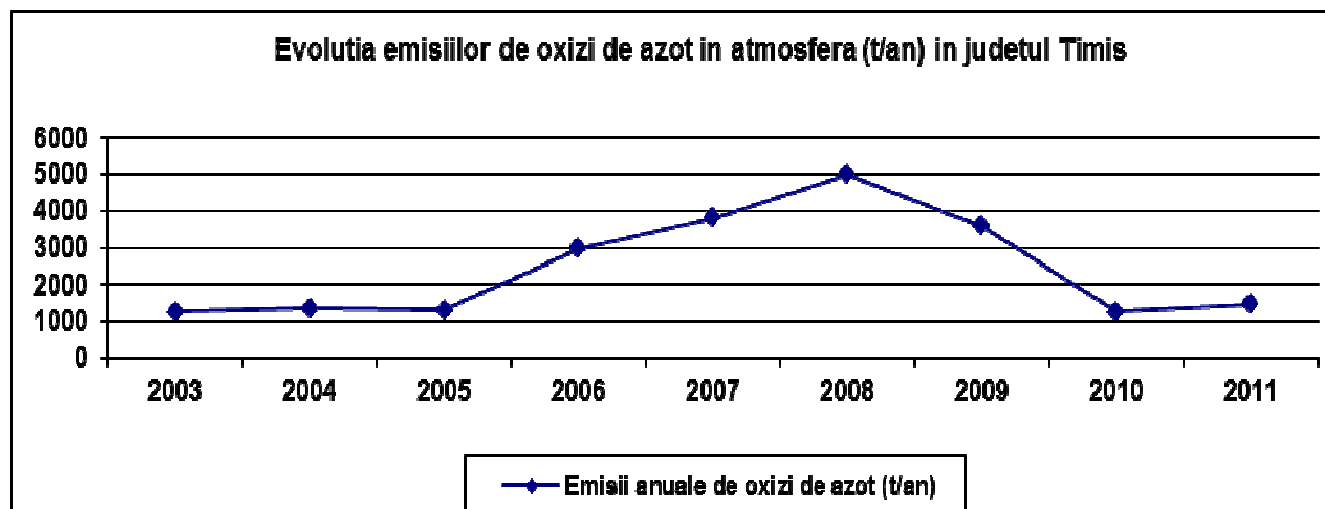
Figura 6.1

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului

Principalele surse de poluare cu **oxizi de azot** sunt reprezentate de arderile energetice, industriile de transformare și traficul rutier. Dioxidul de azot este unul din cei mai periculoși poluanți. În afară de faptul că NO₂ la anumite concentrații este toxic, el contribuie nemijlocit la formarea smogului fotochimic, un produs complex alcătuit din diversi compusi chimici și având ca substrat fizic mici suspensii solide sau lichide (aerosoli) din atmosferă. Față de anul precedent se observă o creștere a emisiilor de NO₂.

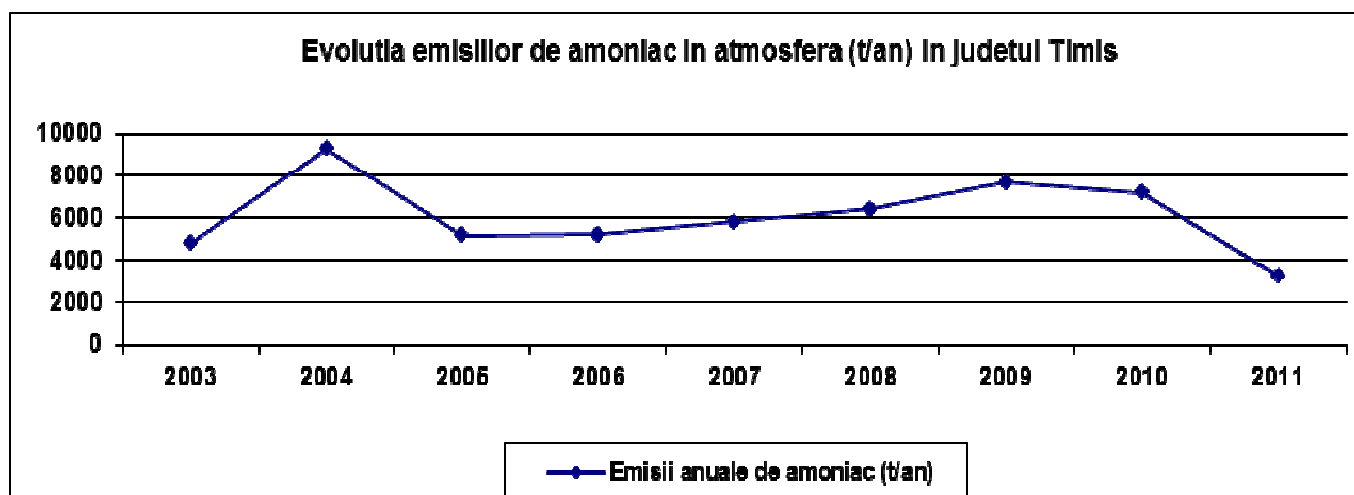
Figura 6.2.

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului

Principala sursă de poluare cu amoniac o constituie agricultura, ca de exemplu: arderea biomasei rezultate din defrișări, fermentarea reziduurilor provenite de la animale. De asemenea, soiurile cultivate emit mari cantități de amoniac. Emisiile de amoniac a înregistrat în ultimul an cea mai mică valoare din ultimii 10 ani.

Figura 6.3.

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului

Emisii anuale de pulberi în suspensie.

Particulele în suspensie reprezintă un amestec complex de particule foarte mici și picături de lichid. Natura acestor particule este extrem de diversă. Astfel, ele pot conține: particule de carbon (funingine), metale grele, oxizi de fier, sulfuri, dar și alte noxe toxice, unele dintre acestea având efecte cancerigene (cum este cazul poluanților organici persistenti). În stațiile de monitorizare există câte un echipament de monitorizare a particulelor în suspensie PM10. Analizorul furnizează medii orare ale concentrațiilor

PM10 prin metoda nefelometrică. În paralel se efectuează determinarea și gravimetrică obținându-se o valoare medie zilnică. Măsurătorile gravimetrice sunt măsurători de referință.

În anul 2006 valoarea concentrațiilor medii anuale pentru pulberi în suspensie a indicat o depășire constantă a valorilor admisibile pentru Timișoara. În plus, aceste valori au crescut continuu, ajungându-se de la valori de 2,5 ori mai mari decât valoarea limită anuală pentru protecția sănătății umane (în 2004) la o valoare de 4 ori mai mare decât valoarea limită în 2006.

În ceea ce privește județul Timiș, s-a constatat o frecvență mare a depășirilor în localitățile Șag, Utvin și Pădureni, aflate în vecinătatea centralei termice a orașului - CET Sud și a depozitului de deșeuri menajere a orașului.

Pe parcursul anului 2011, analizând datele prezentate de județele din Regiunea Vest, se poate constata faptul că s-au înregistrat depășiri ale valorii limită zilnice de 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ prevăzută de Legea 104/2011, în toate județele. Concentrațiile medii anuale de plumb, arsen, cadmiu și nichel determinate în particulele în suspensie fracția PM10, nu au depășit valoarea limită (Pb) sau valoarea țintă (As, Cd, Ni) stabilite conform Legii 104/2011. În cazul indicatorului particule în suspensie PM10, au fost înregistrate concentrații medii zilnice ce au depășit valoarea limită de 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Media anuală înregistrată la stația TM-1 pentru indicatorul particule în suspensie PM10, a depășit valoarea limită de 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, mediile anuale înregistrate la celelalte stații nedeșind această valoare limită.

În concluzie, valorile medii admise au fost depășite pentru județul Timiș și în special Timișoara încă din 2004, iar situația nu s-a îmbunătățit nici până în prezent.

Emisii anuale de bioxid de carbon

Monoxidul de carbon este un gaz incolor, inodor, insipid, care se formează în principal prin arderea incompletă a combustibililor fosili. Surse naturale: incendierea pădurilor, emisiile vulcanice și descărcările electrice. Surse antropice: se formează în principal prin arderea incompletă a combustibililor fosili.

La toate stațiile automate de monitorizare a calității aerului din regiune nu au fost înregistrate depășiri ale valorii limită pentru sănătatea umană de 10 mg/m^3 (calculată ca valoare maximă zilnică a mediilor pe opt ore), conform Legii 104/2011.

Emisii anuale de benzen

Benzenul este un compus aromatic cancerigen, puternic volatil și solubil în apă.

În anul 2011, la stațiile AR1 și AR3 s-au efectuat măsurători de benzen și precursori organici ai benzenului (toluen, etilbenzen, o-xilen, m-xilen și p-xilen). Captura de date a fost corespunzătoare doar la stația AR1 se constată faptul că valorile măsurate sunt sub valoarea limită anuală, conform Legii 104/2011.

În județul Timiș, monitorizarea benzenului s-a efectuat la toate cele 7 stații automate de calitate aerului, nefiind înregistrate depășiri ale valorii limită anuale.

Emisii anuale de ozon

Ozonul este forma alotropică a oxigenului, având molecula formată din trei atomi.

Acesta este un puternic oxidant cu miros caracteristic, de culoare albastruie si foarte toxic. În atmosferă, se poate forma pe cale naturală în urma descărcărilor electrice si sub acțiunea razelor solare, iar artificial ca urmare a reacțiilor unor substanțe nocive, provenite din sursele de poluare terestră. Ozonul format în partea inferioară a troposferei este principalul poluant în orasele industrializate. Ozonul troposferic se formează din oxizii de azot (în special dioxidul de azot), compusii organici volatili – COV, monoxidul de carbon în prezența razelor solare, ca sursă de energie a reacțiilor chimice.

Ozonul se monitorizează în stațiile: TM-2 (stație de fond urban), TM-3 (stație de fond suburban), TM-4 (stație fond industrial) si nu s-au înregistrat depășiri ale valorilor normale conform Legii 104/2011.

Poluarea aerului – efecte locale

În ciuda reducerilor recente ale emisiilor poluante în aer, există depășiri ale valorilor limită de calitate a aerului la indicatorii - dioxid de sulf (SO₂), particule în suspensie (PM₁₀) si ozon (O₃).

Valorile măsurate de stațiile automate de monitorizare a calității aerului sunt comparate cu limitele pentru protecția sănătății umane prevăzute în Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător.

Emisii de gaze cu efect de seră în sectorul energetic

Sectorul energetic și în special sectorul de producere al energiei electrice, este unul dintre cei mai mari contribuitori la emisiile de gaze cu efect de seră.

În perioada 2009-2010 emisiile totale de poluanți atmosferici din județul Timiș au scăzut din cauza diminuării activităților economice poluatoare și îndeplinirii măsurilor din planurile de conformare impuse de APM din județ în autorizațiile de mediu.

Industria energetica în județul Timis este reprezentată de CET Timisoara Centru si CET Timisoara Sud.

În perioada 2011-2013 pe cele două amplasamente se va realiza proiectul de investiții “Retehnologizarea sistemului de termoficare din municipiul Timisoara, in vederea conformării la normele de protecția mediului privind emisiile poluante in aer si pentru cresterea eficienței în alimentarea cu căldura urbană” in cadrul POS Mediu-Axa prioritară 3 (proiectul a fost aprobat prin Decizia CE nr. 4768/08.07.2010 si Ord. nr. 1711/18.10.2010 emis de Ministerul Mediului si Pădurilor iar Contractul de finanțare a fost semnat in 22.11.2010).

Principalele obiective ale proiectului sunt reducerea noxelor emise de cele două CET-uri si scăderea prețului la gigacalorie pentru cele 90.000 de familii din Timisoara racordate la sistemul centralizat.

In cadrul proiectului se vor realiza următoarele lucrări:

- ✓ retnologizarea cazanelor de abur CA1, CA2, CA3 (100 t abur/oră/buc) ce alcătuiesc IMA6 din CET Timisoara Sud;
- ✓ montarea unei instalații de denoxare necatalitică selectivă (SNCR) si montarea unei instalații de desulfurare de tip semiuscat (DESO_x) la IMA6 din CET Timisoara Sud;
- ✓ retnologizarea pompelor de transport agent termic pentru termoficare;
- ✓ retnologizarea CAF2 si CAF4 din CET Timisoara Centru.

2.6.1.1. Tendințe

Calitatea aerului s-a îmbunătățit în ultimul deceniu, dar evoluția problemelor și provocărilor de mediu impun implementarea mai multor programe de prevenire a poluării pe scară largă și utilizarea abordărilor de precauție.

Aglomerarea Timisoara este una dintre zonele pentru care au fost raportate depășiri ale valorilor de PM10 (particule în suspensie cu un diametru mai mic de 10 microni), de aceea ARPM Timisoara a inițiat la începutul anului 2010 elaborarea Programul Integrat de Gestionare a Calității aerului în județul Timis, Program ce a fost aprobat prin Hotărârea Consiliului Județean Timis nr. 55/31.05.2010.

În data de 29 martie 2012, a fost aprobat prin Hotararea Consiliului Județean Timis nr. 48 „Raportul privind stadiul realizării măsurilor din Programul integrat de gestionare a calității aerului pentru Aglomerarea Timisoara, Comuna Remetea Mare și Comuna Sag din județul Timis” pentru anul 2011.

Punerea în aplicare a „Programului integrat de gestionare a calității aerului pentru Aglomerarea Timisoara, Comuna Remetea Mare și Comuna Sag din județul Timis” a revenit și revine instituțiilor care au atribuții și responsabilități în gestionarea calității aerului.

Măsurile cuprinse în acest Program se referă la: fluidizarea traficului, încurajarea transportului în comun, mărirea suprafeței spațiului verde, utilizarea mijloacelor de transport nepoluante, măsuri care vizează emisiile produse de autovehicule, îmbunătățirea activității de salubritate a orasului, controlul conformării cu prevederile documentelor urbanistice și nu în ultimul rând utilizarea energiilor neconvenționale.

Prin măsurile cuprinse în Program se urmărește reducerea nivelului particulelor în suspensie PM10 din atmosferă și respectarea condițiilor de calitate a aerului având în vedere angajamentele asumate de România în calitate de stat membru al Uniunii Europene.

Măsurile cu caracter permanent sunt realizate, de ex.: restricționarea traficului greu în municipiul Timisoara, controlul organizărilor de santier și a lucrărilor edilitar gospodărești în vederea aplicării sancțiunilor contravenționale în cazurile în care nu se respectă prevederile HCL 371/2007, cap.I, sect.V, art.7, modificată și completată cu HCL 206/2009, scutirea de la plata impozitului pe clădire datorat de către persoanele fizice pentru locuința de domiciliu pentru montarea și punerea în funcțiune a panourilor sau instalații solare pentru încălzirea apei calde menajere și/sau încălzirii locuințelor, respectiv panouri fotovoltaice pentru producerea-stocarea energiei electrice (HCL nr. 196/2009).

Tab. 6.1 - Principalele surse de poluare în județul Timiș, în anul 2011

Nr. crt.	Sursa de poluare	Activitatea desfășurată	Observații
1	SC COLTERM SA - CET Centru Timișoara, str. Piata Romanilor nr.11	Instalații de ardere cu putere termică mai mare de 50 MW	IPPC
2	SC COLTERM SA – CET Sud Timișoara, str. Calea Șagului nr.201	Instalații de ardere cu putere termică mai mare de 50 MW	IPPC
3	SC DETERGENȚI SA, Timișoara, Calea Stan Vidrighin nr.5	Compuși chimici organici de bază - detergenți	IPPC
4	SC AZUR SA, Timișoara, str. Constructorilor nr.1-3	Producerea de subst. organice de bază – vopseluri și pigmenți	IPPC

-continuare tabel-

Nr. crt.	Sursa de poluare	Activitatea desfășurată	Observații
5	SC LASSELSBERGER SA, Lugoj, str. Timișorii nr.149-151	Fabricare de produse ceramice prin ardere	IPPC
6	SC FOREVER PIPE SA Lugoj, str.Herendesti1 nr.10	Fabricare de produse ceramice prin ardere	IPPC
7	SC SMITHIFIELD FERME SRL Pădureni	Fabricare nutrețuri	IPPC
8	SC SMITHIFIELD FERME SRL	Instalații pentru creșterea porcilor≥2000 sau scroafe ≥750 capete	IPPC 36 de ferme

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Cele două centrale CET Sud și CET Centru rămân în continuare două mari surse de poluare. Desființarea grupului COMTIM a dus la dispariția a mai multor surse majore de poluare (în special cu metan și azot). Pe ansamblu, dintr-un total de 27 surse majore de poluare în județ listate de Agenția pentru Protecția Mediului în 2006, doar 8 mai există în 2011.

2.6.2. Calitatea apelor

“Apa nu este un produs comercial ca oricare altul, ci o mostenire care trebuie păstrată, protejată și tratată ca atare” – aceasta este o noua strategie și politică în domeniul gospodăririi apelor la nivel european.

Aspecte generale

Spațiul Hidrografic Banat este amplasat în sud-vestul României, între 20°18` și 22°52` longitudine estică și între 44°26` și 46°08` latitudine nordică. Spațiul Hidrografic Banat se întinde de la sud de Mureș până la confluența râului Cerna cu Dunărea pe o suprafață de 18393,15 km², ceea ce reprezintă 7,7% din teritoriul României

Spațiul Hidrografic Banat se învecinează în partea vestică cu Uniunea Statală Serbia și Muntenegru, la nord-vest cu Ungaria, la nord cu bazinul hidrografic Mureș și granița cu Ungaria; la sud cu Dunărea; la est cu bazinul hidrografic Mureș și Spațiul Hidrografic Jiu.

Hidrografia

Sistemul Aranca drenează o suprafață de 1080 km², cursul principal are o lungime de 114 km și reprezintă un curs vechi al Mureșului (holocen), care până la construirea digului de pe malul stâng era alimentat de Mureș la ape mari. Lungimea rețelei hidrografice din bazinul hidrografic Aranca este de 328 km, densitatea acesteia fiind de 0,30 km/km². Bazinul hidrografic este practic o zonă de divagare puternic aluvionată în care apele freactice se află la adâncimi foarte reduse (0-2 m). Scurgerea medie multianuală variază cu altitudinea, valorile medii calculate în regim natural înscriindu-se între 1 și 2 l/s/km².

Bega izvorăște din Munții Poiana Ruscă la altitudinea de 890 m de sub Vârful Padeș, iar suprafața bazinului de recepție (4470 km²) are o orientare generală est-vest (lungimea cursului este de 170 km). Lungimea rețelei hidrografice din bazinul hidrografic Bega este de 1418 km, densitatea acesteia fiind de 0,32 km/km². Bega se varsă pe teritoriul Serbiei în râul Tisa.

Bega Veche reprezintă de fapt un vechi traseu al râului Bega și este practic o continuare a pârâului Beregsau, care pe o lungime de 107 km drenează o suprafață de 2108 km². Scurgerea medie multianuală variază cu altitudinea, având valori cuprinse între 2 l/s/km² și 18 l/s/km².

Timișul izvorăște de pe versantul estic al Munților Semenic, de sub vârful Piatra Goznei (1145 m), de la altitudinea de 1135 m, și pe o lungime de 244 km (pe teritoriul țării noastre) colectează apele a 150 de râuri, cu o lungime a rețelei hidrografice de 2.434 km și o densitate de 0,33 km/km². Acest râu este un afluent direct al Dunării, confluența situându-se pe teritoriul Serbiei. Suprafața bazinului este de 7310 km². În bazinul râului Timiș scurgerea medie multianuală are valori cuprinse între 2 l/s/km² și 40 l/s/km². Principalii săi afluenți sunt: **Bistra**, cu o lungime de 60 km și o suprafață a bazinului colector de 919 km², **Bârzava**, cu lungime de 154 km și suprafață a bazinului de recepție de 1202 km² și **Moravița** în lungime de 47 km și cu o suprafață a bazinului de recepție de 435 km².

Geologia

Câmpia de Vest are o constituție petrografică simplă. Peste blocurile cristaline din fundament s-au așternut formațiuni sedimentare aparținând tortonianului (nisipuri, argile, calcare, gresii), sarmațianului (marne, nisipuri, marne nisipoase), panonianului (marne, argile, nisipuri, pietrișuri), iar depozitele de vârstă cuaternară (pietrișuri, nisipuri, argile, argilă roșie, loessuri) acoperă întreaga câmpie.

2.6.2.1. Starea apelor de suprafață

Monitorizarea calității apelor reprezintă activitatea de observații și măsurători standardizate și continue pe termen lung, pentru cunoașterea și evaluarea parametrilor caracteristici ai apelor în vederea gospodăririi și a definirii stării și tendinței de evoluție a calității acestora, precum și în vederea evidențierii permanente a stării resurselor de apă. Apa de la suprafața pământului joacă un rol important în evoluția umană, raurile asigurând necesarul de apă pentru agricultură, industrie și consum, fluviile, mările și oceanele fiind căi de transport și sursă de hrană, în același timp.

Resursele de apă în anul 2013:

Resursele de apă teoretice totale ale Spațiului Hidrografic Banat sunt de aproximativ $4,58 \times 10^9$ m³/an, din care de suprafață $3,38 \times 10^9$ m³/an și $1,20 \times 10^9$ m³/an subterane. Distribuția spațială a resurselor teoretice de suprafață din Spațiul Hidrografic Banat se prezintă astfel: în b.h. Bega $0,56 \times 10^9$ m³/an, în b.h. Timiș $1,51 \times 10^9$ m³/an.

Resursele de apă tehnic utilizabile totale ale Spațiului Hidrografic Banat sunt de aproximativ $1,50 \times 10^9$ m³/an, din care de suprafață $392,2 \times 10^6$ m³/an și $1,11 \times 10^9$ m³/an subterane. Distribuția spațială a resurselor tehnic utilizabile de suprafață din Spațiul Hidrografic Banat se prezintă astfel: în b.h. Bega $30,13 \times 10^6$ m³/an, în b.h. Timiș $30,9 \times 10^6$ m³/an.

Evaluare potențialului ecologic și a stării chimice a corpurilor de apă puternic modificate și artificiale - 2013

Evaluarea potențialului ecologic și a stării chimice a corpurilor de apă monitorizate

Bazinul hidrografic Aranca

În bazinul hidrografic Aranca a fost monitorizat 1 corp de apă cu 2 secțiuni de monitorizare, fiind încadrate în stare proastă, din cauza indicatorilor cadmiu și plumb în urma evaluării stării chimice, iar din punct de vedere al elementelor biologice, fizico – chimice și al poluanților specifici a fost încadrat la categoria moderat și bun.

Bazinul hidrografic Bega

În bazinul hidrografic Bega au fost monitorizate 5 corpuri de apă cu 6 secțiuni de monitorizare, fiind încadrate în stare proastă, în urma evaluării stării chimice din cauza indicatorilor cadmiu și plumb un număr de trei corpuri de apă din totalul de cinci corpuri de apă evaluate, iar din punct de vedere al elementelor biologice, fizico – chimice și al poluanților specifici toate cele cinci corpuri de apă evaluate au fost încadrate la categoria moderat și bun.

Bazinul hidrografic Timiș

În bazinul hidrografic Timiș au fost monitorizate 13 corpuri de apă cu 15 secțiuni, din care două corpuri de apă aflate pe raza județului Timiș, fiind încadrate în stare proastă, din cauza indicatorilor cadmiu și plumb în urma evaluării stării chimice, iar din punct de vedere al elementelor biologice, fizico – chimice și al poluanților specifici a fost încadrat la categoria moderat și bun.

Starea apelor de suprafață

Subsistemul Râuri:

Aspecte generale

În Spațiul Hidrografic Banat, au fost delimitate 313 corpuri de apă, dintre care 247 corpuri de apă naturale și 66 corpuri de apă puternic modificate și artificiale.

În anul 2013 au fost monitorizate 65 corpuri de apă, dintre acestea 43 corpuri de apă sunt în stare naturală cu 49 secțiuni de monitorizare și 22 corpuri de apă sunt puternic modificate și artificiale cu 26 secțiuni de monitorizare.

Evaluarea stării ecologice și chimice a corpurilor de apă în stare naturală - 2013

Elementele fizico-chimice generale luate în considerare au fost: oxigenul dizolvat, CBO5, CCO-Cr, conductivitate, pH, nutrienți (amoniu, azotiți, azotați, ortofosfați, fosfor total, azot total).

Poluanții specifici luați în calcul au fost: crom, cupru, zinc, arsen (fracțiunea dizolvată), fenoli, cianuri totale, detergenti, acenaften, toluen, PCB (sumă), xileni (sumă).

Pentru evaluarea stării chimice au fost determinate substanțele cadmiu, mercur, nichel, plumb (fracțiunea dizolvată), micropoluanți organici.

Bazinul hidrografic Bega

În bazinul hidrografic Bega au fost monitorizate 6 corpuri de apă de suprafață Bega, Hăuzeasca, Glăvița, Cladova – Ursoane, Balinț, Biniș, canal Coștei), cu 7 secțiuni, fiind încadrate în stare proastă, din cauza indicatorilor cadmiu și plumb în urma evaluării stării chimice, iar din punct de vedere al elementelor biologice, fizico – chimice și al poluanților specifici a fost încadrat la categoria moderat și bun.

Bazinul hidrografic Timiș

În bazinul hidrografic Timiș au fost monitorizate 14 corpuri de apă (Paraul Rece + afluenți, Sebeș-Tapia, Nădrag +afluenți, Spaia +afluenți, Timișana), cu 16 secțiuni, fiind încadrate în stare proastă, din cauza indicatorilor cadmiu, nichel și plumb în urma evaluării stării chimice, iar din punct de vedere al elementelor biologice, fizico – chimice și al poluanților specifici a fost încadrat la categoria moderat și bun.

Subsistemul lacuri

Aspecte generale

În Spațiul Hidrografic Banat, au fost delimitate un număr de 8 corpuri de apă , dintre care toate 8 au fost monitorizate, cu un număr de 16 secțiuni de monitorizare.

Evaluarea potențialului ecologic și a stării chimice a corpurilor de apă Lacuri de acumulare monitorizate

În **bazinul hidrografic Bega** au fost monitorizate două corpuri de apă cu câte un lac de acumulare pe fiecare corp de apă.

Corpul de apă LW5.1.21.2 _B1 Măgheruș (Fibiș, Niarad) –Ac. Murani, un lac de acumulare, suprafața lacului la NNR este de 95 ha, adâncimea medie 1,55 m, lungime baraj 688 m, timp de retenție 0,386 ani, folosință complexă, tipologia ROLA 03, o secțiune de monitorizare, mijloc lac.

În urma evaluării **potențialului ecologic a corpului de apă**, din punct de vedere al elementelor biologice acesta s-a încadrat în potențial ecologic maxim. Din punct de vedere al elementelor fizico-chimice, corpul de apă s-a încadrat în potențial ecologic moderat, determinat de condițiile de oxigenare și nutrienți, iar în ceea ce privește poluanții s-a încadrat în potențial ecologic bun. În urma evaluării stării chimice, corpul de apă s-a încadrat în stare proastă, din cauza valorilor maxime determinate la cadmiu, nichel și plumb.

Corpul de apă LW5.1.10_B1 Raul (Gladna) - Ac. SURDUC, suprafața lacului la NNR este de 357 ha, adâncimea medie 6,60 m, lungime baraj 130 m, timp de retenție 0,670 ani, folosință complexă, tipologia ROLA 10a, două secțiuni de monitorizare, baraj și mijloc lac.

În urma evaluării **potențialului ecologic a corpului de apă**, din punct de vedere al elementelor biologice acesta s-a încadrat în potențial ecologic bun. Din punct de vedere al elementelor fizico-chimice, corpul de apă s-a încadrat în potențial ecologic bun, determinat de condițiile de oxigenare și nutrienți, iar în ceea ce privește poluanții s-a încadrat în potențial ecologic bun. În urma evaluării stării chimice, corpul de apă s-a încadrat în stare proastă, din cauza valorilor maxime determinate la cadmiu, nichel și plumb.

Cerințele și realizările captărilor de apă pe anul 2011 în județul Timis sunt prezentate în tabelele de mai jos:

Tabel:6.2 – balanța captări

Balanță captări. 2011 B.H. ARANCA – Jud. Timiș

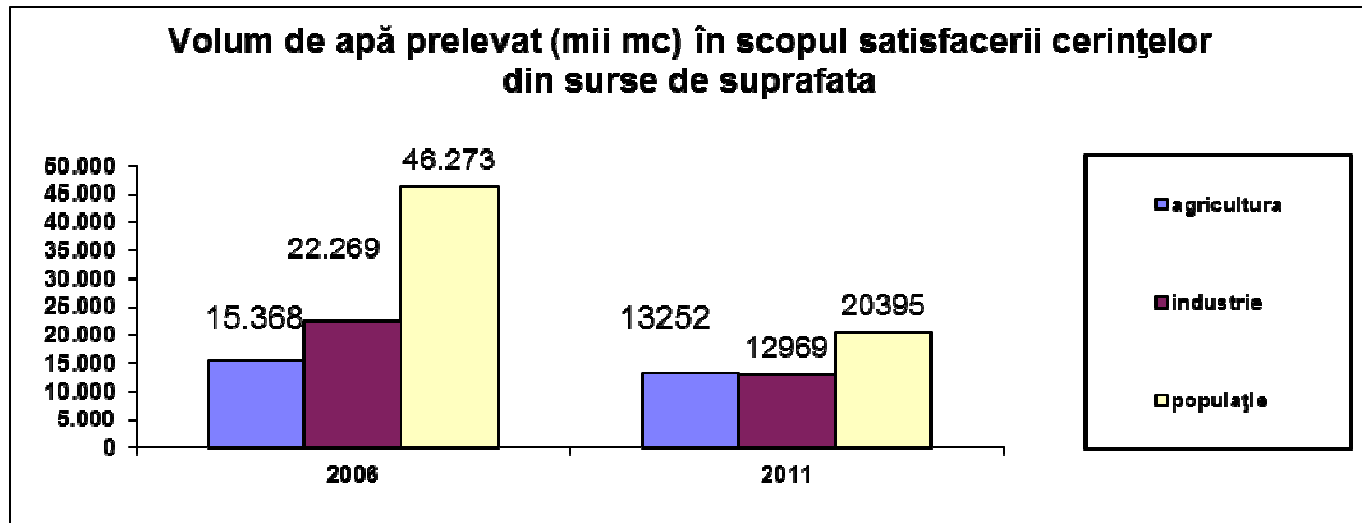
	Cerință sem. 1 mii mc	Cerință sem. 2 mii mc	Cerință total mii mc	Realizat sem. 1 mii mc	Realizat sem. 2 mii mc	Realizat total mii mc	Indice realizat sem.1 %	Indice realizat sem.2 %	Indice realizat anual %
Din subteran	1900,6	1890,6	3791,3	1623,08	1655,88	3278,97	85,40	87,58	86,49
Populație	1482	1483	2965	1250,95	1252,82	382,896	84,41	84,48	84,44
Industrie	218,8	218,8	437,6	183,179	199,717	382,896	91,28	91,28	87,50
Agricultură	199,85	188,85	388,7	188,952	203,344	392,296	94,55	107,67	100,93

Balanță Captări. 2011 Bega – Timiș - Caraș – Jud. Timiș

	Cerință sem. 1 mii mc	Cerință sem. 2 mii mc	Cerință total mii mc	Realizat sem. 1 mii mc	Realizat sem. 2 mii mc	Realizat total mii mc	Indice realizat sem.1 %	Indice realizat sem.2 %	Indice realiz. anual %
Din subteran	17530,4	17603,5	35133,998	14561,506	15658,64	30310,149	83,58	88,95	86,27
Populație	12489	12522	25011	10758,699	11541,82	22300,528	86,15	92,17	89,16
Industrie	3961	4005,35	7966,35	2983,099	010,829	5993,928	75,31	75,17	75,25
Agricultură	1080,4	1076,248	2156,648	909,708	1105,985	2015,693	84,20	102,76	93,46
Râuri interioare	25689,32	26839,42	52528,75	20102,748	26514,68	46617,433	78,25	98,79	88,75
Populație	11216	11236	22452	9910,587	10485,13	20395,725	88,36	93,32	90,84
Industrie	6660	7044	13704	6159,888	6809,68	12969,568	92,49	96,67	94,64
Agricultură	7813,325	8559,425	16372,75	4032,273	9219,867	13252,14	51,61	107,72	80,94

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Figura 6.4.

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara (date prelucrate)

În Spațiul Hidrografic Banat, conform Manualului de operare, au fost monitorizate 11 prize de apă (râuri și lacuri).

Tabel 6.3 - Monitorizarea și caracterizarea secțiunilor de potabilizare în anul 2013

Nr. crt.	Secțiunea de prelevare	Sursa de apă	Categoria ceruta de tehnologia de tratare a apei în conf. cu HG100/2002 anexa 1 a	Indicatori depasiti fata de categoria ceruta de tehnologia de tratare
1	Priza potabilizare Tomesti	Bega	A2	
2	Priza potabilizare Timisoara	Bega	A3	suspensii
3	Priza potabilizare Caransebes	Timis ac. Zervesti	A2	

-continuare tabel-

Nr. crt.	Sectiunea de prelevare	Sursa de apa	Categoria ceruta de tehnologia de tratare a apei in conf. cu HG100/2002 anexa 1 a	Indicatori depasiti fata de categoria ceruta de tehnologia de tratare
4	Priza potabilizare Otelu Rosu	Bistra Marului	A2	
5	Priza potabilizare Nadrag	Nadrag	A2	
6	Priza potabilizare Lugoj	Timis	A2	suspensii
7	Priza potabilizare Resita	Barzava ac. Secu	A2	mangan
8	Priza potabilizare Anina	Buhui ac. Buhui	A1	
9	Priza potabilizare Bozovici	Tăria ac. Tăria	A1	
10	Priza potabilizare Baile Herculane	Cerna ac. Herculane	A2	
11	Priza potabilizare Mehadia	Sverdinul Mare	A1	

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Râul Bega am. loc. Tomești (priză captare Tomești)

Tip captare: suprafață; priză de mal:

- ✓ captarea apei din pârâul Valea lui Liman, prin intermediul prizei de captare situată în amonte de uzina de apă la 1,8 km. Captarea este compusă dintr-un prag (baraj), prevăzut cu o gură de captare de 1,0 x 0,8 x 0,9 m cu grătar metalic. Captarea se continuă cu un deznisipator amplasat pe malul drept. Deznisipatorul (8,0 x 0,7 m) dispune la intrarea de un cămin prevăzut cu vană de închidere, instalații de spălare și un cămin de vizitare la ieșire.
- ✓ captarea apei (de rezervă) pe râul Bega malul stâng, executată în anul 1985, este situată la 200 m amonte de confluență cu pârâul Valea lui Liman. Captarea este formată dintr-un grătar dimensionat pentru captarea debitului de 9,2 l/s, iar pentru reținerea nisipului antrenat în priză s-a realizat un deznisipator. Aceasta captare nu a funcționat niciodată și în momentul de față conducta de aducțiune este colmatată.

Amplasament: râul Bega, hm-175.

Caracteristici tehnice: priză de mal, canal de aducțiune Dn=150mm.

Operator economic: SC AQUATIM SA Sucursala Făget.

Tehnologia de tratare: stația de tratare a Uzinei de apă Tomești a fost dimensionată pentru o capacitate de tratare de 14 l/s și are următorul flux tehnologic:

- ✓ tratarea chimică (gospodăria cu reactivi) cuprinde tratarea cu sulfat de aluminiu și var, canalul de amestec cu șicane și camera de reacție turbionară;
- ✓ decantarea se realizează într-un decantor de tip vertical realizat din beton armat cu D=7,0 m, V=200 mc amplasat în vecinătatea gospodăriei cu reactivi;
- ✓ filtrarea apei în 4 filtre rapide cu nivel liber (cu strat filtrant de granulație 1-3 mm cu o capacitate de filtrație de 16 l/s);
- ✓ dezinfecția apei se asigură cu o stație de clorinare cu clor gazos de tip CLORMIX.

Râul Bega am. loc. Timișoara (priză captare Timișoara)

Tip captare: suprafață – priză Uzina nr. 2 la hm 1273 (în conservare).

- priză Uzina nr. 4 la hm 1270.

Amplasament: râul Bega, mal stâng.

Caracteristici tehnice: captare gravitațională prin prize de mal cu capacitatea totală de 3500 l/s; aducțiunea apei la uzine se realizează prin patru conducte și un canal deschis 1000 x 1200 mm la U4.

Operator economic: SC AQUATIM SA Timișoara

Tehnologia de tratare: coagulare cu sulfat de aluminiu, aluminat de sodiu, cărbune activ, var, adjuvant – silicat de sodiu, floculare, preclorinare, decantare, pompare, filtrare în filtre rapide închise și în filtre rapide deschise și înmagazinare.

Balanța Captări Anul 2013:

Tabel: 6.4 - Bazin Aranca

Bazin/Judet/Sursa Captare	Cerinta Sem1 (mii mc)	Cerinta Sem2 (mii mc)	Cerinta Total (mii mc)	Realizat Trim1 (mii mc)	Realizat Trim2 (mii mc)	Realizat Trim3 (mii mc)	Realizat Trim4 (mii mc)	Realizat Sem1 (mii mc)	Realizat Sem2 (mii mc)	Realizat Total (mii mc)	Indice realizare Sem I (%)	Indice realizare Sem II (%)	Indice realizare Anual (%)
Din subteran	1638,65	1649,08	3287,73	720,279	845,55	953,605	760,017	1565,83	1713,62	3279,46	95,56	103,91	99,75
Populatie	1177,65	1186,08	2363,73	536,822	645,44	742,234	580,53	1182,26	1322,76	2505,03	100,39	111,52	105,98
Industrie	264	267	531	98,549	113,053	110,233	109,67	211,602	219,903	431,505	80,15	82,36	81,26
Agricultura	197	196	393	84,908	87,062	101,138	69,817	171,97	170,955	342,925	87,29	87,22	87,26

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Concluzii privind starea apelor de suprafață.

În județul Timis corpuri de apă de tip râuri și de tip lacuri din Spațiul hidrografic Banat – Timis se încadrează în potențialul ecologic moderat. Din punct de vedere al elementelor fizico-chimice, unele corpuri de apă s-au încadrat în potențial ecologic moderat, din cauza indicatorilor aferenți grupei.

Concentrațiile poluanților în râuri au scăzut, dar mai puțin semnificativ în lacuri.

- ✓ scăderea poluanților în râuri se datorează măsurilor introduse de legislația națională și europeană, în special cu referire la: epurarea apelor uzate urbane, reducerea poluării cu azot și fosfor din agricultură.
- ✓ îmbunătățirea calității apei în unele lacuri a fost, în general relativ lentă, în ciuda măsurilor luate de reducerea poluării. Acest lucru se datorează cel puțin parțial, încărcării cu fosfor intern stocat în sedimentele din lac.

2.6.2.2. Starea apelor subterane

Evaluarea stării chimice a corpurilor de apă subterane

Aspecte generale privind:

1. Numărul total de corpuri de apă delimitate

În Spațiul Hidrografic Banat au fost identificate, delimitate și descrise un număr de 20 de corpuri de apă subterane, din care 19 corpuri pentru freatic și un corp de apă pentru adâncime.

2. Numărul corpurilor de apă monitorizate

În anul 2013 au fost monitorizate toate cele 20 de corpuri de apă subterane, delimitate și identificate din Spațiul Hidrografic Banat.

Tabel: 6.5. Numărul total de foraje de monitorizare de pe corpul de apă

Corp de apa	Număr foraje Cantitativ	Număr foraje Calitativ
GWBA01	25	25
GWBA02	13	13
GWBA03	48	48
GWBA04	23	23
GWBA05	14	14
GWBA06	1	1
GWBA07	1	1
GWBA08	1	1
GWBA09	1	1
GWBA10	1	1
GWBA11	7	7
GWBA12	5	5
GWBA13	1	1
GWBA14	3	3
GWBA15	1	1
GWBA16	1	1
GWBA17	1	1
GWBA18	24	24
GWBA19	2	2
GWBA20	1	1

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Rezultatele încadrării corpurilor de apă în starea chimică corespunzătoare

Din totalul de 20 de corpuri de apă delimitate în spațiul Hidrografic Banat, 18 corpuri de apă se încadrează în stare chimică bună și 2 corpuri de apă se încadrează în stare chimică slabă.

Evaluarea stării chimice a corpurilor de apă:

Descrierea generală a corpului de apă:

Lovrin – Vinga

Este situat pe interfluviul Mureș-Bega, cuprinzând partea centrală și nord-estică a Câmpiei tabulare joase a Torontalului, precum și jumătatea vestică a Câmpiei înalte subcolinare a Vingăi. Suprafața – 1376 km², iar tipul corpului de apă este freatic. Nu există captări pentru apă din freatic, doar puțuri domestice pentru uz gospodăresc. Surse de poluare – pot fi, pe suprafețe mai reduse, localitățile (depozite de gunoi) și unele ferme de animale (altele decât cele de la S.C.Smithfield Ferme S.R.L.), iar pe arii extinse, substanțele din agricultură (îngrășăminte, ierbicide etc.) și reziduurile de la fermele de creștere a porcilor de la Bulgăruș, Vinga și Periam aparținând S.C. Smithfield Ferme S.R.L.

Tipul corpului de apă – poros.

Criteriul hidrodynamic și hidrogeologic: Niveluri – 1,0-5,0 în câmpia joasă dinspre vest, 2,0-28,0 în câmpia înaltă dinspre est. Debit optim de exploatare, în câmpia joasă – 0,2-3,0 l/s (debit modul 0,1-2,5 l/s/km²), în câmpia piemontană – 0,1-1,5 l/s (debit modul-0,1-1,0 l/s/km²). Conductivitatea hidraulică – 0,1-45,5 m/zi, porozitatea totală – 10-30 %, iar porozitatea efectivă – 5-20 %.

Grosimea stratului (stratelor) – 1,7-24,9 m.

Aprecierea schimburilor de apă între stratele corpului și sisteme de suprafață asociate – alimentarea acviferului se face din precipitații, apele de suprafață fiind de foarte mică importanță. De aceea variațiile nivelurilor sunt importante, existând schimburi de apă râu-corp subteran în ambele sensuri.

Fibiș

Situat pe interfluviul Mureș-Bega, cuprinde partea de est a Câmpiei subcolinare înalte a Vingăi, extremitatea de sud-vest a Dealurilor Lipovei și terasele de pe malul drept al r. Bega între aval Balint și amonte Timișoara, suprafața – 782 km², tipul corpului de apă – freatic. Nu există captări pentru apa din freatic, doar puțuri domestice pentru uz gospodăresc.

Surse de poluare – pot fi, pe suprafețe mai reduse, localitățile și unele ferme de animale (altele decât cele de la S.C. Smithfield Ferme S.R.L.), iar pe arii extinse substanțele din agricultură (îngrășăminte, ierbicide etc.) și reziduurile de la ferma de creștere a porcilor de la Mașloc aparținând S.C. Smithfield Ferme S.R.L. Tipul corpului de apă este poros

Criteriul hidrodynamic și hidrogeologic: Niveluri – 0,5-28,0 m, debit optim de exploatare – 0,1-9,6 l/s (debit modul sub 2,5 l/s/km²), conductivitatea hidraulică – 0,2-55,8 m/zi, porozitatea totală – 10-50 %, porozitatea efectivă – 5-25 %, grosimea stratului (stratelor) – 1-13 m.

Stratificarea apelor subterane – 1 orizont cu 1-2 strate acvifere

Aprecierea schimburilor de apă între stratele corpului și sisteme de suprafață asociate – alimentarea acviferului freatic se face din precipitații, în principal; la ape mari, râurile principale (Măgheruș, Beregsău, mai puțin Gherteamos) alimentează acviferul, pentru ca la ape mici să fie alimentate din acesta.

Timișoara

Se suprapune peste partea sudică a Câmpiei Torontalului și peste întreaga Câmpie a Timișului, cu o suprafață de 2577 km², tipul corpului de apă – freatic. Nu există captări pentru apa din freatic, doar puțuri domestice pentru uz gospodăresc.

O situație mai deosebită se întâlnește pe interfluviul Bega-Timiș între aliniamentele Recaș-Bazoș și Timișoara-Moșnița Nouă-Urseni, (în corpul GWROBA 03, dar și în GWROBA 04) unde sunt amplasate forajele de adâncime de exploatare care alcătuiesc frontul de captare pentru alimentarea cu apă a municipiului Timișoara. Aici s-a pus în evidență o coborâre mai accentuată a nivelului piezometric al freaticului, fără a se putea diferenția scăderea nivelului determinată de exploatare, de cea datorată variației anuale a cantității de precipitații. Se poate presupune că, în condițiile existenței unei structuri litologice de tip con aluvionar, exploatarea apelor subterane din straturile de medie adâncime și de adâncime situate între cca.30-150 m influențează rezerva de apă freatică, fie lateral prin straturile care comunica direct între ele, fie prin drenanță pe verticală, fie (cel mai probabil) prin ambele moduri.

Surse de poluare – pot fi, pe suprafețe mai reduse, localitățile și unele ferme de animale (altele decât cele de la S.C. Smithfield Ferme S.R.L.), iar pe arii extinse substanțele din agricultură (îngrășăminte, ierbicide etc.) și reziduurile de la fermele de creștere a porcilor de la Biled, Jimbolia, Iacea Mare, Parța, Pădureni, Peciu Nou, Ciacova, Stamura Germană aparținând S.C. Smithfield Ferme S.R.L.

Criteriul hidrodynamic și hidrogeologic: Tipul corpului de apă – poros, niveluri – a 0,4-5,0 (6,0) m, debit optim de exploatare – 0,1-10,0 l/s (debit modul-1,0-3,0 l/s/km²), conductivitatea hidraulică – 0,6-

68,0 m/zi, porozitatea totală – 10-50 %, porozitatea efectivă – 5-25 %, grosimea stratului (straturilor) – 2,4-27,0 m.

Aprecierea schimburilor de apă între straturile corpului și sisteme de suprafață asociate – freaticul este alimentat din precipitații și din apele de suprafață, râuri în principal, cu care relația este reciprocă : Bega Veche, Bega, Timiș, Bârzava, Moravița și principalii lor afluenți Ier, Timișul Mort, Bega Mică, Lanca-Birda. În partea de vest, panta redusă, nivelurile ridicate și lipsa unei rețele hidrografice de suprafață au impus realizarea unei rețele dense de canale de desecare, cu stații de pompare a apei spre Bega Veche. După 1990 nefuncționarea acestui sistem a determinat ridicarea treptată a nivelurilor, foarte evidentă în zona Jimbolia.

Lugoj

Este situat pe cursurile superioare ale r. Bega și Timiș, respectiv pe culoarul comun Bega-Timiș până la linia Giarmata VII - Albina-Stamora Romană, cu o suprafață de 1702 km², tipul corpului de apă – freatic. Există puțuri domestice pentru uz gospodăresc, dar și forajele de freatic și medie adâncime din alimentarea cu apă a orașului Buziaș.

O situație mai deosebită se întâlnește pe interfluviul Bega-Timiș între Bazoș și aliniamentul Timișoara-Moșnița Nouă-Urseni, (din corpul GWROBA 04 până în GWROBA 03) unde sunt amplasate forajele de adâncime de exploatare care alcătuiesc frontul de captare pentru alimentarea cu apă a municipiului Timișoara. Aici s-a pus în evidență o coborâre mai accentuată a nivelului piezometric al freaticului, fără a se putea diferenția scăderea nivelului determinat de exploatare, de cea datorată variației anuale a cantității de precipitații. Se poate presupune că, în condițiile existentei unei structuri încrucișate de tip con aluvionar, exploatarea apelor subterane din straturile de medie adâncime și de adâncime situate între cca.30-150 m influențează orizontul freatic, fie direct între strate (multe de forma lenticulară), fie prin drenanță pe verticală, fie (cel mai probabil) prin ambele moduri.

Surse de poluare – pot fi, pe suprafețe mai reduse, localitățile și unele ferme de animale (altele decât cele de la S.C. Smithfield Ferme S.R.L.), iar pe arii extinse substanțele din agricultură (îngrășăminte, ierbicide etc.) și reziduurile de la fermele de creștere a porcilor de la Bacova și Boldur aparținând S.C. Smithfield Ferme S.R.L.

Criteriul hidrodinamic și hidrogeologic: Tipul corpului de apă este poros, niveluri – a 0,8-34,0 m, debit optim de exploatare – 0,01-14,0 l/s (debit modul-1,0-2,5 l/s/km²), conductivitatea hidraulică – 0,2-250,0 m/z, porozitatea totală – 25-50 %, porozitatea efectivă – 10-30 %, grosimea stratului (straturilor) – 1,0-55,0 m.

Direcțiile de curgere în acvifer –variază foarte mult fiind determinate de cele două râuri principale. Pe Bega direcțiile de curgere sunt N(NE)-S(SV) pe malul drept și S(SE)-N(NV) pe malul stâng; la fel și în culoarul comun. Pe Timiș direcțiile de curgere se schimbă odată cu schimbarea orientării râului, ajungând de la SE-NV (Caransebeș) la NE-SV (la Boldur) pe malul drept și de la SV-NE la SE-NV pe cel stâng. În cuprinsul culoarului gradientul hidraulic este de 0,5-2,5 ‰, cu creșteri mari (pana la 5,0-10,0 ‰) la contactul cu regiunile mai înalte înconjurătoare.

Aprecierea schimburilor de apă între stratele corpului și sisteme de suprafață asociate – alimentarea acviferului se face din precipitații și din râurile Bega, Timiș, Bistra, relația râu-corp fiind reciprocă.

Gătaia

În cea mai mare parte se suprapune pe Câmpia înalta subcolinară a Gătaiei, suprafața – 961 km², tipul corpului de apă este freatic

Nu există captări pentru apă din freatic, doar puțuri domestice pentru uz gospodăresc.

Surse de poluare – pot fi, pe suprafețe mai reduse, localitățile și unele ferme de animale (altele decât cele de la S.C. Smithfield Ferme S.R.L.), iar pe arii extinse substanțele din agricultura (îngrășăminte,

ierbicide etc.) și reziduurile de la fermele de creștere a porcilor de la Birda, Gătaia, Tormac și Nițchidorf aparținând S.C. Smithfield Ferme S.R.L.

Criteriul hidrodynamic și hidrogeologic: niveluri – 0,9-18,0 m, debit optim de exploatare – 0,1-5,0 l/s (debit modul-2,0 l/s/km²), conductivitatea hidraulică – 0,3-115,0 m/zi, porozitatea totală – 10-40 %, porozitatea efectivă – 5-25 %, grosimea stratului (stratelor) – 1,2-25,6 m.

Aprecierea schimburilor de apă între stratele corpului și sisteme de suprafață asociate – alimentarea este din precipitații și din ape de suprafață (râurile Pogăniș, Bârzava și Moravița), dar influența este reciprocă.

Fărășești

Este poziționat în partea central-nordică a Munților Poiana Ruscăi, în bazinul superior al râului Bega, care în acest sector se mai numește și Bega Poieni, suprafața – 80 km², tipul corpului de apă – freatic.

Nu există captări pentru apa din freatic, doar puțuri domestice pentru uz gospodăresc în stratul subțire de aluviuni de pe văi, surse de poluare – inexistente, așezările umane fiind foarte puține și slab populate.

Criteriul hidrodynamic și hidrogeologic : Niveluri – 0-2,0 m în sedimente, debit optim de exploatare – 0,1-2,5 l/s (debit modul-1,0 l/s/km²), conductivitatea hidraulică – 0,1-180,0 m/zi, porozitatea totală – 5-50 %, porozitatea efectivă – 0,5-40 %, grosimea stratului (stratelor) – 0-5,0 m (pentru sedimentele din luncile văilor).

Luncani

Situat în partea central-vestică a Munților Poiana Ruscăi, pe cursul superior al r. Bega, numit și Bega Luncanilor, cu o suprafață de 47 km², tipul corpului de apă este freatic.

Nu există presiuni de nici un tip deoarece corpul este foarte slab populat, necesarul de apă fiind asigurat de fântânile domestice, iar surse de poluare nu există.

Criteriul hidrodynamic și hidrogeologic : debit optim de exploatare – 0,1-2,5 l/s (debit modul-1,0 l/s/km²), conductivitatea hidraulică – 0,1-180,0 m/zi, porozitatea totală – 5-50 %, porozitatea efectivă – 0,5-40 %, grosimea stratului (stratelor) – 0-5,0 m (pentru sedimentele din luncile văilor).

Tabel: 6.6 - Centralizator cu forajele din rețeaua de monitorizare a calității apelor subterane cu depășiri ale valorilor prag la indicatorul AZOTAȚI în anul 2013

Nr. crt	Denumire corp de apă subterană	Denumire foraj	NO3 (>50mg/l) HG53/2009
1	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Becicherecu Mic F1	171; 199,4
2	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Biled N F1	189,95
3	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Călacea S F1	132,4
4	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Comloșu Mic F1	588,83; 691,5
5	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Dudeștii Noi F1	310,25
6	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Lenauheim F1	111,41
7	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Lovrin F1	367,15; 285,43
8	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Lunga (Comloșu Mare) F1	196,97
9	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Orțișoara F1	268,1
10	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Șandra F1	168,89
11	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Gelu F1	120,73
12	GW-ROBA 01-Lovrin-Vinga	Teremia Mare F1	56,12; 70,11
13	GW-ROBA02-Fibiș	Alioș F1	752,8; 682,5
14	GW-ROBA02-Fibiș	AlioșNV F1	62,7
15	GW-ROBA02-Fibiș	Bencecu de Sus F1	293,72

-continuare tabel-

Nr. crt	Denumire corp de apă subterană	Denumire foraj	NO3 (>50mg/l) HG53/2009
16	GW-ROBA02-Fibiș	Fibiș F1	696; 980
17	GW-ROBA02-Fibiș	Fiscut F1	113,72; 158
18	GW-ROBA02-Fibiș	Giarmata F1	82,15; 70,95
19	GW-ROBA02-Fibiș	Mașloc F1	151,16; 179,4
20	GW-ROBA02-Fibiș	Pișchia F2	214,1
21	GW-ROBA03-Timișoara	Becicherecu Mic F4	129,93; 163,9
22	GW-ROBA03-Timișoara	Butin F2	113,98
23	GW-ROBA03-Timișoara	Checea F1A	1248; 1495
24	GW-ROBA03-Timișoara	Ivanda F2	124,75
25	GW-ROBA03-Timișoara	Ivanda-ape minerale F1A	622,8; 270,4
26	GW-ROBA03-Timișoara	Liebling F1	84,84; 186,75
27	GW-ROBA03-Timișoara	Parța F2	61,3
28	GW-ROBA03-Timișoara	Parța F6	149,5
29	GW-ROBA03-Timișoara	Petroman F1A	124,5
30	GW-ROBA03-Timișoara	Sânandrei F4	157,5; 112,55
31	GW-ROBA03-Timișoara	Voiteg N F1	57,02
32	GW-ROBA04-Lugoj	Salha F7	75,29
33	GW-ROBA04-Lugoj	Traian Vuia F1	91,63; 113,24
34	GW-ROBA05-Gătaia	Cerna F1	72,5; 78,01
35	GW-ROBA05-Gătaia	Șipet F1	733,9; 740
36	GW-ROBA05-Gătaia	Tormac F1	6639,3; 4114
37	GW-ROBA18-Banat	Mașloc F/AD/P	440,9

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Sensul general de curgere a fluxului subteran este de la Est la Vest urmând panta generală a reliefului. In partea de nord a câmpiei joase pe sectorul Mures – Bega Veche, Mures – Aranca, fluxul subteran are direcția NE – SV, având o tendință usoară de drenare spre Aranca – Bega Veche.

Modificările de calitate a apei din stratul freatic sunt produse de:

- ✓ evacuările de ape uzate neepurate sau insuficient epurate provenite de la localitățile arondate bazinului hidrografic
- ✓ lipsa sau insuficienta rețea de canalizare menajeră a localităților aflate în spațiul bazinului hidrografic;
- ✓ infiltrațiile din canalele de desecare, canale folosite în mod accidental sau temporar pentru descărcarea apelor uzate de la vechiile bataluri ale unitățile zootehnice;
- ✓ depozitarea și împrăștierea pe terenurile agricole a îngrășămintelor chimice și a pesticidelor fără a ține cont de perioadele optime de administrare a acestora;
- ✓ impurificării remanente datorată fostelor evacuări de dejecții provenite de la complexe de creștere a suinelor precum și a celor de creștere a păsărilor;
- ✓ depozitării gunoiului menajer pe suprafețe neamenajate.

2.6.2.3. Situația apelor uzate

Pentru județul Timis, volumele de ape uzate evacuate pe activități economice - 2013 sunt reprezentate în următoarele tabele:

Aranca Poluanți:

Tabel: 6.7 Cantitati de poluanti pe activitati economice (tone/an) - 2013 BH Aranca

	Amoniu (NH4)	Azot total (N)	Azotati (NO3)	Azotiti (NO2)	CBO5	CCO-Cr	Cloruri (Cl)	Detergenti sintetici	Fenoli	Fosfor total (P)	Materii in suspensie	Reziduu filtrabil	Substanțe extractibile	Sulfati (SO4)
Captare si prelucrare apa pt. alimentare	25,910	22,736	2,542	0,306	92,156	224,873	77,321	1,943	0,023	1,738	71,862	529,978	7,279	58,452
Mec fina + electrotehnica											9,3161	30,8830	0,3726	
TOTAL	25,910	22,736	2,5422	0,306	92,156	224,873	77,321	1,943	0,023	1,738	81,178	560,861	7,652	58,452

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Tabel: 6.8 Centralizatorul volumelor de ape uzate evacuate pe activitati economice - 2013 BH Aranca

Activitate economica	Voluma evacuate (mii mc/an)										Total volume evacuate (1)
	NU necesita epurare (2)		Necesita epurare (3)								
			NU se epureaza (4)		Se epureaza (5)				Total volume ce necesita epurare (6)		
					NU se epureaza corespunzator (7)		Se epureaza corespunzator (8)				
	TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%	
Captare si prelucrare apa pt. alimentare	0	0	580,804	82,67	0	0	121,711	17,33	702,515	100	702,515
Mec fina + electrotehnica	0	0	69,871	100	0	0	0	0	69,871	100	69,871
TOTAL			650,675				121,711		772,386		772,386

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Aspecte privind funcționarea stațiilor și instalațiilor de epurare investigate in BH Aranca:

În subbazinul **Aranca** sunt în evidență următoarele surse de poluare: S.C. AQUATIM – SUCURSALA Sânnicolau Mare – pentru orașul Sânnicolau Mare - ce evacuează apele uzate în canalul Mureșan, afluent al canalului Aranca, S.C. ZOPPAS INDUSTRIES cu evacuare în canalul Mureșan și localitatea Lovrin ce aparține tot de AQUATIM, cu evacuare în Galața.

Impact major asupra calității apei de suprafață și din subteran au toate unitățile din bazinul Aranca care sunt în evidența Administrația Bazinală de Apa Banat. Din punct de vedere al încărcărilor apelor uzate evacuate în emisar, acestea au valori cu impact asupra calității apei de suprafață din cauza debitului de diluție redus.

S.C. AQUATIM – SUCURSALA Sânnicolau Mare

- ✓ Emisar: canal Mureșan
- ✓ Debit mediu evacuat: 20,64 l/s
- ✓ Orașul Sânnicolau Mare cu 15000 locuitori echivalenți dispune de un sistem centralizat de alimentare cu apă potabilă și canalizare.
- ✓ Lungimea totală simplă a conductelor și colectoarelor de canalizare (Dn = 300 – 800 mm), este de 27,5 km.

Apele uzate din rețeaua de canalizare sunt colectate în bazinele de aspirație a 4 stații de pompare (SP2, SP3, SP5 și SP7).

Stațiile de pompare SP2, SP3 și SP5 trimit apele uzate în bazinul stației de pompare SP7, care repompează aceste ape în stația de pompare SP9 (amplasată în incinta fostei Stații de epurare de unde gravitațional ajung în canalul Muresan).

Aquatim derulează în prezent prin proiectul CCI 2009 RO 161 PR 013 lucrări pentru extinderea și modernizarea sistemului de alimentare cu apă și canalizare conform aviz nr.ABAB-60/22.04.2012. Lucrările la noua stație de epurare sunt în derulare cu termen de finalizare 21.11.2014 conform programului de etapizare.

S.C. ZOPPAS INDUSTRIES

- ✓ Emisar : canal Mureșan.
- ✓ Debit mediu evacuat: 3,36 l/s
- ✓ Unitatea are ca obiect de activitate producția de rezistențe metalice și ceramice. Debitul mediu de ape uzate evacuate în anul 2013 a fost de 3,36 l/s și constă în ape de răcire și ape pluviale neimpurificate, convențional curate.

Aprecieri privind impactul produs de apele uzate asupra surselor naturale receptoare pe ansamblul bazinului și pe activități economice:

În cursul anului 2013 în canalul Aranca a fost evacuat un volum de 0,772 mil.m³ ape uzate, din care: 0,702 mil.m³/an ape uzate cu proveniență din domeniul captării și prelucrării apei pentru alimentare cu apă și 0,069 mil. m³/an ape uzate cu proveniență din ind. mecanică fină și electrotehnică.

Aspecte privind funcționarea stațiilor și instalațiilor de epurare investigate în BH Bega Timiș:

Din totalul surselor de impurificare din bazinul **Bega-Timiș-Caraș**, funcție de debitul de ape uzate deversate și a cantităților de nocivități evacuate, am selectat un număr de 7 surse de poluare:

Tabel 6.9 - Surse de poluare

Nr. crt.	Sursa de poluare	Vol. tot.ev. (mil.m ³ /an)	Cantitati de nocivitati (tone/an)		
			Suspensii	CBO ₅	Amoniu
1	SC AQUATIM Timișoara	45,246	228,912	211,035	5,000
2	SC AQUACARAȘ SA Exploatare Resita	9,330	157,952	230,246	71,673
3	SC TMK (C.S.R.) Resita	0,898	13,299	7,377	-
4	MERIDIAN 22 Lugoj	5,318	188,816	263,161	74,552
5	SC AQUACARAȘ SA Exploatare Caransebeș	1,287	30,652	42,181	18,141

-continuare tabel-

Nr. crt.	Sursa de poluare	Vol. tot.ev. (mil.m ³ /an)	Cantitati de nocivitati (tone/an)		
			Suspensii	CBO ₅	Amoniu
6	SC AQUATIM SA Sucursala Deta	0,352	60,242	65,005	13,565
7	Uzina Constructoare de Mașini Reșița	0,200	3,652	0,231	-
	TOTAL	62,631	683,525	819,236	182,931
	% față de total bazin	90,46	56,91	92,47	69,16

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

S.C. AQUATIM Timișoara

Stația de epurare a municipiului Timișoara

Emisar : râul Bega.

Q mediu evacuat : 1837,96 l/s.

Fluxul tehnologic al stației de epurare pe linia de tratare a apei uzate cuprinde următoarele componente:

Vechiul cămin de intrare a fost reabilitat și s-a realizat interconectarea colectoarelor nord și sud. Există un stăvilar pentru situații de urgență, amplasat înaintea grătarelor, care limitează debitul de apă care ajunge la grătare la 4,3 m³/s.

În zona căminului de intrare, există o instalație pentru descărcarea vidanjelor, dotată cu sistem de îndepărtare mecanică a materiilor în suspensie și plutitoare - grătar cu spațiul între bare de 6 mm, instalație de spălare a grătarului propriu și sistem de compactare a reținerilor. Capacitatea instalației pentru descărcarea vidanjelor este de 60 m³/h. Reținerile sunt compactate până la un conținut minim de 30 % substanță uscată. După compactare reținerile sunt deversate în 2 containere de câte 10 m³, din care unul este în așteptare. Cupla pentru preluarea conținutului vidanjelor și panoul pentru identificare sunt amplasate în exteriorul stației de epurare, pe o platformă betonată. Instalația este prevăzută cu un sistem de identificare cu card a operatorilor de vidanje. Se determină în mod automat pH-ul și conductivitatea conținutului deversat, iar în cazul în care valorile prescrise sunt depășite, vana de admisie se închide în mod automat, pentru a împiedica perturbarea procesului de epurare.

Din căminul de intrare apa este direcționată prin 4 canale spre grătarele rare și apoi spre grătarele dese. Ambele tipuri de grătare sunt prevăzute cu sisteme mecanice de curățire și cu sistem de spălare cu apă sub presiune. Reținerile sunt deversate prin intermediul unor transportoare elicoidale într-o instalație de spălare și compactare. Atât apa separată, cât și apa de spălare a reținerilor și a grătarelor, se întoarce gravitațional în canalul de apă reziduală, iar materialul solid este depus într-un container. Sistemul de curățare al fiecărui grătar este controlat prin sistemul de automatizare și pornește la o diferență de nivel a apei înainte și după grătar, de 20 cm.

Apa uzată, după trecerea prin grătarele rare și dese, este pompată, prin intermediul stației de pompare a apei uzate, spre deznisipatoare și separatoarele de grăsimi.

Tabel 6.10 Date tehnice pentru pompele de apa uzată

Parametrul	U.M.	Valoare
Capacitate totală de pompare	m ³ /h	10800
Număr total de pompe	buc.	4
Număr pompe în funcționare	buc.	3
Număr pompe în așteptare	buc.	1
Debitul unei pompe	m ³ /h	3600

Pompele sunt pompe centrifuge, cu bașă umedă de tip Flygt CP3501/835. Pornirea pompelor se realizează în cascadă, în funcție de debitul influent în stația de epurare.

Din stația de pompare a apei uzate, apa ajunge în canalul de distribuție a deznisipatoarelor. Deznisiparea și eliminarea grăsimilor se realizează în patru linii paralele. Eliminarea grăsimilor se realizează prin flotare cu aer. Necesarul de aer de 2040 m³/h este asigurat de 3 suflante în configurația 2 în funcțiune + 1 de rezervă. Suflantele sunt amplasate împreună cu suflantele care asigură aerul necesar procesului biologic, în clădirea suflantelor. Fiecare linie este dotată cu sistem de aerare și cu pod mobil pentru eliminarea nisipului. Deznisipatoarele sunt prevăzute cu câte un canal pentru colectare nisipului, de unde eliminarea acestuia se realizează prin pompare, cu câte o pompă submersibilă amplasată pe fiecare pod. Debitul unei pompe este de 26 m³/h. Viteza de deplasare a podului este de 1,8 m/s.

Tabel 6.11 Caracteristicile unei linii de deznisipare - separare a grăsimilor sunt:

Parametrul	U.M.	Camera	
		Deznisipare	Sep. grăsimi
Lungime	m	40	37,7
Lățime	m	3,7	2,2
Adâncime medie	m	3,95	
Suprafață	m ²	148	83
Volum	m ³	541	
Aria secțiunii transversale	m ²	13,5	
Adâncimea de aerare	m	3,4	
Raport Lățime / Adâncime		0,9	
Raport Lungime / Lățime		11	
Raport Lățime Sep. grăsimi / Deznisipator			0,6

Procesul biologic este un proces aerob, cu nitrificare-denitrificare și stabilizarea simultană a nămolului. Datorită încărcării relativ reduse a influentului, a fost eliminată decantarea primară.

Urmărirea procesului se realizează prin:

- ✓ monitorizarea potențialului redox în fiecare linie, în mijlocul zonei anoxice,
- ✓ monitorizarea conținutului de oxigen dizolvat în 3 puncte, în zona de aerare a fiecărei linii.

Debitul de aer al suflantelor se reglează automat, în funcție de conținutul de oxigen dizolvat în zonele de aerare.

Apa tratată biologic și chimic, pentru precipitarea fosforului, este condusă gravitațional spre două baterii de câte patru decantoare secundare radiale. Fiecare baterie este formată din câte 4 decantoare, dintre care 4 nou construite și 4 reabilite. Distribuția apei în cele două baterii are loc în camera de distribuție de la evacuarea bazinului de aerare.

Decantoarele nou construite sunt de tip radial, cu următoarele caracteristici:

- ✓ Diametru – 48 m
- ✓ Suprafață – 1630 m²
- ✓ Adâncime la 2/3 din raza – 4,7 m
- ✓ Volum – 8500 m³

Decantoare reabilite sunt de tip radial, cu următoarele caracteristici:

- ✓ Diametru – 40 m
- ✓ Suprafață – 1088 m²
- ✓ Adâncime la 2/3 din raza – 2,9 m
- ✓ Volum – 3650 m³

Fiecare baterie de decantoare este prevăzută cu câte o stație de pompare pentru nămolul recirculat și pentru nămolul în exces, iar apa decantată este dirijată spre canalul de evacuare a efluentului, iar nămolul în exces spre linia de tratare a nămolului.

MERIDIAN 22” LUGOJ

Stația de epurare a orașului Lugoj

Emisar: **râul Timiș**

Debit mediu evacuat: 168,66 l/s

Municipiul Lugoj cu o populație de 44571 locuitori dispune de un sistem centralizat de alimentare cu apă potabilă și canalizare.

Sistemul de canalizare (la care sunt racordați un număr de 36.683 locuitori) are ca scop preluarea în rețeaua de canalizare a apelor uzate provenite atât din activitatea gospodăriilor populației cât și din activitatea agenților industriali, a instituțiilor din municipiul Lugoj. Sistemul de preluare al apelor uzate de pe raza municipiului are o lungime totală de cca. 77 km.

Canalele colectoare principale au ca scop preluarea întregii cantități de ape uzate deversate în sistemul divizor de canalizare și transportarea acesteia în stația de epurare (prin efect gravitațional).

Fluxul tehnologic al stației de epurare cuprinde: treaptă mecanică (2 cămine distribuție, grătare cu curățire mecanică, 2 linii de deznisipator, separare grăsimi HUBER, 2 decantoare primare radiale echipate cu poduri racloare); treaptă biologică (4 bazine de aerare cu câte 7 linii de aerare pneumatică pe fiecare bazin echipate cu panouri de aerare cu bule fine, 5 decantoare secundare echipate cu poduri racloare cu sucțiune și pompare, metantancuri, gazometru, paturi de uscare nămol); treaptă terțiară (instalație de stocare și dozare cu clorură ferică, cameră de amestec apă aerată cu clorura ferică).

Stația de epurare funcționează doar cu treapta de epurare mecanică, treapta de epurare biologică este parțial utilată sau are utilajele achiziționate, dar nu sunt montate.

Debitul de apă uzată colectată de pe vatra municipiului este în totalitate trecut prin stația de epurare mecano - biologică (în funcțiune doar cu treaptă mecanică), în 2013 valoarea debitului mediu evacuat a fost de 168,66 l/s.

S.C. AQUATIM Sucursala DETA
Stația de epurare a orașului Deta
Emisar: pârâul Birdanca

Debit mediu evacuat: 11,18 l/s

Orașul Deta cu o populație de 5770 locuitori dispune de un sistem centralizat de alimentare cu apă potabilă și canalizare.

Sistemul de canalizare are ca scop preluarea în rețeaua de canalizare a apelor uzate provenite atât din activitatea gospodăriilor populației cât și din activitatea agenților economici și a instituțiilor din orașul Deta.

Sistemul de preluare al apelor uzate de pe raza orașului are o lungime totală de cca. 16,09 km.

Rețeaua de canalizare este alcătuită din tuburi de beton cu Ø 300 mm. Apele uzate ajung prin intermediul canalizării într-o stație de pompare SP1 de tip cheson din beton armat, de unde sunt refulate în colectorul principal (Ø 400 mm, L 1348 m) care le transportă spre fosta stație de epurare.

Aprecieri privind impactul produs de apele uzate asupra surselor naturale receptoare pe ansamblul bazinului și pe activități în economie:

În tabele de mai jos sunt redată volumele de ape uzate evacuate și cantitățile de nocivități defalcate pe ramurile economiei naționale.

În cursul anului 2013 au fost evacuate ape uzate cu un volum total de 69,230 mil.m³/an din care ponderea cea mai mare o au apele din ramura alimentării cu apă pentru populație cu un volum de 65,174 mil.m³/an reprezentând circa 64 % din total, precum și industria metalurgică și construcții de mașini cu un volum 1,251 mil.m³/an reprezentând circa 1,8 %. Apele neepurate cu cea mai mare pondere, respectiv 91,21 % din totalul apelor neepurate, sunt cu proveniență tot din ramura alimentării cu apă pentru populație (gospodării comunale).

Apele insuficient epurate sunt reprezentate de ramura industriei alimentare, ce reprezintă circa 41,19 % din total.

Cantitățile de poluanți evacuate pe activități economice (tone/an) - 2011 în B.H. Bega Timis, județul Timis sunt prezentate în tabelul de mai jos:

**Tabel: 6.12 Centralizatorul volumelor de ape uzate evacuate pe activitati economice - 2013
BH Bega Timis**

Activitate economica	Volume evacuate (mii mc/an)										Total volume evacuate (1)
	NU necesita epurare (2)		Necesita epurare (3)								
			NU se epureaza (4)		Se epureaza (5)				Total volume ce necesita epurare (6)		
					NU se epureaza corespunzator (7)		Se epureaza corespunzator (8)				
TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%		
Alte activitati	38,817	48,35	0	0	2,457	5,93	39,011	94,07	41,468	51,65	80,285
Captare si prelucrare apa pt. alimentare	0	0	5480,87	8,41	653,321	1	59040,675	90,59	65174,866	100	65174,866
Comert si servicii pentru populatie	0	0	0	0	21,966	81,27	5,061	18,73	27,027	100	27,027
Constructii	0	0	0	0	2,339	28,58	5,844	71,42	8,183	100	8,183
Industrie alimentara	0	0	0	0	929,499	80,14	230,343	19,86	1159,842	100	1159,842
Industrie extractiva	1,556	0,14	424,8	38,1	326,427	29,28	363,659	32,62	1114,886	99,86	1116,442
Industrie metalurgica + c-tii de masini	972,833	77,72	66,353	23,8	2,557	0,92	209,926	75,29	278,836	22,28	1251,669
Industrie prelucrare lemn	0	0	4,16	100	0	0	0	0	4,16	100	4,16
Industrie usoara	0	0	0	0	190,27	100	0	0	190,27	100	190,27
Invatamant si sanatate	0	0	32,213	36,89	55,108	63,11	0	0	87,321	100	87,321
Mec fina + electrotehnica	0	0	0	0	17,382	26,09	49,238	73,91	66,62	100	66,62
Prelucrari chimice	9,816	40,23	0	0	14,586	100	0	0	14,586	59,77	24,402
Transporturi	0	0	0	0	38,754	100	0	0	38,754	100	38,754
Zootehnie	0	0	0	0	0,475	100	0	0	0,475	100	0,475
TOTAL	1023,022		6008,396		2255,141		59943,757		68207,294		69230,316

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Tabelul 6.13 Cantitati de poluanti pe activitati economice (tone/an) - 2013 BH Bega Timis jud. Timis

	Amoni u (NH4)	Arsen	Azot total (N)	Azotat i (NO3)	Azotiti (NO2)	Cadmi u si compu si	Calciu (Ca)	CBO5	CCO- Cr	Cian uri total e (CN)	Cloru ri (Cl)	Crom hexav alent	Crom total	Cup ru	Deterg enti sinteti ci
Alte activitati	0,0111 7	0,0000 0	0,0338 4	0,0164 3	0,0008 2	0,0000 0		0,0661 9	1,2615 0	0,00 000	0,4273 0		0,0000 4	0,00 001	0,0001 5
Captare si prelucrare apa pt. alimentare	123,54 538		387,33 100	919,30 759	8,4092 6	0,0129 0		689,86 989	2323,3 9656	0,01 400	4350,4 9173	0,0000 0	0,1455 6	0,60 572	15,007 90
Comert si servicii pentru populatie	0,0849 0		0,1691 9	0,2240 5	0,0243 8			0,1178 5	0,7961 6						0,0025 7
Constructii	0,0109 1		0,0201 4	0,0270 8	0,0093 1			0,0172 5	0,0387 0		0,0198 5				0,0000 8
Industria alimentara	3,9584 5		6,7443 4	4,3640 0	0,2100 7		3,8100 6	14,626 86	62,067 33		327,18 209				0,1068 2
Industria extractiva			0,2492 1					0,6429 1	3,7541 4						0,0087 0
Industria metalurgica + c-tii de masini															
Industria prelucrare lemn			0,0094 6					0,0212 2	0,0646 9						
Industria usoara	0,0902 0		1,5613 2	4,4320 2	0,1248 3			1,4451 0	11,671 32	0,00 152	36,062 51				
Invatamant si sanatate	4,2088 5		3,1802 8	0,0462 3	0,0051 1			6,2137 2	18,693 53		2,3062 2				0,0803 9
Mec fina + electrotehnica	0,0842 0		0,5049 8	0,9319 2	0,0054 7			1,5230 7	4,8266 7		5,3306 1			0,00 062	0,0176 1
Prelucrari chimice			1,4702 3					1,7956 7	4,3885 2						0,0129 3
Transporturi	0,2033 4		0,2065 8	0,0560 6	0,0073 1			1,6404 8	4,8048 7		0,3844 3				0,0030 0
TOTAL	132,19 740	0,0000 0	401,48 058	929,40 538	8,7965 5	0,0129 0	3,8100 6	717,98 021	2435,7 6398	0,01 553	4722,2 0473	0,0000 0	0,1456 0	0,60 635	15,240 14

	Fenoli	Fier total (con.tot.)	Fosfor total (P)	H2S + Sulfuri (S2)	Magneziu (Mg)	Mangan total (con.tot.)	Materii in suspensie	Nichel si compusi	Plumb si compusi acestuia	Reziduu filtrabil	Substante extractibile	Sulfati (SO4)	Zinc
Alte activitati	0,00000	0,21079	0,00054	0,00001	0,71942		2,89341	0,00002	0,00000	59,44413	0,51689	0,02849	0,00106
Captare si prelucrare apa pt. alimentare	0,13693	5,73022	46,12015			2,83115	608,99484	0,46441	0,18376	40639,08883	280,29241	2915,74219	2,68255
Comert si servicii pentru populatie			0,01113				0,27128			7,91325	0,10708		
Constructii			0,00106				0,02011			0,29351	0,00225	0,02764	
Industria alimentara			1,41725		1,52900		36,31564			1203,17782	5,79536	3,36522	
Industria extractiva			0,02891				20,27706			165,95518	0,92656		
Industria metalurgica + c-tii de masini							0,40781				0,42273		
Industria prelucrare lemn	0,00001						0,06656			1,41440	0,01165		
Industria usoara	0,00076		0,24366				7,78521			196,04152		9,57629	
Invataman si sanatate			0,18587				7,30523				0,52310	1,10177	
Mec fina + electrotehnica		0,00202	0,07086				1,71347			9,07831	0,33202	2,43572	0,00571
Prelucrari chimice			0,11301				1,18748				0,17298		
Transporturi	0,00001		0,01504				1,25099			0,27097	0,13115	0,37772	
TOTAL	0,13771	5,94303	48,20747	0,00001	2,24842	2,83115	688,48909	0,46444	0,18376	42282,67793	289,23418	2932,65503	2,68932

Tabelul 6.14 – Volume evacuate

Activitate economica	Volume evacuate (mii mc/an)										Total volume evacuate (1)
	NU necesita epurare (2)		Necesita epurare (3)								
			NU se epureaza (4)		Se epureaza (5)				Total volume ce necesita epurare (6)		
					NU se epureaza corespunzator (7)		Se epureaza corespunzator (8)				
	TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%	TOTAL	%	
Alte activitati	38,817	50,45	0	0	0,038	0,1	38,086	99,9	38,124	49,55	76,941
Captare si prelucrare apa pt. alimentare	0	0	1145,292	2,19	298,099	0,57	50796,544	97,24	52239,935	100	52239,935
Comert si servicii pentru populatie	0	0	0	0	21,966	100	0	0	21,966	100	21,966
Constructii	0	0	0	0	0,419	100	0	0	0,419	100	0,419
Industrie alimentara	0	0	0	0	807,366	77,85	229,743	22,15	1037,109	100	1037,109
Industrie extractiva	1,556	0,68	0	0	82,108	35,88	146,745	64,12	228,853	99,32	230,409
Industrie metalurgica + c-tii de masini	74,6	100	0	0	0	0	0	0	0	0	74,6
Industrie prelucrare lemn	0	0	4,16	100	0	0	0	0	4,16	100	4,16
Industrie usoara	0	0	0	0	190,27	100	0	0	190,27	100	190,27
Invatamant si sanatate	0	0	0	0	55,108	100	0	0	55,108	100	55,108
Mec fina + electrotehnica	0	0	0	0	17,382	26,09	49,238	73,91	66,62	100	66,62
Prelucrari chimice	9,816	40,23	0	0	14,586	100	0	0	14,586	59,77	24,402
Transporturi	0	0	0	0	21,648	100	0	0	21,648	100	21,648
TOTAL	124,789		1149,452		1508,99		51260,356		53918,798		54043,587

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Aspecte privind corpurile de apă nepermanente

În anul 2013 au fost monitorizate 15 corpuri de apă nepermanente cu 15 secțiuni de monitorizare, dintre acestea 11 corpuri de apă sunt în stare naturală și 4 corpuri de apă sunt puternic modificate. Lungimea totală, a corpurilor de apă monitorizate, este de 379,52 km.

Rezultatele încadrării corpurilor de apă în stare/potențial ecologic arată faptul că 9 corpuri de apă au avut stare/potențial ecologic bun și 6 corpuri de apă au avut stare/potențial ecologic moderat.

La corpurile de apă, Bega Veche (Beregsău, Niraj) - am. cf. Valea Dosului + afluenți și Surgani (Sorgani) - av. evacuare GC Buzias, puternic modificate cu tipologia RO20, încadrarea pe elemente biologice este dată doar de *pești*.

La corpurile de apă Moravița (Nanoviste) - av. cf. Vaita + afluenți și Lunca Birda, puternic modificate cu tipologia RO20, în anul 2013 nu s-au monitorizat *peștii* și nu este încadrare după elemente biologice, iar evaluarea integrată este dată doar de elementele fizico-chimice generale.

Tabelul 6.15 – Număr corpuri de apă nepermanente

Bazin	Număr corpuri de apă nepermanente		
	total	monitorizate	nemonitorizate
Aranca	5	-	5
Bega	32	3	29
Caraș	13	3	10
Cerna	6	-	6
Dunăre	21	1	20
Nera	6	1	5
Timiș	39	7	32
Total	122	15	107

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

Monitorizarea secțiunilor situate în zone vulnerabile

Conform Manualului de Operare, în Spațiul Hidrografic Banat, acest tip de monitoring s-a efectuat în 23 secțiuni de supraveghere, fiind monitorizați indicatorii din grupa nutrienților, iar cu frecvență mărită se monitorizează parametrul „nitrați”.

Acest tip de monitoring s-a aplicat în acele zone, unde a existat suspiciunea că, corpurile de apă sunt vulnerabile sau sunt cu risc de a fi poluate cu nitrați din surse agricole.

Din cele 23 secțiuni monitorizate toate secțiunile s-au încadrat în limitele admise (azotați < 50 mg/l) conf. H.G.964/2000 cu completările ulterioare.

Tabelul 6.16 - Monitorizare indicatori din grupa nutrienților

Nr. crt.	Corp de apă	Curs de apă	Secțiune	Azotați val. medie mg/l
1	RW4.2_B1 (ARANCA + afluenți)	Aranca	Am. loc. Sânicolaul Mare	4,809
2	RW4.2_B1 (ARANCA + afluenți)	Aranca	Valcani	6,687
3	RW5.1_B2 (BEGA - cf. Bega Poienilor-cf. Chizdia)	Bega	Loc. Balinț	2,166
4	RW5.1.21_B1 (Bega Veche -Beregsau, Niraj-am. cf. Valea Dosului + afluenți)	Bega Veche	Pișchia-am.cf. valea Dosului-pod CFR.	9,415
5	RW5.1.21_B2 (Bega Veche (Beregsau, Niraj) - av. cf. Valea Dosului + afluenți)	Bega Veche	Cenei	4,809
6	RW5.1.21.4_B1 (Apa Mare -Vina Ciurei, Apa Neagra - am. cf. Sisco + afluenți)	Apa Mare	Av. cf. Slatina-pod CFR.	8,190
7	RW5.2_B4 (TIMIS - cf. Sebes-cf. Tapia)	Timiș	Av.cf. Potoc	2,961
8	RW5.2_B6 (TIMIS - evacuare GC Lugoj-cf. Timisana)	Timiș	Am.cf. Timișana.	2,913
9	RW5.2_B7 (TIMIS - cf. Timisana-frontiera RO-SMR)	Timiș	Loc. Șag	2,519

-continuare tabel-

Nr. crt.	Corp de apă	Curs de apă	Secțiune	Azotați val. medie mg/l
10	RW5.2.20_B2 (Bistra - av. cf. Bistra Marului)	Bistra	Loc. Obreja.	1,989
11	RW5.2.28_B1 (Spaia (Iancu) + afluenti)	Spaia	Loc. Găvojdia-pod auto E70.	2,404
12	RW5.2.33_B2 (Surgani (Sorgani) - av. evacuare GC Buzias)	Șurgani	Loc. Chevereșu Mare.	6,219
13	RW5.2.35_B3 (Poganis (Poganici) - av. cf. Valea Mare)	Pogăniș	Loc. Otvești-pod auto	2,714
14	RW5.2.36_B1 (Lanca Birda)	Lanca Birda	Loc. Ghilad-pod auto	9,883
15	RW5.2.38_B5 (Barzava - cf. Fizes - frontiera RO-SMR)	Bârzava	Loc. Partoș	7,297
16	RW5.2.38.11_B1 (Birdanca)	Birdanca	Am.cf. Bârzava.	6,962
17	RW5.2.38.12_B2 (Moravita (Nanoviste) - av. cf. Vaita + afluenti)	Moravița	Moravița-pod auto Gherman.	3,655
18	RW5.3_B1 (CARAS - Izv. - cf. Garliste + afluenti)	Gârliște	Am.cf.Caraș	2,754
19	RW5.3.6_B1 (Jitin)	Jitin	Am.cf. Caraș	5,437
20	RW5.3.10a.1_B1 (Oravita (Magurean))	Oravița	Am.cf. Lișava-Broșteni	2,586
21	RW5.3.10a_B2 Lisava (Bodovita) - av. cf. Rachitova	Lișava	Am.cf.Caraș - Vărădia	4,318
22	RW6.1.7.a_B1 (Steier)	Steier	Am.cf. Miniș.	4,601
23	RW6.1.7_B1 (Minis)	Miniș	Am.cf. Tăria.	3,209

Sursa datelor: Agenția Regională pentru Protecția Mediului Timișoara

2.6.3. Calitatea Solului

Solul este cel mai complex factor de mediu datorită compoziției chimice și fizice, reprezentând o resursă importantă în susținerea civilizației umane, contribuind major la creșterea vegetației, la reglarea curgerii apelor și reducerea poluării aerului. În același timp funcționează și ca reciclator al materiei organice moarte și a unor poluanți.

Cu toată importanța vitală pe care o reprezintă în asigurarea de alimente și materii prime pentru omenire, cu toate că este cunoscut caracterul său de resursă limitată, nerecuperabilă, în condițiile actuale de dezvoltare socio-economică accentuată, solul este supus unor solicitări crescânde din partea tuturor categoriilor de activități antropice, cauzând în final dezafectarea unor suprafețe însemnate.

Tabelul 6.17 - Repartiția terenurilor agricole pe clase de folosință

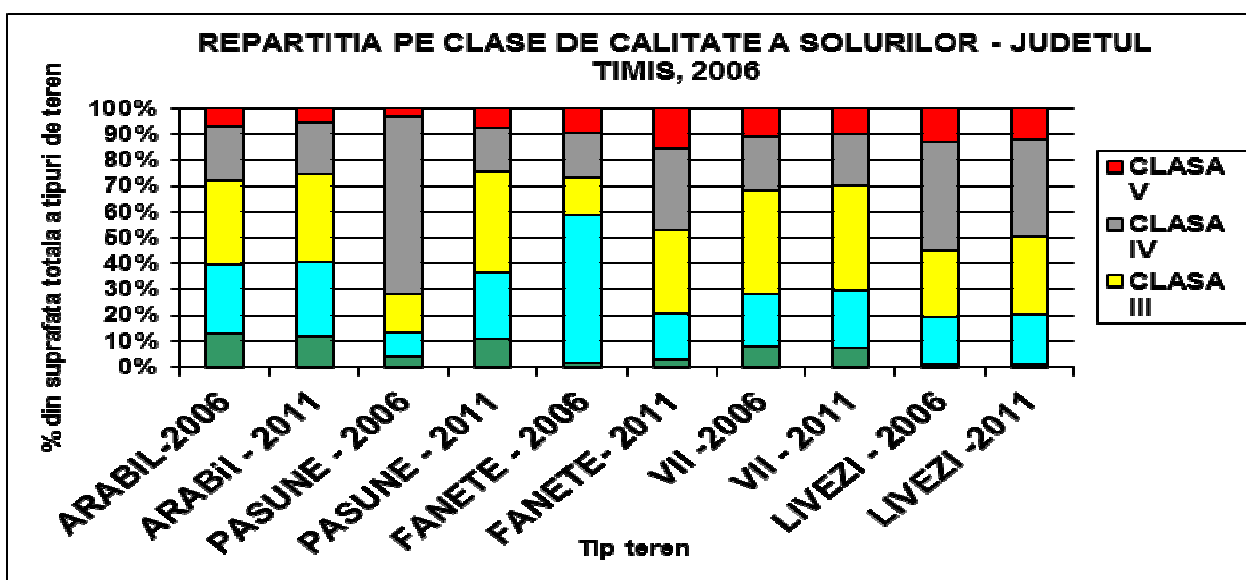
Suprafață județ [ha]	Suprafață teren agricol [ha]	Clase de folosință									
		Arabil [ha]	%	Pășuni [ha]	%	Fânețe și pajisti naturale [ha]	%	Vii [ha]	%	Livezi [ha]	%
869700	697049	529240	75,93%	124461	17,86%	29535	4,24%	4755	0,55%	9058	1,04%

Repartiția solurilor pe clase de calitate

Terenurile agricole sunt apreciate după gradul de fertilitate. Din acest punct de vedere ele sunt împărțite în mai multe clase: clasa I terenuri foarte pretabile, CLASA II – terenuri pretabile, CLASA III – terenuri cu au o pretabilitate mijlocie, CLASA IV – terenuri puțin pretabile, CLASA V - terenuri nepretabile.

În anul 2006 din totalul agricol de 702262 ha suprafață reală și cartată, încadrarea solurilor pe clase și tipuri în județul Timiș, este prezentată în figura de mai jos:

Figura 6.5.

Sursa datelor: Agenția Regională de Protecția Mediului Timișoara

Se poate observa scăderea ponderii solurilor de slabă productivitate din cadrul pășunilor, dar și sărăcirea unei mari părți din solurile anterior fertile (clasă II) din cadrul fânețelor.

Este posibil ca aceste schimbări să se datoreze schimbării destinației (încadrării) unor terenuri (din pășuni în fânețe și invers).

Soluri poluate

Poluarea solurilor în urma activității din sectorul industrial și agricol:

În județul Timiș solurile sunt afectate de diferite activități industriale și agricole pe o suprafață de 3764 ha, după cum urmează:

- ✓ Cod. 01. Poluarea (degradarea) solurilor prin exploatarea minieră la zi, balastiere, cariere - suprafețele afectate puternic și excesiv de balastiere și cariere, 3350 ha, adâncesc albiile apelor producând scăderea nivelului apei freactice și ca urmare, reducerea rezervelor de apă din zonele învecinate, dar și deranjarea solului prin depunerile de materiale extrase.
- ✓ Cod 02. Poluarea cu deponii, halde, iazuri de decantare, depozite de steril de la flotare, depozite de gunoaie etc.- din datele inventarierii preliminare rezultă că acest tip de poluare afectează 85 ha puternic și excesiv.

- ✓ Cod 06. Poluarea cu deseuri si reziduuri organice de la industria alimentară si usoară - se apreciază că acest tip de poluare afectează solul puternic si excesiv pe o suprafață de 12 ha, mult mai mică decat cea determinată de alte activități industriale.
- ✓ Cod 07. Poluarea cu deseuri si reziduuri vegetale agricole si forestiere – din datele statistice rezultă că acest tip de poluare afectează solul puternic si excesiv pe o suprafață de 15 ha.
- ✓ Cod 08. Poluarea cu dejecții animale -acest tip de poluare afectează solul puternic si excesiv pe o suprafață de 282 ha.
- ✓ Cod 20 Poluarea cu petrol de la extracție, transport si prelucrare – sunt afectate de acest tip de poluare suprafețe mici de sol, in special solul din parcurile de țigăi ale SC Petrom SA.

Poluarea solurilor cu emisii de la termocentrale pe cărbune

La nivelul județului Timis există centrala termică SC COLTERM S.A. Timisoara Sud cu un depozit de zgură si cenușă la Utvin, care ocupă o suprafață de 50 ha. Depozitul se încadrează în clasa b – depozit de deseuri nepericuloase, conform clasificării din HG nr. 349 / 2005 cu modificările si completările ulterioare. În depozitul de zgură si cenușă se poate depozita prin tehnologia slamului dens autoîntăritor o cantitate ce corespunde unei perioade de funcționare a centralei termice estimată la 80-90 ani. Extinderea acestei tehnologii s-a realizat la sfârșitul anului 2007 si astfel depozitul Utvin devine un depozit de deseuri solide.

Prin **monitorizarea calității solului** se urmărește:

- ✓ depunerea controlată a deseului de zgură si cenușă;
- ✓ colectarea si evacuarea controlată a apelor tehnologice din depozit;
- ✓ efectuarea anuală a unui set de analize;
- ✓ monitorizarea stării de poluare a solurilor si vegetației din zonele afectate;
- ✓ re tehnologizarea unităților respective prin înlocuirea filtrelor uzate, desulfurarea cărbunilor, mai ales în cazul utilizării celor bogăți în sulf, recultivarea haldelor.

Zone critice sub aspectul degradării:

Tabelul 6.18 - Situația utilizării produselor fitosanitare in perioada 2007-2011, in județul Timis

Tip produs	Suprafața (ha)	Cantitatea (kg/an)	Suprafața (ha)	Cantitatea (kg/an)	Suprafața (ha)	Cantitatea (kg/an)	Suprafața (ha)	Cantitatea (kg/an)	Suprafața (ha)	Cantitatea (kg/an)
	2007		2008		2009		2010		2011	
lerbicide	244307	387910	280953	312268	271800	141357	371653	242384	307269	434 903
Fungicide	99690	82905	114644	47671	87215	40990	166460	82311	65 000	52 000
Insecticide si acaricide	90508	50482	104084	11611	47280	16548	168975	6165	93 490	74 792
TOTAL	434505	521297	499681	371550	406295	198895	707088	330860	307269	561695

În județul Timis există 92 de localități vulnerabile la poluarea cu nitrați. În termen de 4 ani de la intrarea în vigoare a prezentului ordin, dar nu mai târziu de 31 decembrie 2012, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Pedologie, Agrochimie si Protecția Mediului -ICPA Bucuresti, împreună cu

Administrația Națională "Apele Române", va revizui zonele vulnerabile la poluarea cu nitrați din surse agricole, la nivel de cadastru agricol și va întocmi hărțile cu aceste zone. Conform datelor transmise de O.S.P.A. Timisoara, până la data de 18.06.2012 în baza sumelor alocate au fost finalizate și centralizate în baza de date a I.C.P.A. București în județul Timis, studii pedologice și agrochimice pentru un număr de 13 unități administrativ teritoriale: Remetea Mare 2006, Foeni 2007, Giulvăz 2008, Giarmata 2009, Săcălaz 2009, Sacosu Turcesc 2009, Sag 2010, Uivar 2010, Peciu Nou 2011, Pischia 2011, Masloc 2011, Jebel 2011 și Secas 2012.

De asemenea solurile afectate de eroziune de suprafață, de adâncime și alunecări, sunt în suprafață de 96820 ha, din care foarte puternic și excesiv 26470 ha, compactare primară și secundară, inclusiv formarea de crustă, afectând o suprafață de 657231 ha, dar nu foarte puternic și excesiv.

2.6.4. Biodiversitatea și pădurile

2.6.4.1. Biodiversitatea

Cu toate că județul Timiș nu este unul dintre cele mai semnificative județe din România în privința diversității biologice, se evidențiază existența unui număr ridicat de specii caracteristice arealelor mlăștinoase și montane.

Vegetația naturală, puternic influențată de activitățile umane, se caracterizează prin prezența pe scară restrânsă a plantelor de silvostepă precum și printr-o frecvență ridicată a speciilor hidro și higrofile în câmpiile joase și în luncile cu exces de umiditate.

Pădurile de foioase alcătuite din *Quercus robur*, *Quercus ceris* și *Quercus fraineto*, ocupă insular sau pe suprafețe compacte Podișul Lipovei, Dealurile Lugoșului și parțial Câmpia Gătaiei.

Partea estică a județului, ocupată de masivul Poiana Ruscă, este acoperită, din punct de vedere al vegetației forestiere cu păduri de gorun (*Quercus ceris*), păduri de fag (*Fagus silvatica*) în amestec cu carpen (*Carpinus betulus*), iar pe pantele superioare ale muntelui cu păduri de molid (*Picea abies*) în amestec cu brad (*Abies alba*), sporadic întâlnindu-se și exemplare de pin (*Pinus silvestris*).

Existența în județ a ultimei mlaștini arhaice din vestul țării – **Rezervația Mlaștinile Satchinez**, a permis conservarea unui număr impresionant de specii, protejate de legislația Uniunii Europene, precum și de legislația națională în vigoare.

Tot pe teritoriul județului Timiș un rol important pentru conservarea faunei sălbatice îl are și **Rezervația Mlaștinile Murani**. În aria protejată au fost observate aproximativ 60 specii de păsări care sunt strict protejate prin convențiile internaționale la care a aderat și România

La nivelul Județului Timiș există un număr de **19 arii naturale protejate**, care însumate reprezintă 0,76% din suprafața județului. Conform Hotărârii Consiliului Județean nr. 19/1995 și a Legii nr. 5/2000, se află sub regim special de protecție următoarele arii naturale protejate:

- ✓ **Lunca Pogănișului** (rezervație naturală botanică, declarată prin HCJ19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 75,50 ha);
- ✓ **Movila Șișitak** (rezervație naturală botanică, declarată prin HCJ19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 0,5ha);

- ✓ **Mlaștinile Satchinez** (rezervație naturală ornitologică, declarată prin HCJ 19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 236 ha);
- ✓ **Beba Veche** (rezervație naturală ornitologică, declarată prin HCJ19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 2187 ha);
- ✓ **Mlaștinile Murani** (rezervație naturală ornitologică, declarată prin HCJ19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 200ha);
- ✓ **Pădurea Cenad** (arie naturală protejată tip forestier, declarată prin HCJ 19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 279ha);
- ✓ **Arboretumul Bazoș** (rezervație științifică tip forestier, declarată prin HCJ 19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 60ha);
- ✓ **Pădurea Bistra** (arie protejată tip forestier, declarată prin HCJ 19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 19,90ha);
- ✓ **Pădurea Dumbrava** (arie protejată tip forestier, declarată prin HCJ19/1995 suprafață de 310ha);
- ✓ **Pădure-parc Buziaș** (arie protejată tip mixt, declarată prin HCJ19/1995 suprafață de 25,16ha);
- ✓ **Insula Mare Cenad** (rezervație naturală tip mixt, declarată prin HCJ19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 3ha);
- ✓ **Insulele Igrîș** (rezervație naturală tip mixt, declarată prin HCJ 19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 3ha); **Sărăturile Dinaș** (rezervație naturală pedologică, declarată prin HCJ19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 4ha);
- ✓ **Locul fosilifer Rădmănești** (rezervație naturală paleontologică, declarată prin HCJ 19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 4ha);
- ✓ **Pajiștea cu narcise Bătești** (arie protejată tip botanic, declarată prin HCJ 19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 20ha);
- ✓ **Parcul Botanic Timișoara** (rezervație științifică botanică, declarată prin HCJ 19/1995, suprafață de 8ha);
- ✓ **Parcul Banloc** (rezervație științifică tip mixt, declarată prin HCJ19/1995, suprafață de 8ha);
- ✓ **Lacul Surduc** (arie protejată tip mixt, declarată prin HCJ 19/1995 și Legea nr.5/2000, suprafață de 362ha).

Parcul Natural Lunca Mureșului Inferior are o suprafață de 17.166ha și a fost declarat prin HG2151/2004. Se întinde pe teritoriul județului Timiș cu o suprafață de 3157.59 ha. În cadrul acestei suprafețe, sunt incluse următoarele arii naturale protejate: Pădurea Cenad, Insulele Igrîș, Insula Mare Cenad. **Conform Planului de Management al Parcului Natural Lunca Mureșului, acesta are o suprafață mai mare în urma vectorizării limitelor sale în proiecție Stereo 70 la o scară 1:2000, folosind ca substrat imagini aeriene din anul 2005. Astfel suprafața totală a ariei protejate este de 17.455,2 ha, mai mare cu 289,2 ha față de suprafața declarată prin HG 2151/2004, în județul Timiș suprafața fiind de 3107,3 ha.**

La nivelul anului 2006, conform Ordinului Ministrului nr.494/30.05.2005, Anexa 2, în județul Timiș au fost atribuite în custodie următoarele **arii naturale protejate** care nu au necesitat constituirea de structuri administrative:

- ✓ **Aria naturală protejată Arboretumul Bazoș** a fost atribuită în custodie Institutului de Cercetări și Amenajări Silvice - Secția Timișoara, începând cu data de 31.01.2006;
- ✓ **Aria naturală protejată Mlaștinile Murani** a fost atribuită în custodie Primăriei Comunei Pișchia, începând cu data de 31.01.2006; **Aria naturală protejată Locul Fosilifer Rădmănești** a fost atribuită în custodie Direcției Silvice Timișoara, începând cu data de 31.01.2006;

- ✓ **Rezervația naturală Mlaștinile Satchinez** a fost atribuită în custodie Muzeului Banatului Timișoara, începând cu data de 31.01.2006;
- ✓ **Aria naturală protejată Sărăturile Dinaș** a fost atribuită în custodie SCONS ELECRTIFICAREA INSTAL SRL din Timișoara, începând cu data de 30.06.2006.
- ✓ **Aria naturală protejată Parcul Botanic Timișoara** a fost atribuită în custodie Primăriei Municipiului Timișoara, începând cu data de 30.06.2006;
- ✓ **Aria naturală protejată Lacul Surduc** a fost atribuită în custodie Consiliului Județean Timiș, începând cu data de 06.11.2006.

Tabelul 6.19 - Rezervații și monumente ale naturii de interes național

Nr. crt.	Nume (Cod național)	Localizare	Suprafața (ha)	Tip arie	Nivel de protecție Categ IUCN
1	Pădurea Cenad* (2.735.)	Comuna Cenad	279,20	Forestieră	IV
2	Lunca Pogănișului (2.736.)	Comunele Tomac, Nițhidorf, Sacoșu Turcesc	75,50	Botanică	IV
3	Movila Șișitak (2.737.)	Comuna Sânpetru Mare	0,50	Botanică	IV
4	Arboretumul Bazoș (2.738.)	Comuna Remetea Mare (la momentul declarării în Legea 5/2000); Comuna Bucovăț, sat Bazoșu Nou (în prezent, în urma reorganizării UAT)	60,00	Forestieră, Botanică	I
5	Locul fosilifer Rădmănești (2.739.)	Comuna Bara	4,00	Paleontologică	IV
6	Mlaștinile Satchinez (2.740.)	Comuna Satchinez, Bărâteaz	236,00	Ornitologică, Zonă umedă	IV
7	Pădurea Bistra (2.741.)	Comuna Ghiroda (la momentul declarării în Legea 5/2000); Comuna Moșnița Nouă în prezent	19,90	Forestieră	IV
8	Beba Veche (2.742.)	Comuna Beba Veche, satul Pordeanu	2.187,00	Ornitologică	IV
9	Mlaștinile Murani (2.743.)	Comuna Pișchia, satul Murani	200,00	Ornitologică	IV
10	Insula Mare Cenad* (2.744.)	Comuna Cenad	3,00	Mixtă	IV
11	Insula Igrăș* (2.745.)	Comuna Sânpetru Mare	3,00	Mixtă	IV
12	Sărăturile Dinaș	Comuna Peciu	4,00		IV

Nr. crt.	Nume (Cod național)	Localizare	Suprafața (ha)	Tip arie	Nivel de protecție Categ IUCN
	(2.746.)	Nou		Pedologică	
13	Pajiștea cu narcise Bătești (2.747.)	Orașul Făget, Bătești	20,00	Botanică	(IV)
14	Lacul Surduc (2.748.)	Comuna Fârdea	362,00	Mixtă	IV

Arii naturale protejate de interes județean:

La nivelul județului Timiș sunt declarate 4 **arii naturale protejate de interes județean**, și anume:

Tabelul 6.20 – Arii naturale protejate

Nr. crt.	Nume	Localizare	Suprafața (ha)	Tip arie
1	Pădure-Parc Buziaș	Oraș Buziaș	25,16	Mixtă
2	Pădurea Dumbrava	Oraș Buziaș	310,00	Forestieră
3	Parcul Banloc	Banloc	8,00	rezervație științifică tip mixt
4	Stejarii seculari din Lovrin	Lovrin	6,00	Forestieră

Arii de interes internațional:

Pe teritoriul județului Timiș nu se găsesc Rezervații ale Biosferei. În județul Timiș există o *Zonă Umedă de Importanță Internațională, Sit RAMSAR*, (codul de desemnare conform Convenției Ramsar - 1606), declarată prin H.G.nr.1586/2006, respectiv Lunca Mureșului

Arii de interes comunitar sau situri "Natura 2000":

Prin Ordinul Ministrului Mediului și Pădurilor nr. 2387 din 29 septembrie 2011 pentru modificarea Ordinului ministrului mediului și dezvoltării durabile nr. 1964/2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară, ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România (publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I. nr. 846 din 29 noiembrie 2011), se instituie regimul de arie naturală protejată pentru 383 de situri la nivel național. Dintre acestea, în județul Timiș au fost declarate 19 SCI-uri.

Tabelul 6.21 - Lista Ariilor de Interes Comunitar (situri Natura 2000) în județul Timiș

Tabelul nr. 65 - Lista Ariilor de Interes Comunitar din județul Timiș

Nr. crt.	Cod de Identificare Nume	Regiune Biogeografică	Localizare județ Timiș	Suprafața pe teritoriul județului Timiș (ha) din Formularul Standard Natura 2000	Nr. convenție de custodie /Data încheierii	Custode	Actul de declarare
1	ROSCI0064 Defileul Mureșului	Continentală	Margina (1%), Ohaba Lungă (<1%)	nu apare în formularul Standard Natura 2000	198/05.07.2010	Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" Arad, Facultatea de Științe ale Naturii	Ordinul MMDD nr. 1964/2007 și Ordinul 2387/2011
2	ROSCI0108 Lunca Mureșului Inferior	Panonică	Cenad (13%), Periam (3%), Sănnicolau Mare (<1%), Sânpetru Mare (10%), Saravale (3%)	2967,69		RNP - Romsilva Administrația Parcului "Lunca Mureșului" R.A.	Ordinul MMDD nr. 1964/2007 și Ordinul 2387/2011
3	ROSCI0109 Lunca Timișului	Continentală, Panonică	Belint (<1%), Boldur (1%), Bucovăț (2%), Buziaș (3%), Chevereșu Mare (17%), Ciacova (5%), Coșteiu (1%), Foeni (2%), Ghilad (3%), Giera (1%), Giroc (12%), Giulvăz (5%), Lugoș (<1%), Moșnița Nouă (14%), Pădureni(28%), Parța (4%), Peciu Nou (1%), Racovița (14%), Recas (<1%),	9919	0197/15.07.2010	Agencia Regională pentru Protecția Mediului Timișoara + Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului Timișoara	Ordinul MMDD nr. 1964/2007 și Ordinul 2387/2011

Nr. crt.	Cod de Identificare Nume	Regiune Biogeografică	Localizare județ Timiș	Suprafața pe teritoriul județului Timiș (ha) din Formularul Standard Natura 2000	Nr. convenție de custodie /Data încheierii	Custode	Actul de declarare
			Sacoșu Turcesc (5%), Sag (9%), Topolovățu Mare (<1%)				
4	ROSCI0115 Mlaștina Satchinez	Panonică	Biled (<1%), Orțișoara (1%), Satchinez (14%), Variaș (2%)	1900,7	203/19.08.2010	Muzeul Banatului Timișoara	Ordinul MMDD nr. 1964/2007 și Ordinul 2387/2011
5	ROSCI0250 Ținutul Pădurenilor	Alpină	Pietroasa(<1%), Tomești (<1%)	nu apare în formularul Standard Natura 2000		Custode Direcția Silvică Deva din cadrul Regiei Naționale a Pădurilor Romsilva;	Ordinul MMDD nr. 1964/2007 și Ordinul 2387/2011
6	ROSCI0219 Rusca Montană	Alpină	Nădrag (<1%), Tomești (<1%)	nu apare în formularul Standard Natura 2000		Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului Timișoara	Ordinul 2387/2011
7	ROSCI0277 Becicherecu Mic	Panonică	Becicherecu Mic (<1%), Dudeștii Noi (13%), Sănandrei(12%), Timișoara (3%)	2067		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
8	ROSCI0287 Comloșu Mare	Panonică	Comloșu Mare (28%)	2669		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
9	ROSCI0336 Pădurea Dumbrava	Continentală	Boldur (15%), Buziaș (<1%), Darova (<1%), Racovița (<1%)	1821		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011

Tabelul 6.15 – Arii de interes comunitar

Nr. crt.	Cod de Identificare Nume	Regiune Biogeografică	Localizare județ Timiș	Suprafața pe teritoriul județului Timiș (ha) din Formularul Standard Natura 2000	Nr. conventie de custodie /Data incheierii	Custode	Actul de declarare
10	ROSCI0337 Pădurea Neudorfului	Continentală	Bogda (<1%)	nu apare în formularul Standard Natura 2000		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
11	ROSCI0338 Pădurea Paniova	Continentală	Ghizela (21%), Secaș (<1%)	1909		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
12	ROSCI0345 Pajiștea Cenad	Panonică	Cenad (5%), Saravale (34%), Sânnicolau Mare (11%), Sânpetru Mare (7%)	6031		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
13	ROSCI0346 Pajiștea Ciacova	Panonică	Ciacova (<1%)	41		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
14	ROSCI0348 Pajiștea Jebel	Panonică	Ciacova (2%), Jebel (<1%), Parța (<1%)	283		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
15	ROSCI0349 Pajiștea Pesac	Panonică	Lenauheim (1%)	148		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
16	ROSCI0355 Podișul Lipovei-Poiana Ruscă	Alpină, Continentală	Curtea (66%), Margina (55%), Pietroasa (93%), Tomești (36%)	28947,78		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
17	ROSCI0388 Sărăturile de la Foeni-Grăniceri	Panonică	Foeni (<1%), Giera (1%)	177		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011
18	ROSCI0390	Panonică	Parța (<1%), Peciu Nou (4%),	1012	30.06.2006	Custodele ariei naturale	Ordinul
	Sărăturile Dinaș		Sânmihaiu Român (7%)			protejate este SC CONS ELECTRIF.	2387/2011
19	ROSCI0402 Valea din Sânaandrei	Panonică	Sânaandrei (<1%)	46		Nu există structură de administrare.	Ordinul 2387/2011

Situri de protecție specială avifaunistică ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România, prin care au fost declarate 148 situri care au regim de arie protejată. Dintre acestea, în județul Timiș au fost declarate 11 SPA-uri.

Actul normativ 971/2011 prevede:

- ✓ crearea de noi arii de protecție specială avifaunistică (SPA) în conformitate cu prevederile Directivei 2009/147/CE (Directiva Păsări); la nivelul județului Timiș au fost declarate 5 noi arii de protecție specială avifaunistică și anume: ROSPA0126 Livezile - Dolăț; ROSPA0127 Lunca Bârzavei; ROSPA0128 Lunca Timișului; ROSPA0142 Teremia Mare -Tomnatic; ROSPA0144 Uivar – Dinaș- completarea și actualizarea formularelor standard Natura 2000 pentru toate SPAurile desemnate;
- ✓ aprobarea limitelor siturilor noi, precum și îmbunătățirea preciziei pentru cele existente.

Lista Ariilor de Protecție Specială Avifaunistică din județul Timiș

Tabelul 6.22 – Arii de protecție specială avifaunistică

Nr. crt.	Cod de Identificare Nume	Regiune Biogeografică	Localizare județ Timiș	Suprafața pe teritoriul județului Timiș (ha) din Formularul Standard Natura 2000	Nr. convenție de custodie /Data încheierii	Organismul responsabil pentru managementul sitului	Actul de declarare
1	ROSPA0029 Defileul Mureșului Inferior și Dealurile Lipovei	Continentală	Făget (33%); Margina (61%); Mănăștiur (16%); Ohaba Lungă (52%)	19481	198/15.07.2010	Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" Arad, Facultate de Științe ale Naturii	H.G. 1284/2007 și H.G. 971/2011
2	ROSPA0047 Hunedoara Timișană	Panonică	Orțișoara (3%)	353,51	0035/23.02.2010	Agencia Regională pentru Protecția Mediului Timișoara	H.G. 1284/2007 și H.G. 971/2011
3	ROSPA0069 Lunca Mureșului Inferior	Panonică	Cenad (13%), Periam (3%), Sănnicolau Mare (<1%), Sânpetru Mare (9%), Saravale (3%)	2962,76		RNP - Romsilva Administrația Parcului " Lunca Mureșului" R.A.	H.G. 1284/2007 și H.G. 971/2011
4	ROSPA0078 Mlaștina Satchinez	Panonică	Satchinez (2%)	268	203/19.08.2010	Muzeul Banatului Timișoara	H.G. 1284/2007 și H.G. 971/2011
5	ROSPA0079 Mlaștinile Murani	Panonică	Orțișoara (<1%), Pișchia (2%)	302		Nu există structură de administrare.	H.G. 1284/2007 și H.G. 971/2011
6	ROSPA0095 Pădurea Macedonia	Panonică	Banloc (<1%), Ciacova (12%), Ghilad (23%), Giulvăz (3%)	4625	0197/15.07.2010	Agencia Regională pentru Protecția Mediului Timișoara + Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului Timișoara	H.G. 971/2011

Nr. crt.	Cod de Identificare Nume	Regiune Biogeografică	Localizare județ Timiș	Suprafața pe teritoriul județului Timiș (ha) din Formularul Standard Natura 2000	Nr. convenție de custodie /Data încheierii	Organismul responsabil pentru managementul sitului	Actul de declarare
7.	ROSPA0126 Livezile - Dolaț	Panonică	Banloc (2%), Ghilad (15%), Giera (<1%), Livezile (75%)	6565		Nu există structură de administrare.	H.G. 971/2011
8.	ROSPA0127 Lunca Bărzavei	Panonică	Banloc (18%), Denta (4%), Deta (<1%)	2393		Nu există structură de administrare.	H.G. 971/2011
9.	ROSPA0128 Lunca Timișului	Panonică, Continentală	Bucovăț (2%), Buziaș (9%), Cheveresu Mare (51%), Giroc (12%), Moșnița Nouă (7%), Pădureni (30%), Racovița (30%), Recaș (2%), Sacoșu Turcesc (21%), Topolovățu Mare (<1%), Sag (7%)	13404		Nu există structură de administrare.	H.G. 971/2011
10.	ROSPA0142 Teremia Mare - Tomnatic	Panonică	Comloșu Mare (17%), Gottlob (25%), Lovrin (<1%), Teremia Mare (37%), Tomnatic (21%)	6628		Nu există structură de administrare.	H.G. 971/2011
11.	ROSPA0144 Uivar - Dinaș	Panonică	Cenei (<1%), Otelec(2%), Parta(<1%), Peciu Nou (51%), Sânmihaiu Român (4%), Uivar (25%).	10043		Nu există structură de administrare.	H.G. 971/2011

Sursa datelor: PATJ Timiș, 2012

Presiuni asupra siturilor protejate:

La nivelul județului Timiș se înregistrează o creștere a planurilor urbanistice zonale pentru extinderea intravilanului localităților, pentru viitoare zone rezidențiale și funcțiuni complementare, amplasamente ce se găsesc și în vecinătatea ariilor naturale protejate.

De asemenea, se constată schimbarea categoriei de folosință a terenurilor în vederea exploatării agregatelor minerale (balastiere, cariere).

Influențele negative datorate omului în ariile protejate sunt:

- ✓ **rezervațiile ornitologice** amenințate de activitățile antropice (pescuit, acces cu bărci, construcții de locuințe de vacanță, turism neorganizat amenajări hidrotehnice, vânătoare, braconaj, colectări de material biologic, recoltări stuf, tăieri ilegale de vegetație lemnoasă, cosit, incendieri);
- ✓ **rezervațiile forestiere** amenințate datorită lipsei amenajărilor necesare, pierderi cauzate de boli și dăunători, turism neorganizat, depozitare necontrolată de deșeuri;
- ✓ **rezervațiile botanice** amenințate de pășutul excesiv, recoltarea speciilor protejate din flora și fauna sălbatică, depozitare necontrolată de deșeuri;
- ✓ **rezervațiile pedologice** amenințate de pășutul excesiv, eroziunea solului, depozitare necontrolată de deșeuri;
- ✓ **rezervație paleontologică** amenințată de eroziunea solului datorată intensificării proceselor de levigare.

2.6.3.2. Starea pădurilor

Cu una dintre cele mai mici suprafețe împădurite din Regiunea Vest, Județul Timiș dispune de o variată gamă de specii de floră și faună spontană (autohtonă și alohtonă).

Suprafața fondului forestier la data de 31.12.2010 este de 104.781 ha, din care:

- ✓ proprietate publică a statului român 83.411 ha;
- ✓ proprietate publică și privată a unităților administrativ teritoriale 10.862 ha;
- ✓ proprietate privată a persoanelor fizice și juridice 10.508 ha.

Din suprafața totală proprietate publică a statului român situată în raza teritorială a județului Timiș, 5453 ha sunt administrate de structuri silvice din raza județului Arad și Hunedoara, respectiv D.S. Arad 4802 ha, D.S. Caraș-Severin 82 ha și O.S.E. Caransebeș (I.C.A.S.) 596 ha.

Structura fondului forestier administrat de structuri din raza județului Timiș

Tabelul 6.23 – Structura fondului forestier

Nr. crt.	Denumirea Indicatorilor	TOTAL	Proprietate publică		Proprietate privată	
			a Statului	a Unităților administrativ teritoriale	a persoanelor fizice și juridice	a Unităților administrativ teritoriale
1	Fondul Forestier - TOTAL	99328	77958	8096	10508	2766
2	Suprafața pădurilor	97273	76142	7924	10451	2756
3	rășinoase	5049	4975	51	22	1
4	foioase	92224	71167	7873	10429	2755
5	Alte terenuri - Total	2055	1816	172	57	10
6	Păduri cu funcții speciale de protecție (Grupa I)	31706	27360	2491	1015	840
7	Păduri cu funcții de producție și protecție (Grupa II)	65567	48782	5433	9436	1916

Sursa: PATJ Timiș, 2012

Suprafața fondului forestier proprietate publică de stat pe care o administrează Direcția Silvică Timișoara, la data de 31.12.2006 era de 83 744ha. La finalul anului 2010, fondul forestier total era de 99.328 ha, în creștere cu 18.61%.

Structura pădurilor cu funcții speciale de protecție-recreere, din raza județului Timiș:

- ✓ 2920 ha sunt păduri din jurul municipiilor, orașelor și comunelor, precum și păduri situate în perimetrul constructibil al acestora (1.4B) la ocolul silvic Lunca Timișului, Ana Lugojana, Coșava și Lugoj;
- ✓ 3472 ha sunt păduri de interes cinegetic deosebit, stabilite de minister (1.4J) la ocolul silvic Lunca Timișului și Timișoara;
- ✓ 554 ha sunt păduri parc și alte păduri de recreere de intensitate funcțională foarte ridicată, stabilite de minister (1.4A), la ocolul silvic Timișoara;
- ✓ 85 ha sunt benzi de pădure din jurul hotelurilor, motelurilor cabanelor turistice și taberelor permanente cu o suprafață de până la 50 de hectare (1.4F), la ocolul silvic Timișoara, Ana Lugojana și Lugoj;
- ✓ 792 ha sunt benzi de pădure constituite din parcele întregi, situate de-a lungul drumurilor naționale și județene (1.4I), la ocolul silvic Lugoj

Suprafețe mari de pădure se întâlnesc în comunele Nădrag (92,75%), Pietroasa (70,91%), Tomești (68,63%), în timp ce suprafețe foarte restrânse de pădure, sub 1% din suprafața unității administrativ-teritoriale se întâlnesc în 32 de localități: Gătaia, Sânnicolau Mare, Becicherecu Mic, Belinț, Biled, Cărpiniș, Checea, Dudeștii Noi, Ghilad, Ghiroda, Giarmata, Giulvăz, Gottlob, Jebel, Liebling, Livezile, Lovrin, Moravița, Orțișoara, Otelec, Parța, Peciu Nou, Periam, Saravale, Satchinez, Sânmihai, Sânmihaiu Român, Șandra, Tomnatic, Tormac, Uivar, Voiteg.

În anul 2009 a fost pus în circuitul economic un volum total de 239.7 mii m³ din care cantitatea distribuită a fi utilizată ca lemn de foc fiind de 55.6 mii m³.

În afară de masă lemnoasă valorificată (lemn pentru construcții, industrie și combustibil), pădurea realizează funcția economică și prin produsele auxiliare valorificabile pe care le furnizează: plante medicinale, alimentare și ornamentale din flora sălbatică, sub formă întregă sau de rădăcini, rizomi, tulpini, ramuri, coajă, flori, frunze, fructe, semințe, muguri, precum și ciuperci, ferigi, mușchi, licheni, rășini naturale, vâsc etc;

Speciile sălbatice de floră valorificate economic sunt reprezentate de:

- ✓ fructe de pădure: afine (*Vaccinium myrtillus*), Zmeură (*Rubus idaeus*), Mure (*Rubus fruticosus*), merișoare (*Vaccinium vitis – idaea*), măceșe (*Rosa canina*), cătină
- ✓ (*Hippophae rhamnoides*), coacăze (*Ribes nigrum*), porumbur (*Prunus spinosa*), frăguțe
- ✓ (*Fragaria vesca*).
- ✓ plante medicinale: soc flori (*Sambucus nigra*), sunătoare flori, iarbă (*Hypericum perforatum*), tei flori (*Tilia sp.*), salcâm flori (*Robinia pseudacacia*), păducel flori, fructe (*Crataegus monogyna*), castan fructe (*Castanea sativa*), urzică frunze (*Urtica dioica*).
- ✓ ciuperci: gălbiori (*Cantharellus cibarius*), hribi (*Boletus edulis*), crăițe (*Amanitaceae*), ghebe (*Armillaria mellea*), zbârciogi (*Morchella esculenta*), rășcovi (*Lactarius deliciosus*), trâmbița piticului (*Craterellus cornucopioides*).
- ✓ diverse: fasole (*Phaseolus sp.*), teci, porumb (*Zea mays*), matase, hamei (*Humulus lupulus*), corn (*Cornus mas*), fructe, troscot-iarbă (*Herba polygonii*), vâsc (*Viscum album*).

De asemenea, pădurea asigură vânatul în stare vie, sau sub formă de produse: carne, piei, trofee și alte animale din faună sălbatică: melci, pești precum și alte viețuitoare acvatice.

Speciile sălbatice de faună valorificate economic sunt reprezentate de:

- ✓ animale: Cerb comun (*Cervus elaphus*), Cerb lopătar (*Dama dama*), Căprior(*Capreolus capreolus*), Mistreț (*Sus scrofa*), Iepure (*Lepus europaeus*), Viezure (*Melesmeles*), Vulpe (*Vulpes vulpes*), Jder de copac (*Martes martes*), Dihor (*Mustela putorius*), Nevăstuică (*Mustela nivalis*), Bizam (*Ondatra zibethica*), Șacal (*Canis aureus*).
- ✓ păsări: Fazan (*Phasianus colchicus*), Potârniche (*Perdix perdix*), Porumbel gulerat(*Columba palumbus*), Turturică (*Streptopelia turtur*), Guguștiuc (*Streptopelia decaocto*), Prepeliță (*Coturnix coturnix*), Ciocârlie (*Alauda sp.*), Graur (*Sturnus vulgaris*), Sturzul viilor(*Turdus iliacus*), Gâsca de vară (*Anser anser*), Gârliță mare (*Anser albifrons*), Rața mare(*Anas platyrhynchos*), (Sitar de pădure – *Scolopax rusticola*), Becațina comună (*Gallinago gallinago*), Cioara grivă (*Corvus corone cornix*), Cioara de semănătură (*Corvus frugilegus*), Coțofana (*Pica pica*), Lișiță (*Fulica atra*).
- ✓ diverse: Viermi acvatici (*Tubifex tubifex*), Melci (*Helix pomatia*).

2.6.5 Gestionarea deșeurilor

Gestionarea deșeurilor cuprinde toate activitățile de colectare, transport, tratare, recuperare și eliminare a deșeurilor.

Principalele forme de impact și risc determinate de activitățile de gestionare, respectiv de depozitele de deșeuri orășenești și industriale sunt:

- ✓ poluarea aerului
- ✓ poluarea apelor subterane și de suprafață
- ✓ participarea la generarea efectului de seră
- ✓ modificări de peisaj și disconfort vizual
- ✓ scoaterea din circuitul natural sau economic a unor terenuri
- ✓ modificări ale fertilității solurilor și ale compoziției biocenozelor pe terenurile învecinate.

Consiliul Județean Timiș are în implementare proiectul: „Sistem Integrat de Management al Deșeurilor în Județul Timiș”- cod proiect CCI 2009RO161PR041, finanțat din fonduri europene nerambursabile prin Programul Operațional Sectorial Mediu (POS).

Scopul proiectului este completarea infrastructurii și a echipamentelor existente cu investiții care să conducă la asigurarea unui sistem de management integrat al deșeurilor la nivel de județ, prin care se va realiza atingerea standardelor minime pentru conformarea cu cerințele legislative ale UE referitoare la sectorul de mediu, precum și respectarea angajamentelor României asumate prin Tratatul de Aderare la Uniunea Europeană.

Prin implementarea sistemului integrat de gestionare a deșeurilor, pot fi atinse atât creșterea gradului de utilizare a deșeurilor, reducerea cantităților de deșeuri, precum și depozitarea acestora în condiții de siguranță, fără nici un pericol pentru mediul înconjurător și sănătatea publică.

În ceea ce privește obiectivele specifice ale proiectului, ele sunt definite pe baza obiectivelor din cadrul POS Mediu și vizează:

- ✓ Creșterea gradului de acoperire a populației care beneficiază de colectarea deșeurilor municipale, și de serviciile de management de calitate corespunzătoare și la tarife acceptabile;
- ✓ Reducerea cantității de deșeuri depozitate;

- ✓ Creșterea cantității de deșeuri reciclate și valorificate.
- ✓ Înfiiințarea unor structuri eficiente de management al deșeurilor.

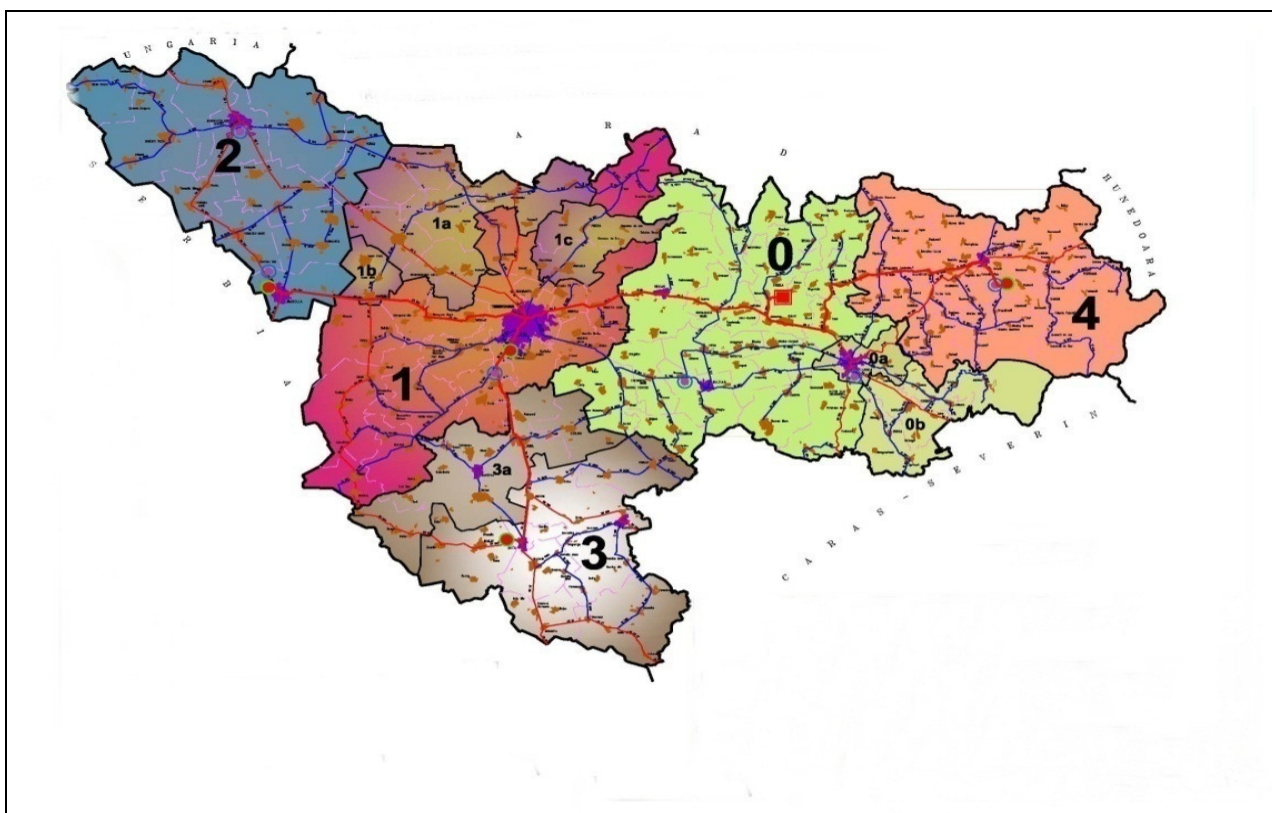
Întreaga infrastructura construită în cadrul proiectului va deveni parte a domeniului public al județului Timiș, în conformitate cu prevederile Legii 51/2006, cu modificările și completările ulterioare. Valoarea proiectului, fără TVA este 177.556.002 lei. Termenul de finalizare a proiectului este decembrie 2014.

2.6.5.1. Componentele Sistemul de gestiune a deșeurilor menajere

2.6.5.1.1. Colectarea deșeurilor

Pentru a împărți județul în zone de colectare, a fost luată în considerare, starea infrastructurii existente, distanța fiecărei localități până la centrul de management al deșeurilor, peisajul și cantitățile de deșeuri generate. Au rezultat următoarele 5 zone de colectare în județul Timiș: Zona 1 Timișoara -399.970 locuitori, Zona 2 Jimbolia – 70.673 locuitori, Zona 3 Deta – 47.548 locuitori, Zona 4 Făget - 27,070 locuitori, Zona 0 Ghizela - 98,056 locuitori.

Figura 6.6. Zone de colectare

La nivelul Județului se va implementa colectarea deșeurilor pe 3 fracții:

- ✓ colectarea deșeurilor biodegradabile /reziduale
- ✓ colectarea deșeurilor reciclabile
- ✓ colectarea deșeurilor din sticlă;

2.6.5.1.2. Transferul deșeurilor

Pentru realizarea transferului de deșeuri proiectul cuprinde o stație de transfer în Timișoara (6.833 tone/an) și trei centre de colectare în Jimbolia (16.325 tone/an), Deta (11.489 tone/an) și Făget (5.504 tone/an); Lucrările de execuție sunt în derulare.

2.6.5.1.3 Tratarea și depozitarea deșeurilor

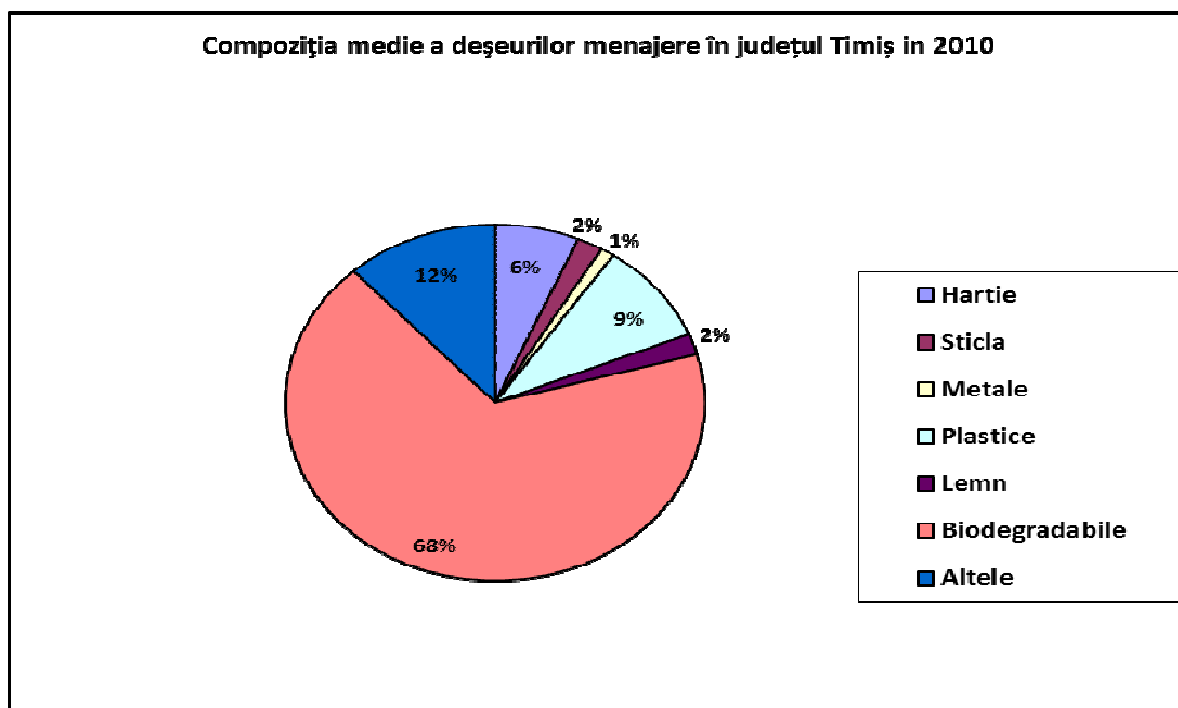
În cadrul proiectului „Sistem Integrat de Management al Deșeurilor în Județul Timiș”, a fost dat în folosință depozitul de deșeuri nepericuloase de la Ghizela. Suprafața totală a depozitului este de 58,9 hectare, cu o zonă de depozitare de 35,14 hectare (din care cea aferentă primei celule este de 7,01 hectare) și cu o zonă tehnică de 23,76 hectare (zone de cântărire intrare/ieșire a autocamioanelor, compostare a deșeurilor, maturare material de acoperire, clădirea administrativă, etc.).

Capacitățile facilităților existente la Ghizela: stația de sortare (16.111 tone/an), stația de compostare (1.781 tone/an), platforma de tratare mecano - biologică (77.018 tone/an) și o prima celulă de depozitare construită cu o capacitate de depozitare de 623.000 m³.

Sistemul de gestionare a deșeurilor integrează și facilitățile existente, realizate de firma RETIM, o stație de sortare și o linie de valorificare energetică.

În județul Timiș, în 2010 au fost generate 215.837 tone de deșeuri. Din figura de mai jos rezultă un procent ridicat (68%) al deșeurilor biodegradabile, conform datelor prezentate în Raportul anual privind Starea Factorilor de Mediu în Regiunea Vest 2011.

Figura 6.7.

Serviciul de operare a Depozitului de deșeuri nepericuloase de la Ghizela s-a concesionat temporar, firmei SC Salprest SA Lugoj.

Proiectul prevede și închiderea depozitelor neconforme din localitățile Buziaș, Lugoj, Sânnicolau Mare, Făget, Parța-Șag și Jimbolia; Lucrările de execuție sunt în derulare.

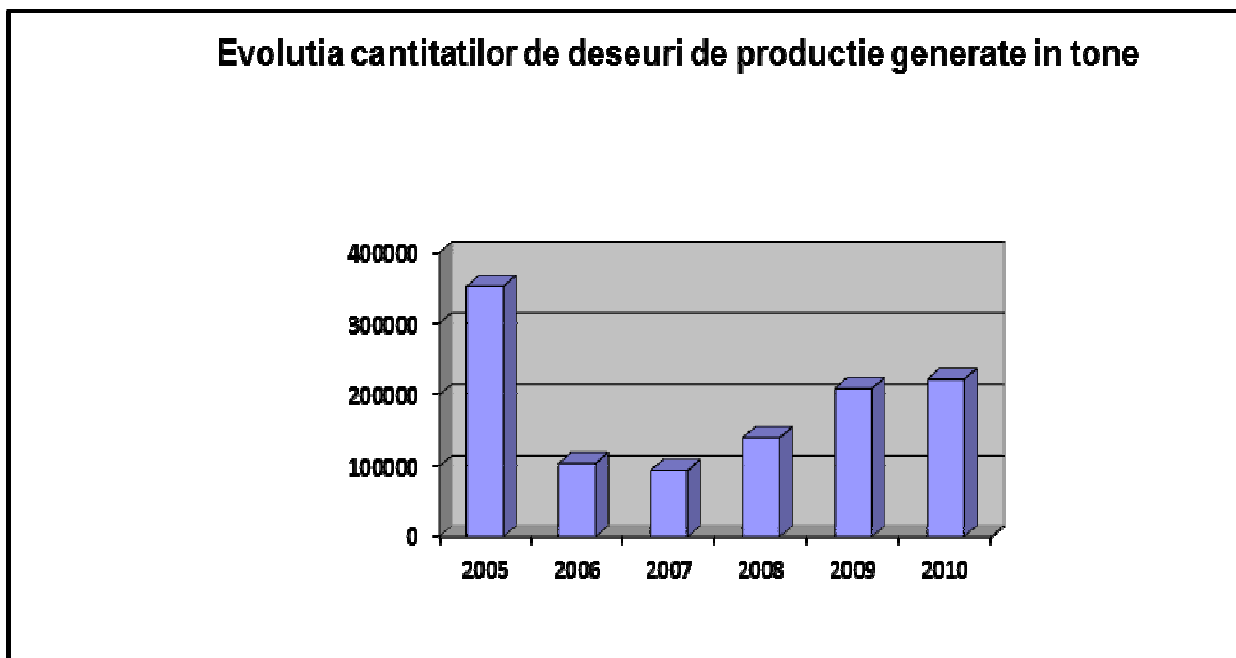
2.6.5.2. Gestionarea deșeurilor industriale

Producătorii și deținătorii de deșeuri de producție au obligația să asigure prevenirea producerii la sursă, manipularea, stocarea, colectarea, transportul, tratarea și eliminarea în siguranță a deșeurilor, fără să fie afectate negativ sănătatea populației și mediul inconjurător.

Conform prevederilor Legii nr. 211/2011 privind regimul deșeurilor producătorii de deșeuri au obligația întocmirii planurilor proprii de gestionare a deșeurilor, care cuprind măsuri pentru diminuarea sau limitarea generării de deșeuri, reutilizarea și/sau valorificarea acestora și eliminarea deșeurilor ce nu pot fi valorificate prin procedee și instalații autorizate. De asemenea, au obligația de a ține evidența gestiunii deșeurilor.

Cantitățile de deșeuri de producție generate anual sunt înregistrate și raportate pe baza chestionarelor de anchetă statistică. Datele privind generarea, valorificarea și eliminarea deșeurilor au fost colectate de la un eșantion de operatori economici reprezentativ la nivel de județ.

Figura 6.8.

Sursa: Raport privind Starea factorilor de mediu pentru Regiunea Vest în anul 2011

Din ancheta statistică au rezultat, principalele categorii de deșeuri de producție generate în județul Timiș, pentru anul 2010:

- ✓ 01 04 deșeuri de la procesarea fizică și chimică a minereurilor nemetalifere, în special deșeuri de nisip și argilă

- ✓ 2 deșeuri din agricultură, horticultură, acvacultură, silvicultură, vanătoare și pescuit, de la prepararea și procesarea alimentelor, în special deșeuri de la prepararea și procesarea cărnii, peștelui și altor alimente de origine animală, deșeuri din industria produselor lactate și deșeuri de la producerea băuturilor alcoolice și nealcoolice
- ✓ 03 deseuri de la prelucrarea lemnului și producerea plăcilor și mobilei, pastei de hârtie, hârtiei și cartonului
- ✓ 07 02 deseuri de la PPFU materialelor plastice, cauciucului sintetic și fibrelor artificiale sau vopselelor și pigmentilor organici
- ✓ 10 01 deșeuri de la centralele termice și de la alte instalații de combustie, în special cenusa de vatră, zgura și praful de cazan
- ✓ 15 01 ambalaje (inclusiv deșeurile de ambalaje municipale colectate separat), preponderent hârtie și carton, materiale plastice și lemn
- ✓ 16 01 vehicule scoase din uz de la diverse mijloace de transport (inclusiv vehicule pentru transport în afară drumurilor) și deșeuri de la dezmembrarea vehiculelor casate și întreținerea vehiculelor, în special anvelope scoase din uz, metale feroase, deșeuri lichide apoase, etc
- ✓ 17 deșeuri din construcții demolări, inclusiv pământ excavat din terenuri contaminate, în special amestecuri de beton, caramizi, țigle și materiale ceramice
- ✓ 19 08 deșeuri nespecificate de la stațiile de epurare a apelor reziduale, cum ar fi: nămoluri de la epurarea biologică a apelor reziduale industriale și nămoluri provenite din alte procedee de epurare a apelor reziduale industriale.

La nivelul județului, în anul 2009, 55% din deșeurile de tip industrial au fost valorificate, fie prin reutilizare în aceeași unitate sau în alte unități, fie prin prelucrare în județ sau alte județe.

Din totalul deșeurilor de producție generate la nivelul județului, în anul 2009, aproximativ 1,8 % reprezintă deșeurile periculoase.

Principalele tipuri de deșeuri periculoase generate au fost șlamurile rezultate de la depozitarea produselor petroliere, uleiurile uzate, solvenți uzați, diverse materiale cu conținut de solvenți, zațuri de la fabricarea vopselelor, amestecuri de grăsimi și uleiuri din separatoarele de grăsimi, deșeuri de adezivi și cleiuri, baterii și acumulatori cu plumb, deșeuri de la tratarea suprafețelor.

Procedeele de valorificare utilizate au fost: regenerarea solvenților, recuperarea uleiurilor uzate pentru rafinarea și reutilizarea lor, recuperarea bateriilor și acumulatorilor cu plumb.

La nivelul județului Timiș, SC PRO AIR CLEAN SA Timișoara deține o instalație autorizată pentru incinerarea deșeurilor medicale și a altor deșeuri periculoase. Incineratorul are o capacitate de incinerare de 9,8 tone/zi. Cele mai mari cantități de deșeuri incinerate au fost deșeurile de vopsele și lacuri cu conținut de substanțe periculoase, nămoluri de la vopsele și lacuri cu conținut de substanțe periculoase, ambalaje contaminate, deșeuri uleioase și deșeuri medicale.

2.7 - POPULAȚIA, RESURSE UMANE ȘI PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

2.7.1. Populația	
2.7.2 Resursele umane și piața forței de muncă	
2.7.2.1 Situația șomerilor	
2.7.3 Protecția socială.....	
2.7.3.1 Situația pensionarilor.....	

7 - POPULAȚIA, RESURSE UMANE ȘI PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

2.7.1. Populația

În perioada 1990-2000 populația județului a scăzut ca număr, scădere reflectată și în densitatea populației, exprimată în locuitori pe km². Între 1990 și 2000, densitatea populației a scăzut de la 82,2 locuitori/km² în 1990, la 79,3 locuitori/km², corespunzător unei scăderi cu 3,5% a numărului de locuitori. În perioada 2000-2006 s-a păstrat tendința de scădere a populației, ajungându-se în 2006 la doar 75,8 locuitori/km², corespunzător unei scăderi a numărului de locuitori cu 7,5% față de 1990. Începând cu anul 2006 se înregistrează o tendință de creștere lentă, dar constantă, a numărului de locuitori, astfel că în 2012 densitatea populației ajunge la 78,2 locuitori/km², corespunzător unei creșteri a numărului de locuitori cu 3,1% față de 2006.

Tabelul 7.1 - Populația și densitatea populației județului Timiș în perioada 1990 – 2012 (la 31 ianuarie)

Anii	Număr persoane	Masculin	Feminin	Densitate (loc./kmp)
1990	714.681	341.178	373.503	82,2
2000	689.765	330.709	359.056	79,3
2001	689.219	330.318	358.901	79,2
2002	661.989	317.285	344.704	76,1
2003	662.209	317.041	345.168	76,1
2004	659.512	315.822	343.690	75,8
2005	659.333	315.569	343.764	75,8
2006	659.299	315.516	343.783	75,8
2007	665.956	318.891	347.065	76,6
2008	673.212	323.024	350.188	77,4
2009	676.360	324.835	351.525	77,8
2010	678.795	325.543	353.252	78,0
2011	678.347	325.273	353.074	78,0
2012	680.042	325.971	354.071	78,2

Sursa: INSSE, Tempo-online

Tabelul 7.2 - Densitatea populației - județul Timiș, anul 2010

Unitate teritorială	Suprafața km ²	Populație 2010	Densitatea
România	238.390,7	21.431.298	89,9
Regiunea Vest	32.033,2	1.916.907	59,8
Județul Timiș	8.696,7	678.795	78,0

Sursa primară de date: Baza TEMPO online a INS

În ceea ce privește distribuția teritorială a densității populației putem constata că în general în rural valoarea ei medie este de aproximativ 10 ori mai mică decât în urban (34,7 față de 329,9 locuitori/km²). Dacă analizăm gruparea unităților administrativ teritoriale după acest indicator putem vedea că valorile densității cuprind un interval extrem de larg, de la 5-7 locuitori/ km² (comunele Bara, Bogda, Secaș, Pietroasa, Brestovăț) până la 100-150 locuitori/km² (comunele Giroc, Cărpiniș, Ghiroda și Dumbrăvița). Cum era de așteptat, municipiile județului au cea mai mare densitate de populație, 450 locuitori/km² în municipiul Lugoj și 2408 locuitori/km² în municipiul reședință

Timișoara. Densități mai mari de 100 locuitori/ km² înregistrează numai localitățile din jurul acestor municipii, cu precădere cele situate în nordul lor. Restul teritoriului, în special sudul și nord-estul județului (zonele de deal și de munte), au populație puțină raportată la suprafața administrativă existentă. Timișul deține 3,6% din teritoriul României, ocupând ca întindere locul I pe țară între județe.

Volumul populației județului, pe cele două medii rezidențiale, are o structură relativ diferită comparativ cu valorile înregistrate la nivel național, în sensul că populația urbană din Timiș depășește 62%, valoare cu 7 puncte procentuale peste ponderea populației urbane a României (vezi tabelul de mai jos). Putem afirma că populația județului este majoritar urbană, însă cu o pondere ușor inferioară față de ponderea la nivel regional, ceea ce înseamnă că sunt alte județe intraregionale cu un grad de urbanizare ușor mai crescut decât al județului Timiș.

Vom vedea în analiza evoluției populației că populația urbană din județ a fost preponderent majoritară în ultimii 20 de ani, în ciuda fluxurilor migrației de revenire în rural, în perioadele de recesiune economică a orașelor.

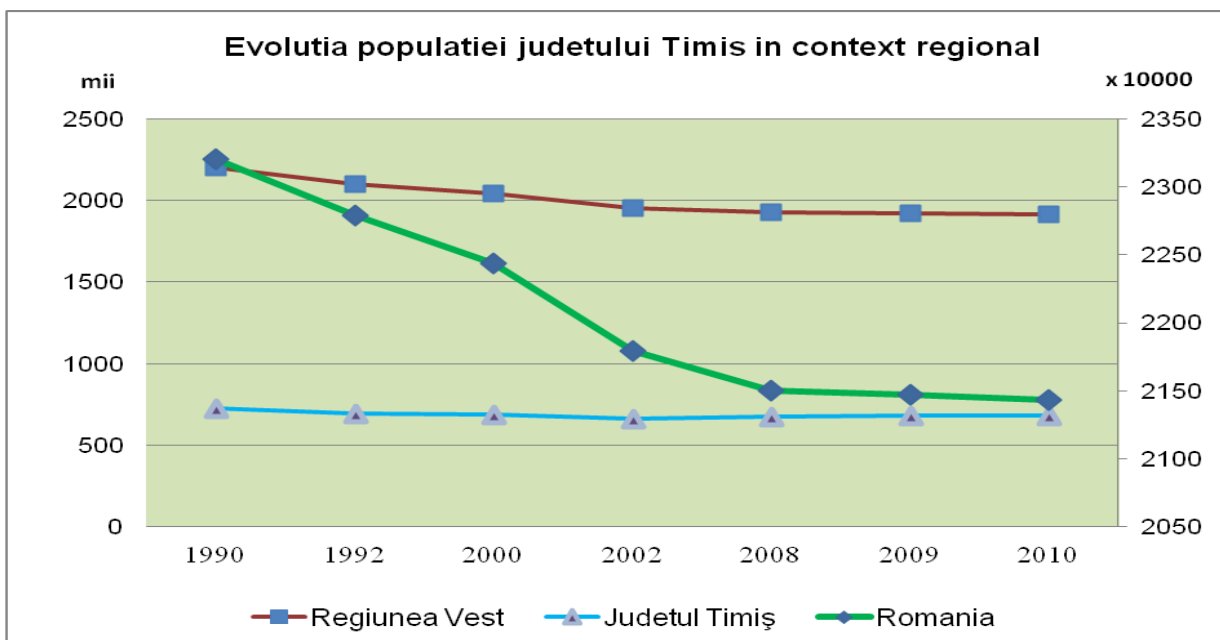
Tabelul 7.3 - Structura populației județului Timiș pe medii, în context suprateritorial

Unitate teritorială	Populație 2010	Urban %	Rural %
România	21431298	55.1	44.9
Regiunea Vest	1916907	62.9	37.1
Județul Timiș	679695	62.1	37.9

Sursa primară de date: Baza TEMPO online a INS

După anul 2002, trendurile evolutive se diferențiază (vezi figura de mai jos), iar populația județului crește cu 2,6% până în 2010, în timp ce la nivel național (-1,7%) și regional (-1,9%) se înregistrează scădere de populație cu intensități similare.

Figura nr.7.1 - Evoluția populației județului Timiș în context regional

Sursa de date: Baza de date TEMPO online, a INS și Direcția Regională de Statistică Timiș

În cele două medii rezidențiale trendurile evoluției populației sunt descendente în perioada 2000 – 2010, însă au direcții diferite pe intervale scurte de timp de 3-4 ani. Astfel, dacă în perioada 2000-2003 populația urbană (-5,5%) scade mai intens decât cea rurală (-1,6%), în perioada 2003-2007 înregistrează evoluție pozitivă (4,4%), în timp ce populația rurală scade (-4,5%). Una din explicații ar fi că populația rurală a scăzut în urma declarării ca orașe, în acest interval de timp, a unor mari localități rurale.

După anul 2007, ambele medii își măresc volumul de populație (vezi figura de mai jos), însă cu ritmuri mai lente în mediul urban (0,9% în urban și 3,7% în rural în anul 2007 față de 2010). Evoluția detaliată pe ani consecutivi, după anul 2000, arată că au existat două puncte critice în dinamica populației din cele două medii rezidențiale, unul în 2002 pentru urban și altul în 2004 pentru rural, când populația urbană stabilă s-a diminuat cu 5,2% și cea rurală cu 6,7%, față de anul precedent. După aceste momente (vezi figura de mai jos) trendul întregii perioade analizate a fost unul de creștere constantă a populației rurale, în medie cu 1,1 procente pe an pentru ultimii 5 ani. Populația urbană are un ușor recul în 2005-2006, după care și ea crește constant în volum, însă cu un ritm mediu anual de 0,8%.

Se poate concluziona că zonele urbane ale județului au reprezentat puncte de atracție pentru populație, însă perioada de recesiune economică, cu diminuarea locurilor de muncă, și schimbările de stil de viață din ultimii ani, cu preferință de rezidență în proximitatea aglomerațiilor urbane, au determinat o creștere în volum a populației rurale.

În perioada 1990-2006 populația scade continuu, astfel încât în 2006 populația era cu 7,75% mai redusă decât în 1990. Începând cu anul 2006 se înregistrează o tendință de creștere lentă, dar constantă, a numărului de locuitori, astfel că în 2012 densitatea populației a ajuns la 78,2 locuitori/km², corespunzător unei creșteri a numărului de locuitori cu 3,1% față de 2006. Densitatea este mai mică decât media națională (89.92 loc/kmp).

Din cei 680.042 locuitori înregistrați la 31.ian.2012, 47,9% erau bărbați.

Fig.7.2.

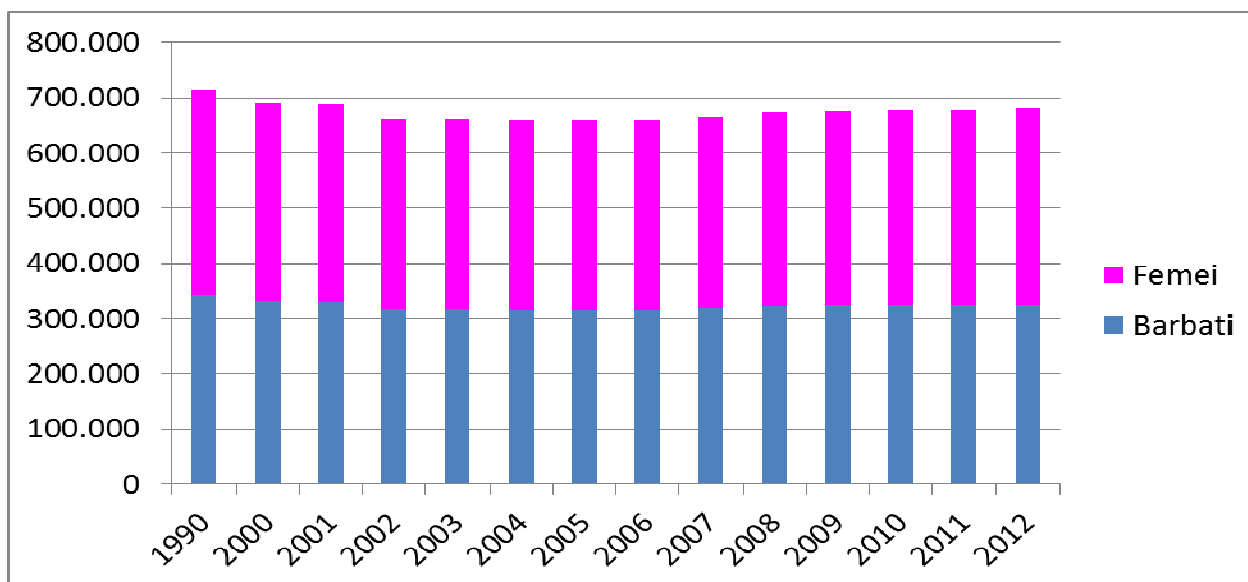
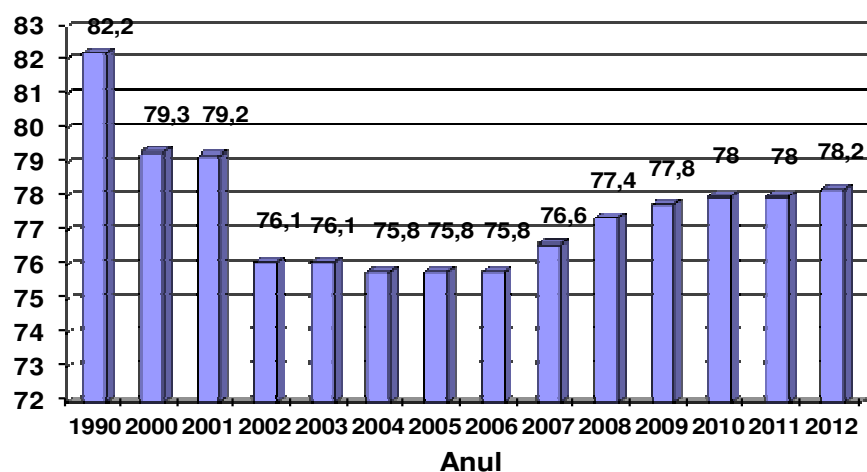

Figura nr. 7.3.

Evoluția indicelui de densitate a populației în județul Timiș

Sursa: INSSE, Tempo-online (date prelucrate)

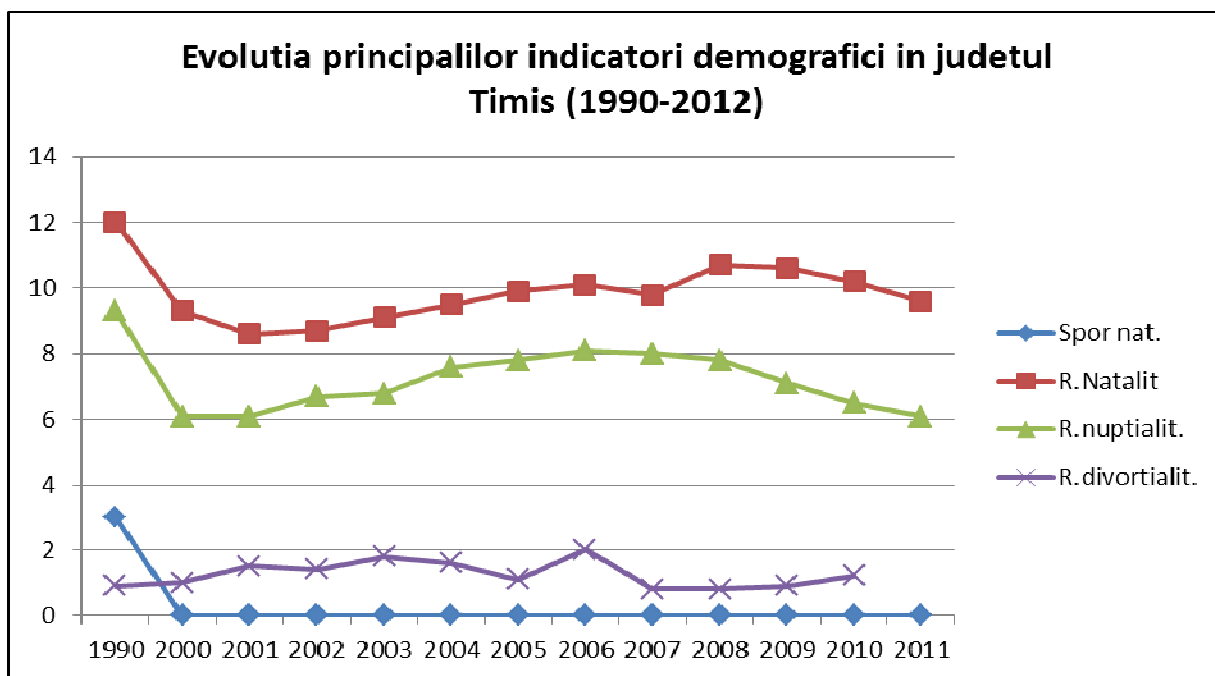
Tabelul 7.4 - Principalii indicatori demografici din județul Timiș

Anii	Spor natural al populației (la 1000 loc)	Rata natalității (la 1000 loc.)	Rata nupțialității (la 1000 loc)	Rata divorțialității (la 1000 loc)
1990	+0.3	12.0	9.3	2.1
2000	-2.0	9.3	6.1	0.9
2001	-2.7	8.6	6.1	1.0
2002	-3.0	8.7	6.7	1.5
2003	-3.1	9.1	6.8	1.4
2004	-2.6	9.5	7.6	1.8
2005	-2.0	9.9	7.8	1.6
2006	-1.9	10.1	8.1	1.1
2007	-1.6	9.8	8.0	2.0
2008	-0.5	10.7	7.8	0.8
2009	-1.0	10.6	7.1	0.8
2010	-1.5	10.2	6.5	0.9
2011	-1.8	9.6	6.1	1.2

Sursa: INSSE, Tempo-online

Analiza indicatorilor demografici arată că creșterea numărului de locuitori în județul Timiș se datorează migrației locuitorilor din alte zone către județul Timiș, deoarece sporul natural al locuitorilor este constant negativ începând din 1990.

Figura 7.4.

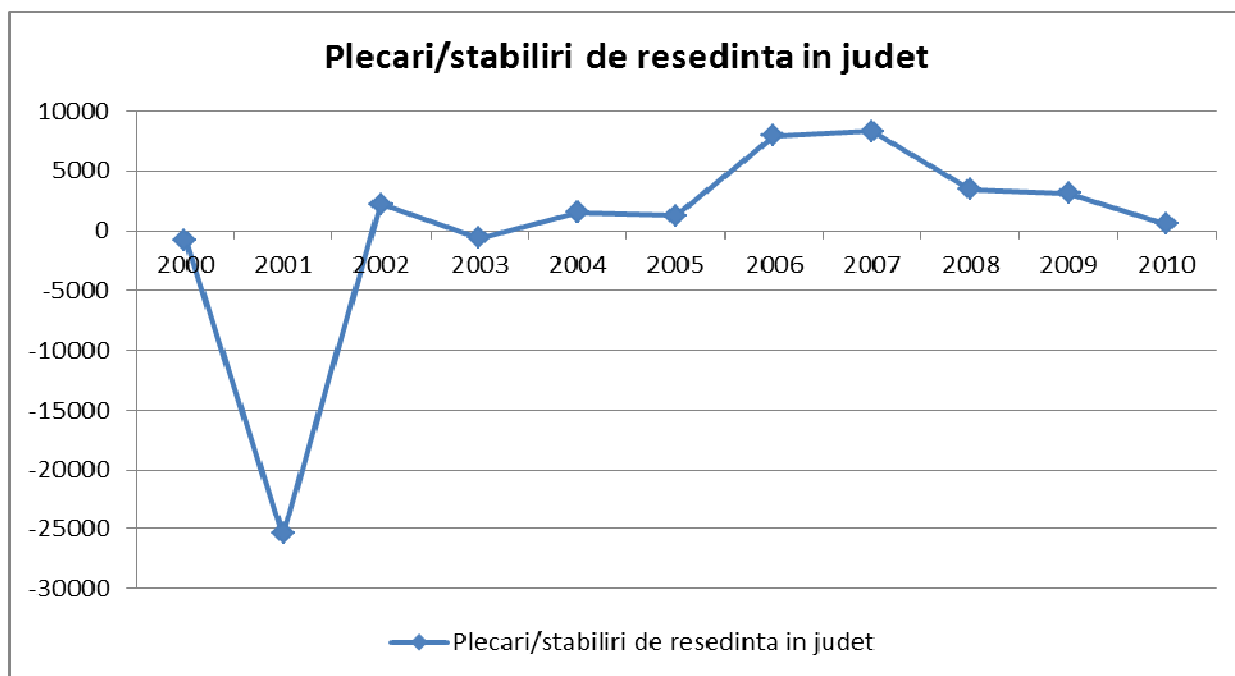
Se poate observa din graficul de mai sus că rata nupțialității (numărul de căsătorii raportat la 1000 locuitori) a scăzut drastic în perioada 1990-2000, și a început din nou să crească în perioada 2002-2006, pentru a scădea din nou după 2006. Sporul natural al populației a scăzut dramatic după 1990, și a început să crească după 2001 până în 2006.

Pentru a vedea contribuția migrației interne la creșterea populației din județ, vom calcula diferența între numărul total al populației și sporul natural al populației.

Tabelul 7.5 - Dinamica migrației în județul Timiș

Anii	Număr persoane	Spor natural (nr)	Stabiliri de reședință în județ	Plecări - stabiliri de reședință în afara județului
1990	714.681			-
2000	689.765	-1.301		755
2001	689.219	-1.827		25403
2002	661.989	-2.009	2229	
2003	662.209	-2.064		633
2004	659.512	-1.687	1508	
2005	659.333	-1.297	1263	
2006	659.299	-1.219	7948	
2007	665.956	-1.037	8293	
2008	673.212	-325	3473	
2009	676.360	-691	3126	
2010	678.795	-1.016	568	
2011	678.347	-1.190		
Total 2000-2011			28.408	26.791

Figura 7.5.

Se poate observa că în perioada 2000-2001 a avut loc o emigrare masivă a locuitorilor din județ. În perioada 2005-2008 județul beneficiază de un aport de populație din exteriorul său, aport care continuă (dar pe o scală mult mai redusă) și în anii următori.

Populația județului Timiș la 1 ianuarie 2012 a fost de 680.042 locuitori, populația din mediul urban reprezentând 63,9% din totalul populației.

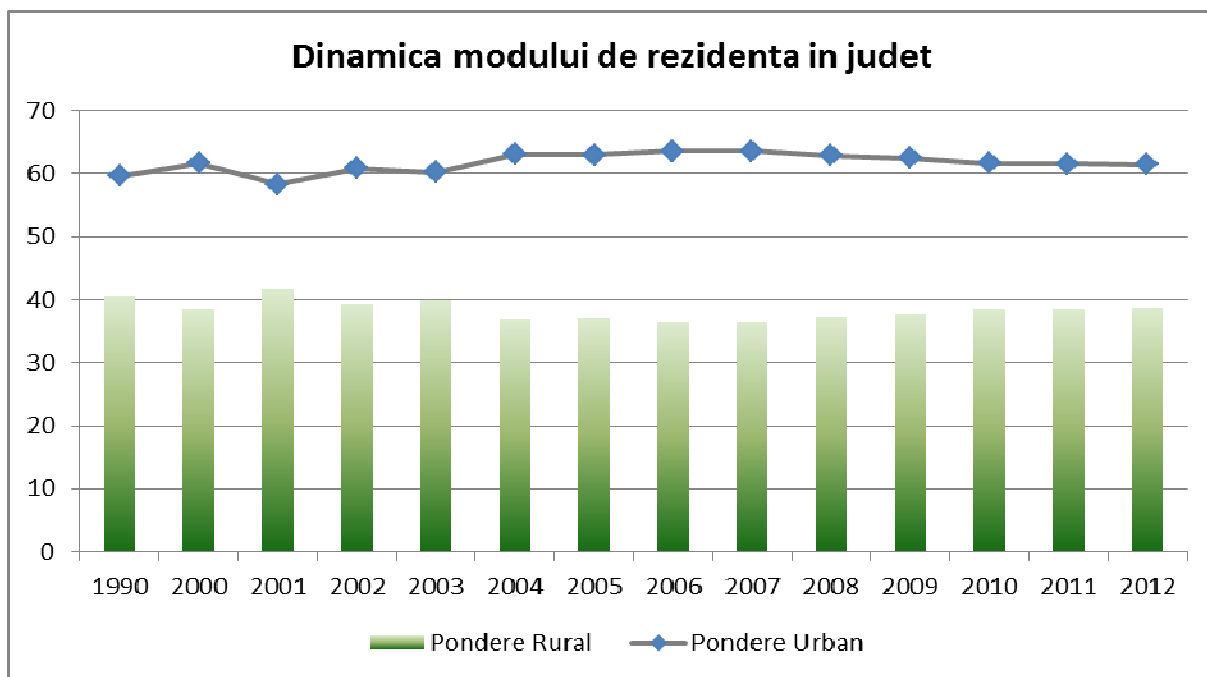
Tabelul 7.6 - Dinamica populației în județul Timiș după mediul de rezidență

Anii	Total	Urban	Rural	Pondere populație urbană(%)	Pondere populație rurală (%)
1990	714.681	424.138	290.543	59,6	40,4
2000	689.765	425.830	263.935	61,6	38,4
2001	689.219	425.067	264.152	58,3	41,7
2002	661.989	401.636	260.353	60,8	39,2
2003	662.209	402.220	259.989	60,2	39,8
2004	659.512	398.745	260.767	63,1	36,9
2005	659.333	415.851	243.482	62,9	37,1
2006	659.299	414.680	244.619	63,6	36,4
2007	665.956	419.337	246.619	63,6	36,4
2008	673.212	423.323	249.889	62,8	37,2
2009	676.360	422.558	253.802	62,4	37,6
2010	678.795	422.364	256.431	61,6	38,4
2011	678.347	418.109	260.238	61,5	38,5
2012	680.042	417.237	262.805	61,4	38,7

Trebuie să precizăm că rezultatele (provizorii) ale recensământului din 2011 indică pentru acest an (2011) o populație stabilă de 650.544 locuitori. Un număr de 21.720 de persoane au fost indentificate ca

lipsind pentru o perioadă îndelungată; dintre acestia 2.462 de persoane au fost raportate ca fiind plecate în țară, și 19.258 plecate în străinătate.

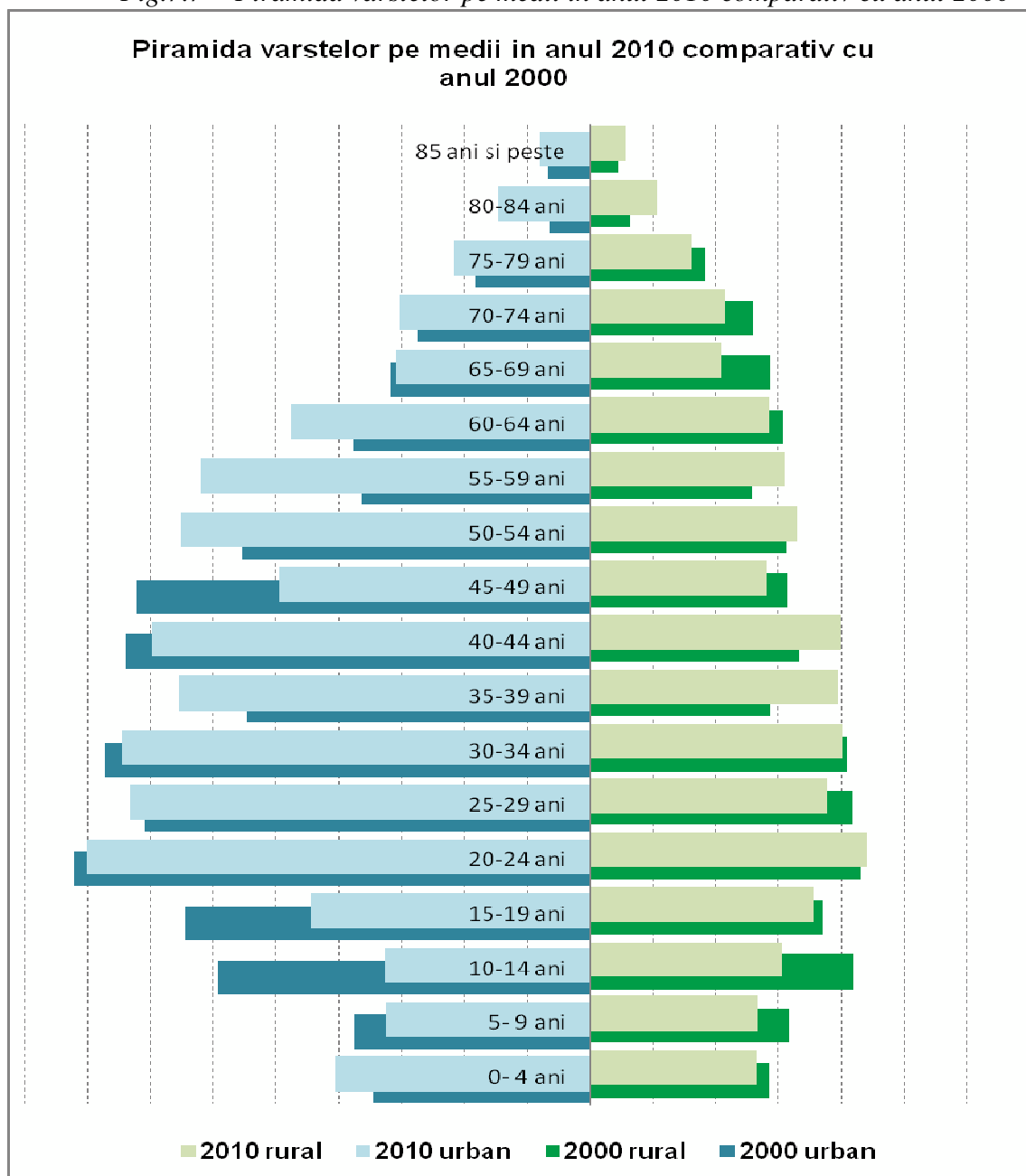
Figura 7.6.

Se poate observa că începând cu anul 2007, ponderea populației rurale crește lent, concomitent cu scăderea ponderii populației urbane, în paralel cu creșterea generală a populației în județ. Deoarece tot în această perioadă se înregistrează o scădere a numărului de sosiri (stabiliri) de reședință în județ, rezultă că se înregistrează un fenomen lent de migrațiune de la oraș la sat, inversă ca tendință migrației înregistrate în perioada precedentă (în special înainte de 1990).

Ca tendință generală putem afirma că la nivelul județului Timiș populația s-a aflat într-o continuă scădere în ultimii 35 de ani, cu tendințe evolutive diferite în mediile de rezidență, pe anumite intervale de timp. Dacă inițial populația urbană a cunoscut un ritm de scădere inferior celui din rural, menținându-se ca pondere majoritară în total populație, în ultimii ani populația rurală tinde să crească într-un ritm ușor superior celui urban. Însă oricare ar fi fluctuațiile volumetrice ale celor două populații, județul Timiș rămâne un teritoriu cu un grad de urbanizare mult mai crescut comparativ cu alte județe ale țării. Pentru a analiza evoluția unei populații este necesar să cunoaștem structura ei pe vârste pentru a anticipa tendința de dezvoltare a unor fenomene demografice deja instalate, dintre care cel mai important este îmbătrânirea demografică.

Fig.7.7 - Piramida vârstelor pe medii în anul 2010 comparativ cu anul 2000

Sursa de date: Direcția Regională de Statistică Timiș, Fișa de date a localității

Comparativ cu distribuția populației pe medii rezidențiale înregistrată la nivel național, unde ponderea populației urbane este ușor superioară celei rurale, cea a județului Timiș am văzut că este preponderent urbană, procentul de populație rurală fiind destul de redus. Populația urbană este concentrată în cele două municipii ale județului, Timișoara și Lugoj, și reprezintă peste 52% din total județ. Municipiul reședință de județ deținea la 1 iulie 2010 o pondere de 45,8% din totalul populației județului Timiș și 16,2% din totalul populației Regiunii de Dezvoltare Vest, de unde rezultă importanța pe care o are Timișoara ca centru polarizator în dezvoltarea întregului județ, dar și al regiunii de dezvoltare din care face parte.

Piramida vârstelor pe medii, realizată prin reprezentarea generațiilor pe grupe mici de vârstă (câte 5 ani), arată că în anul 2010 populația rurală era mai tânără decât în anul 2000, deoarece populația în vârstă de muncă era mai bine reprezentată, iar populația de 65 de ani și peste mai redusă ca pondere (vezi figura de mai jos). Contingentele de populație mai bine reprezentate în 2010, comparativ cu 2000, erau în rural cele cu vârste cuprinse între 20-24 de ani, 35-44 de ani și 50-59 de ani, de unde rezultă o populație în vârstă de muncă mai numeroasă în 2010.

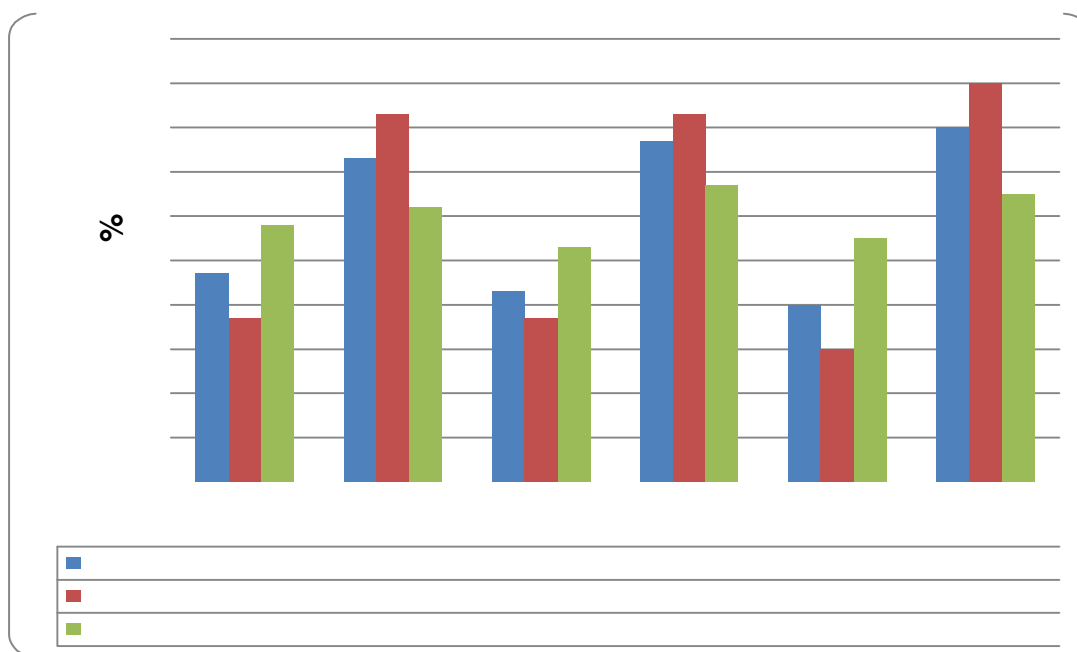
Se poate observa că ponderea de copii se restrânge în rural, dar și ponderea de vârstnici (populație peste 65 de ani). În urban avem natalități crescute în ultimii cinci ani, însă ponderea de copii s-a redus, deoarece în urmă cu 10-15 ani numărul de copii născuți în urbanul județului era la jumătate din numărul născuților la sfârșitul anilor '80. O particularitate evidentă a mediului urban este creșterea populației de peste 50 de ani, ceea ce relevă o tendință de îmbătrânire demografică, ceea ce anticipează cererea mare de servicii medicale și de îngrijire ce se va profila în următorii ani.

Compoziția pe vârste și sexe a populației are o importanță deosebită din punct de vedere demografic, ea determinând, într-o măsură decisivă, potențialul biologic de creștere a unei populații și influențând nivelul tuturor componentelor schimbării populației. Din punct de vedere socio-economic ea condiționează semnificativ mărimea potențială a forței de muncă, structura cererii de bunuri și servicii, structura ocupațională a populației. Cunoașterea structurii populației pe vârste permite anticiparea tendinței de dezvoltare a unor fenomene demografice deja instalate, dintre care cel mai important este îmbătrânirea demografică.

Distribuția populației județului Timiș pe sexe reflectă un relativ echilibru între ponderea populației feminine și a celei masculine. Comparând distribuția populației pe sexe înregistrată la nivel național cu cea a județului, observăm că nu există o diferență semnificativă între cele două distribuții.

Analizând distribuția populației pe sexe și medii constatăm că în urban ponderea populației feminine (53,0%) este mai ridicată decât în rural (50,5%), și a avut tendințe ușoare de creștere în ultimii 15 ani. Același fenomen îl întâlnim în cazul populației masculine, dar în mediul rural, unde tinde să fie mai mare ca pondere față de rural. Deși nu se poate vorbi de o diferență semnificativă a distribuției populației pe sexe față de contextul suprateritorial, totuși este de remarcat tendința de feminizare a mediului urban.

Fig. 7.8 - Distribuția populației pe sexe și medii (2010)

Tabelul 7.7 – Distribuția populației pe sexe

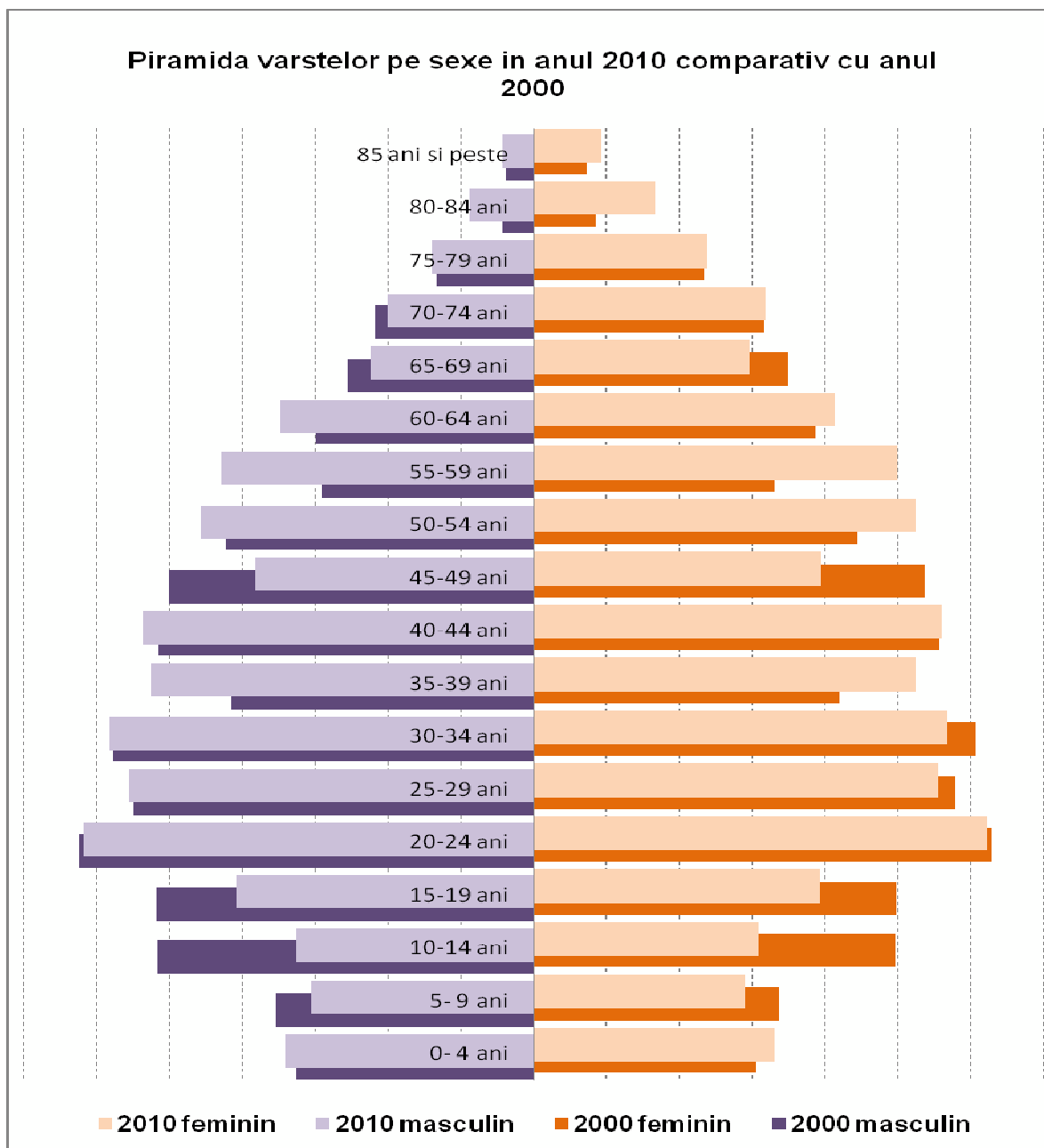
	Masculin	Feminin	Masculin	Feminin	Masculin	Feminin
	România		Regiunea VEST		Timis	
Total	48,7%	51,3%	48,3%	51,7%	48,0%	52,0%
Urban	47,7%	52,3%	47,7%	52,3%	47,0%	53,0%
Rural	49,8%	50,2%	49,3%	50,7%	49,5%	50,5%

Sursa de date: Baza de date TEMPO online a INS

În figura de mai jos, care detaliază distribuția populației pe sexe și grupe mici de vârstă, se poate observa distribuția relativ echilibrată a populației pe cele două sexe, mai puțin în cazul categoriilor de vârstă de peste 65 de ani, când populația feminină crește ca pondere. Fenomenul este cunoscut în demografie și explicabil prin speranța de viață mai mare la femei, dat fiind faptul că mortalitatea la aceste categorii de vârste este mai accentuată în cazul bărbaților. Piramida vârstelor pentru Județul Timiș la nivelul anului 2010 ne indică faptul că segmentul cu cea mai mare reprezentare în populație este cel al persoanelor între 20 - 24 de ani, urmat fiind de cele între 30 - 34 de ani, 40 - 44 și 25 - 29 ani, ceea ce denotă preponderența populației tinere, important rezervor de resursă de muncă.

Cu toate acestea din îngustarea bazei piramidei se poate afirma că populația foarte tânără se micșorează în volum, din cauza scăderii constante a natalității în intervalul 1995-2005, existând totuși tendințe de redresare a acesteia în ultimii 5 ani.

Fig. 7.9 - Piramida vârstelor pe sexe în anul 2010 comparativ cu anul 2000

Sursa de date: Direcția Regională de Statistică Timiș, Fișa localității

Structura populației pe grupe mari de vârstă - Distribuția populației pe grupe mari de vârstă în anul 2010, comparativ cu anul 2000, ne arată că populația Județului Timiș a cunoscut un ușor proces de îmbătrânire, în sensul că ponderea de copii în total populație a scăzut, cu aceeași intensitate pe ambele sexe, de la 16,9% în 2000 la 14,0% în 2010 (vezi tabelul de mai jos). Acest fapt este determinat în primul rând de scăderea natalității, după cum vom vedea la analiza mișcării populației. În ultimii 10 ani crește ponderea populației în vârstă de muncă, mai ales în rândul bărbaților și crește ponderea vârstnicilor, mai ales în rândul femeilor. Putem afirma că avem o populație ușor devitalizată, dar cu o resursă de muncă foarte importantă, ce poate sprijini dezvoltarea economică a județului.

Distribuția populației pe medii și grupe mari de vârstă în 2010, comparativ cu mediile naționale și regionale, subliniază încă o dată potențialul demografic al județului Timiș, mai ales în mediul rural, unde

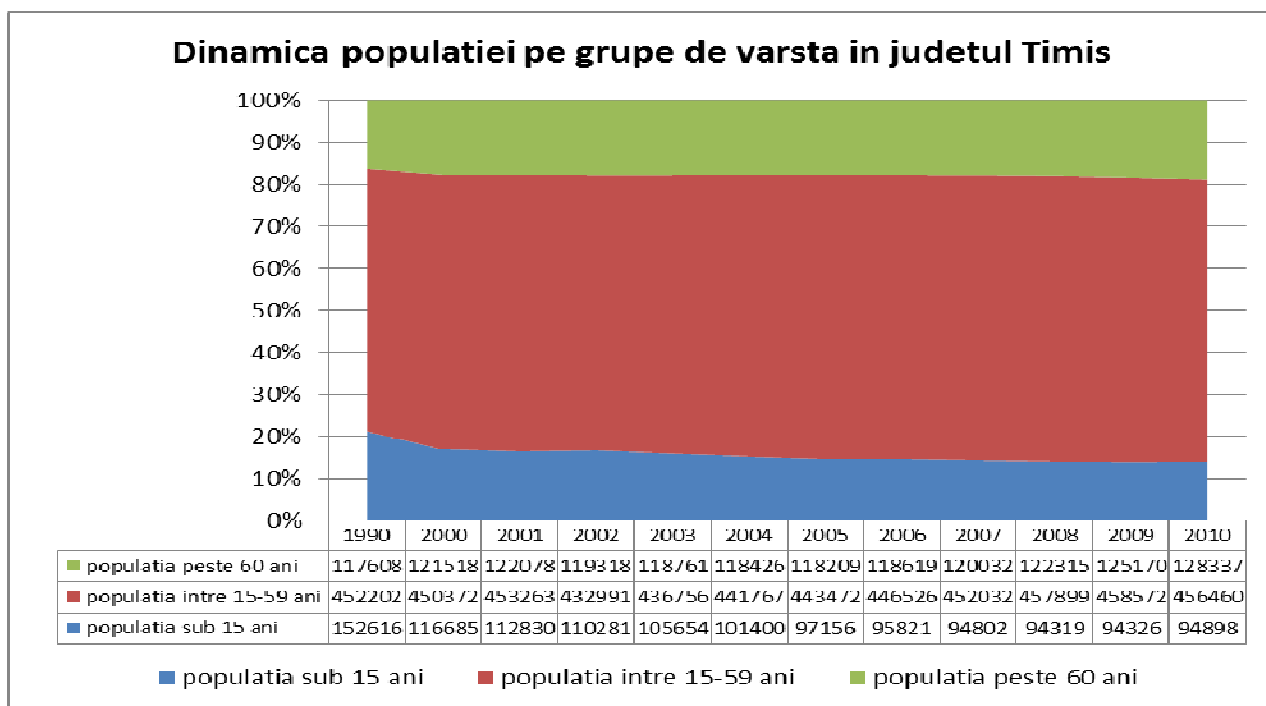
ponderea populației în vârstă de muncă este peste mediile contextului suprateritorial, ceea ce demonstrează avantajul unei resurse de muncă suplimentare (vezi figura de mai jos). Populația de 0-14 ani este mai mare în Timișul rural față de ruralul altor județe intraregionale, apropiindu-se de media națională.

Marele atu al acestei structuri de populație îl reprezintă ponderea foarte mică de vârstnici, comparativ cu alte zone ale țării, care denotă existența unui potențial de susținere a activităților sociale mai curând decât a celor economice.

Faptul că populația tânără de 0-14 ani din mediul rural al județului este mult mai numeroasă ca pondere comparativ cu mediul urban constituie și un avantaj, dar și un dezavantaj. Avantaj că reprezintă un potențial de întinerire și de revigorare a forței de muncă viitoare, dezavantaj că în prezent crește raportul de dependență demografică, adică gradul de suportabilitate al populației adulte față de tineri și bătrâni.

Structura pe categorii de vârste a populației poartă amprenta caracteristică a unui proces de îmbătrânire demografică, datorat în principal scăderii natalității ce a determinat reducerea ponderii populației tinere (0-14 ani) și creșterea ponderii populației vârstnice (de 60 de ani și peste).

Fig.7.10

Sursa: Direcția Regională de Statistică Timiș

Tabelul 7.8 – Populația stabilă pe grupe de vârstă și sexe județul Timiș – anul 2012

Sex/vârsta	0-4 ani	5-9 ani	10-14 ani	15-19 ani	20-24 ani	25-29 ani	30-34 ani	35-39 ani	40-44 ani	45-49 ani	50-59 ani	60-69 ani	70-79 ani	Peste 80 ani
Masculin	17056	16002	15956	18396	27709	28675	29647	27642	29995	18322	22356	30616	16883	6983
Feminin	16502	15309	14814	17609	27745	29346	28772	26765	30638	19319	26267	37934	27473	13404
TOTAL	33558	31311	33565	36005	55454	58021	58419	54317	60633	37641	48623	68550	44356	20387

Sursa : INS – date prelucrate

Analizând distribuția pe grupe de vârstă a populației, și dinamica acesteia, se constată că scade în special populația cu vârstă sub 15 ani și crește populația cu vârsta peste 60 de ani, în special în perioada 2005-2012.

Procesul de îmbătrânire demografică va atrage după sine schimbări la nivelul populației școlare, populației de vârstă fertilă și populației aflate la vârsta de muncă.

Raportul de dependență după vârstă reprezintă raportul (exprimat în procente), dintre numărul populației de vârstă tânără (0-14 ani) și al populației de vârstă înaintată (peste 65 ani), pe de o parte, și numărul populației de vârstă adultă (15-64 ani), pe de altă parte. Acest raport măsoară „presiunea” populației tinere și a celei vârstnice, numărul de tineri și bătrâni pe care îi “suportă” 100 persoane de vârstă adultă. Efectele fenomenelor demografice pot fi puse în evidență de raportul de dependență după vârstă evidențiind sarcina socială pe care o suportă segmentul populației adulte, care are cea mai importantă contribuție la realizarea bugetului familial și are de asemenea un rol activ în formarea tinerei generații. Nu este identic cu raportul de dependență economică, care se calculează ca raport între populația inactivă și cea activă.

În județul Timiș raportul sau rata de dependență demografică era în anul 2010 mai mică față de cea la nivel național (37,5% față de 42,9%), probabil pe seama natalității mai mici în acest județ, în anii anteriori, comparativ cu tendința națională. Valoarea acestui indicator este mai mare în rural față de urban (44,5% față de 33,5%). Comunele cu valoarea acestui indicator peste medie se grupează în estul, sud-estul și nord-estul, însă unele au valori mari datorită procentului mare de populație tânără, pe când altele, majoritatea, au aceleași valori mari pe seama procentului mare de populație vârstnică.

Structura populației pe etnii și religii - După etnie, populația județului Timiș este relativ diversificată comparativ cu structura la nivel național. Astfel, cea mai mare parte a locuitorilor județului (83,4%) s-au declarat la recensământul din martie 2002 ca fiind români (vezi tabelul de mai jos), 7,5% maghiari, 2,4% romi, 2,1% germani și 1% ucraineni. Această distribuție diferă semnificativ de cea înregistrată la nivel național, unde românii reprezintă 89,5%, iar alte etnii 10,5%.

Tabelul 7.9 - 5 Structura populației după etnie în Județul Timiș, la Recensământul din 2002

Populație totală	Română	Maghiară	Romă	Germană	Ucraineană	Turcă	Tătară	Rusă	Alte etnii	Etnie nedecларată
677926	565639	50556	16084	14174	7321	74	8	144	23775	151
100%	83,44	7,46	2,37	2,09	1,08	0,01	0,00	0,02	3,51	0,02

Sursa: INS, Recensământul populației și locuințelor, 2002

La ultimul recensământ încheiat, distribuția populației pe etnii se modifică, ponderea de români crescând cu 2 puncte procentuale, iar celelalte etnii se diminuează ca volum și pondere. Excepții fac etniile turcă și tătară care au grupuri etnice ușor mai numeroase, însă care nu modifică ponderile în total populație, datorită numărului de reprezentanți foarte mic.

Distribuția pe medii a etniilor arată că românii și ucrainenii sunt plasați majoritar în rural, pe când restul etniilor au reprezentanți stabiliți majoritar în mediul urban.

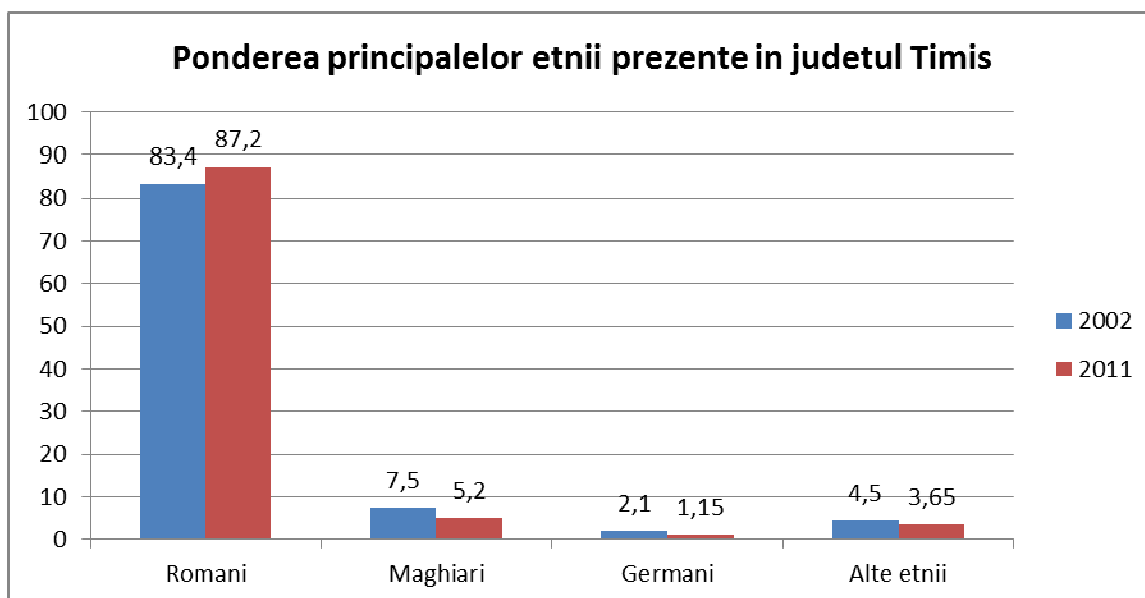
Tabelul 7.10 - Structura populației după etnie, pe medii, în Județul Timiș, la Recensământul din 2011

Populație totală	Română	Maghiară	Romă	Germană	Ucraineană	Turcă	Tătară	Rusă	Ate etni	Etnie nedeclarată
649777	555752	35294	14534	8497	5953	133	24	105	17967	11518
100%	85,53	5,43	2,24	1,31	0,92	0,02	0,00	0,02	2,77	1,77
Urban%	61,9	65,9	33,2	72,1	22,3	88,7	100,0	78,1	53,6	92,9
Rural%	38,1	34,1	66,8	27,9	77,7	11,3	0,0	21,9	46,4	7,1

Sursa: INS, Recensământul populației și locuințelor, 2011

Diversitatea etnică este una din caracteristicile principale ale județului. Comparativ cu rezultatele recensământului din 2002, rezultatele preliminare ale recensământului din 2011 arată o creștere a populației de etnie română.

Figura 7.11.

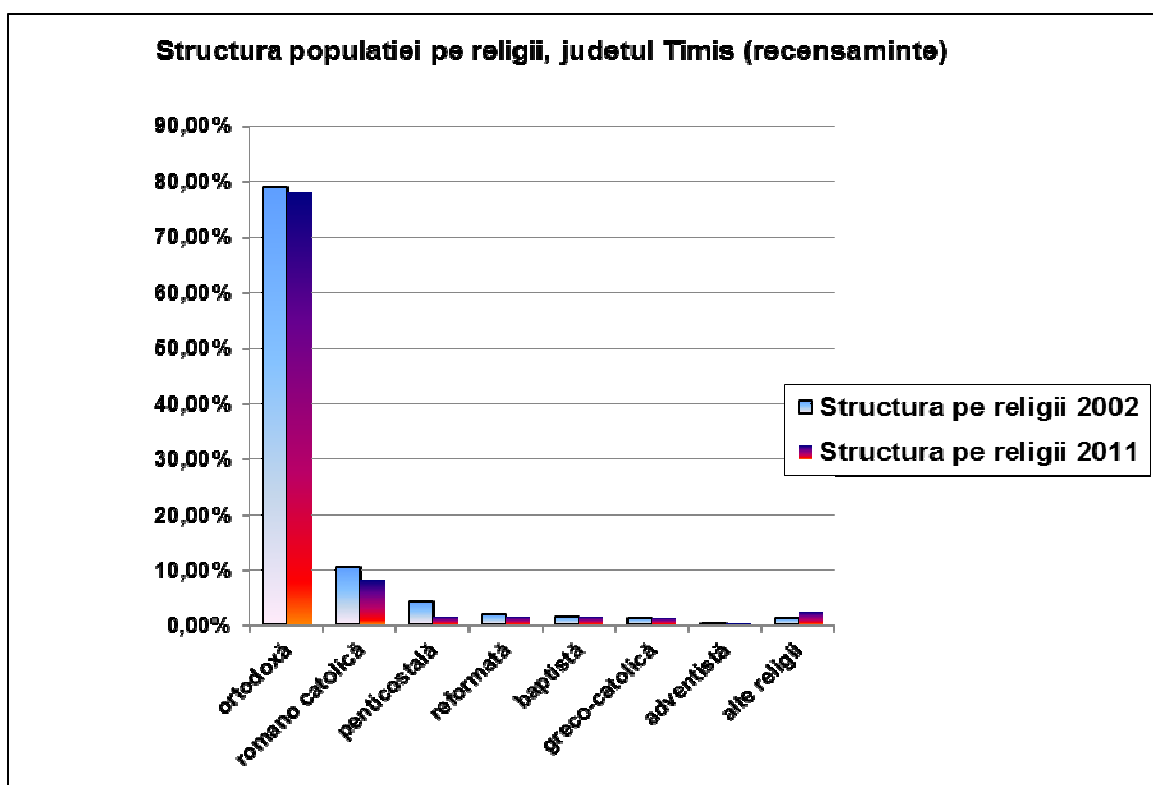

Comunitățile maghiare și germane s-au redus în urma plecărilor definitive din România a cetățenilor români, care aparțineau minorităților naționale germane și maghiare, conform datelor statistice înregistrate la recensămintele din 2002 și 2011.

Structura populației județului din punctul de vedere al apartenenței religioase (conform datelor de la recensământul din 2002) se prezintă astfel: 78,9% din populație este ortodoxă, 10,6% romano-catolică, 4,2% penticostală, 1,9% reformată, 1,5% baptistă, 1,3% greco-catolică, 0,3% adventistă, 1,3% alte religii și ate. În figura de mai jos s-a prezentat structura populației pe religii.

Structura populației județului din punctul de vedere al apartenenței religioase (conform datelor de la recensământul din 2011) se prezintă astfel: 78,05% din populație este ortodoxă, 8,43% romano-catolică, 1,5% penticostală, 1,43% reformată, 1,5% baptistă, 1,32% greco-catolică, 0,33% adventistă, 2,45% alte religii și ate; 2,2% nu și-au declarat religia. În figura de mai jos s-a prezentat structura populației pe religii.

Figura 7.12.

Sursa: Direcția Regională de Statistică Timiș

Se poate observa că structura populației pe religii nu s-a modificat semnificative între cele două momente (recensământ 2002 – recensământ 2011).

Mișcarea naturală - mișcarea naturală a populației reprezintă una din componentele care determină evoluția unei populații. Cele două fenomene surprinse de aceasta sunt natalitatea și mortalitatea.

Natalitatea este măsurată prin rata natalității care reprezintă numărul de copii născuți vii la 1000 locuitori într-o perioadă determinată (1 an calendaristic).

În județul Timiș natalitatea era ușor inferioară ca valoare mediilor regionale și naționale în anul 1992, iar în 2000 a scăzut, menținându-se în jurul mediei regionale și sub pragul valorii naționale. Însă în ultimii 10 ani natalitatea crește (vezi tabelul de mai jos), contrar tendințelor contextului supraterritorial, înregistrând valori superioare mediilor regiunii Vest și naționale.

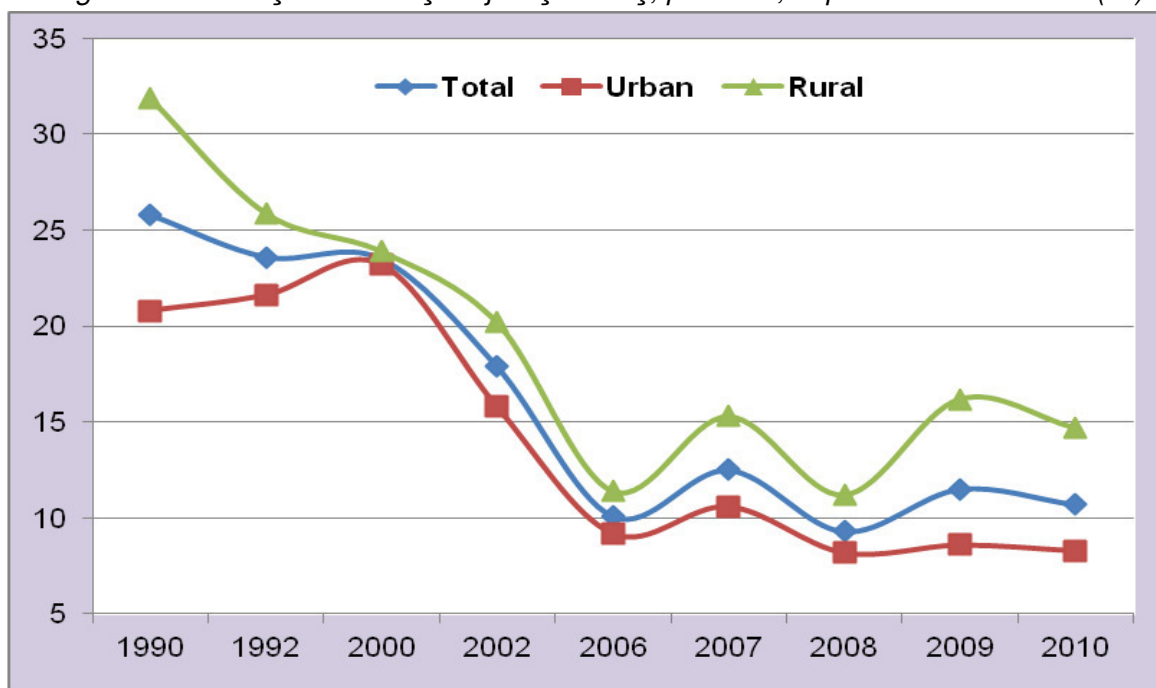
Comparativ urban-rural se constată că rata natalității a fost inițial mai mare în mediul rural, iar în anul 2010 devine mai mare pentru mediul urban, tendință instalată recent, în ultimii 5 ani. Pentru județul Timiș inversarea raportului urban-rural are loc în anul 2010 (vezi graficul de mai jos), când valoarea natalității urbane depășește mediile la nivel regional și național (10,2%, comparativ cu 9,1%, respectiv 9,9%).

Mortalitatea ca fenomen demografic este și un indicator al calității vieții, fiind influențat de factori economici și sociali cum ar fi accesul la serviciile de sănătate și nivelul de educație, dar și de factori ecologici. Un indicator al mortalității este rata brută a mortalității, numărul de decedați la 1000 de locuitori.

În județul Timiș evoluția ratei mortalității are același trend ca la nivelurile regional și național, cu valori mai crescute în 2000 față de 1992, însă cu tendințe ușoare de creștere în 2010 față de 2000 (vezi tabelul de mai jos). Paternul evoluției indicatorului la nivel de județ este mai curând asemănător cu cel la nivel național, decât la nivel regional, unde mortalitatea are valori mult mai crescute. În 2010, județul Timiș are o mortalitate sub mediile regională și județeană, dar asta datorită mediului rural, fiindcă în mediul urban valoarea județeană depășește ușor valoarea înregistrată la nivel național.

O specificitate a județului Timiș este că în ultimii 10 ani rata mortalității s-a menținut în urban la valori peste media națională și sub mediile regionale urbane, în timp ce în rural valorile au fost sub media națională în aceeași perioadă. Este important totuși că, în regiunea din care face parte, Timiș este un județ cu mortalitate mică, la aproape un punct procentual sub media regională. De remarcat că în ultimii 10 ani tendința medie a fost de scădere pentru ambele medii, chiar dacă ruralul are valori net superioare mediului urban.

Fig. 7.13 - Evoluția mortalității în județul Timiș, pe medii, în perioada 1990-2010 (%)

Sursa primară de date: Direcția Regională de Statistică Timiș, Fișa localității

Analizând mișcarea naturală a populației prezentată în tabelul de mai jos se observă următoarele: rata deceselor înregistrează o valoare ridicată iar sporul natural este negativ; aceste valori sunt totuși mai scăzute decât valorile înregistrate la nivel regional.

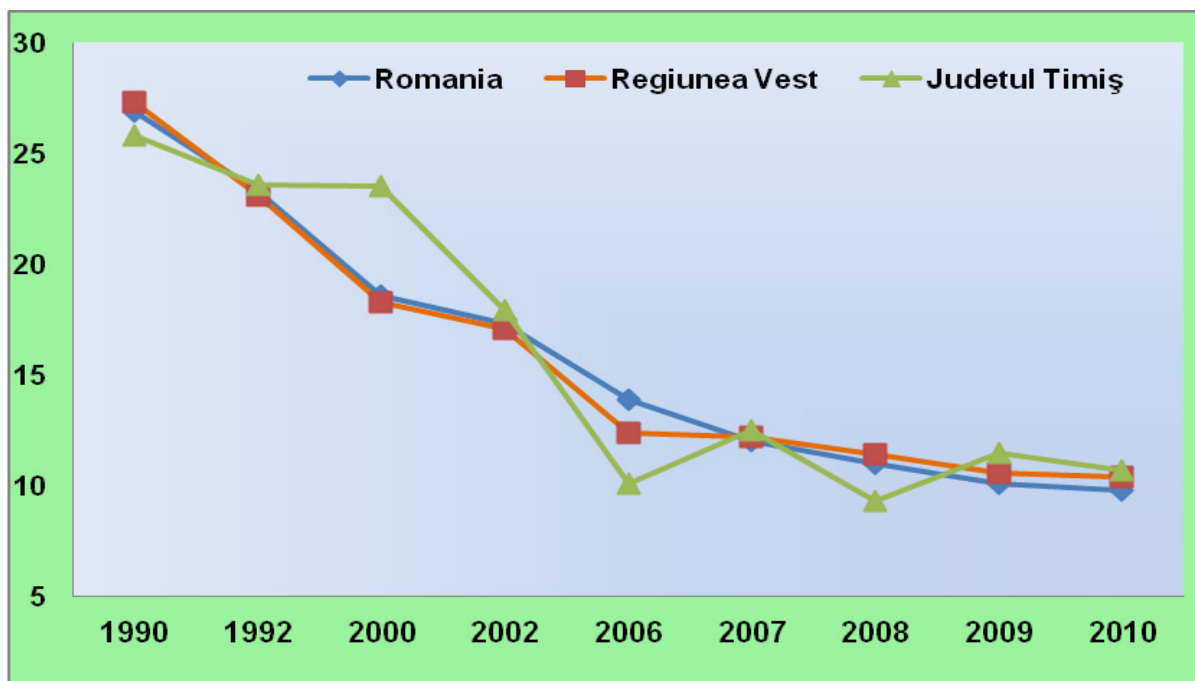
Tabelul 7.11 - Mișcarea naturală a populației în județul Timiș – comparație 2005-2011

	La 1000 de locuitori													
	Născuți vii		Decese		Spor natural		Căsătorii		Divorțuri		Născuți morți		Decese sub 1 an	
	An 2005	An 2011	An 2005	An 2011	An 2005	An 2011	An 2005	An 2011	An 2005	An 2011	An 2005	An 2011	An 2005	An 2011
Regiunea Vest	9.4	8.5	16.2	12.2	-6.8	-3.1	5.5	5.4	1.06	1.84	9.0	6.7	14.7	8.9
Jud. Timiș	10.6	9.6	13.9	11.4	-3.3	-1.8	7.8	6.1	0.89	1.2	8.5	5.1	15.1	8.2

Sursa: INSSE, Tempo online

Se poate observa în special scăderea ratei de mortalitate infantilă (decese sub 1 an la 1000 de locuitori), care poate fi atribuită îmbunătățirii serviciilor de sănătate. Astfel, dacă în 2005 rata mortalității infantile în județul Timiș avea valori peste media ratei din județele Regiunii Vest, în 2011 rata mortalității infantile a scăzut sub valoarea medie a Regiunii Vest.

Fig. 7.14 - Evoluția mortalității infantile în județul Timiș, comparativ cu nivelul supraterritorial, în perioada 1990-2010 (%o)

Sursa de date: Baza de date TEMPO online a INS

Valoarea crescută a mortalității infantile în mediul rural al județului Timiș provine din lipsa de servicii medicale de specialitate în acest mediu de rezidență, de aceea trebuie tras un semnal de alarmă privind creșterea îngrijorătoare a deceselor la această categorie de populație (0-1 an),

deoarece afectează potențialul de dezvoltare al populației în general.

Sporul natural - este un indicator care reflectă echilibrul între cele două componente ale mișcării naturale ale populației: natalitatea și mortalitatea, fiind denumit și bilanț demografic natural. Acesta ne arată cu cât crește în mod natural o populație și se calculează ca diferență între numărul de nașteri și cel de decese ce au avut loc într-un an, raportată la volumul populației. Un spor natural pozitiv nu înseamnă neapărat o creștere a populației totale, volumul acesteia depinzând și de fluxurile migratorii.

Astfel calculat, sporul natural pentru zona de referință înregistrează o valoare negativă în anul 2010 (-1,5‰), datorată unei scăderi naturale accentuate în mediul rural (-3,5‰). Evoluția mișcării naturale pe medii arată situația critică a mediului rural comparativ cu mediul urban, însă mediile contextului suprateritorial arată avantajul comunelor județului Timiș, unde scăderea naturală are o intensitate mai mică față de alte zone rurale ale regiunii sau ale țării.

Tabelul 7.12 - Mișcarea naturală a populației urbane a județului Timiș, în context suprateritorial, în anul 2010

Mediul urban

	Rata natalității	Rata mortalității	Sporul natural
România	10,0‰	10,0‰	0,0‰
Regiunea VEST	9,5‰	11,3‰	-1,8‰
Timiș	10,5‰	10,8‰	-0,3‰

Sursa de date: Baza de date TEMPO online a INS

Mediul urban al județului Timiș înregistrează o relativă staționare a populației în 2010 cu o valoare ușor sub media națională, datorită mortalității mai crescute față de valoarea medie națională, chiar dacă natalitatea era mai mare în modul decât media națională (vezi tabelul 11).

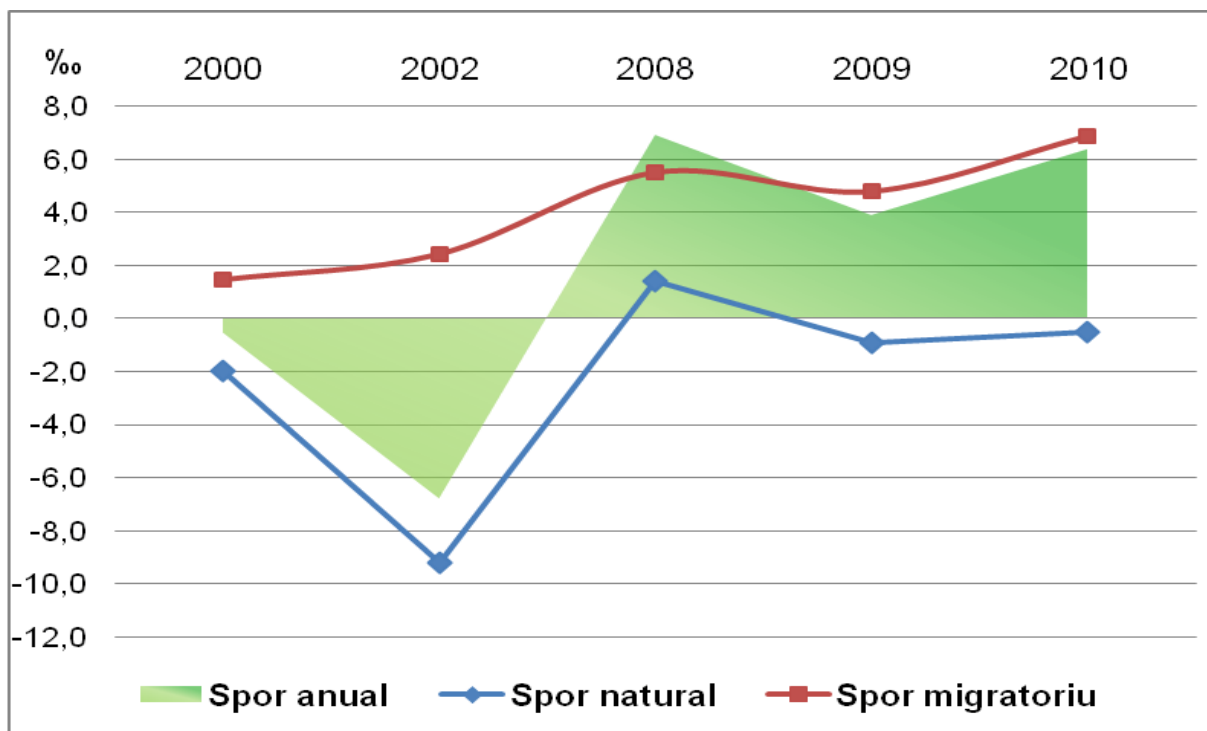
Tabelul 7.13 - Mișcarea naturală a populației rurale a județului Timiș, în context suprateritorial, în anul 2010

Mediul rural	Rata natalității	Rata mortalității	Sporul natural
România	9,8‰	14,7‰	-4,9‰
Regiunea VEST	8,6‰	14,7‰	-6,1‰
Timiș	9,7‰	13,2‰	-3,5‰

Sursa de date: Baza de date TEMPO online a INS

La nivelul unităților administrativ teritoriale din urban se înregistrează sporuri naturale pozitive doar în municipiul Timișoara (0,5‰) și în orașul Făget (0,5‰), restul orașelor având sporuri negative în anul 2010. Comunele cu sporuri pozitive mai mari (peste 3‰) sunt situate în jurul municipiului de reședință: Sânnandrei, Giarmata și Giroc, în sud-estul județului: Darova și Știuca, și în vestul județului: Gottlob, Tomnatic și Saravale, ultima comună având valoarea cea mai mare dintre toate unitățile administrative de bază ale județului.

Fig. 7.15 - Evoluția sporurilor anual, natural și migratoriu, în perioada 2000-2010

Sursa primară de date: Direcția Regională de Statistică Timiș, Fișa localității

Sporurile anuale negative cu valorile cele mai mari în modul (sub -20‰) le găsim în comunele din estul județului, afectate de declin demografic: Pietroasa, Tomești, Dumbrava, Mănăștiur, Ohaba Lungă, Secaș și Topolovău Mare.

În concluzie datele cele mai recente din 2010 arată că fenomenele demografice instalate după 1990 se accentuează, amenințând cu depopulare zona estică extremă și zona central-estică a județului Timiș, care are și cea mai îmbătrânită populație din județ.

Mai există un pericol de depopulare în zona sudică și vestică a județului, unde totuși situația demografică este mai bună decât în est, prin faptul că în zona sudică populația are un grad de îmbătrânire mai redus, iar în zona vestică există efective de populație tânără, ce pot constitui un potențial de revigorare a populației din această zonă.

● Mișcarea migratorie

Migrația este o altă componentă care contribuie la creșterea sau descreșterea unei populații alături de natalitate și mortalitate. Migrația reprezintă totalitatea stabilirilor și plecărilor cu domiciliul.

Înainte de 1989 sensul fluxurilor migratorii interne era de la sat spre oraș, însă după 1997 aceste sens s-a inversat, astfel încât numărul celor care se stabilesc în rural îl devansează pe al celor care se stabilesc în urban. Intensificarea fluxurilor urban-rural are loc pe fondul schimbării stilului de viață, cu preferință pentru rezidența în proximitatea marilor orașe, în spații mai largi de locuit, mai confortabile, mai puțin poluate. Însă mai poate fi o explicație privind acest fenomen, diminuarea locurilor de muncă pe fondul crizei economice instalate în 2008, care determină forța de muncă disponibilizată fie să se întoarcă în mediul rural unde au locuit ei sau rudele lor, fie să caute în rural noi oportunități de obținere a unui venit.

Fiind un județ preponderent urban, este de așteptat ca în Timiș să aibă loc o redistribuire a populației dinspre urban spre ruralul de proximitate, mai ales în municipiile cu activități economice diversificate și dezvoltate. **Sporul migratoriu** reprezintă diferența dintre stabilirile și plecările cu domiciliul raportată la 1000 de locuitori.

Tabel: 7.14 - Mișcarea migratorie a populației județului Timiș în 2010, pe medii

Județul Timiș	Rata stabilirilor cu domiciliu	Rata plecărilor cu domiciliu	Spor migratoriu
Total	30,5‰	23,7‰	6,9‰
Urban	24,7‰	24,4‰	0,3‰
Rural	40,1		17,7‰

Sursa de date: Direcția Regională de Statistică Timiș, Fisa localității

Sporul migratoriu în acest județ este pozitiv în anul 2010 (6,9‰), datorită ratei mari de stabiliri cu domiciliul în mediul rural (40‰, vezi tabelul de mai sus).

În general se poate observa că localitățile cu spor migratoriu pozitiv se grupează în jurul municipiilor, ceea ce înseamnă că se instalează un fenomen de deplasare a populației dinspre urban înspre ruralul de proximitate sau dinspre alte comune către cele aflate în apropierea acestora. Concentrarea comunelor cu rate migratorii mari în centrul județului indică o polarizare mai bună a orașului Ciocova, decât a municipiului Lugoj, și o distribuție a dezvoltării teritoriale pe axa nord-sud mai curând, decât pe axa est-vest, cum ne-am fi așteptat, știind că cele mai importante localități urbane ale rețelei de localități sunt dispuse pe axa centru-est: Timișoara, Buziaș și Lugoj.

2.7.2. Resursele umane și piața forței de muncă

La finalul anului 2006 resursele de muncă disponibile reprezentau 66.08% din totalul populației din județ. La finalul anului 2011, resursele de muncă reprezentând 67.14% din totalul populației, cu o creștere de 1.06%.

Tabelul 7.15 - Resursele de muncă în județul Timiș (persoane)

Anul	2002	2003	2004	2005	2006
Populație totală	662590	661171	661593	659333	659299
Resurse de muncă disponibile*	426100	415800	421000	430800	435700
Ponderele resurselor de muncă în totalul populației (%)	64.31	62.89	63.63	65.34	66.08
Populația civilă activă = populația ocupată civilă + șomerii	311200	314100	313600	317300	326200
Populația ocupată civilă	298891	303171	305381	309940	319463
Someri	12309	10929	8219	7360	6737
Populația angajată în alte activități	114900	101700	107400	113500	109500
Rata șomajului (%)	3.9	3.5	2.6	2.3	2.0

Anul	2007	2008	2009	2010	2011
Populație totală	665956	673212	676360	678795	678347
Resurse de muncă disponibile*	449000	449900	454800	459900	462200
Ponderea resurselor de muncă în totalul populației (%)	67.42	66.83	67.24	67.75	67.14
Populația civilă activă = populația civilă ocupată + șomerii	341000	340000	332400	331000	331400
Populația ocupată civilă	335513	334432	317286	318633	325120
Somerii	5487	5568	15114	12367	6280
Populația angajată în alte activități	108000	109900	122400	128900	130800
Rata șomajului (%)	1.6	1.6	4.5	3.7	1.9

Sursa: Direcția Regională de Statistică Timiș (date prelucrate)

După cum se poate observa, în județul Timiș, deși resursele de muncă cresc în perioada 2000-2010 cu aproximativ 8,3%, populația activă civilă înregistrează o creștere de doar 3,7%, în timp ce populația ocupată civilă crește cu 8%. În tabelul de mai jos se poate observa că populația activă și cea ocupată cresc exclusiv în rândul populației masculine, deoarece, deși resursele de muncă feminine cresc, efectivele de populație activă și ocupată în rândul femeilor scad. Scade de asemenea efectivul de șomeri considerabil: de la circa 24300 persoane la aproximativ 12400 de persoane, în aceeași perioadă. Însă creșterea înregistrată a resurselor de muncă se poate explica și prin faptul că a crescut vârsta de pensionare în perioada 2005-2009 și de asemenea legislația muncii a acordat pensionarilor dreptul de a se angaja pentru a-și suplimenta veniturile.

Tabelul 7.16 - Populația în vârstă de muncă – Regiunea Vest și județul Timiș

Categorie	Regiunea Vest (nr. persoane)		Județul Timiș (nr. persoane)	
	2012	2013	2012	2013
Total, din care:	1.279.664	1.270.471	464.289	462.783
Masculin	664.095	660.945	238.219	238.262
Feminin	615.569	609.526	226.070	224.521

Sursa: INS – date prelucrate

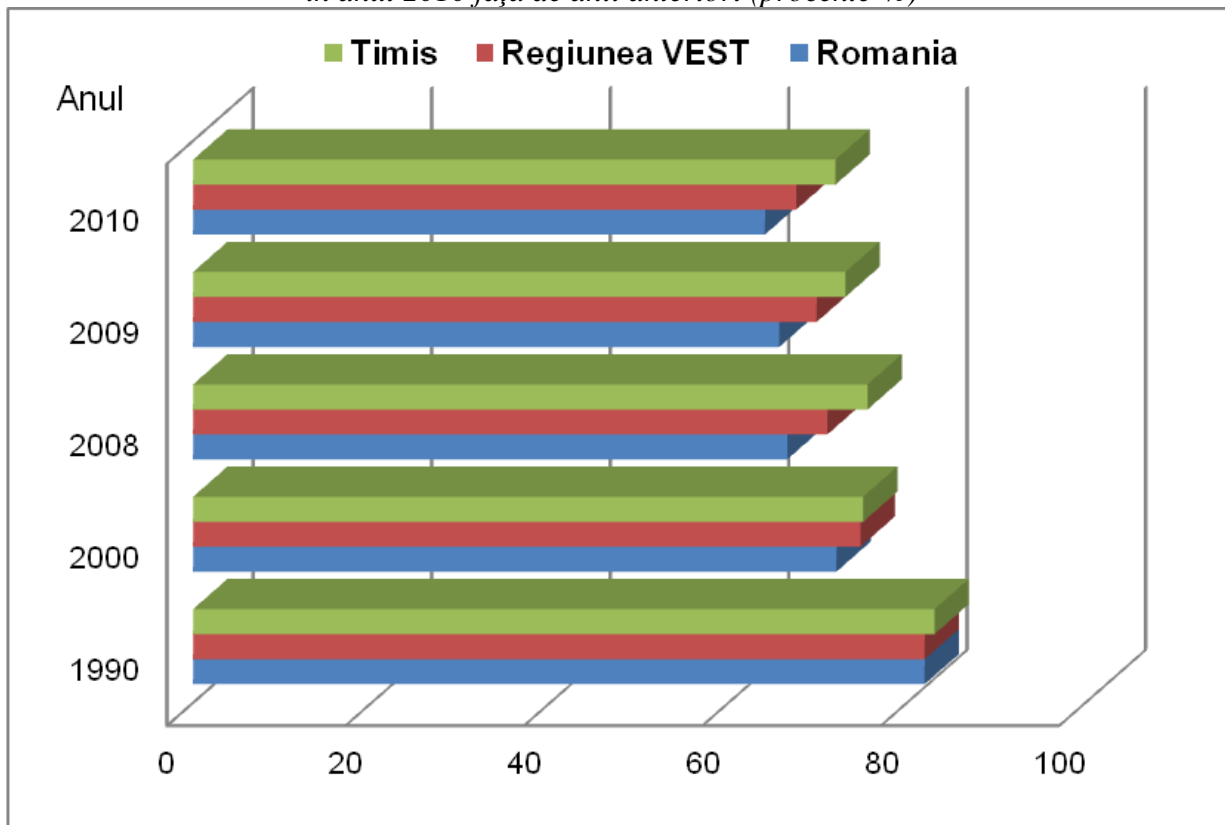
Se poate observa faptul că la nivelul Regiunii Vest populația în vârstă de muncă a scăzut de la 1.279.664 persoane în anul 2012, la 1.270.471 în anul 2013 cu aproximativ 9.193 persoane, tendință menținută și la nivelul județului Timiș unde populația în vârstă de muncă a scăzut de la 464.289 persoane în anul 2012 la 462.783 persoane în anul 2013, o scădere în valoare absolută de 1.506 persoane.

Tabelul 7.17 - Date statistice privind resursele de muncă ale județului Timiș (mii persoane)

Resursele de muncă	2000			2010		
	Masculin	Feminin	Total	Masculin	Feminin	Total
Județul Timiș						
• Resurse de muncă	209,9	214,9	424,8	232,4	227,5	459,9
• Populație activă civilă	157,2	162	319,2	183,1	147,9	331
• Populație ocupată civilă	144,5	150,4	294,9	176,4	142,2	318,6
• Șomeri	12,7	11,6	24,3	6,7	5,7	12,4

Sursa datelor: Baza TEMPO online, INS, 2010

Fig. 7.16 - Rata de activitate a resurselor de muncă în județul Timiș, în context suprateritorial, în anul 2010 față de anii anteriori (procente %)

Sursa datelor: Baza TEMPO online, INS, 2010

Indicatorii cel mai frecvent analizați pentru resursele de muncă sunt rata de ocupare și rata de activitate a resurselor de muncă. Aceste două rate se calculează prin raportarea populației ocupate, respectiv a celei active civile la totalul resurselor de muncă ale județului și sunt o imagine mai fidelă a evoluției lor reale, fiind mărimi relative exprimate procentual.

Rata de activitate în județul Timiș a avut valori superioare mediilor regionale și naționale, cu diferențe din ce în ce mai accentuate în ultimii 4 ani, evocând potențialul mult mai crescut al resursei umane

disponibile în întregul județ față de alte zone ale țării (vezi figura de mai sus). Și rata de ocupare a resurselor de muncă a înregistrat o scădere constantă în ultimii 4 ani, de la 74,7% în 2007 la 69,3% în 2010, dar este de remarcat poziția avantajoasă a județului Timiș față de județele intraregionale, având rate de ocupare superioare și mediilor naționale (vezi tabelul de mai jos).

Tabelul 7.18 - Rata de ocupare a resurselor de muncă în județul Timiș, în context suprateritorial, în perioada 1990-2010

Nivel teritorial	1990	2000	2007	2008	2009	2010
România	82	64,6	63,4	63,6	60,6	59,6
Regiunea VEST	82	67	69,3	68,4	64,7	63,6
Timiș	83,1	69,4	74,	74,3	69,8	69,

Sursa de date: Baza de date TEMPO online a INS

Scăderea ratei de ocupare în anul 2009 este o consecință directă a crizei economice resimțite în țara noastră încă de la începutul respectivului an.

Rata de ocupare pe sexe este în toată perioada în favoarea populației masculine, însă la nivelul județului Timiș crește diferența procentuală de la 8,3 puncte la 13,4 puncte procentuale, din anul 2008 până în 2010. Astfel în 2008, rata de ocupare masculină era de

78,4%, iar cea feminină de 70,1%, în timp ce în 2010, rata de ocupare masculină avea valoarea de 75,9%, iar cea feminină de 62,5%. Asta înseamnă că, deși ambele sexe s-au confruntat cu creșterea șomajului, femeile au fost cele care și-au găsit mai greu un loc de muncă, în perioada crizei economice.

Populația ocupată a județului a scăzut cu 4,7% în 2010 față de anul 2008, în timp ce la nivel național scăderea a fost numai de 4,3%, ceea ce relevă o diminuare a utilizării resursei de muncă la nivelul județului. Timiș se află în avantaj în interiorul regiunii, deoarece scăderea la nivelul regiunii Vest a fost de 5,3% în aceeași perioadă.

Mai mult, dacă comparăm 2010 cu anul 2009, observăm că în Timiș populația ocupată a crescut ușor, în timp ce la nivel regional și național a scăzut, ceea ce înseamnă că se redresează și absoarbe mai repede decât alte județe populația activă, antrenând-o în activități economice.

Populația ocupata civila cuprinde, potrivit metodologiei balanței forței de munca, toate persoanele care au o ocupație aducătoare de venit, pe care o exercita în mod obișnuit în una din activitățile economiei naționale, fiind încadrate într-o activitate economică sau socială, în baza unui contract de muncă sau în mod independent (pe cont propriu) în scopul obținerii unor venituri sub forma de salarii, plata în natura etc. Categoriile de persoane incluse sunt:

- ✓ salariați care lucrează în una din activitățile economiei naționale în unități din sectorul public (integral de stat și public de interes național), mixt, privat, cooperatist, obștesc;
- ✓ patroni - conducători de unități private - care utilizează pentru realizarea activității forța de muncă salariați;
- ✓ lucrători pe cont propriu;
- ✓ lucrători familiali neremunerați.

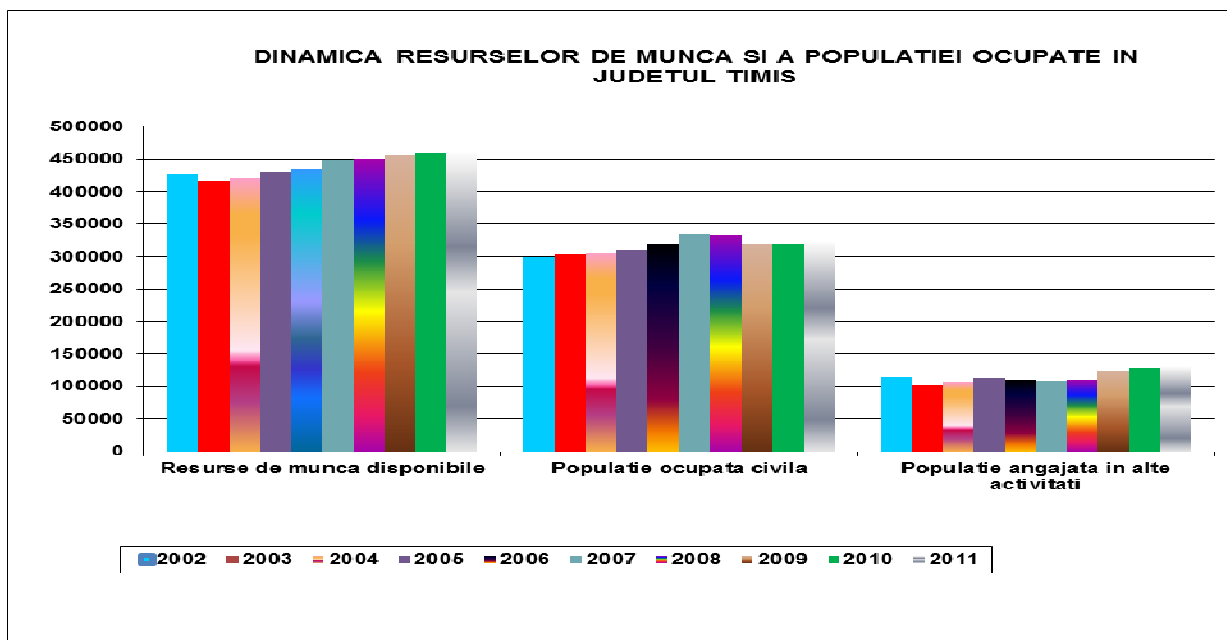
Populația ocupata civila nu cuprinde cadrele militare și persoanele asimilate acestora (personalul MAPN, MAI, SRI, militari în termen), deținuții și salariații organizațiilor politice și obștești.

Resursele de munca reprezintă acea categorie de populație care dispune de ansamblul capacităților fizice și intelectuale care îi permit să desfășoare o muncă utilă în una din activitățile economiei naționale.

Resursele de munca includ: populația în vârstă de muncă, aptă de a lucra, precum și persoanele sub și peste vârsta de muncă aflate în activitate.

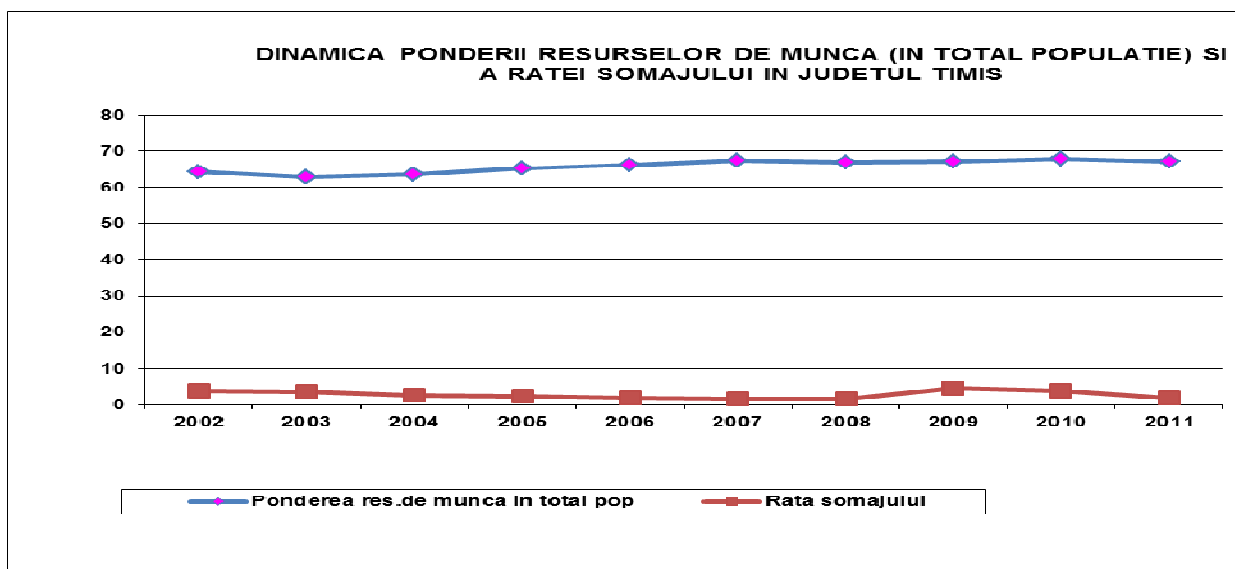
Populație angajată în alte activități – Reprezintă diferența dintre resursele de muncă disponibile și populația civilă activă. Include cadrele militare și persoanele asimilate acestora, precum și persoane apte de muncă dar care nu figurează ca salariați, patroni, lucrători pe cont propriu, lucrători familiari neremunerați sau șomeri.

Fig. 7.17.

Se poate observa creșterea lentă, dar continuă a resurselor de muncă din județ, începând cu anul 2003. Pe de altă parte, criza economică care a început în 2008 a dus la scăderea populației civile ocupate în perioada 2008-2011.

Fig. 7.18.

Resursele de muncă în județul Timiș au reprezentat constant 64-68% în totalul populației. Rata șomajului este printre cele mai mici din țară. Criza economică a dus la o creștere a ratei șomajului în perioada 2008-2009, dar aceasta a scăzut din nou începând cu 2010, pentru a ajunge în 2011 la nivelul dinaintea crizei. În anul 2011, aproximativ 28% din totalul resurselor de muncă reprezentau persoane care nu făceau parte dintre salariați, patroni, lucratori pe cont propriu, lucrători familiali neremunerați sau șomeri.

Tabel: 7.19 - Evoluția balanței forței de muncă(-mii persoane-)

	Balanța forței de muncă la 1 ianuarie						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2012
Resursa de muncă	424,8	426,1	415,8	421,0	430,8	435,7	461,0
Populația ocupată civilă	294,9	291,1	301,8	302,7	309,1	318,8	325,1
Agricultură	103,2	101,3	88,0	84,2	76,9	79,4	73,2
Industrie	78,2	78,9	87,6	89,9	91,5	89,3	91,2
Construcții	11,1	11,18	11,7	13,4	15,2	17,9	18,2
Comerț	31,2	27,8	32,7	33,7	36,6	42,4	14,9
Hoteluri și restaurante	2,4	2,4	5,1	4,4	5,7	5,8	5,8
Transport, depozitare, comunicații	10,5	10,2	11,0	10,5	14,2	16,2	25,9
Activități financiare, bancare	2,1	1,80	2,3	2,2	2,3	2,5	3,0
Tranzacții imobiliare	9,4	10,3	12,6	13,6	15,8	15,2	1,6
Administrația publică și apărare	4,3	4,2	4,3	4,5	5,2	4,8	5,8
Învățământ	18,0	16,5	16,7	17,0	16,9	17,2	15,6
Sănătate	13,0	14,6	16,4	16,4	16,5	15,6	15,1
Alte activități	7,8	7,7	9,3	10,0	12,2	12,4	21,8
Șomeri	24,3	20,1	12,3	10,9	8,2	7,4	6,3
Populația activă civilă	319,2	311,2	314,1	313,6	317,3	326,2	331,4
Populație în pregătire profesională și alte categorii de populație în vârstă de muncă	105,6	114,9	101,7	107,4	113,5	109,5	130,8

Sursa: Direcția Regională de Statistică Timiș

Fig. 7.19.

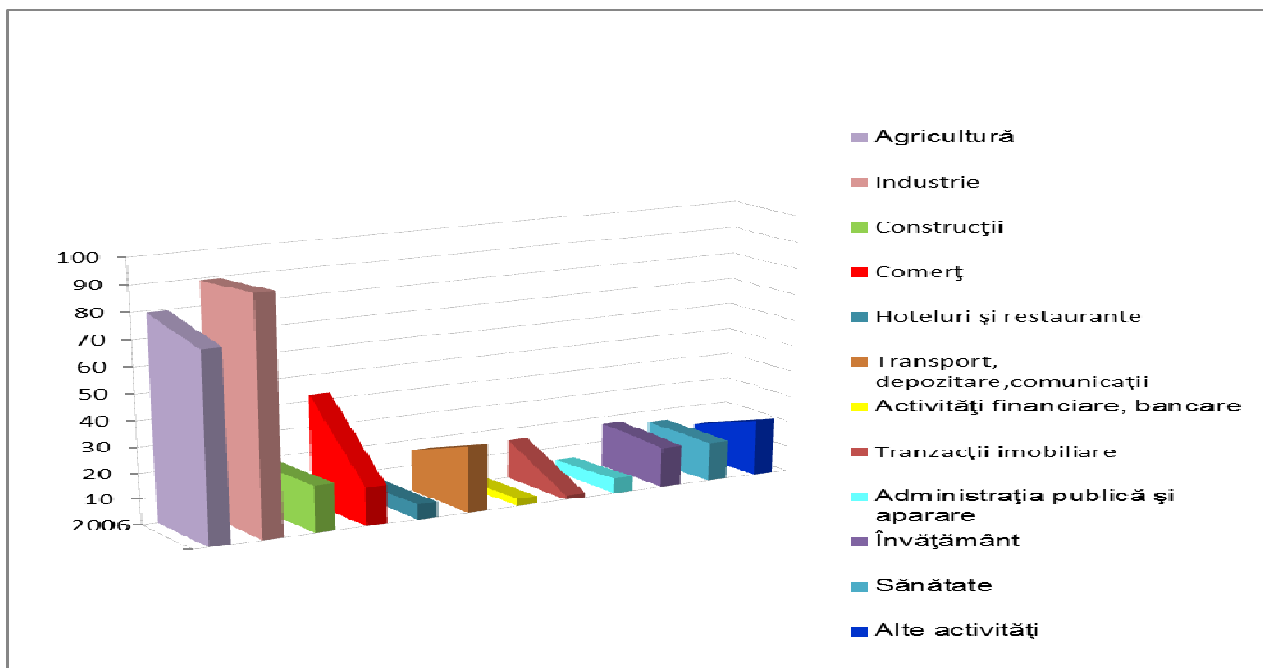
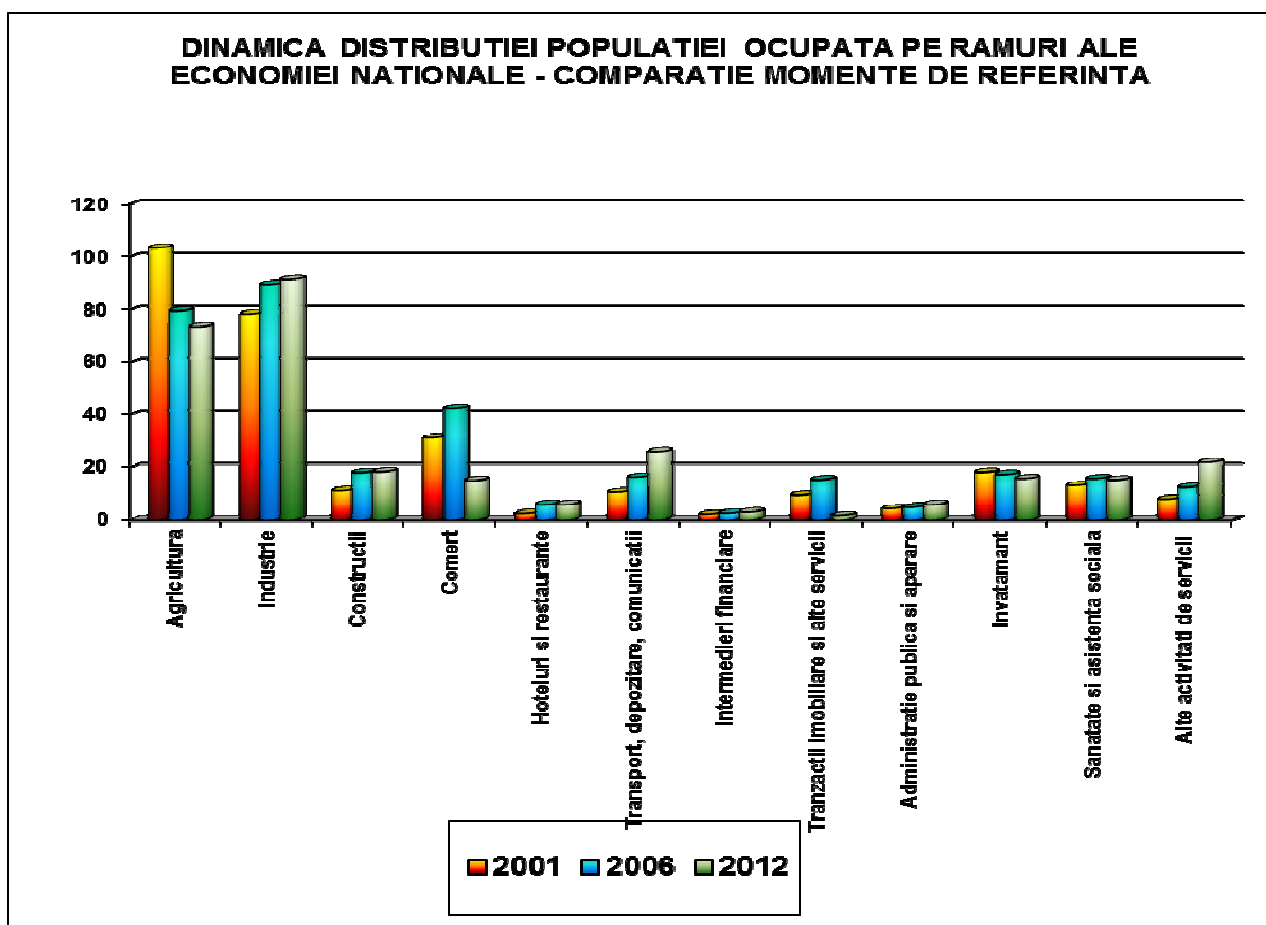

Figura 7.20.

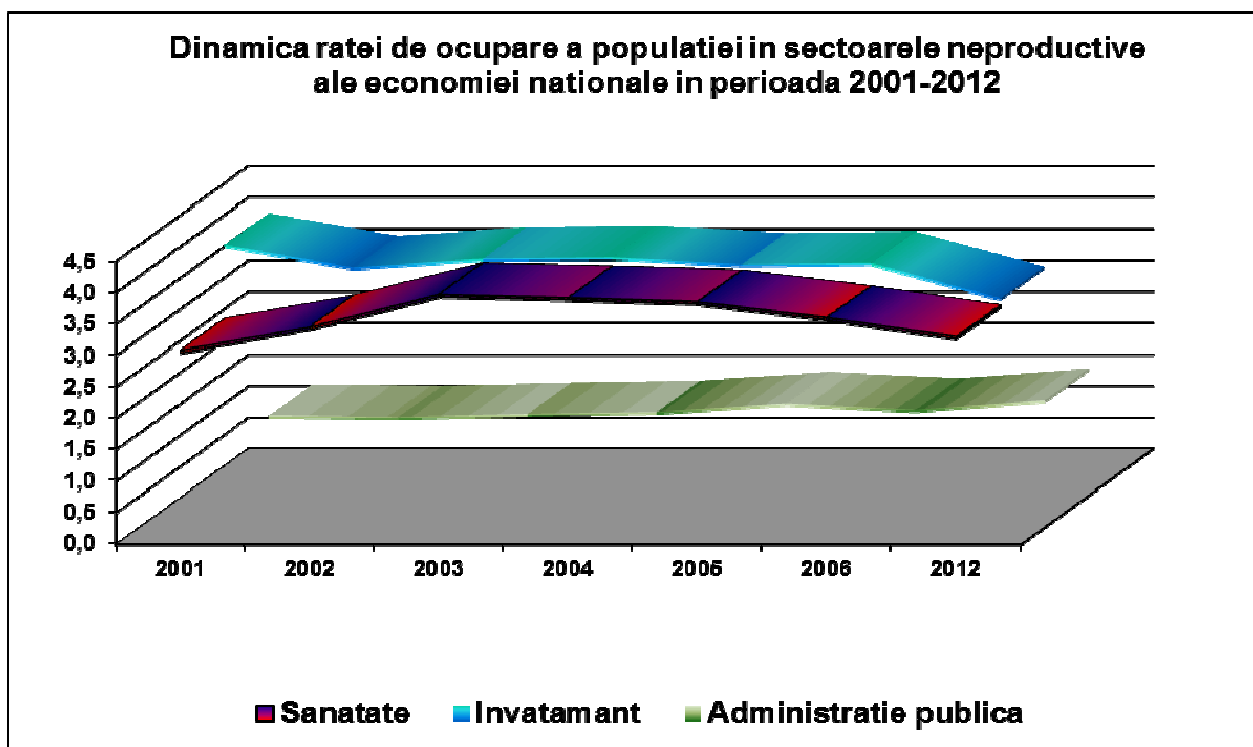
Numărul de persoane ocupate în agricultură a scăzut cu 29% în perioada 2001-2012. Astfel, dacă în 2001 numărul persoanelor ocupate în agricultură îl depășea pe cel al persoanelor ocupate în oricare alte ramuri ale economiei naționale (inclusiv industrie), în 2006 industria avea cel mai mare număr de persoane angajate dintre toate ramurile economiei naționale. Situația s-a menținut și 2011, astfel încât la sfârșitul anului 2011 în industria județului lucrau peste 28% din totalul populației ocupate civile. De remarcat totuși că în agricultură lucrau la finalul anului 2011 22.5% din totalul populației ocupate civile, agricultura situându-se pe locul 2 (după industrie) în ceea ce privește ponderea lucrătorilor în totalul populației ocupate civile.

O schimbare majoră se înregistrează în sectorul comerțului: numărul persoanelor care lucrează în domeniul comerțului scade în perioada 2006-2011 de la 42.400 la 14.900, adică numărul persoanelor ce lucrează în acest sector la finalul anului 2011 reprezintă doar 35% din totalul celor care lucrau în acest sector la începutul anului 2006.

Având în vedere faptul că cifra de afaceri în sectorul comerț reprezenta la la finalul anului 2011 26.7% din totalul cifrei de afaceri realizată în județul Timiș, rezultă că 4.6% din totalul populației ocupate civile „produce” 26.7% din totalul cifrei de afaceri din județ.

Perioada 2006-2011 s-a caracterizat printr-o scădere majoră a numărului de persoane ocupate în comerț, agricultură și tranzacții imobiliare, compensate printr-o ușoară creștere a numărului de persoane ocupate în industrie și prin creșteri importante ale numărului de persoane ocupate în sectorul comunicațiilor (8.300 persoane în 2011), alte activități (total 21.800 persoane, din care activitățile profesionale, științifice și tehnice cu 5.600 persoane, activitățile culturale și recreative cu 2.600 persoane, și 7.000 persoane ocupate în activități de servicii administrative și servicii suport). A scăzut de asemenea numărul persoanelor ocupate în sectorul învățământului, sănătate și asistență socială, și a crescut ușor numărul persoanelor ocupate în administrația publică și apărare.

Fig. 7.21.

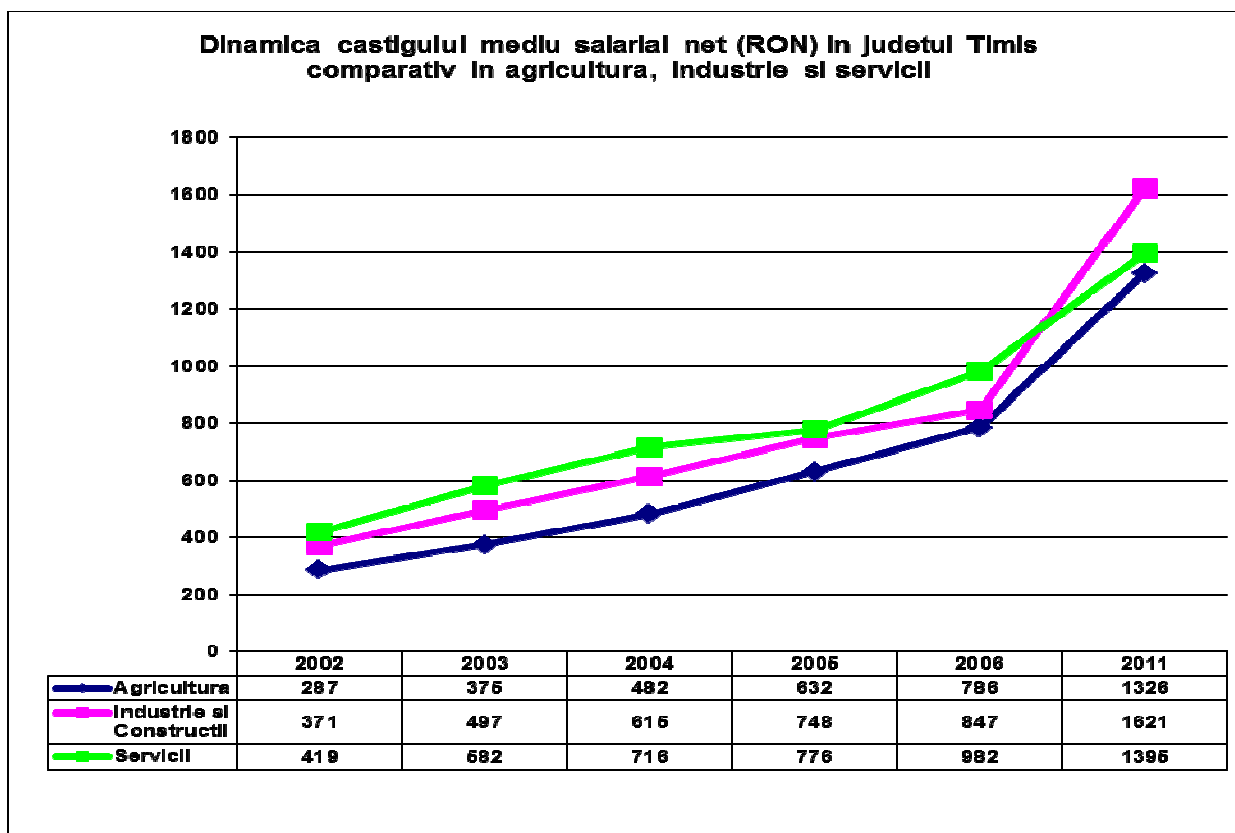

Sectorul sănătății și a serviciilor sociale este și el unul în care problema deficitului de personal se pune acut, mai ales având în vedere faptul că aceste meserii au mare căutare în afara țării. Salariile mici nu constituie o motivație pentru a menține numărul actual de angajați, și cu atât mai puțin pentru atragerea altora. Din 2006 rata de ocupare a populației în acest sector a scăzut mult.

Învățământul este un sector în care rata de ocupare a populației a scăzut foarte mult în perioada 2006-2012.

Câștigul salarial mediu net a crescut în județul Timiș în special în industrie și construcții (o creștere cu 91% în 2011 față de 2006), dar și în agricultură (creștere cu 68.7% față de 2006) și cel mai puțin în domeniul serviciilor (cu 42% față de 2006), astfel încât la finalul anului 2011 diferențele între câștigurile salariale nete din principalele sectoare ale economiei naționale erau minime (câștiguri salariale medii nete aproximativ egale în agricultură și servicii și câștiguri salariale medii nete aproximativ cu 16% mai mari în industrie decât în agricultură și servicii). De observat că dacă la finalul anului 2006 cele mai mari câștiguri salariale nete se înregistrau în sectorul serviciilor, la finalul anului 2011 cele mai mari câștiguri salariale nete erau în sectorul industriei.

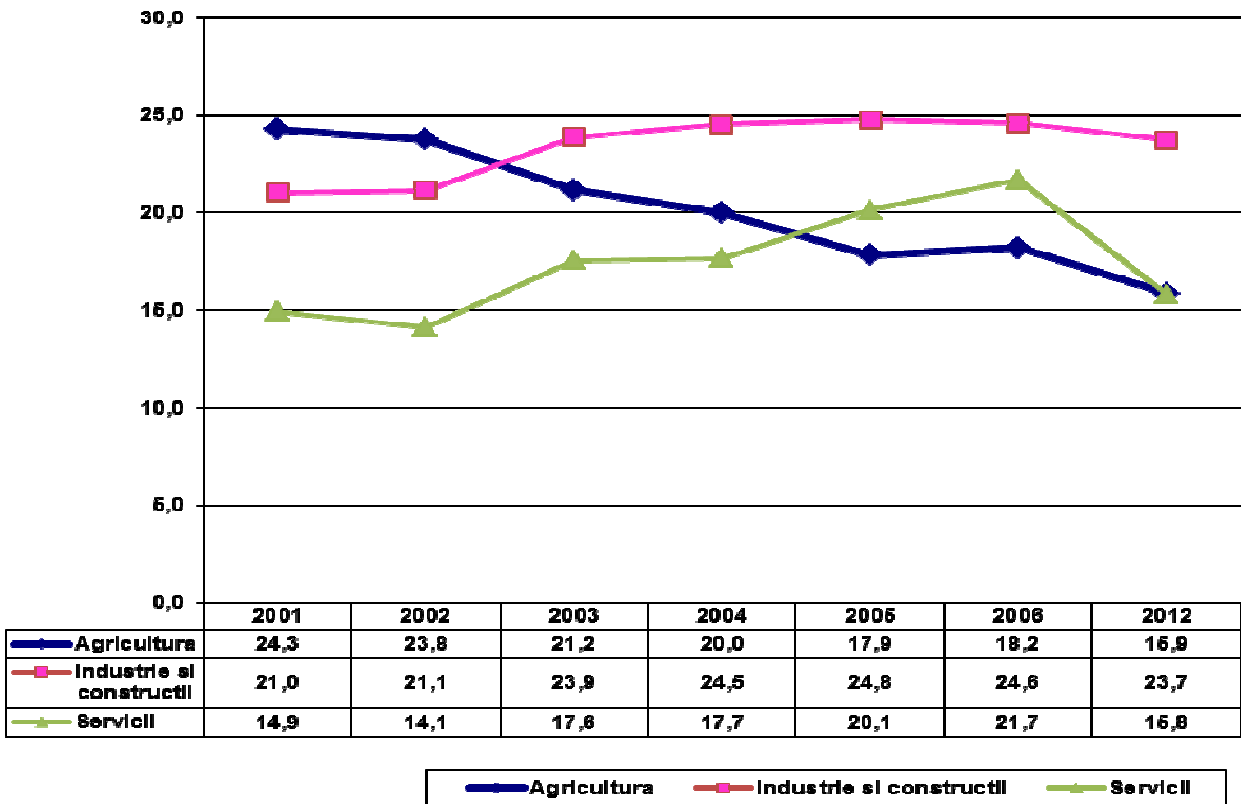
Fig. 7.22.

Cu toată această creștere a câștigului mediu net în perioada 2006-2011, rata de ocupare a populației în industrie a scăzut lent. O scădere dramatică a ratei de ocupare se înregistrează în sectorul serviciilor, unde câștigul mediu net este mai mic decât cel din sectorul industrial și doar cu puțin mai mare decât în agricultură.

Fig. 7.23.

Dinamica ratei de ocupare în județul Timiș comparativ în agricultura, Industrie și servicii

Se poate observa că creșterea câștigului net în sectorul industriei și construcțiilor în perioada 2006-2012 nu este însoțită și de o creștere a ratei de ocupare în acest sector, ceea ce arată că atractivitatea acestui sector este scăzută în prezent, iar creșterea salariilor nu mai constituie o motivație suficientă pentru a atrage noi angajați.

2.7.2.1 Situația șomerilor.

Din datele furnizate de Agenția Națională pentru Ocupare și Formare Profesională Timiș, la începutul anului 2006, numărul total de șomeri înregistrați în județul Timiș era de 6.737 persoane, din care 3.555 bărbați și 3.182 femei. La 31 Decembrie 2012 numărul total de șomeri înregistrați în județul Timiș era de 6.696 persoane, din care 3.345 femei și 3.351 bărbați. Se poate observa că nu există diferențe majore între sexe. Din cei 6.696 șomeri de la sfârșitul anului 2012, 2.196 (32.8%) nu beneficiază de indemnizație de șomaj. Mai mult de jumătate (3.459 persoane – 51.6%) dintre șomerii înregistrați la finalul anului 2012 provin din mediul privat.

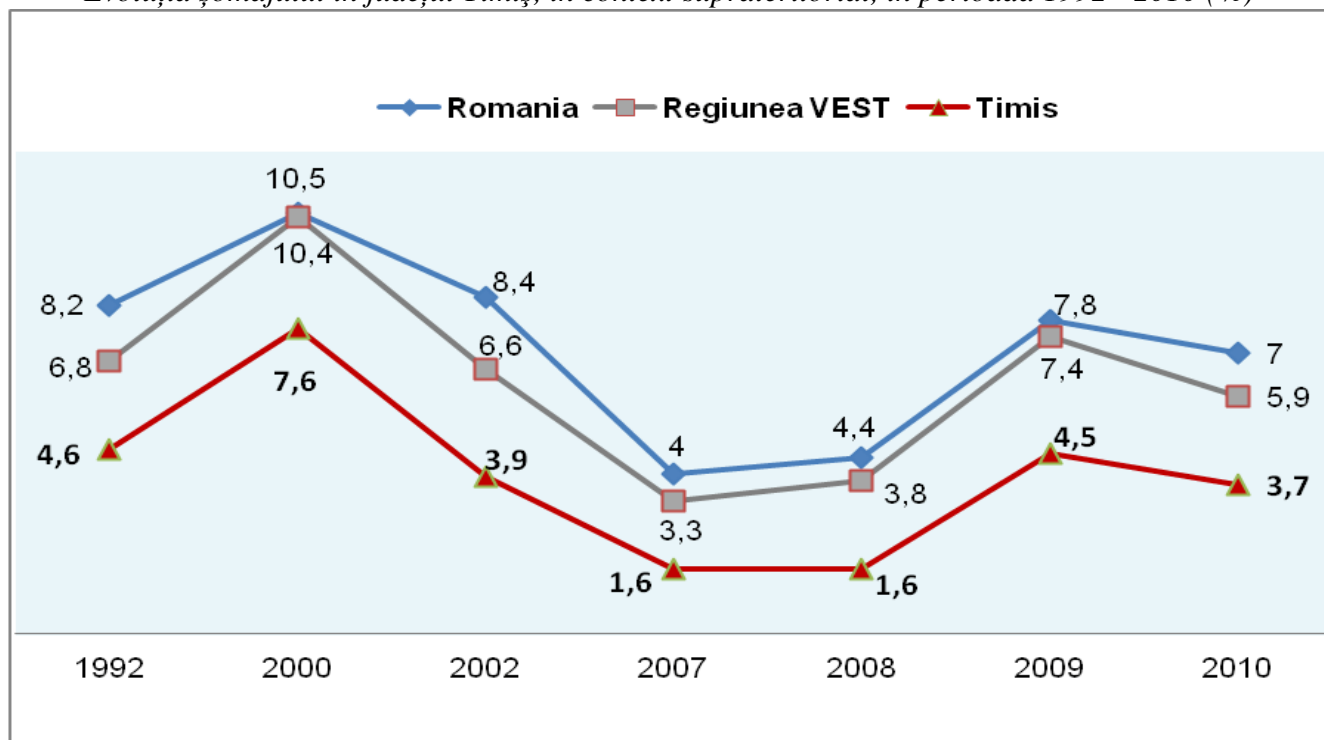
Rata șomajului în județul Timiș, care ne arată câți șomeri revin la 100 de persoane active, crește conform datelor statistice lunare, de la 1,6% în decembrie 2008 la 4,5% în 2009, după care urmează o scădere până la 3,7% în 2010. Valoarea ratei șomajului în cazul EU27 (media europeană pentru cele 27 de state membre) este 9,6%, pentru același an. Trendul de creștere a șomajului se instalează mai ales pe baza șomajului feminin (5% în 2009 față de 1,9% în 2008), deoarece cel masculin crește mai

puțin în intensitate în aceeași perioadă (4,2% în 2009 față de 1,4% în 2008). Până în anul 2011 numărul de șomeri scade cu peste 45% în județul Timiș, de aceea și rata șomajului va înregistra un recul.

Comparativ cu mediile regională și națională, șomajul a fost totdeauna un punct tare al județului Timiș, comparativ cu vecinii săi, prin valorile mici înregistrate, mai ales în perioada crizei economice. Scăderea accentuată a ratei șomajului după anul 2000 denotă o rată mare de ocupare, posibilă prin numărul mare de locuri de muncă create la nivelul întregului județ.

Rata șomajului la nivelul județului Timiș la sfârșitul anului 2006 era de 2.1%, iar la sfârșitul anului 2012 de 2.02% .Modificarea este minoră.

Fig. 7.24 -
Evoluția șomajului în județul Timiș, în context supraterritorial, în perioada 1992 - 2010 (%)

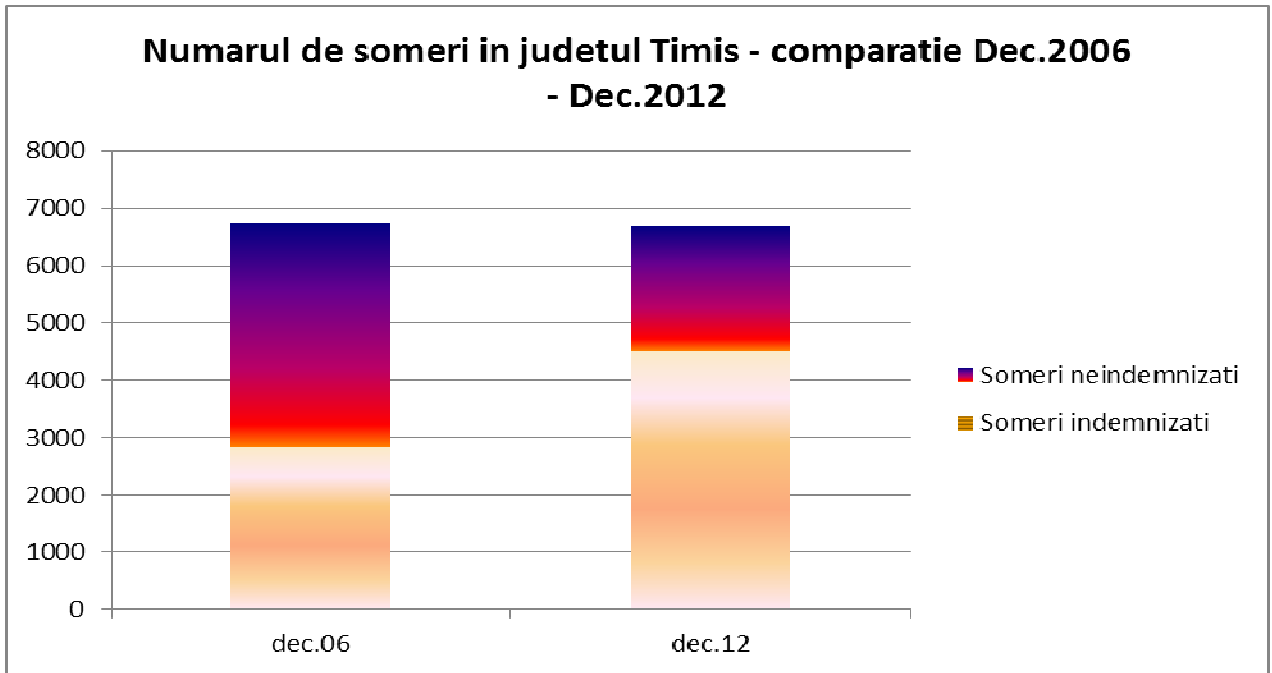
Sursa de date: Baza de date TEMPO online a INS, 2010

Tabelul 7.20 - Distribuția șomerilor din județul Timiș pe nivele de pregătire

Județul Timiș	Nivel de pregătire școlară:					
	Învățământ primar, gimnazial, profesional		Liceal, post-liceal		Universitar	
	Decembrie 2006	Decembrie 2012	Decembrie 2006	Decembrie 2012	Decembrie 2006	Decembrie 2012
Număr șomeri indemnizați	1881	2131	655	1502	311	867
Număr șomeri neindemnizați	3405	1617	273	387	212	192
	5286	3748	928	1889	523	1059

Sursa datelor: ANOFM

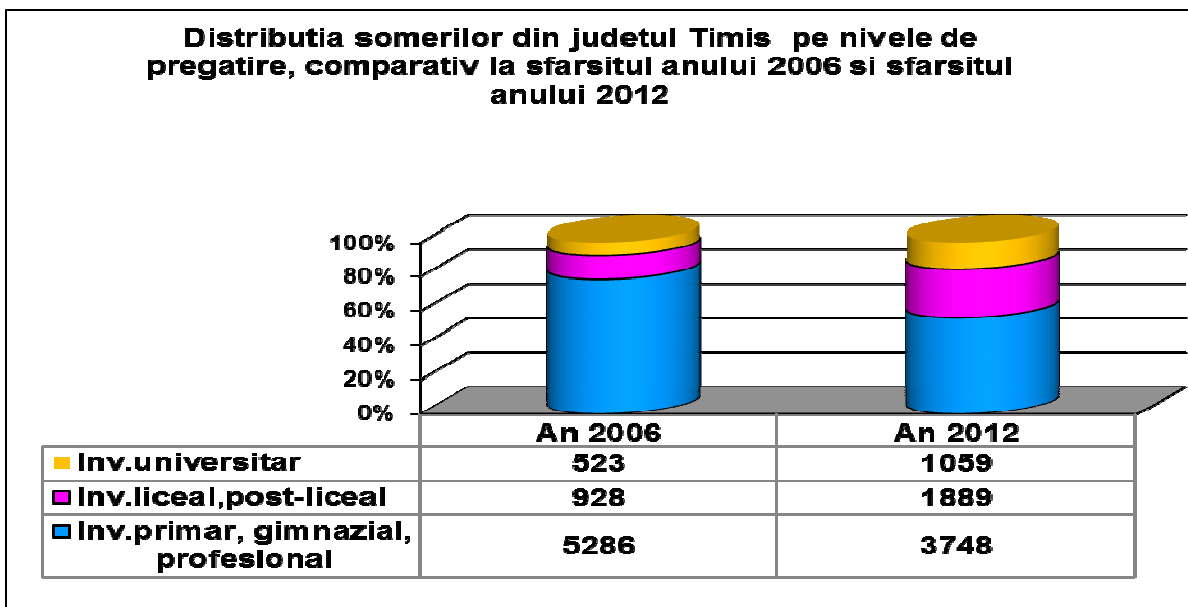
Fig. 7.25.

Se poate observa că pentru cele două perioade diferența între numărul total de șomeri (indemnizați și neindemnizați) este foarte mică, dar există diferențe mari în structura șomajului: astfel, la sfârșitul anului 2006 existau un număr mare de șomeri neindemnizați pe când la finalul anului 2012 predominau șomerii indemnizați. Acest lucru se datorează modificărilor legislative survenite în perioada 2006-2012, rezultatul acestor modificări fiind existența unui număr mare de persoane care beneficiază de indemnizație de șomaj.

În ceea ce privește nivelul de pregătire al șomerilor, avem:

Figura 7.26.

Se poate observa că dacă la finalul anului 2006, 78.5% dintre șomeri proveneau din rândul celor cu studii primare, gimnaziale sau profesionale, la finalului anului 2012 doar 55.9% din șomeri proveneau din rândul acestora, iar numărul șomerilor proveniți din rândul persoanelor cu studii liceale și superioare s-a dublat față de 2006.

Structura șomerilor după nivelul de instruire arată că în anul 2010 cei cu studii primare, gimnaziale și profesionale erau cei mai mulți (62%), iar cei care absolviseră un liceu sau o postliceală erau 22,4%, 15,6% reprezentând ponderea șomerilor cu studii universitare. Analiza evolutivă a numărului total de șomeri în perioada 2008-2010 demonstrează că punctul critic a fost anul 2009, la sfârșitul căruia numărul de șomeri în județul Timiș creștea de 2,7 ori. Cea mai mare creștere era în rândul șomerilor cu studii universitare. Situația se redresează în 2010, pentru șomerii cu un nivel mediu de instruire, însă rămâne peste valorile anului 2008. Dacă în rândul acestora numărul de șomeri se diminuează în 2010 comparativ cu 2009, în rândul șomerilor cu studii universitare situația se agravează, fiind singura categorie unde are loc o creștere a numărului de șomeri în ultimul an.

În aceste condiții se ridică problema adecvării studiilor la cerințele de piața muncii, atât pentru studiile liceale cât și pentru cele superioare.

Agenția Județeană pentru Ocupare și Formare Profesională a Județului Timiș vine în sprijinul șomerilor cu plăți, servicii directe și servicii indirecte.

Agenția deține evidența șomerilor, urmărește și stabilește bugetul necesar plății ajutorului de șomaj și plătește ajutorul de șomaj.

Serviciile directe prestate de agenție includ informarea și consilierea profesională, formarea profesională, consultanță pentru începerea unei afaceri și medierea muncii.

Serviciile indirecte includ elaborarea unor programe speciale care să vină în sprijinul asistaților și organizarea târgurilor de locuri de muncă.

2.7.3. Protecția socială

2.7.3.1 Situația pensionarilor

La sfârșitul anului 2006 erau înregistrați în județul Timiș 140.377 beneficiari de pensie de asigurări sociale și 17.601 persoane cu pensii de agricultori (total -157.978 pensionari). La sfârșitul anului 2011 numărul pensionarilor cu pensii de asigurări sociale crescuse la 147.602 persoane iar numărul celor cu pensii de agricultori scăzuse la 11.532 persoane (total 159.134 pensionari, în creștere cu 0.7% față de 2006).

Tabelul 7.21 – Numărul anual al pensionarilor pe tipuri de asigurări sociale în Regiunea Vest și județul Timiș

Categorie	Regiunea Vest (nr. persoane)		Județul Timiș (nr. persoane)	
	2012	2013	2012	2013
Toatal, din care:	481.643	477.969	157.882	157.469
Asigurări sociale de stat	451.872	451.154	147.601	148.179
Agricultori	29.771	26.815	10.281	9.290

Sursa : INS – date prelucrate

Din tabel reiese faptul că numărul beneficiarilor de pensie de asigurări sociale a scăzut la nivelul Regiunii Vest de la 451.872 persoane înregistrate în anul 2012, la 451.154 persoane înregistrate în anul 2013. Aceeași tendință de scădere s-a înregistrat și în ceea ce privește numărul persoanelor cu pensii de agricultori, care a scăzut de la 29.771 persoane în anul 2012, la 26.815 persoane în anul 2013, o scădere în cifre absolute de 2.956 persoane.

De asemenea, la nivelul județului Timiș la sfârșitul anului 2012 erau înregistrați 147.601 beneficiari de pensie din sistemul asigurărilor sociale de stat și 10.281 persoane cu pensii de agricultori (total – 157.882 pensionari). La sfârșitul anului 2013 numărul pensionarilor cu pensii din sistemul de asigurări sociale de stat a crescut la 148.179 persoane, iar numărul persoanelor beneficiare de pensii de agricultori a scăzut la 9.290 persoane (total – 157.469 pensionari), în scădere cu 0,99% față de anul 2006.

Dacă în 2006 pensionarii reprezentau 23.9% din totalul populației, în 2012 ei reprezentau doar 23.4% (datorită în special creșterii populației în județ).

Dacă în 2006 pensia medie lunară de asigurări sociale era în Timiș de 325 lei iar cea de agricultori de 119 lei, în trimestrul al III-lea 2012 valoarea pensiei medii lunare de asigurări sociale era de 788 lei, iar a celei de agricultori de 318 lei.

Asistența socială pentru copii, vârstnici și pentru persoanele cu handicap este asigurată în instituții de profil sau la domiciliul asistatului, în funcție de nevoile acestora.

Astfel, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului din cadrul Consiliului Județean Timiș a asigurat în 2012 servicii de asistență socială pentru un număr de 691 persoane adulte, în cadrul a 7 centre de protecție și asistență socială a adulților, precum și servicii de asistență și protecție socială pentru un număr de 421 de copii în cadrul unui centru de protecție și asistență socială. De remarcat că, comparativ cu anul 2006 (când existau 9 centre de protecție și asistență socială a copiilor și un singur centru de asistență socială și protecție socială a adulților, cu doar 60 de beneficiari), a fost modificată structura serviciilor de asistență socială, accentul punându-se pe asigurarea integrării copiilor în familii și creșterea protecției sociale a adulților.

Direcția de Protecție Socială a Municipiului Timișoara asigură și ea servicii de asistență socială pentru adulți în 3 centre de zi și pentru copii în 2 centre de zi, precum și servicii de consiliere și informare pentru adulți și copii. Sunt asigurate și servicii de îngrijire la domiciliu pentru vârstnici și persoane cu handicap, servicii de teleasistență, precum și servicii de tip rezidențial (cămin de bătrâni).

2.8 - Analiza perioadei curente de programare 2007-2013

- 2.8.1 Implementarea Programului Operațional Regional 2007-2013 (POR) în Regiunea Vest....
- 2.8.2 Implementarea POS CCE 2007-2013 în Regiunea Vest.....
- 2.8.3 Analiza gradului de implementare a Programului Strategic de dezvoltare economico – socială a județului Timiș – componenta CJ Timi.....
- 2.8.3.1 Implementarea Programului de investiții privind Planul de Dezvoltare Locală (PNDL) – județul Timiș.....
- 2.8.4 Execuția bugetară la nivelul CJ Timiș și instituțiilor din subordinea acestora.....
- 2.8.5 Sinteza privind accesarea programelor de finanțare UE în județul Timi.....

2.8 - Analiza perioadei curente de programare 2007-2013

Pentru analiza evoluției principalilor indicatori ai județului Timiș în perioada de programare 2007-2013, considerată relevantă pentru analiza atât din perspectiva programelor de dezvoltare socio-economică a județului, cât și ofertei financiare a programelor de finanțare pentru care județul Timiș a fost eligibil, în funcție de datele disponibile s-au luat în calcul următoarele direcții de analiză: analiza gradului de implementare a Programului strategic de dezvoltare economico-socială a județului Timiș - componenta CJ Timiș; executia bugetară la nivelul CJ Timiș și instituțiilor din subordinea acestuia; evoluția patrimoniului public și privat al județului Timiș. Înainte de a efectua aceste analize s-a realizat o analiză a implementării Programelor Operaționale Regionale (POR) și a Creșterii Competitivității Economice (POS CCE) în Regiunea Vest pentru perioada 2007-2013.

2.8.1 Implementarea Programului Operațional Regional 2007-2013 (POR) în Regiunea Vest

În perioada analizată au fost depuse la OI pentru implementarea POR 2007-2013 un număr de 802 proiecte în vederea solicitării de finanțare nerambursabilă. Alocarea financiară pentru Regiunea Vest, gestionată de ADR Vest este de 417,92 mil. Euro.

Au fost contractate un număr de 317 proiecte în valoare de 493,62 mil. Euro, din care un număr de 208 proiecte în valoare de circa 303 mil. Euro se află în evaluare sau proiecte aflate în rezervă.

Tabelul 8.1 - Sinteza datelor pentru implementarea POR, 2007-2013, Regiunea Vest:

Domeniu de intervenție	Proiecte depuse		Proiecte contractate în implementare/finalizate		Proiecte în evaluare/rezervă	
	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)
Axa 1 - Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor – poli urbane de creștere – alocare fin. 140,97 mil. Euro						
<i>DMI 1.1 PIDU Centre urbane</i>	71	118,36	58	165,35	6	21,4
<i>DMI 1.2 Sprijinirea investițiilor în eficiența energetică a blocurilor</i>	81	9,14	0	0	81	9,14
TOTAL Axa 1	152	127,5	58	165,35	87	30,54
Axa 2 – Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale de transport – alocare financiară 88,84 mil Euro						
<i>DMI 2.1 Reabilitare și modernizarea rețelei de drumuri județene, străzi urbane inclusiv construcția/reabilitarea șoselelor de centură</i>	52	321,32	18	122,67	24	146,64
TOTAL Axa 2	52	321,32	18	122,67	24	146,64
Axa 3 – Îmbunătățirea infrastructurii sociale – alocare financiară 66,62 mil Euro						
<i>DMI 3.1 Reabilitarea/moderniz./echiparea infra. serviciilor de sănătate</i>	26	49,52	15	22,31	5	23,71
<i>DMI 3.2 Reabilitarea/moderniz./echiparea infra. Serviciilor sociale</i>	42	23,78	20	11,12	0	0

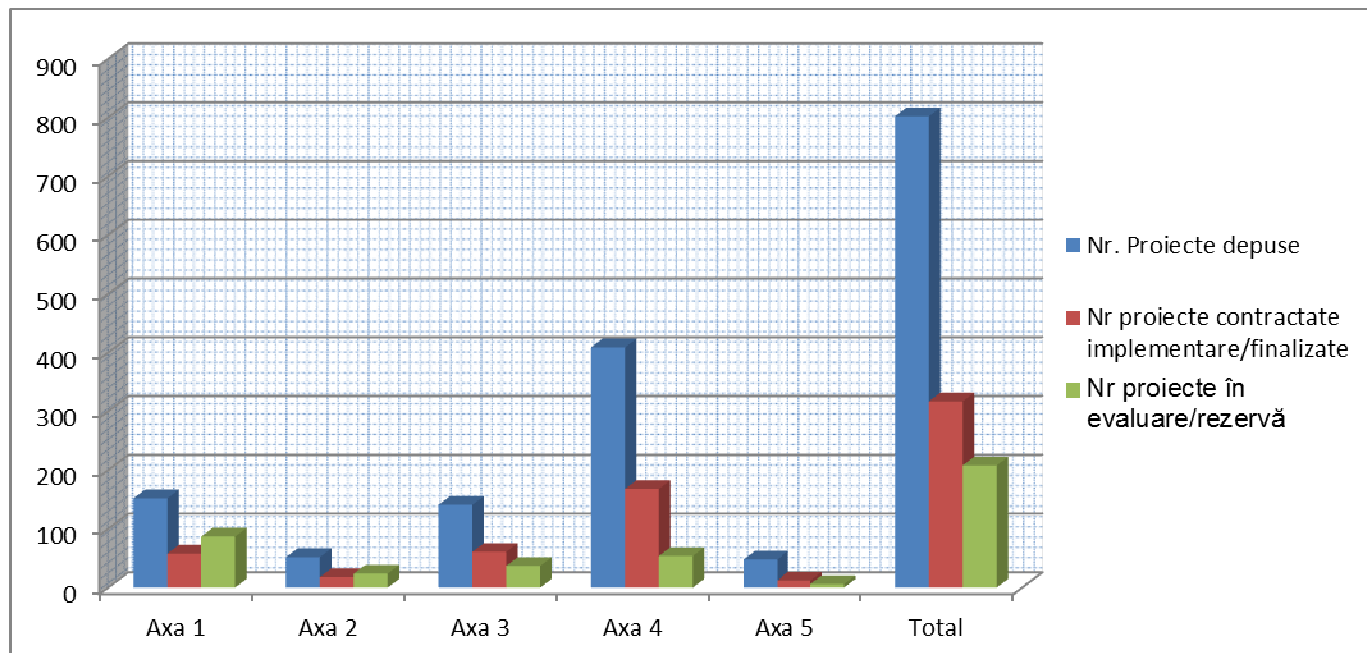
-continuare tabel-

Domeniu de intervenție	Proiecte depuse		Proiecte contractate in implementare/finalizate		Proiecte în evaluare/rezervă	
	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)
<i>DMI 3.3 Îmbunătățirea dotării cu echipamente a bazelor operaționale pentru situații de urgență</i>	2	9,54	2	9,54	0	0
<i>DMI 3.4 Reabilitarea/moderniz./echiparea infrastructurii educaționale preuniversitare, universitare și formare profesională continuă</i>	71	141,57	24	36,65	32	79,19
TOTAL Axa 3	141	224,41	61	79,62	37	102,9
Axa 4 – Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri regional și local – alocare financiară 70,26 mil.Euro						
<i>DMI 4.1 Dezvoltarea durabilă a structurilor de sprijinirea a afacerilor de importanță regională și locală</i>	23	70,77	9	23,94	4	7,69
<i>DMI 4.2 Reabilitarea siturilor industriale poluate și neutilizate și pregătirea pentru noi activități</i>	3	31,10	3	31,10	0	0
<i>DMI 4.3 Sprijinirea dezvoltării microintreprinderilor</i>	383	48,02	156	19,89	50	7,01
TOTAL Axa 4	409	149,89	168	74,93	54	14,7
Axa 5 – Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului – alocare financiară 51,23 mil. Euro						
<i>DMI 5.1 Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural precum și crearea /modernizarea infrastructurilor conexe</i>	18	63,44	5	32,39	4	4,64
<i>DMI 5.2 Crearea, dezvoltarea, modernizarea infrastructurii de turism pt. valorificarea resurselor naturale și creșterea calității serviciilor turistice</i>	30	90,85	7	18,66	2	3,59
TOTAL Axa 5	48	154,29	12	51,05	6	8,23
TOTAL	802	977,41	317	493,62	208	303,01

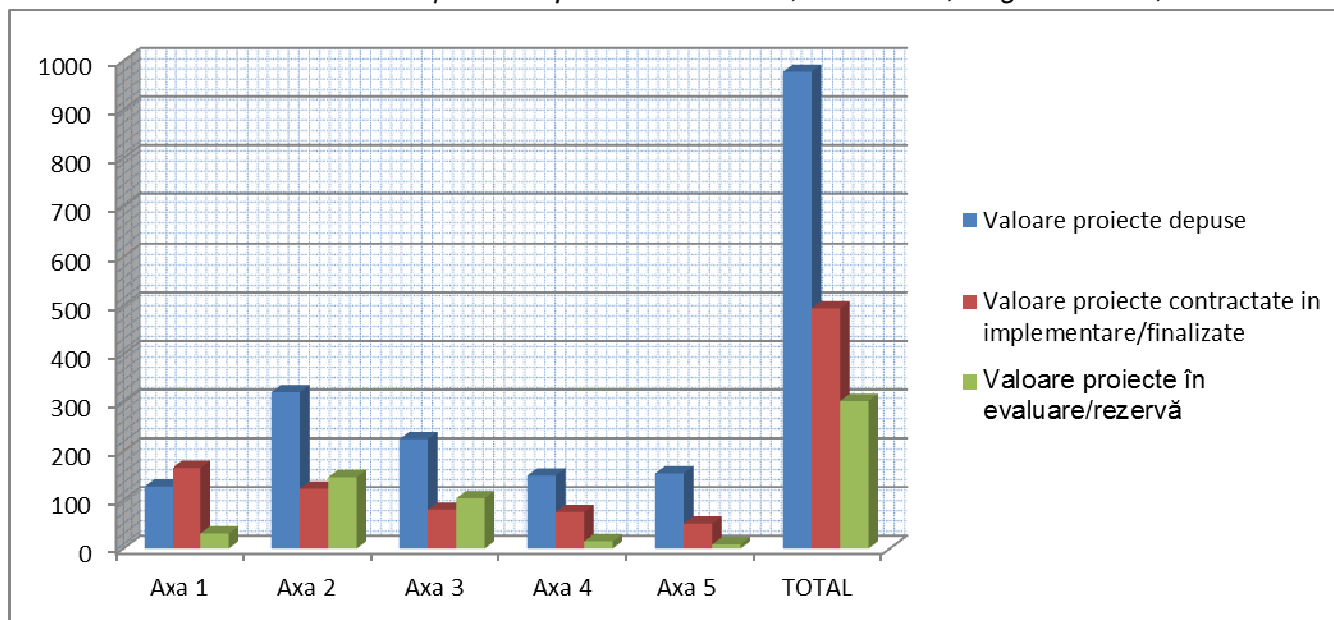
Sursa: ADR Vest – date prelucrate

Notă: Valorile proiectelor au fost calculate la cursul euro: 1 euro=4,44 lei.

Graficul 8.1 Sinteza datelor pentru implementarea POR, 2007-2013, Regiunea Vest, nr proiecte

Graficul 8.2 Sinteza datelor pentru implementarea POR, 2007-2013, Regiunea Vest, mil. euro

Din grafic se observă faptul că pe Axa 1 „**Srijinirea dezvoltării durabile a orașelor – poli urbane de creștere – alocare fin. 140,97 mil. Euro**”, cel mai mare număr de proiecte sunt cele în evaluare sau în rezervă în număr de 87 de proiecte în valoare de circa 30,54 mil euro. Cel mai mare număr de proiecte depuse 409 în valoare de circa 149,89 mil.Euro, sunt pe Axa 4 „**Srijinirea dezvoltării mediului de afaceri regional și local – alocare financiară 70,26 mil.Euro**”, dar și cel mai mare număr de proiecte contractate - implementare/finalizate 168, în valoare de circa 74,93.

Cel mai mic număr de proiecte depuse se înregistrează pe Axa 5 „**Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului – alocare financiară 51,23 mil. Euro**”, 48 proiecte în valoare de circa 154,29 mil. Euro, dar și cel mai mic număr de proiecte contractate – implementare/finalizate în valoare de circa 51 mil. Euro.

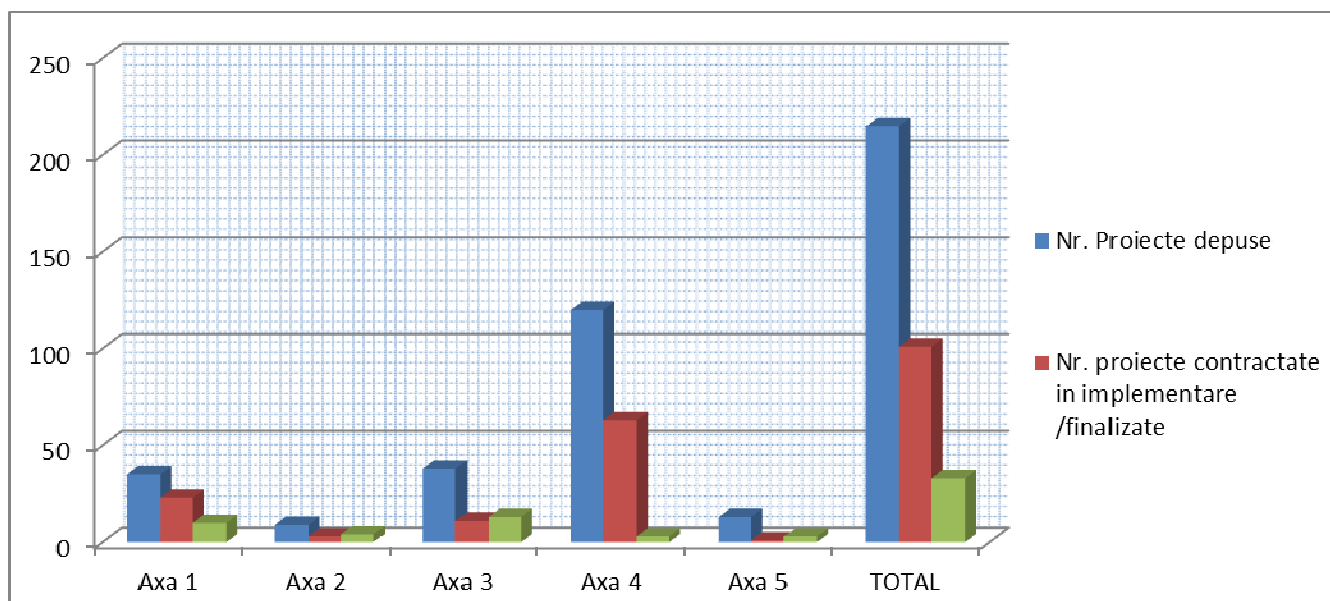
Tabelul 8.2 - Sinteza datelor pentru implementarea POR, 2007-2013, Regiunea Vest, județul Timiș

Domeniu de intervenție	Proiecte depuse		Proiecte contractate în implementare/finalizate		Proiecte în evaluare/rezervă	
	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)
Axa 1 - Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor – poli urbane de creștere – alocare fin. 140,97 mil. Euro						
DMI 1.1 PIDU Centre urbane	30	108,4	23	76,42	5	15,25
DMI 1.2 Sprijinirea investițiilor în eficiența energetică a blocurilor	5	0,5	0	0	5	0,5
TOTAL Axa 1	35	108,9	23	76,42	10	15,30
Axa 2 – Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale de transport – alocare financiară 88,84 mil Euro						
DMI 2.1 Reabilitare și modernizarea rețelei de drumuri județene, străzi urbane inclusiv construcția/reabilitarea șoselelor de centură	9	80,33	3	29,5	4	48
TOTAL Axa 2	9	80,33	3	29,5	4	48,0
Axa 3 – Îmbunătățirea infrastructurii sociale – alocare financiară 66,62 mil Euro						
DMI 3.1 Reabilitarea/moderniz./echiparea infra. serviciilor de sănătate	6	22,5	4	6	2	16,5
DMI 3.2 Reabilitarea/moderniz./echiparea infra. Serviciilor sociale	10	5,9	4	4,5	0	0
DMI 3.3 Îmbunătățirea dotării cu echipamente a bazelor operaționale pentru situații de urgență	3	11,5	2	10,9	1	0,60
DMI 3.4 Reabilitarea/moderniz./echiparea infrastructurii educaționale preuniversitare, universitare și formare profesională continuă	19	42,5	1	0,8	10	23,9
TOTAL Axa 3	38	82,4	11	22,2	13	41,0
Axa 4 – Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri regional și local – alocare financiară 70,26 mil.Euro						
DMI 4.1 Dezvoltarea durabilă a structurilor de sprijinirea a afacerilor de importanță regională și locală	14	41,5	4	8,5	3	5,5
DMI 4.2 Reabilitarea siturilor industriale poluate și neutilizate și pregătirea pentru noi activități	0	0	0	0	0	0
DMI 4.3 Sprijinirea dezvoltării microintreprinderilor	106	14,5	59	7,5	0	0
TOTAL Axa 4	120	56,0	63	16,0	3	5,5
Axa 5 – Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului – alocare financiară 51,23 mil. Euro						
DMI 5.1 Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural precum și crearea /modernizarea infrastructurilor conexe	9	31,5	1	11,9	3	3,25
DMI 5.2 Crearea, dezvoltarea, modernizarea infrastructurii de turism pt. valorificarea resurselor naturale și creșterea calității serviciilor turistice	4	13,6	0	0	0	0
TOTAL Axa 5	13	45,1	1	11,9	3	3,25
TOTAL	215	372,73	101	156,02	33	113,05

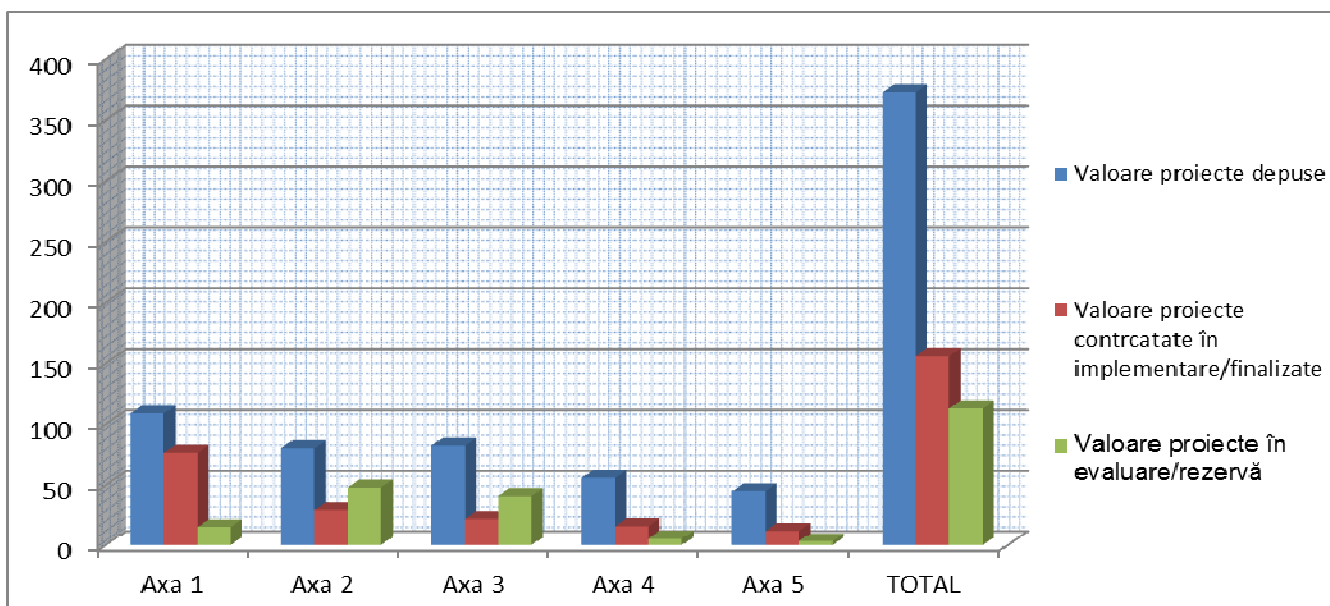
Sursa: ADR Vest – date prelucrate

Notă: Valorile proiectelor au fost calculate la cursul euro: 1 euro=4,44 lei.

Graficul nr. 8.3 Sinteza datelor pentru implementarea POR, 2007-2013, Regiunea Vest, județul Timiș, nr. proiecte

Graficul nr. 8.4 Sinteza datelor pentru implementarea POR, 2007-2013, Regiunea Vest, județul Timiș, mil. lei

În perioada analizată, în județul Timiș au fost depuse pe programul POR 2007-2013 un număr total de 215 proiecte în valoare de circa 373 mil Euro, din care 101 proiecte în valoare de circa 156 mil. Euro contractate - implementare sau finalizate, iar 33 proiecte se aflau în evaluare sau în rezerva.

Cele mai multe proiecte au fost depuse pe Axa 4 „Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri regional și local”, aproximativ 120 proiecte în valoare de circa 56 mil. Euro, din care 63 proiecte contractate – în

implementare/finalizate în valoare de circa 16 mil. Euro respectiv un număr de 3 proiecte aflate în evaluare/rezervă în valoare de circa 3,3 mil. Euro.

Cel mai mic număr de proiecte depuse a fost înregistrat pe Axa 2 – „Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale de transport” – un număr de 9 proiecte în valoare de cca. 80 mil. Euro, din care 3 proiecte contractate /finalizate în valoare de circa 30 mil. Euro, respectiv 4 proiecte în evaluare/rezervă în valoare de circa 48 mil. Euro, 2 proiecte fiind respinse la finanțare.

2.8.2 Implementarea Programului Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice - POS CCE 2007-2013 în Regiunea Vest – Axa Prioritară 1 „Un sistem de producție inovativ și eco-eficient”:

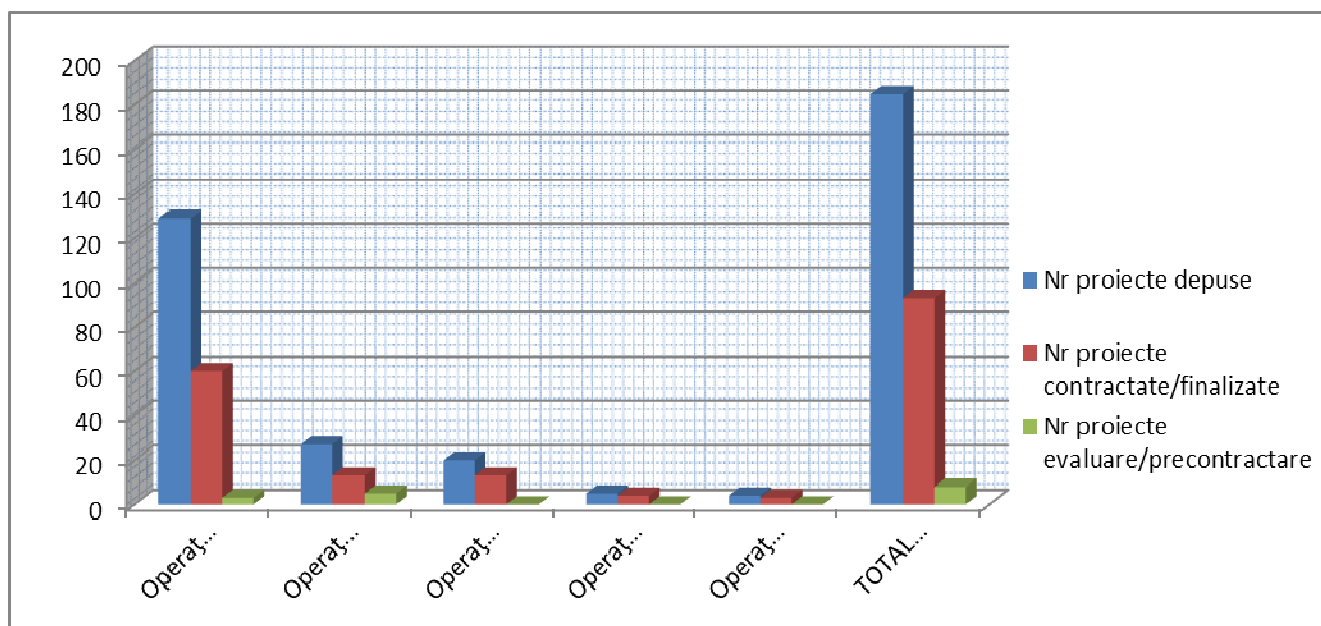
În cursul lunii martie 2013 ADR Vest a devenit Organism Intermediar cf. HG nr 64/27.02.2013 și a preluat 212 proiecte depuse în cadrul Axei prioritare 1 „Un sistem de producție inovativ și eco-eficient”, DMI 1.1 „Investiții productive și pregătirea pentru competiția pe piață a întreprinderilor, în special a IMM – urilor, Operațiunea 1.1.1 „Sprijin pentru consolidarea și modernizarea sectorului productiv”. Cele 212 proiecte au fost depuse de beneficiari din alte regiuni de dezvoltare decât Regiunea Vest.

Tabelul 8.3 - Proiecte depuse in Regiunea Vest POS CCCE- Axa 1, 2007-2013

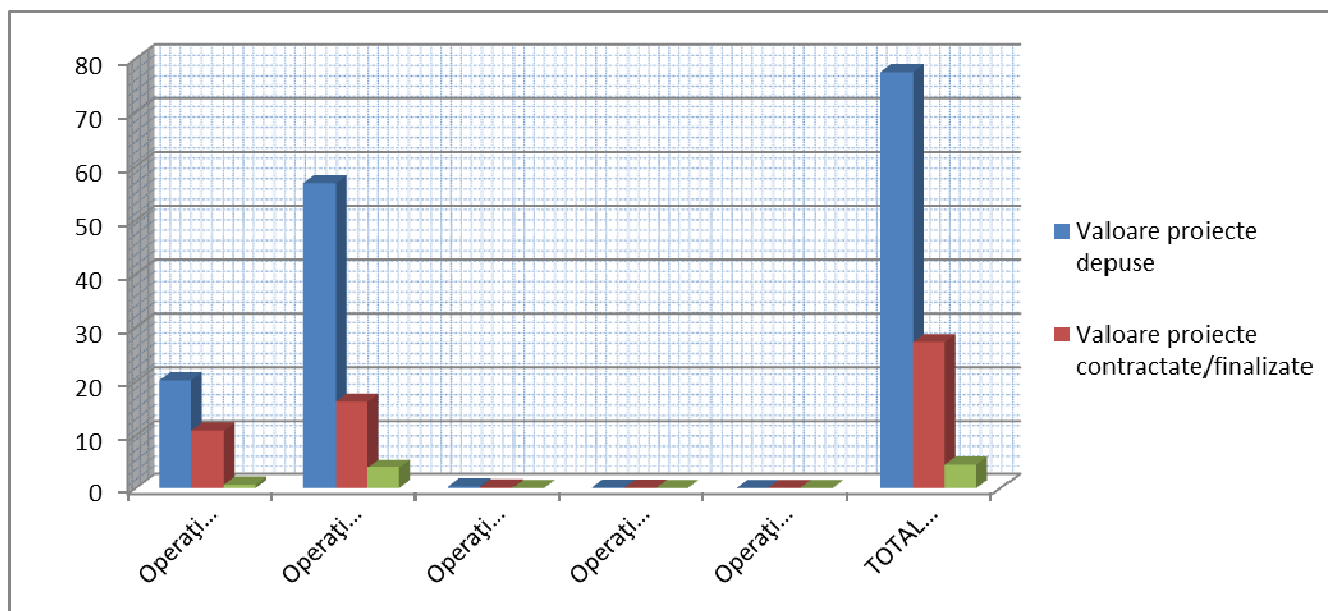
Domeniu de intervenție/Operațiunea	Proiecte depuse		Proiecte contractate - implementare/finalizate		Proiecte în evaluare/precontractare	
	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)
Axa 1 - „Un sistem de producție inovativ și eco-eficient”						
<i>DMI 1.1 /Operațiunea 1.1.1. A1 Sprijin pt. consolidarea și modernizarea sectorului productiv prin investiții tangibile și intangibile – Investiții mici (până la 1,065 mil. lei)</i>	129	20,24	60	10,91	3	0,63
<i>DMI 1.1/ Operațiunea 1.1.1 A2 Sprijin pentru consolidarea și modernizarea sectorului productiv prin investiții tangibile și intangibile – Investiții mari (până la 6,45 mil. lei)</i>	27	56,86	13	16,25	5	3,95
<i>DMI 1.1/ Operațiunea 1.1.2 Sprijin pentru implementarea standardelor internaționale</i>	20	0,29	13	0,12	0	0
<i>DMI 1.1/ Operațiunea 1.1.3 Sprijinul pentru accesul pe noi piețe și internaționalizare</i>	5	0,09	4	0,04	0	0
<i>DMI 1.1/ Operațiunea 1.3.2 Sprijin pentru consultanță acordat IMM - urilor</i>	4	0,03	3	0,02	0	0
TOTAL Axa 1	185	77,51	93	27,34	8	4,58

Sursa: ADR Vest – date prelucrate

Graficul nr. 8.5 Număr de proiecte depuse, Regiunea Vest POS CCCE Axa 1, 2007-2013

Graficul nr. 8.6 Valoare proiecte Regiunea Vest POS CCE- Axa1, 2007-2013, mil. euro

Din datele de mai sus rezultă faptul că în perioada 2007-2013 în Regiunea Vest pe programul POS CCE 2007-2013 **Axa 1 - „Un sistem de producție inovativ și eco-eficient”**, a fost depus un număr total de 185 proiecte în valoare de circa 77,51 mil. Euro, din care un număr de 93 proiecte se aflau în implementare/finalizate în valoare de circa 27,34, iar 8 proiecte în evaluare/precontractare în valoare de circa 4,58 mil. Euro.

Cele mai multe proiecte au fost depuse pe *DMI 1.1 /Operațiunea 1.1.1. A1 „Sprijin pt. consolidarea și modernizarea sectorului productiv prin investiții tangibile și intangibile – Investiții mici”*, în număr de 129 proiecte în valoare de circa 20 mil. Euro, din care 60 proiecte contractate implementare/finalizate în

valoare de circa 11 mil. Euro, iar un număr de 3 proiecte se aflau în evaluare/precontractare în valoare de circa 0,63 mil. Euro.

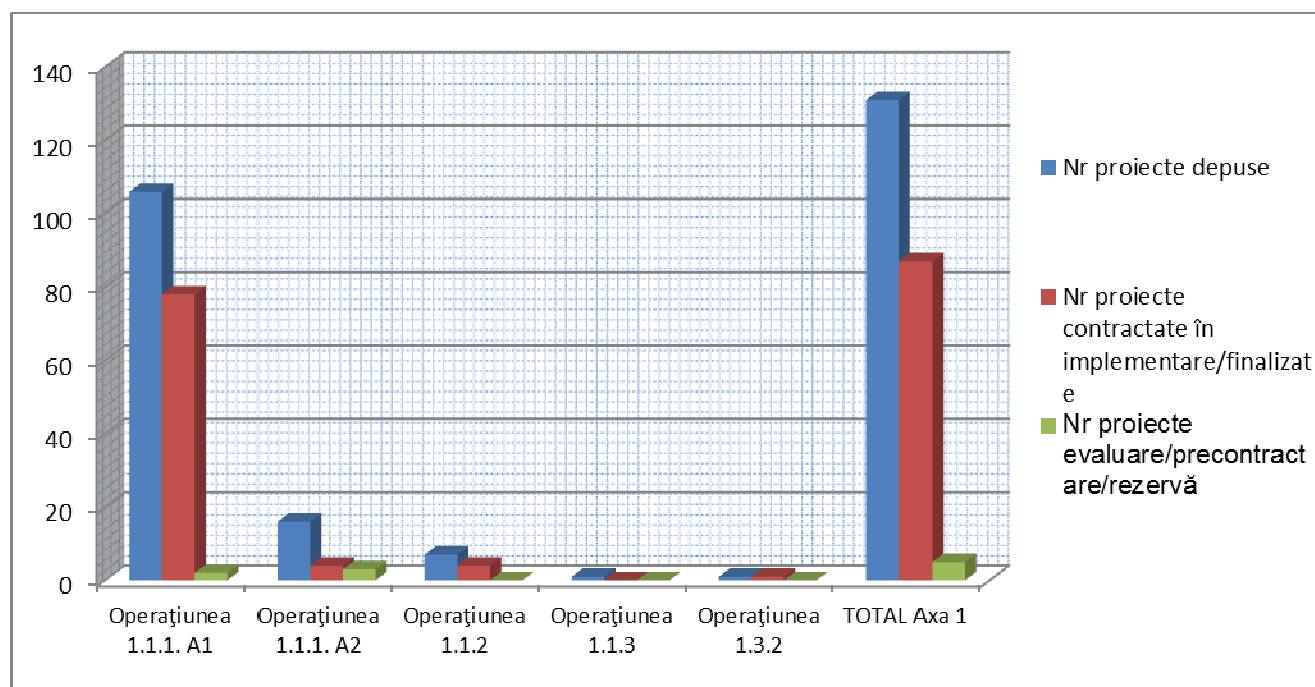
Cel mai mic număr de proiecte s-a înregistrat pe *DMI 1.1/ Operațiunea 1.3.2 „Sprijin pentru consultanță acordat IMM – urilor”*, 4 proiecte în valoare de 0,03 mil. Euro, din care 3 proiecte contractate în implementare/finalizate în valoare de circa 0,02 mil. Euro.

Tabelul 8.4 - Proiecte depuse de solicitanții din Regiunea Vest, județul Timiș, POS CCCE Axa 1, 2007-2013

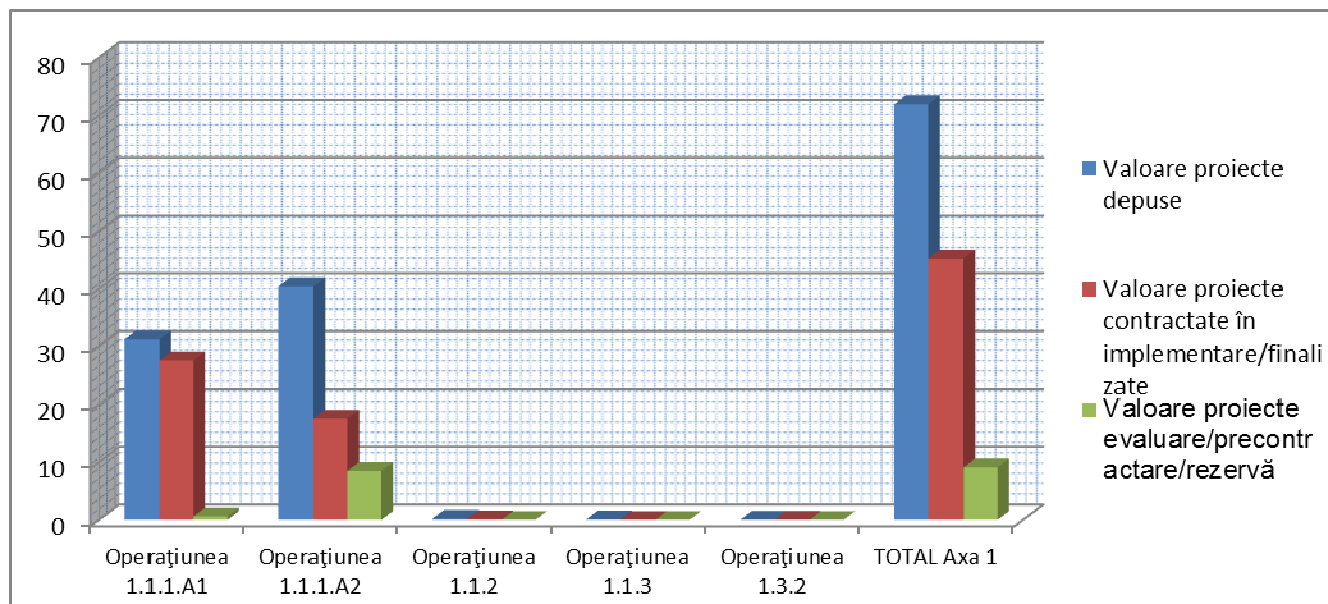
Domeniu de intervenție/Operațiunea	Proiecte depuse		Proiecte contractate implementare /finalizate		Proiecte în evaluare/precontractare/rezervă	
	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)	Nr proiecte	Valoare (mil. Euro)
Axa 1 - „Un sistem de producție inovativ și eco-eficient”						
<i>DMI 1.1 /Operațiunea 1.1.1. A1 Sprijin pt. consolidarea și modernizarea sectorului productiv prin investiții tangibile și intangibile – Investiții mici (până la 1,065 mil. lei)</i>	106	31,24	78	27,60	2	0,60
<i>DMI 1.1/ Operațiunea 1.1.1 A2 Sprijin pentru consolidarea și modernizarea sectorului productiv prin investiții tangibile și intangibile – Investiții mari (până la 6,45 mil. lei)</i>	16	40,41	4	17,50	3	8,50
<i>DMI 1.1/ Operațiunea 1.1.2 Sprijin pentru implementarea standardelor internaționale</i>	7	0,19	4	0,12	0	0,00
<i>DMI 1.1/ Operațiunea 1.1.3 Sprijinul pentru accesul pe noi piețe și internaționalizare</i>	1	0,09	0	0,00	0	0,00
<i>DMI 1.1/ Operațiunea 1.3.2 Sprijin pentru consultanță acordat IMM - urilor</i>	1	0,02	1	0,02	0	0,00
TOTAL Axa 1	131	71,95	87	45,24	5	9,10

Sursa: ADR VEST – date prelucrate

Graficul nr. 8.7 Număr de proiecte Regiunea Vest - județul Timiș, POS CCE Axa 1, 2007-2013

Graficul nr. 8.8 Valoare proiecte Regiunea Vest, in județul Timiș, POS CCE- Axa1, 2007-2013, mil. Euro

În perioada de referință în județul Timiș au fost depuse pe Programul POS CCE 2007-2013 **Axa 1 - „Un sistem de producție inovativ și eco-eficient”** un număr total de 131 proiecte în valoare de circa 72 mil. Euro, din care 87 de proiecte contractate în implementare/finalizate în valoare de circa 45,24 mil. Euro, iar un număr de 5 proiecte se aflau în evaluare/precontractare/rezervă în valoare de circa 9,1 mil. Euro.

Cel mai mare număr de proiecte a fost depus pe *DMI 1.1 /Operațiunea 1.1.1. A1 „Sprijin pt. consolidarea și modernizarea sectorului productiv prin investiții tangibile și intangibile – Investiții mici”*, 106 proiecte în valoare de circa 31,24 mil. Euro, din care 78 de proiecte contractate în implementare/finalizate în valoare de circa 27,6 mil. Euro, iar un număr de 2 proiecte se aflau în evaluare/precontractare/rezervă în valoare de 0,60 mil. Euro.

Cel mai mic număr de proiecte depuse s-a înregistrat pe *DMI 1.1/ Operațiunea 1.1.3 Sprijinul pentru accesul pe noi piețe și internaționalizare*, respectiv *DMI 1.1/ Operațiunea 1.3.2 Sprijin pentru consultanță acordat IMM – urilor* cu câte un proiect în valoare de 0,09 mil Euro, respins la finanțare, respectiv 0,02 mil. Euro proiect contractat în implementare/finalizate.

Comparativ cu celelalte județe (Arad, Caraș-Severin și Hunedoara) care compun regiunea și care au depus împreună 54 proiecte, județul Timiș a depus cele mai multe proiecte 131 dintr-un total de 185 proiecte depuse în Regiunea Vest pe programul POS CCE 2007-2013 Axa1.

2.8.3 Analiza gradului de implementare a Programului strategic de dezvoltare economico-sociala a județului Timiș - componenta CJ Timiș.

Analiza gradului de implementare a Programului strategic de dezvoltare economico-sociala a județului Timiș s-a făcut pentru componenta CJ Timiș plus institutii si servicii subordonate pentru care au existat oportunitati si posibilitati de finantare si respectiv decizii/hotarari precum si resurse alocate pentru implementarea proiectelor.

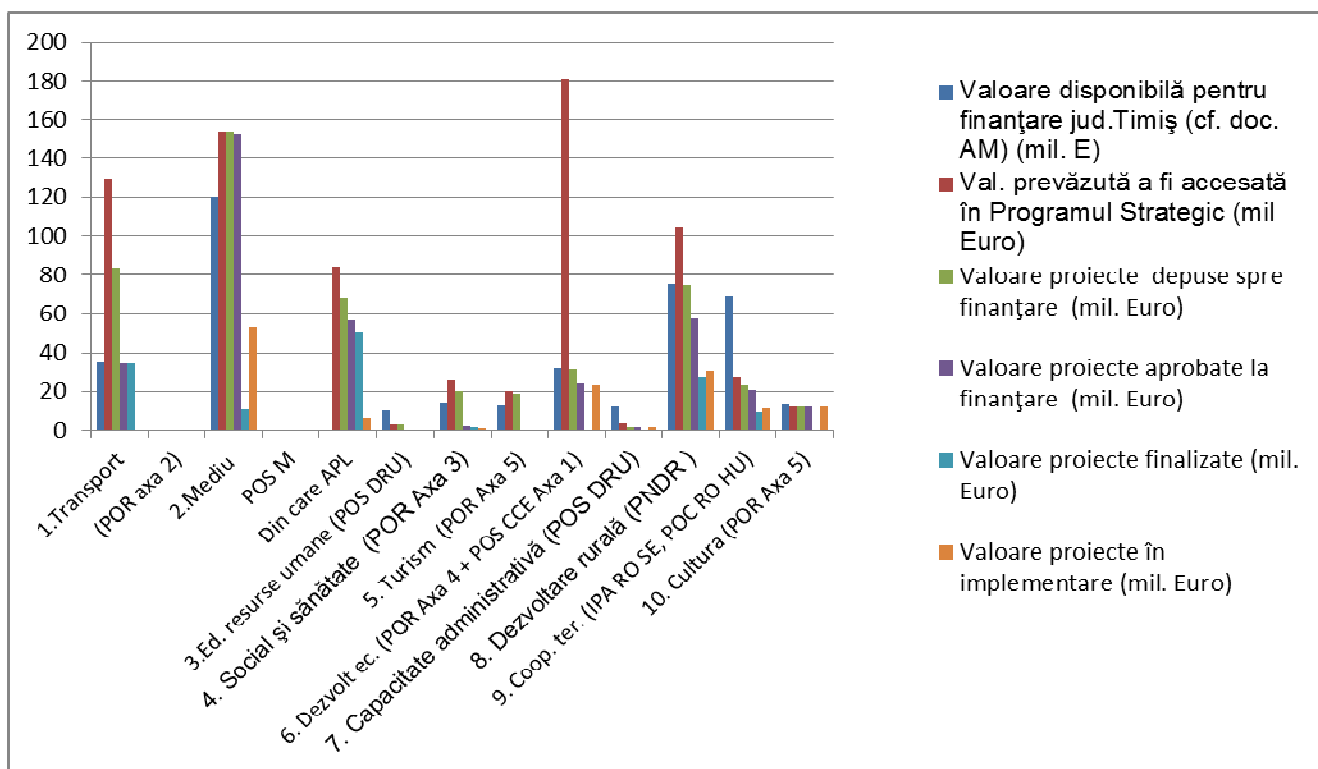
În raport cu datele disponibile situația curentă este prezentată în tabelele următoare. Facem precizarea că ciclul de programare curent 2007-2013 se încheie efectiv din perspectiva absorbției fondurilor UE pe programele de finanțare accesate la nivelul anului 2015.

Tabelul 8.5 Indicatorii relevanti pentru analiza Program Strategic perioada 2007-2013 - finanțări din fonduri UE și Guvernamentale *

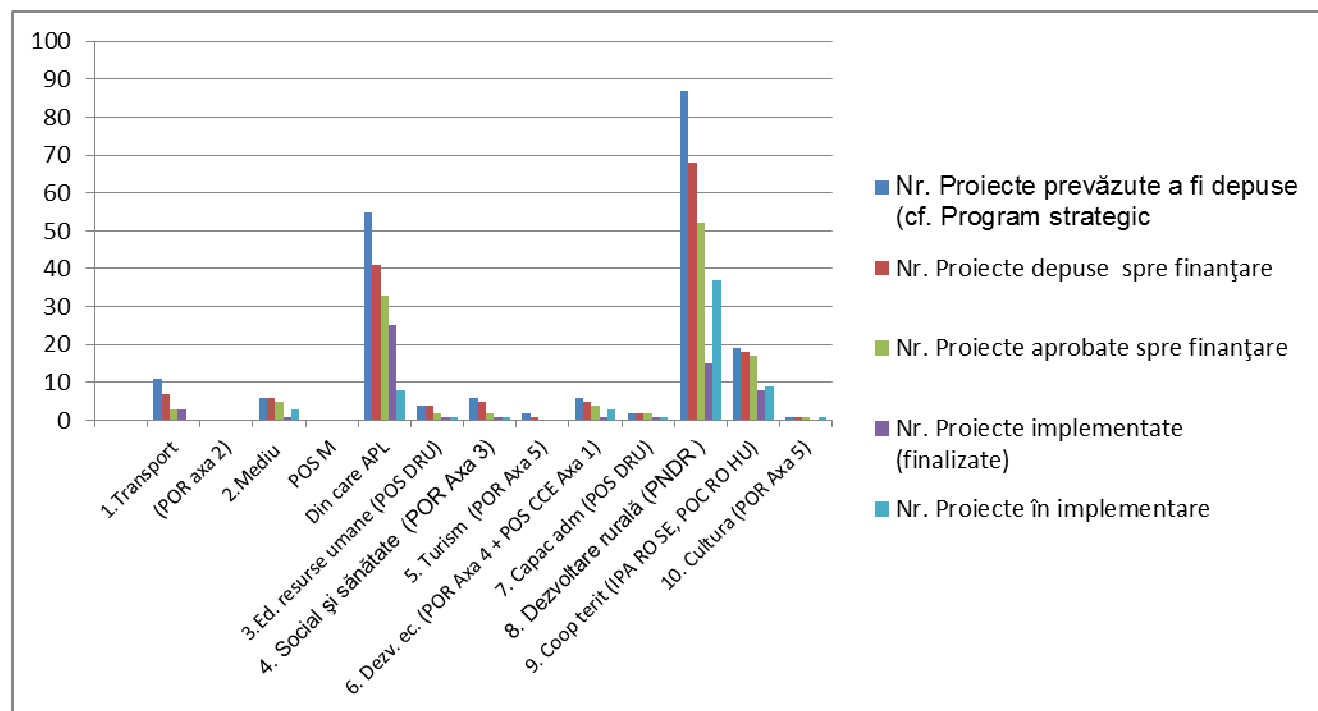
Axa SDES Timiș / Timiș (Prog UE)	Valoare disponibilă pentru finanțare jud.Timiș (cf. doc. AM)	Val. (mil Euro) prevăzută a fi accesată în Programul Strategic	Nr. Proiecte prevăzute a fi depuse (cf. Program strategic)	Nr. Proiecte depuse spre finanțare	Nr. Proiecte depuse spre finanțare	Nr. Proiecte aprobate la finanțare (mil. Euro)	Nr. Proiecte implementate finalizate	Valoarea proiecte finalizate (mil. Euro)	Nr. Proiecte în implementare	Valoarea proiecte în implementare (mil. Euro)	Rata de realizare a progr. R (val. proiecte propuse/v al. Proiecte finaliz+im pl) (%)	Rata de accesare (val.tot.di sponibilă/ val.tot. proiecte finaliz+im plem) (%)
1.Transport (POR axa 2)	35,0	129,77	11	7	3	34,34	3	34,34	0	0	26,26	98,11
2.Mediu POS M	120,0	153,90	6	6	5	152,69	1	10,28	3	52,72	50,85	99,70
Din care APL		84,3	55	41	33	56,72	25	50,29	8	6,42	-	-
3.Ed. resurse umane (POS DRU)	10,0	2,95	4	4	2	0,36	1	0,22	1	0,14	12,20	1,05
4. Social și sănătate (POR Axa 3)	14,5	25,95	6	5	2	2,30	1	1,44	1	0,85	8,82	15,79
5. Turism (POR Axa 5)	12,7	20,48	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Dezvoltare economică (POR Axa 4 + POS CCE Axa 1)	32,0	180,96	6	5	4	23,73	1	0,34	3	23,39	13,11	74,15
7. Capacitate administrativă (POS DRU)	12,0	3,5	2	2	2	1,87	1	0,36	1	1,51	53,42	15,58
8. Dezvoltare rurală (PNDR)	75,0	104,98	87	68	52	57,42	15	27,07	37	30,35	54,69	76,56
9. Cooperare teritorială (IPA RO SE, POC RO HU)	69,0	27,34	19	18	17	20,69	8	9,30	9	11,38	75,65	30,05
10. Cultura (POR Axa 5)	14,0	11,97	1	1	1	11,97	0	0	1	11,97	100	85,5
Total	394,2	746,70	199	158	121	362,09	56	133,64	64	138,75	36,50	69,10

Sursa : Programul Strategic al Județului Timiș 2007-2013 – date prelucrate

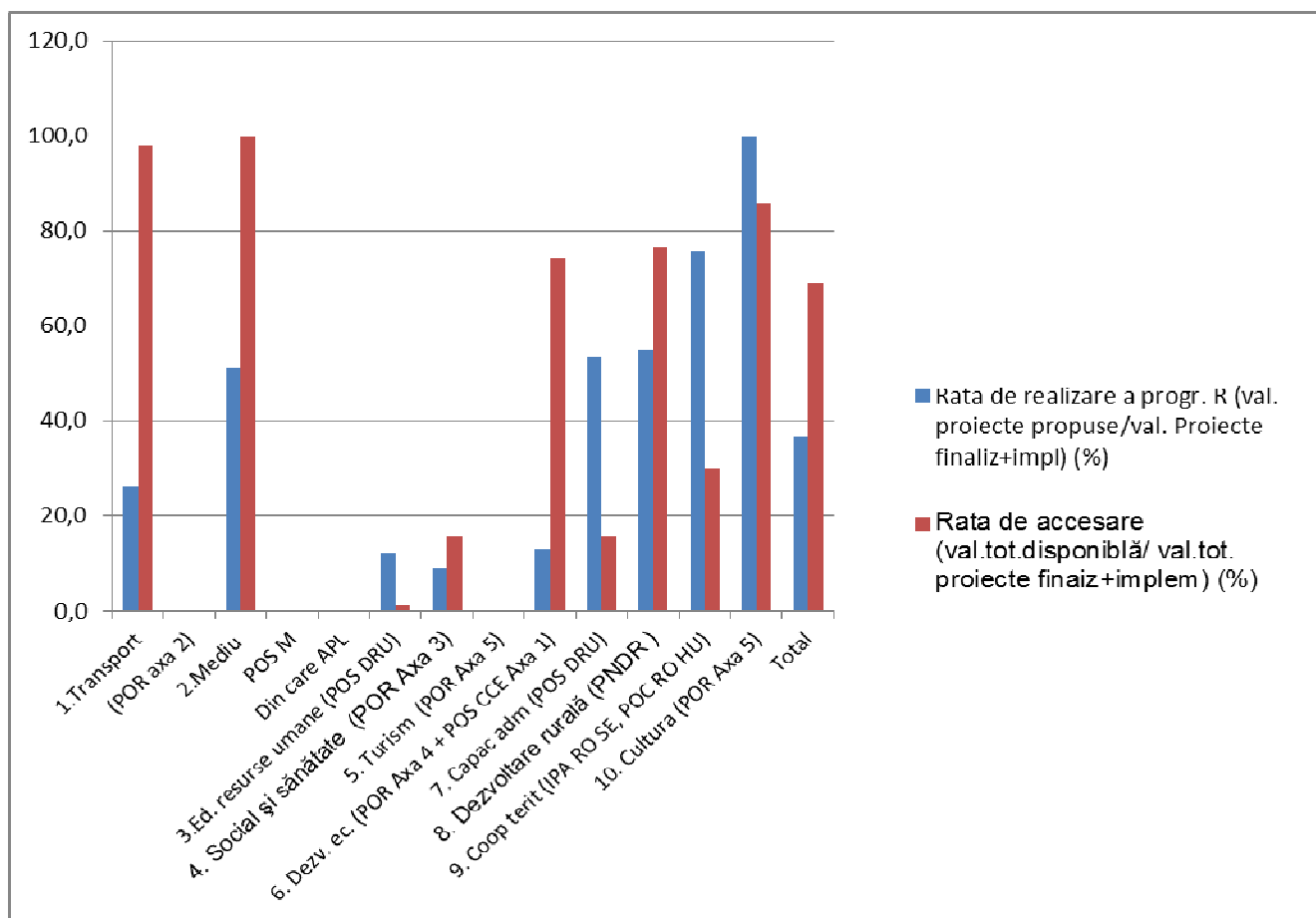
Nota: *in analiza s-au luat in calcul doar acele programe pentru care autoritatile publice locale si judetene din judetul Timis au fost eligibile .

Graficul. nr. 8.9 Valoarea Programului Strategic al județului Timiș, programe de finanțare UE (mil. Euro) perioada 2007-2013

Graficul. nr. 8.10 Număr de proiecte in programul strategic al județului Timiș, programe de finanțare UE, 2007-2013

Graficul. nr. 8.11 Ratele de realizare si accesare a programelor de finanțare ale UE, 2007-2013

În perioada analizată, conform tabelului de mai sus și a reprezentărilor grafice, numărul total de proiecte prevăzute în Programul Strategic de Dezvoltare a județului Timiș pentru a fi depuse spre finanțare pe programele cu finanțare nerambursabilă UE, în perioada de programare 2007-2013, este de cca. 199 de proiecte în valoare totală estimată de cca. 747 mil. Euro, din care s-au depus efectiv spre finanțare 158 proiecte în valoare totală de cca. 490,42 mil. Euro. Din cele 158 proiecte depuse spre finanțare la AM ale Programelor de finanțare nerambursabilă, au fost aprobate la finanțare un număr de 121 proiecte în valoare totală de cca. 362 mil.Euro.

În perioada de referință, au fost finalizate un număr de 56 proiecte în valoare de cca. 133 mil. Euro, iar cca. 64 de proiecte se aflau în implementare la sfârșitul perioadei analizate (finele anului 2013) în valoare totală de cca. 139 mil. Euro.

Cele mai multe proiecte prevăzute a fi depuse au fost pe Axa *Dezvoltare rurală* - 87, din care un număr de aproximativ 68 de proiecte au fost depuse pentru finanțare, în special pe programele de finanțare PNDR și POS Mediu proiecte depuse în special de către APL de pe raza județului Timiș, în valoare de cca. 75 mil. Euro, din care au fost aprobate la finanțare un număr de aproximativ 52 de proiecte în valoare totală de circa 57 mil. Euro. Dintre acestea au fost finalizate un număr de 15 proiecte în valoare de circa 27 mil. Euro, iar 37 proiecte se aflau în implementare în valoare de circa 30 mil. Euro.

Cele mai puține proiecte au fost înregistrate pe Axa *Cultură* – 1, respectiv Axa *Turism* – 2 și Axa *Capacitate administrativă* – 2.

Pe Axa *Mediu* au fost prevăzute pentru a fi depuse spre finanțare aproximativ 61 de proiecte din care 55 proiecte ale APL din județul Timiș în valoare de aproximativ 84 mil. Euro, iar cele 6 proiecte ale CJ Timiș prevăzute a fi depuse spre finanțare, au fost în valoare de aproximativ 154 mil. Euro. Din cele 6 proiecte ale CJ Timiș depuse spre finanțare, 5 proiecte au fost aprobate la finanțare în valoare de circa 152 mil. Euro, din care un proiect în valoare de aproximativ. 10 mil. Euro a fost finalizat, iar 3 proiecte se află în implementare cu o valoare totală de aproximativ 53 mil. Euro.

Pe Axa *Cooperare teritorială* au fost prevăzute pentru a fi depuse spre finanțare un număr de 19 proiecte în valoare totală estimată de aproximativ 27 mil. Euro, din care au fost depuse spre finanțare la AM un număr de 18 proiecte în valoare de circa 23 mil Euro, depuse în principal pe programele de cooperare IPA CBC RO-SE 2007-2013, POC RO-HU 2007-2013 și INTERREG IV C. În perioada analizată au fost aprobate la finanțare un număr de 17 proiecte în valoare de circa 17 mil. Euro, fiind finalizate 8 proiecte în valoare de aproximativ 9 mil. Euro, iar un număr de 9 proiecte se află în implementare în valoare de circa 11 mil.Euro.

Pe Axa *Dezvoltare economică* au fost prevăzute pentru a fi depuse spre finanțare un număr de 6 proiecte în valoare totală estimată de circa 181 mil. Euro, din care au fost depuse efectiv spre finanțare un număr de 5 proiecte în valoare totală de aproximativ 31 mil Euro. Au fost aprobate la finanțare un număr de 4 proiecte în valoare de aproximativ 24 mil. Euro din care un proiect a fost finalizat în valoare de circa 0,34 mil. Euro, iar în implementare se află 3 proiecte în valoare de aproximativ 23 mil Euro.

De asemenea, pe Axa *Educație și resurse umane* au fost prevăzute și depuse spre finanțare 4 proiecte în valoare de circa 3 mil. Euro, din care 2 proiecte au fost aprobate la finanțare în valoare totală de circa 0,36 mil. Euro. În perioada analizată, a fost finalizat un proiect în valoare de aproximativ 0,22 mil. Euro, iar un proiect în valoare de aproximativ 0,14 mil. Euro se află în implementare.

Pe Axa *Social și sănătate* au fost prevăzute pentru a fi depuse spre finanțare un număr de 6 proiecte în valoare totală estimată de aproximativ 26 mil. Euro fiind depuse un număr de 5 proiecte în valoare de circa 20 mil. Euro. Au fost aprobate la finanțare 2 proiecte în valoare de aproximativ 2,3 mil. Euro din care un proiect în valoare de aproximativ 1,44 mil. Euro a fost finalizat, iar un proiect în valoare de aproximativ 0,85 mil. Euro se află în implementare.

Tabelul 8.6 - Analiza Programului Strategic perioada 2007-2013 - finanțări realizate exclusiv de la bugetul propriu CJ Timiș/APL Timiș.

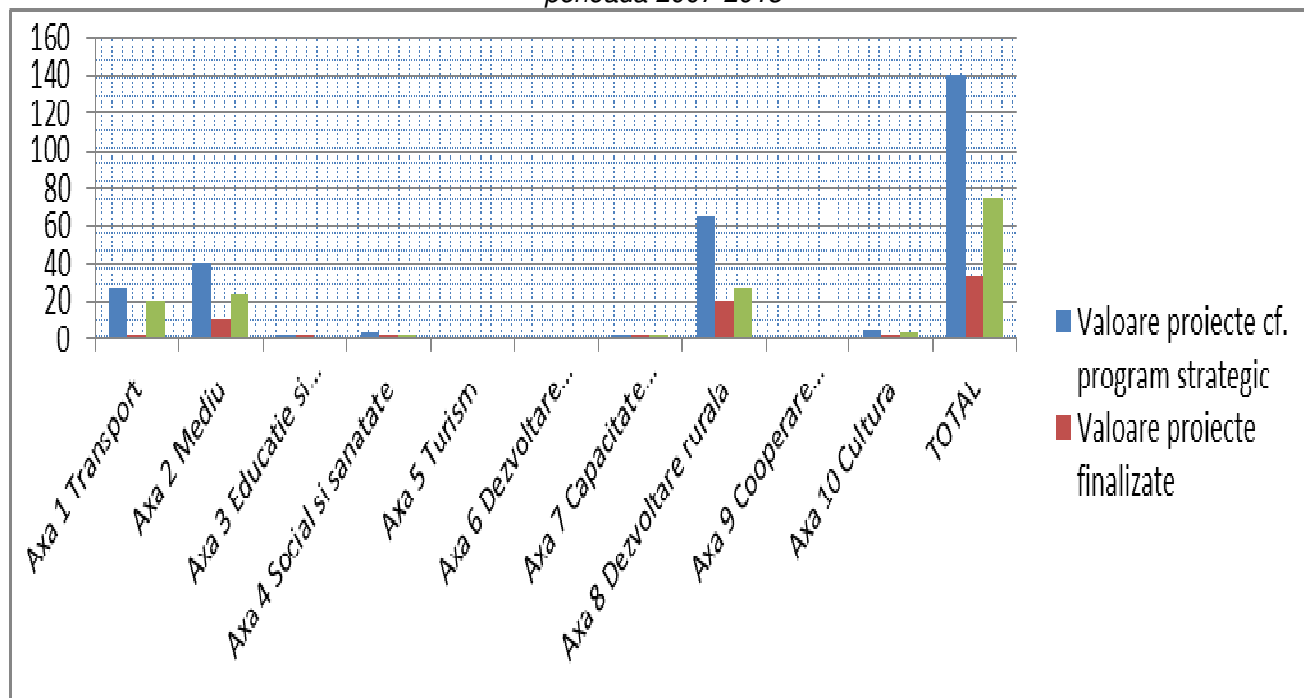
Axa	Nr. Proiecte cf. Program strategic	Valoare proiecte cf. Program strategic (mil. Euro)	Nr. Proiecte finalizate	Valoare proiecte finalizate (mil. Euro)	Nr. Proiecte în implementare	Valoare proiecte în implementare (mil. Euro)
1.Transport	11	27,25	1	0,60	7	20,14
2.Mediu	1	0,05	0	0	1	0,05

-continuare tabel-

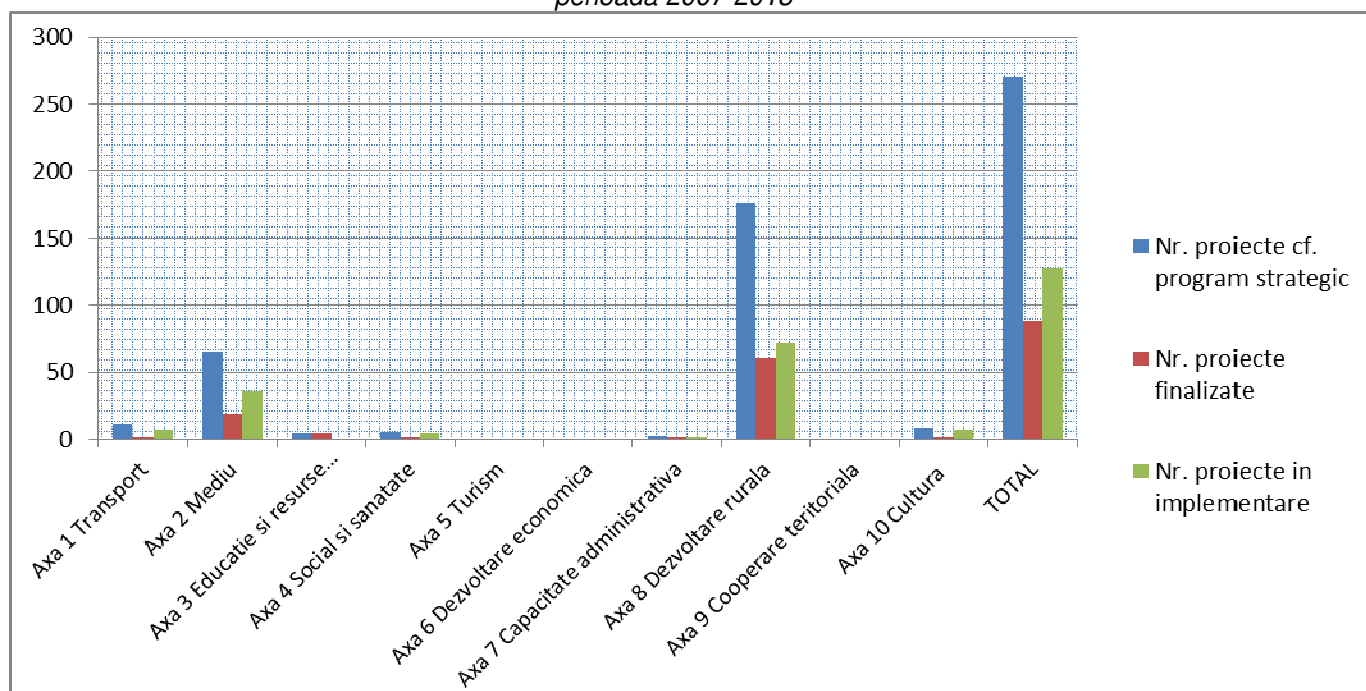
Axa	Nr. Proiecte cf. Program strategic	Valoare proiecte cf. Program strategic (mil. Euro)	Nr. Proiecte finalizate	Valoare proiecte finalizate (mil. Euro)	Nr. Proiecte în implementare	Valoare proiecte în implementare (mil. Euro)
<i>din care, APL</i>	64	40,95	19	10,93	35	23,01
3 Ed. Si resurse umane	4	0,40	4	0,40	0	0
4. Social și sănătate	5	2,6	1	0,82	4	2,13
5. Turism	0	0	0	0	0	0
6. Dezvoltare economică	0	0	0	0	0	0
7. Capacitate administrativă	2	0,15	1	0,10	1	0,05
8. Dezvoltare rurală	176	64,70	61	19,80	72	26,36
9. Cooperare teritorială	0	0	0	0	0	0
10. Cultura	8	3,65	1	0,30	7	3,35
TOTAL	271	139,75	88	32,95	127	75,09

Sursa : Programul Strategic al Județului Timiș 2007-2013 – date prelucrate

Graficul. nr. 8.12 Valoare Program Strategic județ Timiș exclusiv din fonduri proprii CJT/APL (mil. Euro) perioada 2007-2013

Graficul. nr. 8.13 Număr proiecte Program Strategic județ Timiș finanțate exclusiv din fonduri proprii CJT/APL perioada 2007-2013

În perioada analizată au fost prevăzute pentru finanțare exclusiv din fonduri proprii CJ Timiș și APL Timiș, un număr de 271 de proiecte de dezvoltare în valoare totală estimată de aproximativ 140 mil. Euro, din care 88 de proiecte au fost finalizate în această perioadă în valoare de circa 33. mil Euro, iar un număr de 127 de proiecte se află în implmentare în valoare de circa 75 mil. Euro.

Cel mai mare număr de proiecte au fost prevăzute a se finanța pe Axa *Mediu*, 64 proiecte în valoare totală de 41 mil. Euro aparținând APL Timiș și un un proiect al CJ Timiș, respectiv pe Axa *Dezvoltare rurală* 176 de proiecte în valoare totală estimată de 65 mil. Euro. Din acestea un număr de 19 proiecte au fost finalizate, în valoare de circa 11 mil. Euro și 35 proiecte în valoare de 23 mil Euro ale APL Timiș și un proiect al CJ Timiș se aflau în implementare pe Axa *Mediu*. Pe Axa *Dezvoltare rurală* au fost finalizate 61 de proiecte în valoare de circa 20 mil. Euro, iar 72 de proiecte în valoare de 26 mil. Euro se aflau în implementare.

Pe Axele *Turism*, *Dezvoltare Economică* și *Cooperare teritorială* în perioada de referință nu a fost finanțat nici un proiect din fonduri proprii CJ Timiș sau APL Timiș.

Pe Axa *Transport* au fost porevăzute a se finanța un număr de 11 proiecte în valoare totală estimată de circa 27 mil. Euro din care a fost finalizat un proiect, iar 7 proiecte în valoare de 20 mil. Euro se aflau în implementare.

Pe Axa *Educație și resurse umane* au fost prevăzute spre finanțare 4 proiecte în valoare de cca. 0,40 mil. Euro, și care au fost finalizate în perioada de referință.

De asemenea, pe Axa *Social și Sănătate* au fost prevăzute a se finanța un număr de 5 proiecte în valoare totală estimată de 2,6 mil. Euro din care un proiect a fost finalizat și un număr de 4 proiecte

în valoare de circa 2,2 mil. Euro se află în implementare, iar pe Axa *Cultură* au fost prevăzute pentru finanțare un număr de 8 proiecte în valoare totală estimată de 3,6 mil. Euro, din care un proiect a fost finalizat și 7 proiecte în valoare de circa 3,35 mil. Euro se aflau în implementare.

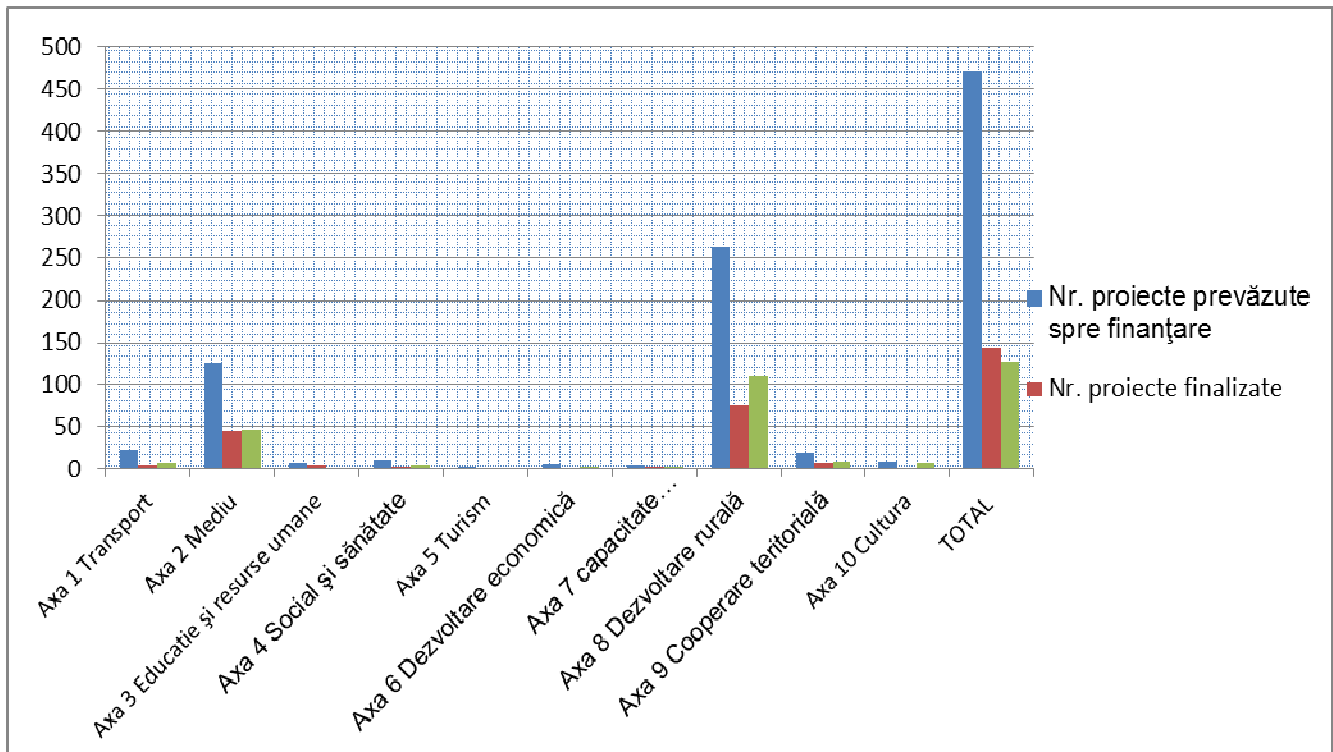
Tabelul 8.7 - Analiză Program Strategic perioada 2007-2013, finanțări nerambursabile UE și fonduri propriu, CJ Timiș/APL Timiș

Axa	Nr. Proiecte prevăzute spre finanțare cf. Program strategic	Valoare proiecte prevăzute spre finanțare cf. Program strategic (mil. Euro)	Nr. Proiecte finalizate	Valoare proiecte finalizate (mil. Euro)	Nr. Proiecte în implementare	Valoare proiecte în implementare (mil. Euro)	Rata de realizare a Programului Strategic- (val proi finaliz+val. proi in implem /val proi prevaz spre finanț.)* (%)	Rata de realizare a Programului Strategic (nr. proi finalizate+nr. proi în implem./nr proi prevaz.) (%)
1.Transport	22	157,02	4	34,94	7	20,14	35,07	50,0
2.Mediu	7	153,95	1	10,28	4	52,77	55,07	73,01
<i>din care APL</i>	119	125,25	44	61,22	43	29,43		
3 Ed. și resurse umane	8	3,35	5	0,62	1	0,14	22,68	75,0
4. Social și sănătate	11	28,54	2	2,26	5	2,98	18,36	63,63
5. Turism	2	20,48	0	0	0	0	0	0
6. Dezvoltare economică	6	180,96	1	0,34	3	23,39	13,11	66,66
7. Capacitate administrativă	4	3,65	2	0,46	2	1,56	55,34	100
8. Dezvoltare rurală	263	169,68	76	46,87	109	56,71	61,04	70,34
9. Cooperare teritorială	19	27,34	8	9,30	9	11,38	75,64	89,47
10. Cultura	9	15,62	1	0,30	8	15,32	100	100
TOTAL	470	886,45	144	166,59	127	213,84	42,92	57,66

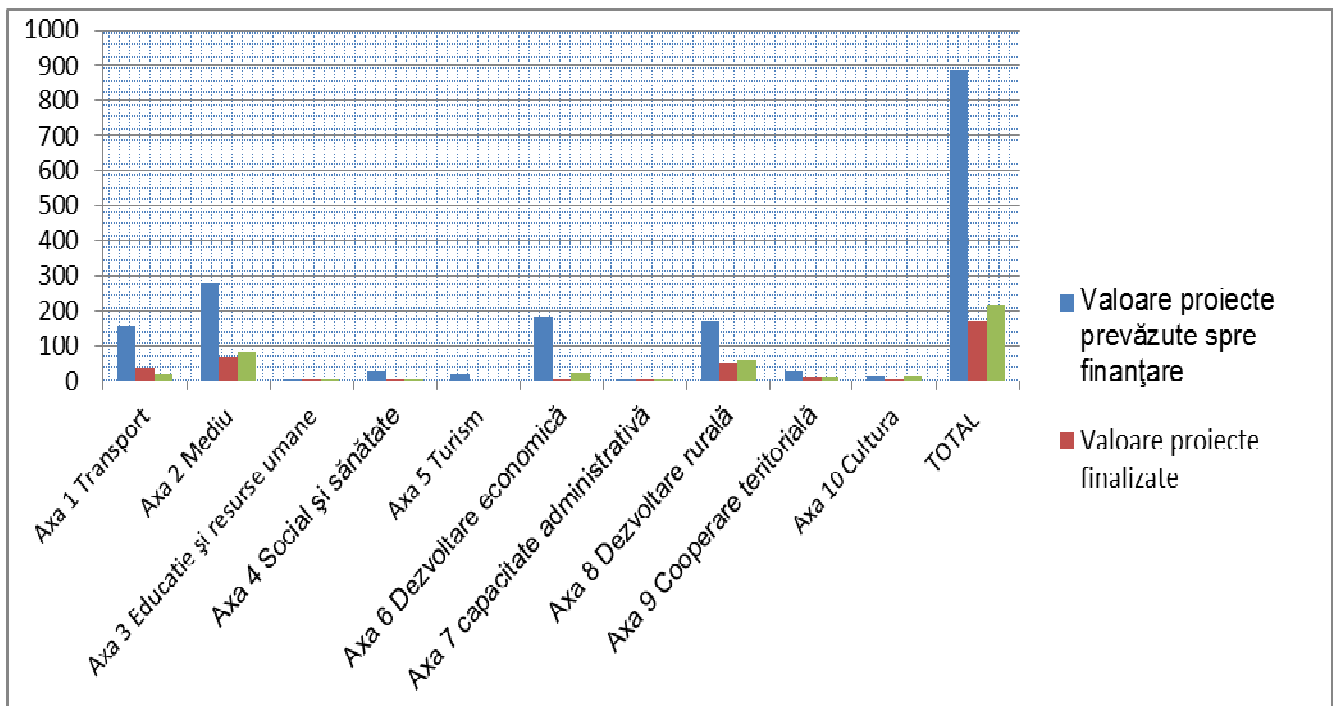
Sursa : Programul Strategic al Județului Timiș 2007-2013 – date prelucrate

*NOTA - La calculul Ratei de realizare a Programului Strategic din punct de vedere valoric, s-a făcut raportarea la valoarea **estimată** a proiectelor prevăzute a fi promovate și finanțate.

Graficul. nr. 8.14 Număr proiecte Program Strategic Județul Timiș

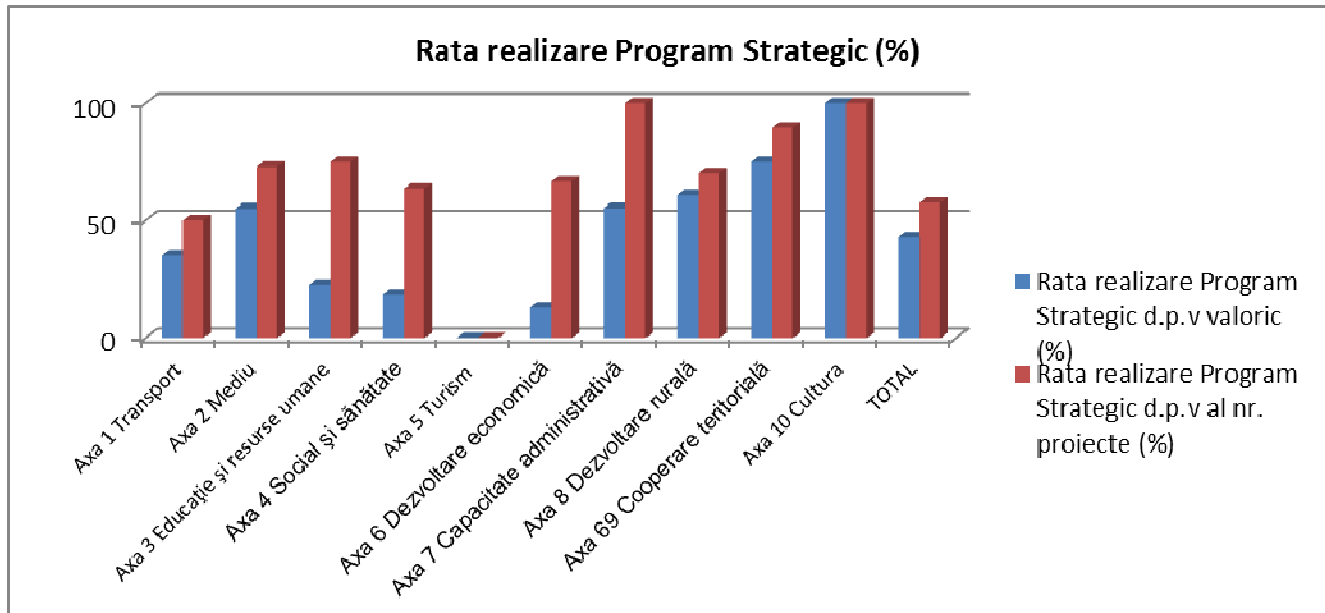

Graficul. nr. 8.15 Valoarea proiectelor, Programul Strategic al județului Timiș, 2007-2013 (mil. Euro)

În perioada de referință au fost prevăzute a fi finanțate, atât din fonduri nerambursabile cât și din fonduri locale, un număr de 470 proiecte în valoare estimată de circa 886 mil. Euro, din care 144 proiecte au fost finalizate în valoare de circa 166,59 mil. Euro, iar 127 de proiecte în valoare de 214 mil. Euro se aflau în implementare.

Graficul. nr. 8.16 Rata de realizare a Programului Strategic

După cum se observă din datele de mai sus, Rata procentuală de realizare a Programului Strategic din punct de vedere al numărului de proiecte este mai mare față de Rata de realizare a Programului Strategic din punct de vedere valoric, (din 470 proiecte prevăzute a se depune, 144 proiecte au fost finalizate în perioada de referință iar 127 proiecte se aflau în implementare rezultând o rată de realizare de 57,66%).

2.8.3.1 Implementarea programului de investiții privind Planul de Dezvoltare Locală (PNDL) - județul Timiș

Implementarea programului privind proiectele de investiție în cadrul Planului Național de Dezvoltare Locală – OUG 28/2013 (HG nr. 577/1997 și OUG 6/2006) pentru perioada 2007 – 2013 a fost în valoare totală de 73.172,58 mii lei, aferente unui număr total de 112 proiecte de investiții, din care 87 proiecte de investiții alimentare cu apă în valoare de 40.420 mii lei, 8 proiecte de investiții sistem de canalizare menajeră în valoare de 2.352 mii lei și 17 proiecte de investiții drumuri comunale în valoare de 30.400 mii lei.

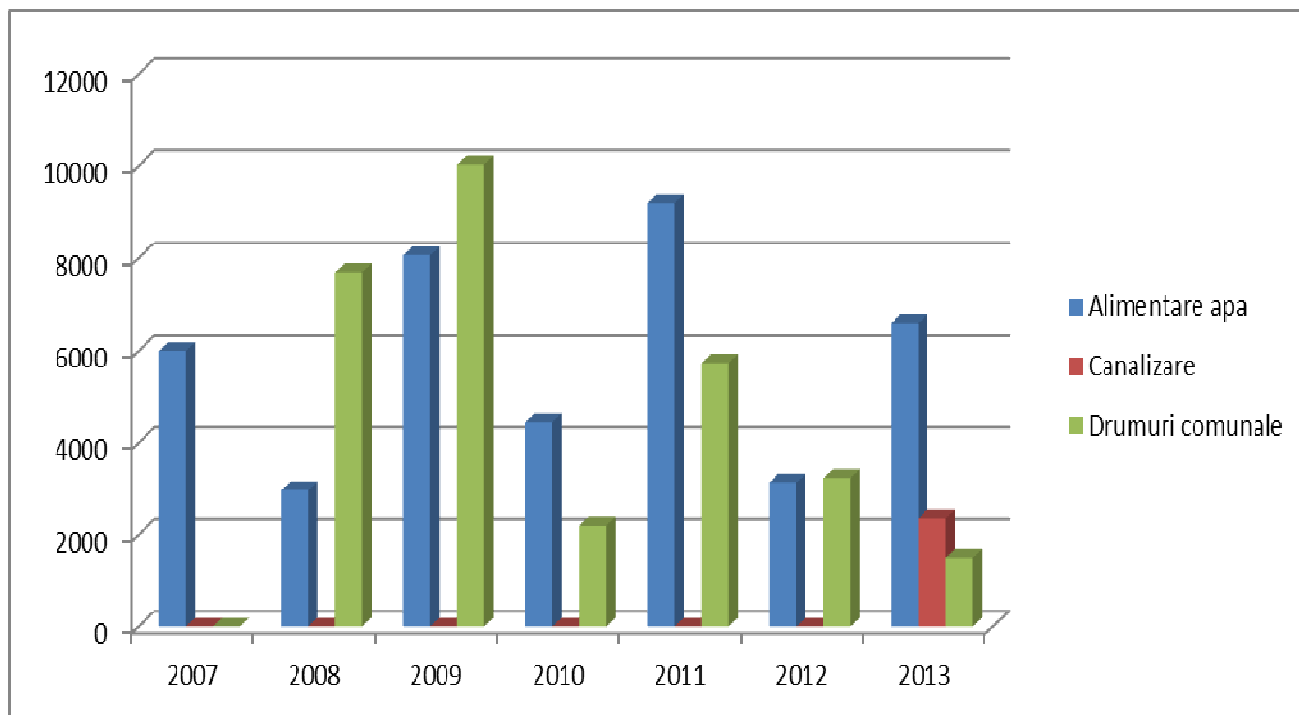
Din datele din tabel se poate observa faptul că, pe domeniul – înființare sistem de canalizare menajeră și stație de epurare ape uzate menajere, s-au alocat surse financiare doar în cursul anului 2013 pentru un număr de 8 proiecte în valoare de circa 2.352 mii lei.

Tabelul 8.8 - Alocări financiare județ Timiș perioada 2007-2013 – PNDL – OUG 28/2013 (HG 577, OG 7)

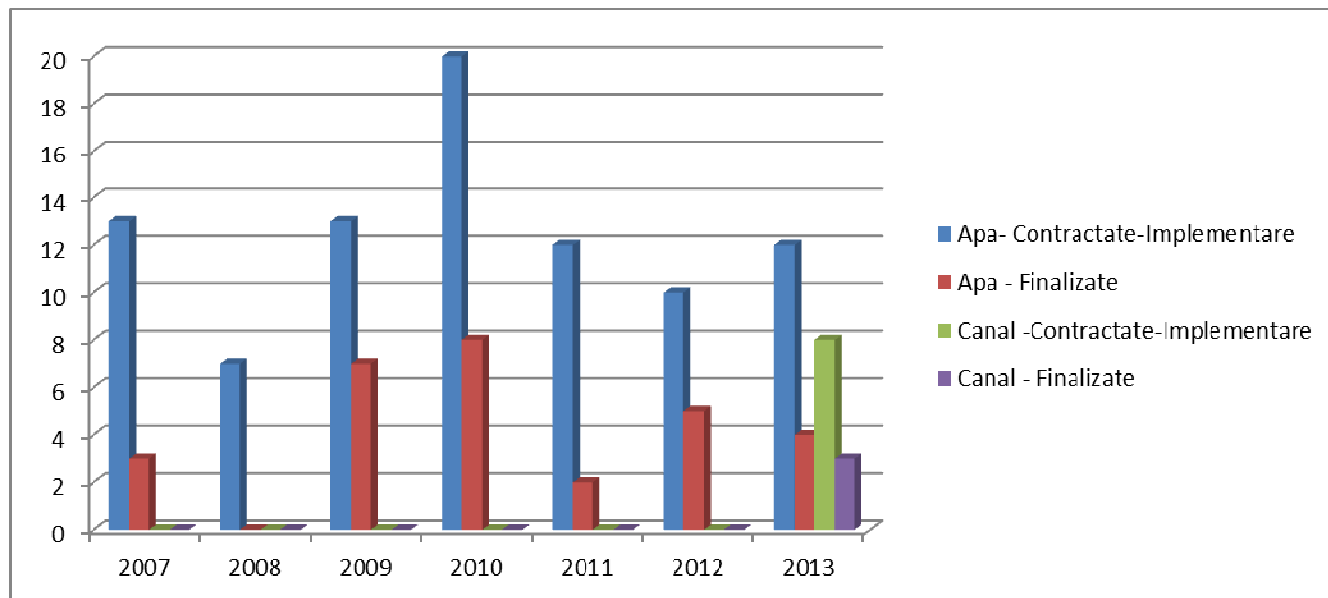
Exercițiul financiar	Valoare proiecte (mii Lei) din care:				Total	Număr proiecte din care:				Drumuri comunale
	Total	Alimentare apă	Canalizare	Drumuri comunale		Alimentare apă din care		Canalizare din care		
						Contractate-Implementare	Finalizate	Contractate-Implementare	Finalizate	
2007	6.000	6.000,0	0	0	13	13	3	0	0	0
2008	10.652,68	2.969,3	0	7.683,38	10	7	0	0	0	3
2009	18.092,0	8.060,0	0	10.032,00	17	13	7	0	0	4
2010	6.646	4.446,0	0	2.200,00	22	20	8	0	0	2
2011	14.941,5	9.206,3	0	5.735,20	14	12	2	0	0	2
2012	6.395,2	3.145,2	0	3.250,00	13	10	5	0	0	3
2013	10.445,2	6.593,2	2.352	1.500,00	23	12	4	8	3	3
TOTAL	73.172,58	40.420	2.352	30.400,58	112	87	29	8	3	17

Sursa: CJ Timiș și DADPJ Timiș - date prelucrate

Graficul 8.17 - Alocări financiare județ Timiș 2007-2013 – PNDL – OUG 28/2013 (HG 577, OG 7) – (mii lei)

Graficul 8.18 -Nr. proiecte județul Timiș finanțate prin PNDL (HG 577, OG 7)

2.8.4 Execuția bugetară la nivelul CJ Timiș și instituțiilor din subordinea acestuia

Evoluția execuției bugetare pe principalii indicatori în perioada 2007-2013 realizată pe baza datelor disponibile la nivelul CJ Timiș și serviciilor/instituțiilor din subordine este prezentată în tabelele și graficele următoare:

Tabel: 8.9 - Bugetul DEP Timiș (sinteză), 2007-2013

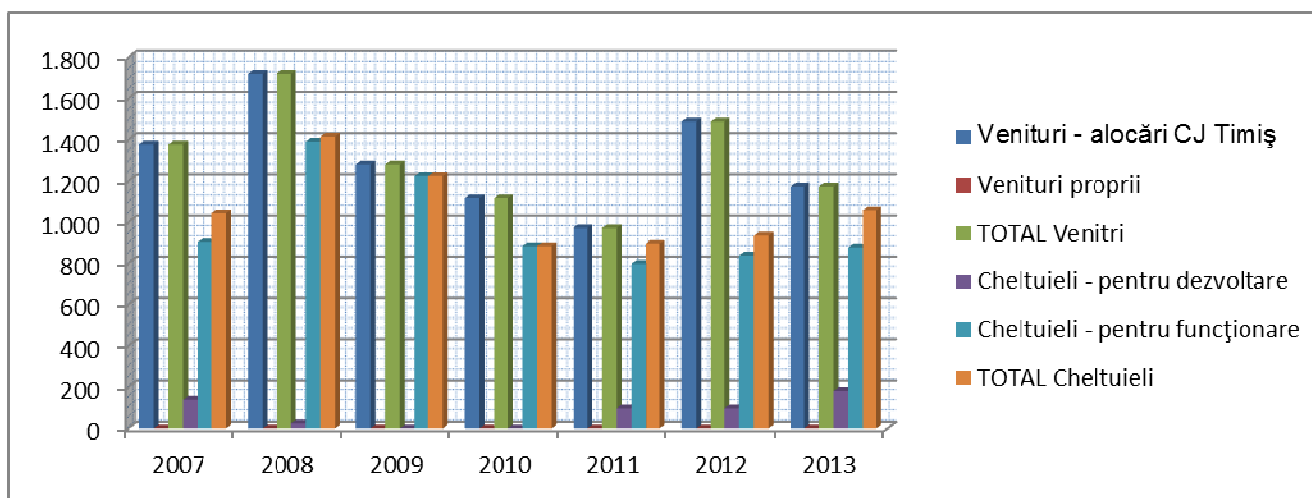
Exercițiul financiar	Program buget – venituri 2007 - 2013									
	Valoare buget - venituri (mii lei)					Valoare cheltuieli (mii lei)				
	din care:		din care:			din care:				Pentru funcționare aparat propriu
	Total	Alocări bugetare		Venituri proprii	Total	Pentru dezvoltare				
	Guv.	CJ Timiș			TOTAL	Guv.	UE	Buget C J Timiș		
2007	1377,00		1377,00		1044,00	139,00			139,00	905,00
2008	1720,00		1720,00		1415,00	25,00			25,00	1390,00
2009	1280,00		1280,00		1224,00	-			-	1224,00
2010	1117,00		1117,00		884,00	-			-	884,00
2011	972,00		972,00		896,00	98,00			98,00	798,00
2012	1489,00		1489,00		936,00	98,00			98,00	838,00
2013	1173,00		1173,00		1058,00	181,00			181,00	877,00
Total	9128,00		9128,00		7457,00	541,00			541,00	6916,00

Sursa : DIRECȚIA DE EVIDENȚĂ A PERSOANELOR (DEP) - SERVICIUL ECONOMIC, INFORMATICĂ ȘI RELAȚII PUBLICE

Din tabel se observă faptul că DEPT a avut venituri totale în perioada de referință 2007-2013 în valoare de 9.128 mii lei, alocate în întregime de către CJ Timiș. În ceea ce privește cheltuielile în

perioada de referință, se observă că din valoarea totală de 7.457 mii lei, numai 541 mii lei au fost alocate pentru dezvoltare, diferența de 6.916 mii lei fiind cheltuite pentru activități de funcționare.

Graficul 8.19 Situația bugetului DEP Timiș, 2007-2013 mii. lei

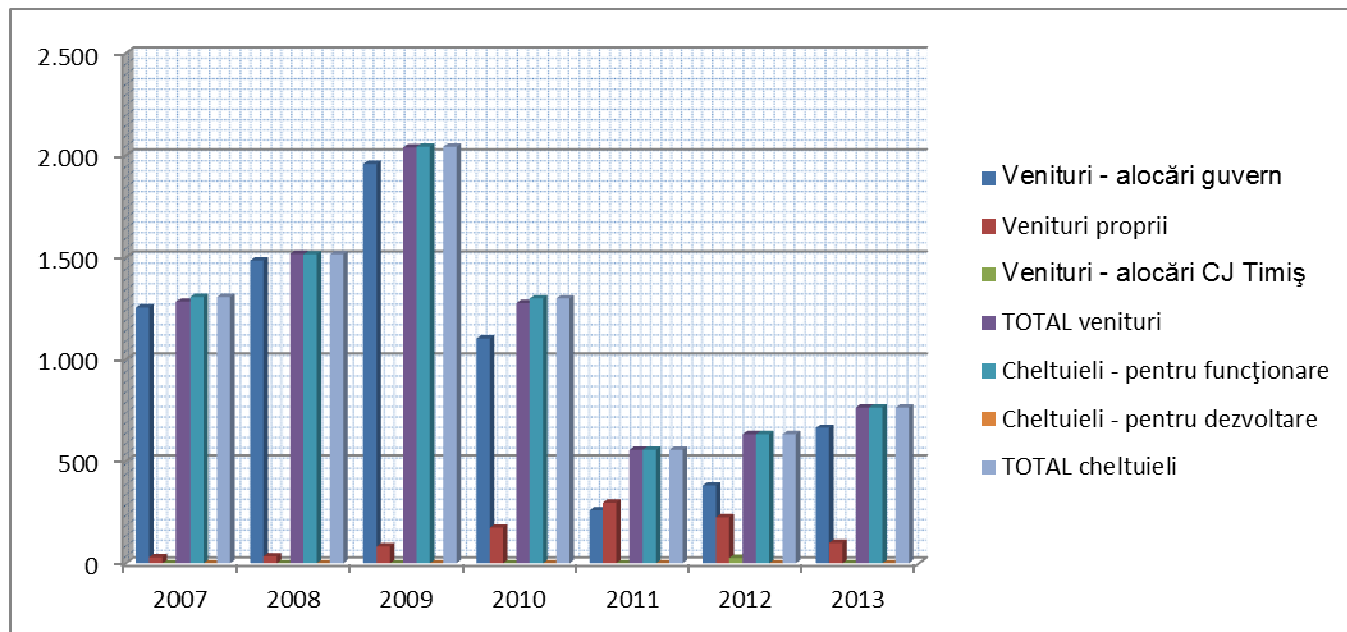
Tabelul 8.10 - Bugetul Camerei Agricole Timiș (sinteză), 2007-2013

Exercitiu financiar	Program buget-venituri 2007-2013									
	Valoare buget-venituri (mii lei)				Valoare cheltuieli (mii lei)					
	din care:				din care:					
	Total	Alocari bugetare		Venituri proprii	Total	Pentru dezvoltare (Proiecte cu finantare nerambursabila)			Pentru functionare aparat propriu	
Guv.		CJ Timiș	din care:							
					Total	Guv	UE	Cofinantare		
2007	1.282	1.253	-	29	1.305					1.305
2008	1.517	1.483	-	34	1.514					1.514
2009	2.039	1.957	-	82	2.041					2.041
2010	1.275	1.101	-	174	1.298					1.298
2011	556	259	-	297	556					556
2012	632	381	26	225	632					632
2013	763	663	-	100	763					763
TOTAL	8.064	7.097	26	941	8.109	-	-	-	-	8.109

Sursa: Camera Agricolă a județului Timiș

Din tabelul de mai sus rezultă ca, Camera Agricolă a județului Timiș, a primit alocări de la bugetul CJ Timiș numai în anul 2012, în valoare totală de 26 mii lei, iar în perioada 2007-2013 a primit alocări guvernamentale în valoare totală de 7.097 mii lei, iar veniturile proprii au fost în valoare totală de 941 mii lei. Cheltuielile totale au fost în valoare de 8.109 mii lei, însă nu sunt cheltuieli de funcționare sau de dezvoltare cf. tabel.

Graficul 8.20 Bugetul Camerei Agricole Timiș (sinteză), 2007-2013 mii. lei

Tabelul 8.11 - Situație buget perioada 2007-2013 Muzeul Banatului Timișoara

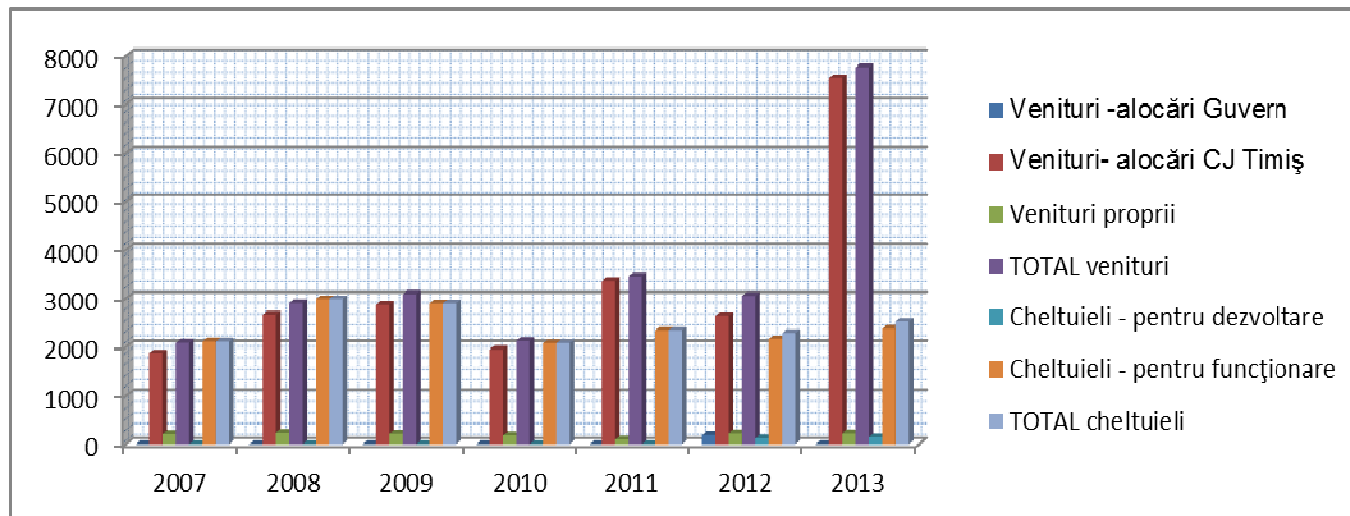
Exercițiu financiar	Program buget – venituri 2007 - 2013									
	Valoare buget - venituri (mii lei)				Valoare cheltuieli (mii lei)					
	din care:				din care:					
	Total	Alocări bugetare		Venituri proprii	Total	Pentru dezvoltare (Proiecte cu finanțare nerambursabilă)				Pentru funcționare aparat propriu
Guv.		CJ Timiș	din care:							
					TOTAL	Guv.	UE	Cofinanțare		
2007	2.089		1.881	208	2.117					2.117
2008	2.909		2.670	239	2.993					2.993
2009	3.095		2.877	218	2.902					2.902
2010	2.135		1.955	180	2.081					2.081
2011	3.465		3.369	96	2.349					2.349
2012	3.060	188	2.647	225	2.292	123			123	2.169
2013	7.768	0	7.542	226	2.532	151			151	2.381
Total	24.521	188	22.941	1.392	17.266	274			274	16.992

Sursa: Muzeul Banatului Timișoara

Din tabel rezultă faptul că Muzeul Banatului Timișoara a primit alocări de la bugetul CJ Timiș, în perioada de referință de cca. 22.941 mii lei și numai 188 mii lei alocări guvernamentale primite în anul 2012. Cheltuielile totale efectuate de Muzeul Banatului Timișoara în perioada de referință (2007-2013) au fost de cca. 17.266 mii lei, din care pentru cofinanțare proiecte de dezvoltare s-a cheltuit suma de doar 274 mii lei, diferența fiind cheltuită pentru activitățile de funcționare ale instituției, și anume cca. 16.992 mii lei.

Se poate concluziona faptul că Muzeul Banatului Timișoara a început activitatea de accesare a programelor de finanțare nerambursabilă UE, spre sfârșitul perioadei de accesare și anume în anul 2012, când a fost alocată suma de 123 mii lei pentru cofinanțare.

Graficul 8.21 Situația bugetului, Muzeul Banatului Timișoara, 2007-2013 (mii. lei)

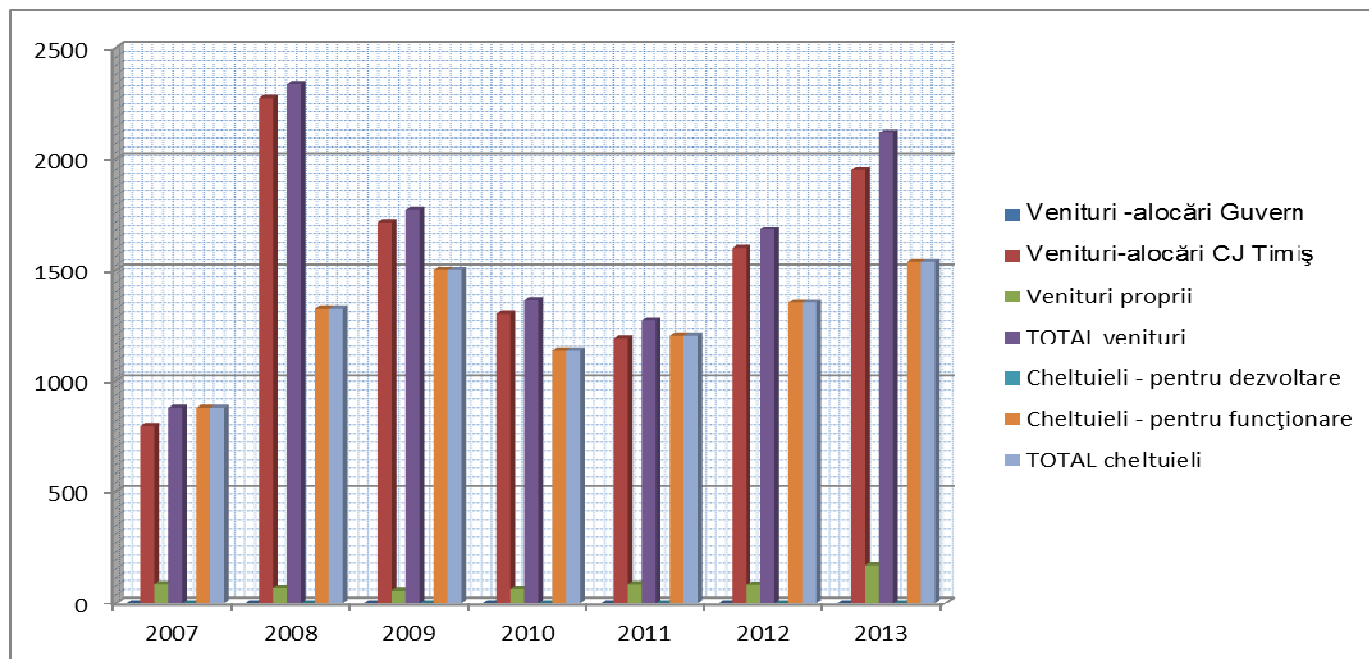
Din graficul de mai sus se observă faptul că în exercițiul financiar 2013 Muzeul Banatului Timișoara a înregistrat cele mai mari venituri în valoare totală de 7.768 mii. lei, însă valoarea totală a cheltuielilor efectuate a fost foarte mică și anume 2.532 mii. lei.

Tabel: 8.12 - Situație buget perioada 2007-2013 Teatrul pentru Copii și Tineret "Merlin" TIMISOARA

Exercitiu financiar	Program buget venituri 2007-2013									
	Valoare buget – venituri (mii lei)				Valoare cheltuieli (mii lei)					
	Din care:				Din care:					
	Total	Alocari bugetare		Venituri proprii	Total	Pentru dezvoltare (Proiecte cu finantare nerambursabila)			Pentru functionare aparat propriu	
Guv.		C.J.Timis	Din care:							
					Total	Guv.	UE	Cofinantare		
2007	879		796	83	879					879
2008	2.338		2.273	65	1.325					1.325
2009	1.769		1.714	55	1.500					1.500
2010	1.362		1.302	60	1.135					1.135
2011	1.273		1.191	82	1.203					1.203
2012	1.680		1.600	80	1.351					1.351
2013	2.117		1.949	168	1.535					1.535
Total	11.501		10.908	593	8.948					8.948

Sursa: Teatrul pentru Copii și Tineret "Merlin" TIMISOARA

Graficul 8.22 Situația buget Teatrul pentru Copii și Tineret „Merlin” TIMISOARA, 2007-2013,(mii. lei)

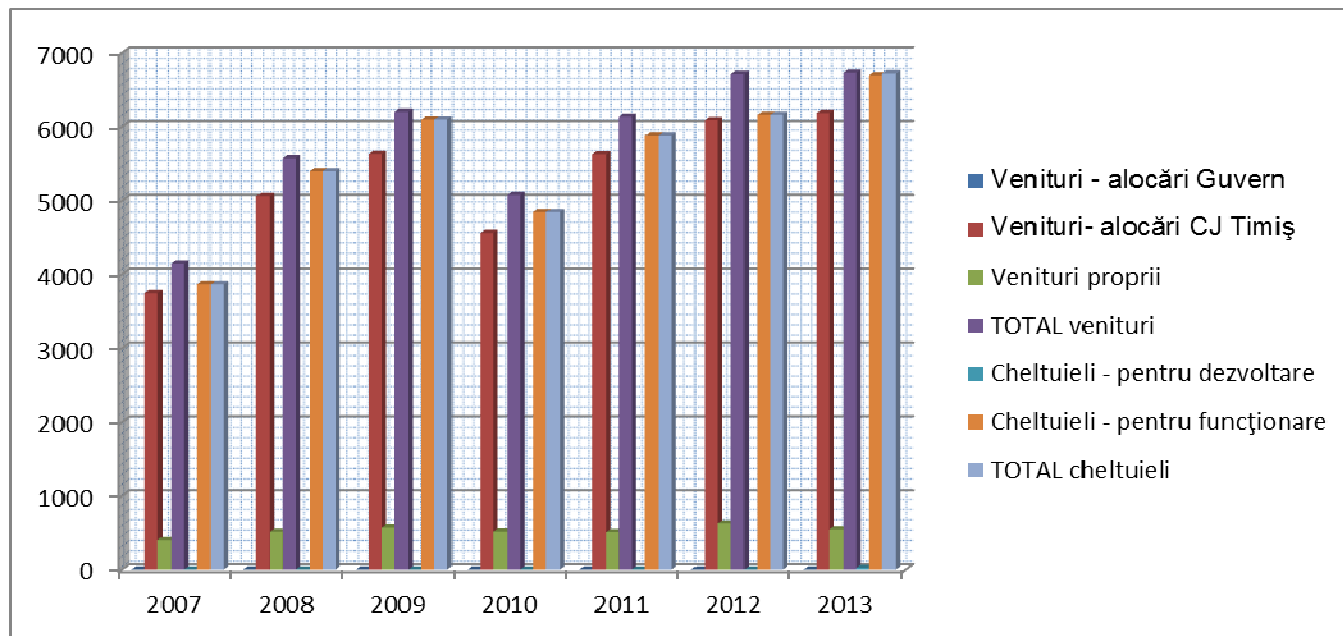
Din datele de mai sus se poate observa faptul că Teatrul pentru Copii și Tineret „Merlin” nu a desfășurat în perioada de referință nici o activitate cu privire la atragerea de fonduri nerambursabile (UE), și nu a implementat proiecte de dezvoltare cu finanțare europeană. Bugetul total de venituri în perioada de referință a fost de circa 11.501 mii lei din care alocații de la bugetul CJ Timiș în valoare de 10.908 mii lei și venituri proprii în valoare de 593. mii lei. Valoarea totală a cheltuielilor efectuate exclusiv pentru funcționare aparatului propriu, în perioada de referință, s-au ridicat la valoarea de 8.948 mii lei.

Tabelul 8.14 - Situație buget perioada 2007-2013- Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș

Exercitiu financiar	Program buget – venituri 2007-2013								
	Valoare buget- venituri (mii lei)				Valoare cheltuieli (mii lei)				
	din care:				din care:				
	Total	Alocari bugetare		Venituri proprii	Total	Pentru dezvoltare (Proiecte cu finantare nerambursabila)			Pentru functionare aparat propriu
	Guv.	CJ Timis			Total	Guv.	UE	Cofin.	
2007	4147,46		3746,30	401,16	3866,82				3866,82
2008	5575,83		5062,70	513,13	5398,73				5398,73
2009	6203,85		5633,05	570,80	6097,14				6097,14
2010	5077,25		4561,00	516,25	4846,15				4846,15
2011	6137,87		5629,69	508,18	5883,53				5883,53
2012	6714,54		6087,00	627,54	6161,51				6161,51
2013	6.734,67		6.185,67	549,00	6722,25	23,83			23,83
Total	40.591,47		36.905,41	3686,06	38976,13	23,83			23,83

Sursa: Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș

Graficul 8.23 Situație buget perioada 2007-2013- Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș (mii. lei)

În perioada analizată, Centrul de Cultură și Artă al județului Timiș a înregistrat venituri în valoare totală de cca. 40.591 mii lei, din care alocări de la bugetul CJ Timiș în valoare totală de 36.905 mii lei și venituri proprii în valoare totală de 3.686 mii lei. Cheltuielile efectuate în perioada de referință, s-au ridicat la valoarea totală de 38.976 mii lei

Tabelul 8.15 - Situație perioada 2007-2013 DGASPC Timiș

Program buget - venituri 2007-2013											
Exercițiu financiar	Valoare buget- venituri (mii lei)				Valoare cheltuieli (mii lei)						
	din care:				din care:						
	Total	Alocări bugetare		Venituri Proiecte UE	Total	Pentru dezvoltare (proiecte cu finanțare nerambursabilă) din care:				Investiții CJT	Pentru funcționare aparat propriu
		Guv.	CJ Timiș			Total	Guv.	UE	Cofinanțare		
2007	128181	-	127481	700	101047	520	-	520	-	1721	98806
2008	146186	-	145942	244	135759	396	-	207	189	532	134831
2009	152719	-	152256	463	145040	651	-	587	64	230	144159
2010	141589	-	140978	611	128619	699	-	547	152	-	127920
2011	133228	-	133228	-	127326	229	-	156	73	4006	123091
2012	133895	-	133895	-	131074	716	-	-	716	4721	125637
2013	138797	-	138797	-	133238	1756	-	-	1756	1208	130274
Total	974595		972577	2018	902103	4967		2017	2950	12418	884718

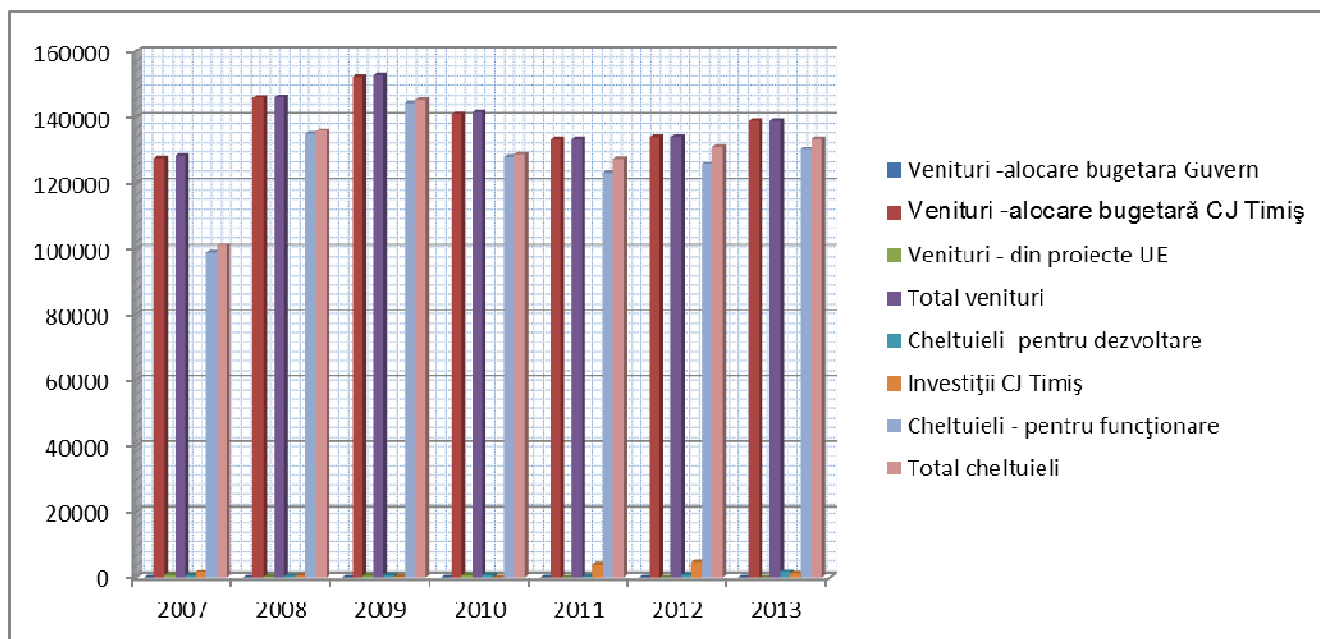
Sursa: Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Timiș

Veniturile totale în perioada de referință, realizate de DGASPC Timiș s-au ridicat la valoarea de cca. 974.595 mii lei, din care alocări de la bugetul CJ Timiș în valoare de 972.577 mii lei și venituri din

proiecte UE în valoare de 2.018 mii lei. Cheltuielile totale efectuate de DGASPC Timiș în perioada 2007-2013, au fost de 902.103 mii lei, din care cheltuieli pentru dezvoltare în valoare de 4.967 mii lei, investiții directe din bugetul CJ Timiș în valoare de 12.418 mii lei, iar cheltuielile aferente funcționării aparatului propriu s-au ridicat la valoarea de circa 884.718 mii lei.

Din tabel reiese faptul că DGASPC Timiș a desfășurat activități de accesare a fondurilor europene încă de la începutul perioadei de programare –anul 2007, înregistrând cheltuieli totale în acest sens de circa 4.967 mii lei, din care 2.950 mii lei reprezentând cofinanțări proiecte.

Graficul 8.24 Situație buget venituri și cheltuieli DGASPC Timiș perioada 2007-2013 (mii lei)

Tabelul 8.16 - Situația proiecte derulate perioada 2007-2013 - Muzeul Satului Bănățean

An de referință	Denumirea obiectivului de investiții	Buget alocat (lei)	Suma cheltuită (lei)	Destinația cheltuielilor
2007	-	-	-	-
2008	-	-	-	-
2009	-	-	-	-
2010	-	-	-	-
2011	-	-	-	-
2012	Muzeul viu al satului bănățean	80.000	79.636,67	Studiu Fezabilitate
2013	Muzeul viu al satului bănățean	490.000	114.263,64	Proiect Tehnic + Detalii execuție
TOTAL		570.000	193.900,31	

Sursa: Muzeul Satului Bănățean Timișoara

Conform datelor furnizate, Muzeul Satului Bănățean Timișoara a desfășurat activități de accesare fonduri europene începând cu anul 2012, și are în implementare un proiect pentru care a primit suma de 570.000 lei, din care a cheltuit 193.900 lei pentru SF și PT.

Tabelul 8.17 - Situație perioada 2007-2013: Biblioteca Județeană TIMIS

Exercițiul financiar	Program buget – venituri 2007 - 2013								
	Valoare buget - venituri (mii lei)				Valoare cheltuieli (mii lei)				
	din care:				din care:				
	Total	Alocări bugetare		Venituri proprii	Total	Pentru dezvoltare (Proiecte cu finanțare nerambursabilă)			Pentru funcționare aparat propriu
Guv.		CJ Timiș	TOTAL			Guv.	UE	Cofinant.	
2007	2.054		2.054	-	2.054	27			2.027
2008	3.023		3.023	-	3.023	-			3.023
2009	3.191		3.191	-	3.191	-			3.191
2010	2.433		2.433	-	2.433	-			2.433
2011	2.247		2.247	-	2.247	13			2.234
2012	2.439		2.439	-	2.439	101			2.338
2013	2.528		2.528	-	2.528	204			2.324
Total	17.915		17.915	-	17.915	345			17.570

Sursa: Biblioteca Județeană Timiș

Din tabel reiese faptul că veniturile totale în perioada de referință 2007-2013, înregistrate de Biblioteca Județeană Timiș provin exclusiv din alocări de la bugetul CJ Timiș, fiind în valoare totală de 17.915 mii lei, iar cheltuielile au fost efectuate preponderent pentru funcționarea aparatului propriu în valoare totală de 17.570 mii lei și numai suma de 345 mii lei a fost alocată pentru dezvoltare în special investiții directe pt. achiziționare echipamente sau mijloace fixe.

Graficul 8.25 Situație buget venituri și cheltuieli - Biblioteca Județeană Timiș, 2007-2013 (mii lei)

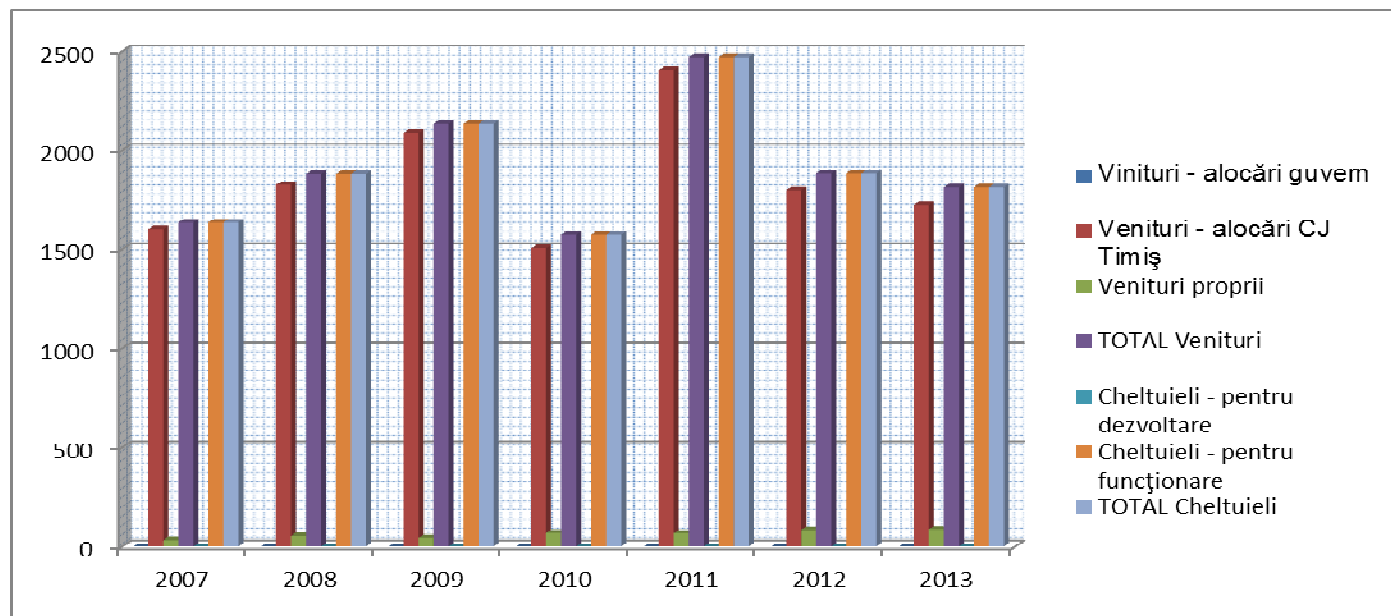
Tabelul 8.18 - Situație perioadă 2007-2013 – Muzeul de Artă:

Exercițiu financiar	Program buget – venituri 2007 - 2013									
	Valoare buget - venituri (mii lei)				Valoare cheltuieli (mii lei)					
	din care:				din care:					
	Total	Alocări bugetare		Venituri proprii	Total	Pentru dezvoltare (Proiecte cu finanțare nerambursabilă)			Pentru funcționare aparat propriu	
Guv.		CJ Timiș	TOTAL			Guv.	UE	Cofinanțare		
2007	1.637		1.604	33	1.637					1.637
2008	1.880		1.827	53	1.880					1.880
2009	2.134		2.091	43	2.134					2.134
2010	1.573		1.505	68	1.573					1.573
2011	2.473		2.407	66	2.473					2.473
2012	1.884		1.800	84	1.884					1.884
2013	1.814		1.727	87	1.814					1.814
Total	13.395		12.961	434	13.395					13.395

Sursa: Muzeul de Artă județul Timiș

Din tabel reiese faptul că veniturile totale în perioada de referință 2007-2013, înregistrate de Muzeul de Artă al județului Timiș provin exclusiv din alocări de la bugetul CJ Timiș, fiind în valoare totală de cca. 13.395 mii lei din care alocări de la bugetul CJ Timiș în valoare de 12.961 mii lei și venituri proprii în valoare de 434 mii lei. Muzeul de Artă al județului Timiș nu a desfășurat activități de accesare fonduri nerambursabile în perioada analizată.

Graficul 8.26 Situație buget venituri și cheltuieli Muzeul de Artă al județului Timiș (mii lei)

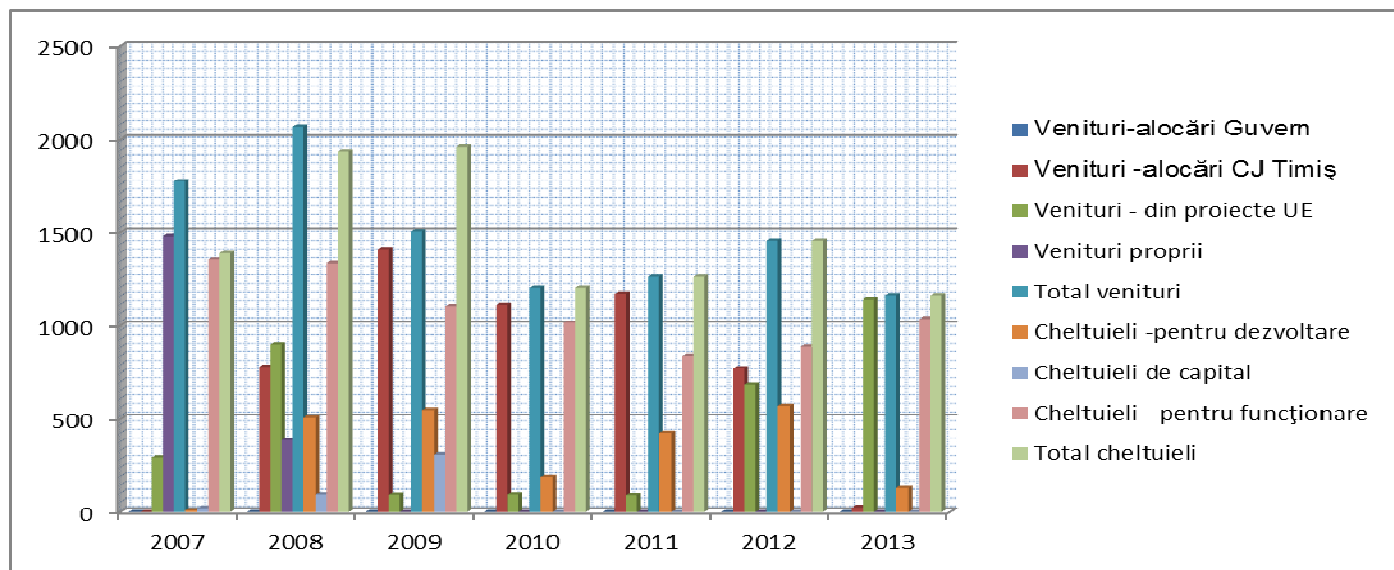

Tabel: 8.19 - Situație buget venituri și cheltuieli perioada 2007-2013: ADETIM

Exercițiu financiar	Program buget – venituri 2007 - 2013											
	Valoare buget - venituri (mii lei)					Valoare cheltuieli (mii lei)						
	din care:					din care:						
	Total	Alocări bugetare		Venituri din finanțări nerambursabile UE și Guvern pentru proiecte	Venituri proprii	Total	Pentru dezvoltare (Proiecte cu finanțare nerambursabilă)				Pentru dezvoltare (cheltuieli de capital)	Pentru funcționare aparat propriu
Guv.		CJ Timiș	din care:									
						TOTAL	Guv.	UE	Cofin.			
2007	1.775		0	295	1.480	1.388	10	2	7	1	22	1.356
2008	2.068		781	900	387	1.937	507	66	431	10	93	1.337
2009	1.505		1.413	92	0	1.962	549	71	467	11	310	1.103
2010	1.204		1.111	93	0	1.204	188	24	160	4	0	1.016
2011	1.263		1.174	89	0	1.263	424	55	361	8	0	839
2012	1.458		772	686	0	1.458	569	74	484	11	0	889
2013	1.165		25	1.140	0	1.165	127	16	108	3	0	1.038
Total	10.438		5.276	3.295	1.867	10.377	2.374	308	2.018	48	425	7.578

Sursa : ADETIM Timișoara

Graficul 8.27 Situație buget venituri și cheltuieli ADETIM Timișoara perioada 2007-2013 (mii lei)

Din tabel rezultă faptul că în perioada analizată ADETIM a înregistrat venituri în valoare totală de 10.438 mii lei din care alocări CJ Timiș 5.276 mii lei, venituri proprii 1.876 mii lei și venituri din proiecte cu finanțare nerambursabilă în valoare de 3.295 mii lei.

Cheltuielile totale efectuate de ADETIM în perioada de referință, se ridică la suma de 10.377 mii lei, din care cheltuieli pentru dezvoltare – proiecte cu finanțare nerambursabilă în valoare totală de 2.374 mii lei din care pentru cofinanțare 48 mii lei, proiecte UE 2.018 mii lei și proiecte finanțare guvernamentală 308 mii lei, respectiv cheltuieli pentru dezvoltare – cheltuieli de capital în valoare

totală de 425 mii lei. Cheltuielile totale pentru funcționarea aparatului propriu, în perioada analizată, s-au ridicat la valoarea de 7.578 mii lei.

Din datele de mai sus reiese faptul că ADETIM a desfășurat activități de accesare a fondurilor europene fiind implicată în pregătirea și implementarea mai multor proiecte cu finanțare nerambursabilă.

Tabelul 8.20 - Programe de lucrări întreținere, reparații și investiții drumuri și poduri județene ale DADPJ Timiș finanțate exclusiv din bugetul CJ Timiș: (mii lei)

Anul	Execuție bugetară			Indicatori de rezultat		
	Total (mii lei)	Întreținere/Reparații (mii lei)	Investiții (mii lei)	Total (km)	Întreținere/reparații (km)	Investiții reabilitare/modernizare (km)
2007	42.743,18	42.050,0	693,18 (693,18-lucrări)	- 75,08 km	- 69,28 km	- 5,8 km
2008	60.995,30	58.057,1	2.938,20 (2.938,20-lucrări)	- 120,81 km	- 84,31 km	- 36,50 km
2009	50.120,24	49.600,0	520,24 (520,24-proiectare)	- 32,30 km - 6 doc. proiectare	- 32,30 km	- 6 doc. proiectare
2010	60.710,70	52.788,0	7.922,70 (7.845,00-lucrări 77,70-proiectare)	- 141,10 km - 2 buc. podețe/ întreținere periodică - 9 buc. pod,podețe/ calamități - 8 buc. poduri, podețe/rep. curente - 1 doc. proiectare	- 133,70 km - 2 buc. podețe/ întreținere periodică - 9 buc. pod,podețe/ calamități - 8 buc. poduri, podețe/rep. curente	- 7,40 km - 1 doc. proiectare
2011	81.736,83	71.310,0	10.426,83 (9.419,43-lucrări 1.007,4-proiectare)	137,10 km - 4 buc. podețe/ întreținere periodică - 8 buc. pod,podețe/ calamități - 2 buc. poduri, podețe/rep. curente - 10 doc. proiectare	- 124,30 km - 4 buc. podețe/ întreținere periodică - 8 buc. pod,podețe/ calamități - 2 buc. poduri, podețe/rep. curente	- 12,80 km - 10 doc. proiectare
2012	91.172,89	73.858,5	17.314,39 (17.193,00-lucrări 121,39-proiectare)	- 147,55 km - 4 buc. pod,podețe/ calamități - 2 doc. proiectare	- 135,55 km - 4 buc. pod,podețe/ calamități	- 12,00 km - 2 doc. proiectare
2013	111.690,24	68.473,3	43.216,94 (43.216,94-lucrări)	- 89,10 km - 4 buc. podețe/ întreținere periodică - 1 buc. pod,podețe/ calamități - 3 buc. poduri, podețe/rep. curente	- 67,57 km - 4 buc. podețe/ întreținere periodică - 1 buc. pod,podețe/ calamități - 3 buc. poduri, podețe/rep. curente	- 21,53 km
Total	499.169,38	416.136,9	83.032,48 (81.305,75-lucrări 1.726,73-proiectare)	- 743,05 km - 10 buc. podețe/ întreținere periodică - 22 buc. pod,podețe/ calamități - 19 doc. proiectare	- 647,02 km - 10 buc. podețe/ întreținere periodică - 22 buc. pod,podețe/ calamități - 13buc.poduri,podețe/rep.crt.	- 96,03 km - 19 doc. proiectare

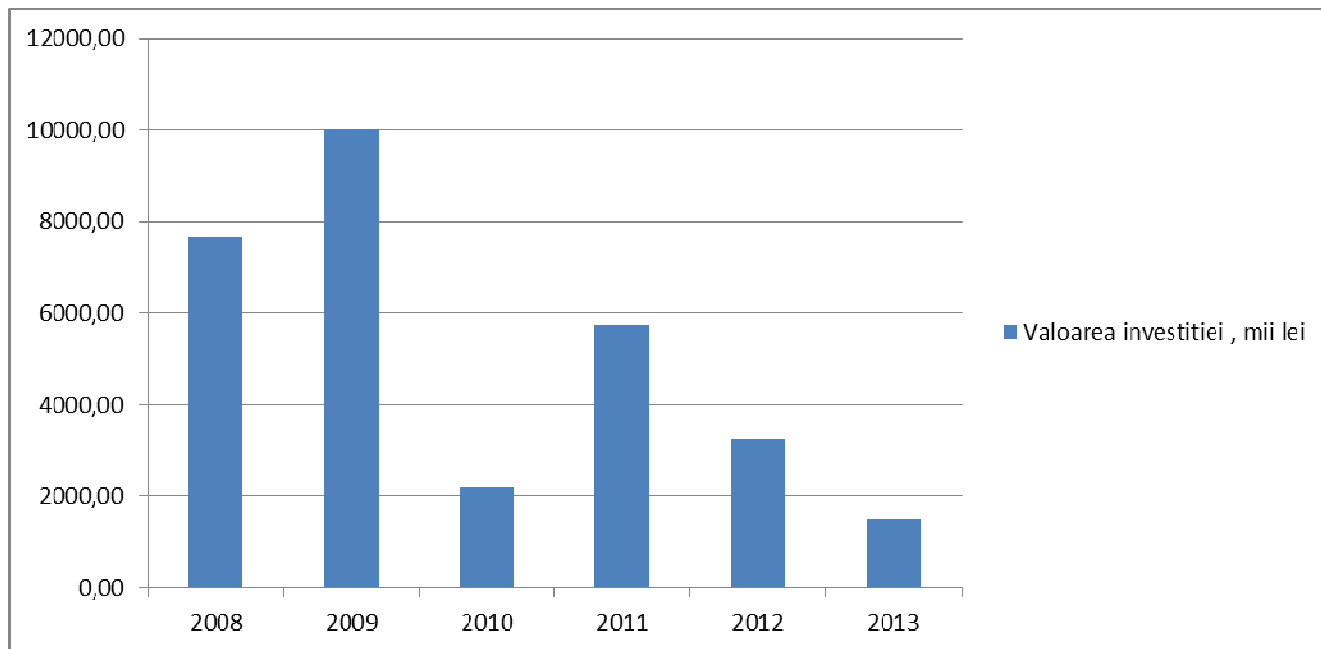
Sursa: DADPJ Timiș

Tabelul 8.21 - Proiecte de investitii din fonduri atrase (UE, Guvern etc) ale DADPJ Timiș:

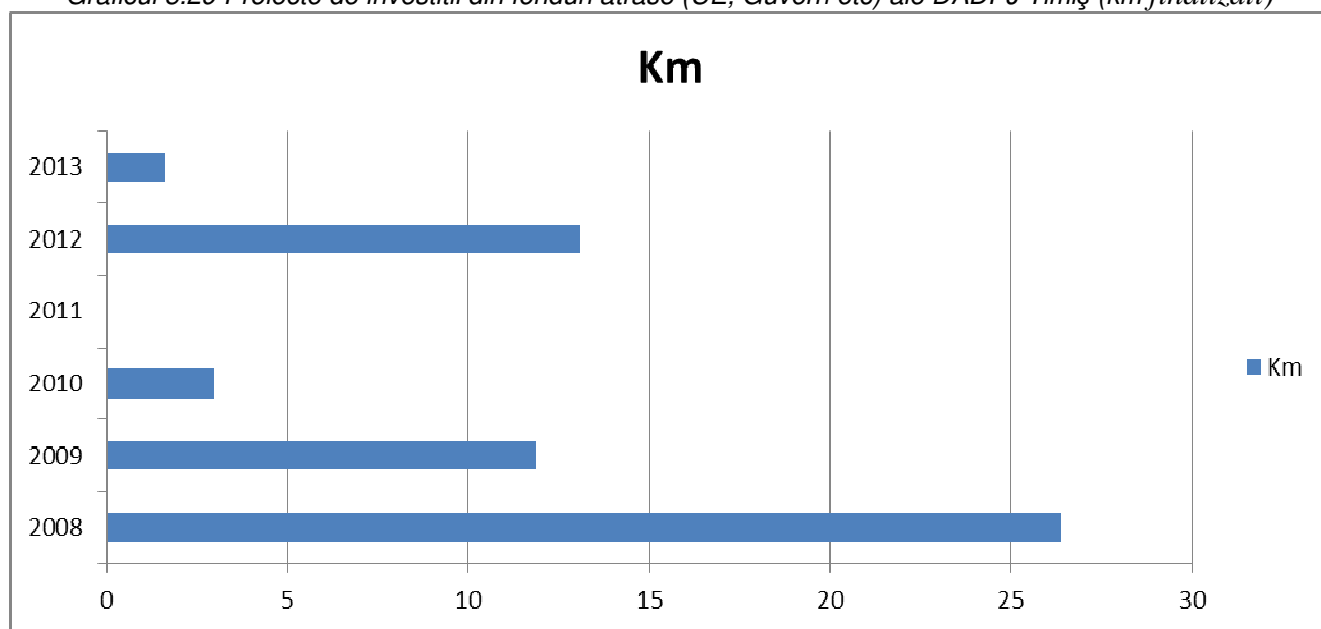
Anul	Denumire proiect	Sursa de finanțare	Valoarea investitiei (mii lei)	Parametrii tehnici Lungime (km)
2008	HG 577/1997 – pietruirea, reabilitarea/asfaltare drumurilor comunale	M.D.L.P.L. și bugete locale	3.966,80	19,00
	Reabilitarea infrastructurii drumului județean DJ 593 Foeni – Giulvăz – Peciu Nou, Foeni – Secțiune Punct Vamal, km 31+500 – 35+900, L = 4,4 km – titular de proiect C.J. Timiș	PHARE, M.D.L.P.L.	1.645,75	4,40
	Modernizare DJ 682 Beba Veche – Frontieră Ungaria, km 188+000 – 191+000, L = 3 km – titular de proiect C.J.T.- D.A.D.P.J. Timiș	PHARE, M.D.L.P.L.	2.071,25	3,00
2009	HG 577/1997 – pietruirea, reabilitarea/asfaltare drumurilor comunale	M.D.L.P.L. și bugete locale	10.032,00	11,90
2010	HG 577/1997 – pietruirea, reabilitarea/asfaltare drumurilor comunale	M.D.L.P.L. și bugete locale	2.200,00	3,00
2011	HG 577/1997 – pietruirea, reabilitarea/asfaltare drumurilor comunale	M.D.L.P.L. și bugete locale	5.735,20	
2012	HG 577/1997 – pietruirea, reabilitarea/asfaltare drumurilor comunale	M.D.L.P.L. și bugete locale	3.250,00	13,10
2013	OUG 28/2013 – subprogramul infrastructură la nivel județean	M.D.R.A.P.	1.500,00	1,60
TOTAL			30.401	56

Sursa: DADPJ Timiș

Graficul 8.28 Proiecte de investitii din fonduri atrase (UE, Guvern etc) ale DADPJ Timiș

Graficul 8.29 Proiecte de investitii din fonduri atrase (UE, Guvern etc) ale DADPJ Timiș (km finalizati)

Direcția pentru Administrarea Drumurilor și Podurilor Județene Timiș, în perioada 2007-2013 a efectuat cheltuieli totale, exclusiv din alocări de la bugetul CJ Timiș, în valoare de 499.169 mii lei pentru lucrări de întreținere, reparații și investiții drumuri și poduri județene, din care 416.137 mii lei reprezintă cheltuieli pentru întreținere și reparații drumuri și poduri, iar diferența de 83.032 mii lei

reprezintă cheltuieli de investiții, din care 81.305 mii lei pentru lucrări de execuție iar 1.727 mii lei pentru documentații tehnice de proiectare (SF, PT, DDE).

Au fost realizate lucrări de întreținere și reparații pe aproximativ 647 km de drumuri județene și aproximativ 45 de poduri și podețe (întreținere periodică, reparații curente și calamități), precum și investiții în lucrări de reabilitare/modernizare pe aproximativ 96 km de drumuri județene. De asemenea, în cursul anului 2013, un număr de 13 drumuri comunale (DC) au fost clasate în drumuri județene (DJ), cf. HCJ Timiș nr. 210/18.12.2013, în lungime totală de 132,70 km, din care drumuri asfaltate 70,85 km, drumuri pietruite în lungime de 43,95 km și drumuri de pământ în lungime de 17,90 km.

În ceea ce privește proiectele de investiții din fonduri nerambursabile (UE, Guvern), din tabelul de mai sus reiese faptul că în perioada de referință au fost atrase, în special finanțări din fonduri PHARE și guvernamentale în valoare totală de 30.401 mii lei pentru reabilitare/modernizare drumuri județene (DJ) și drumuri comunale (DC), în lungime totală de 56 km.

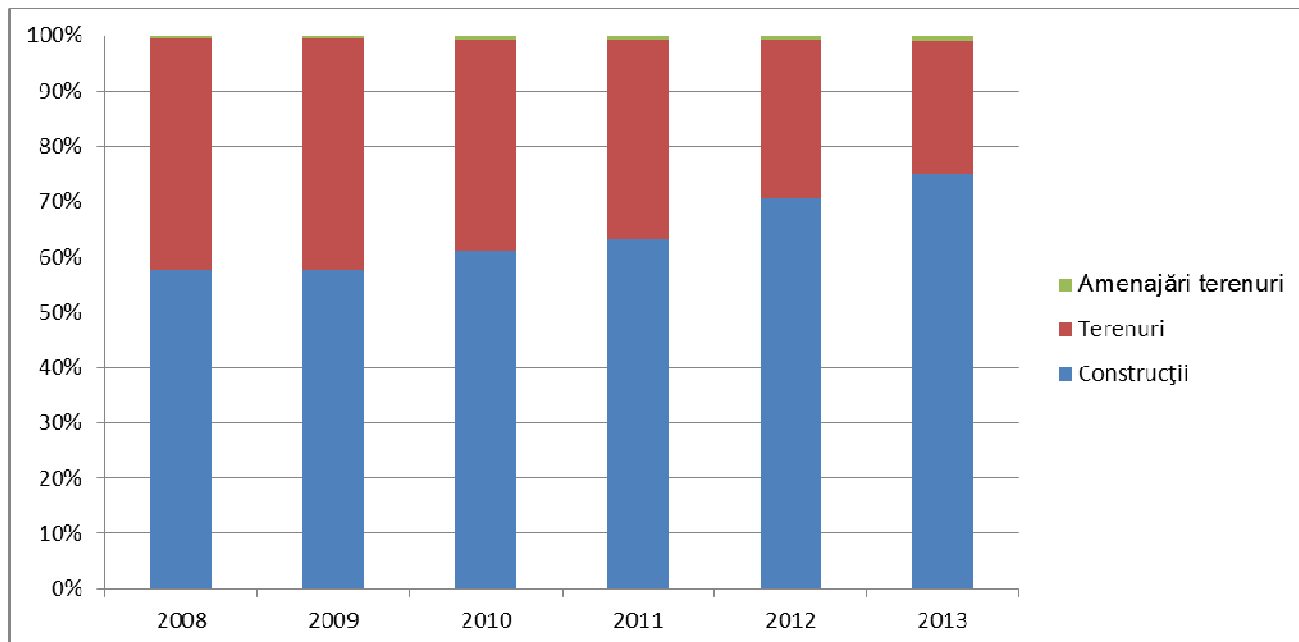
Evoluția patrimoniului public și privat al județului Timiș perioada 2008-2013 pe baza datelor privind valoarea de inventar este prezentată în tabelul și graficele de mai jos:

Tabelul 8.22 - Situația patrimoniului public și privat al județului Timiș perioada 2008-2013 – valoarea de inventar.

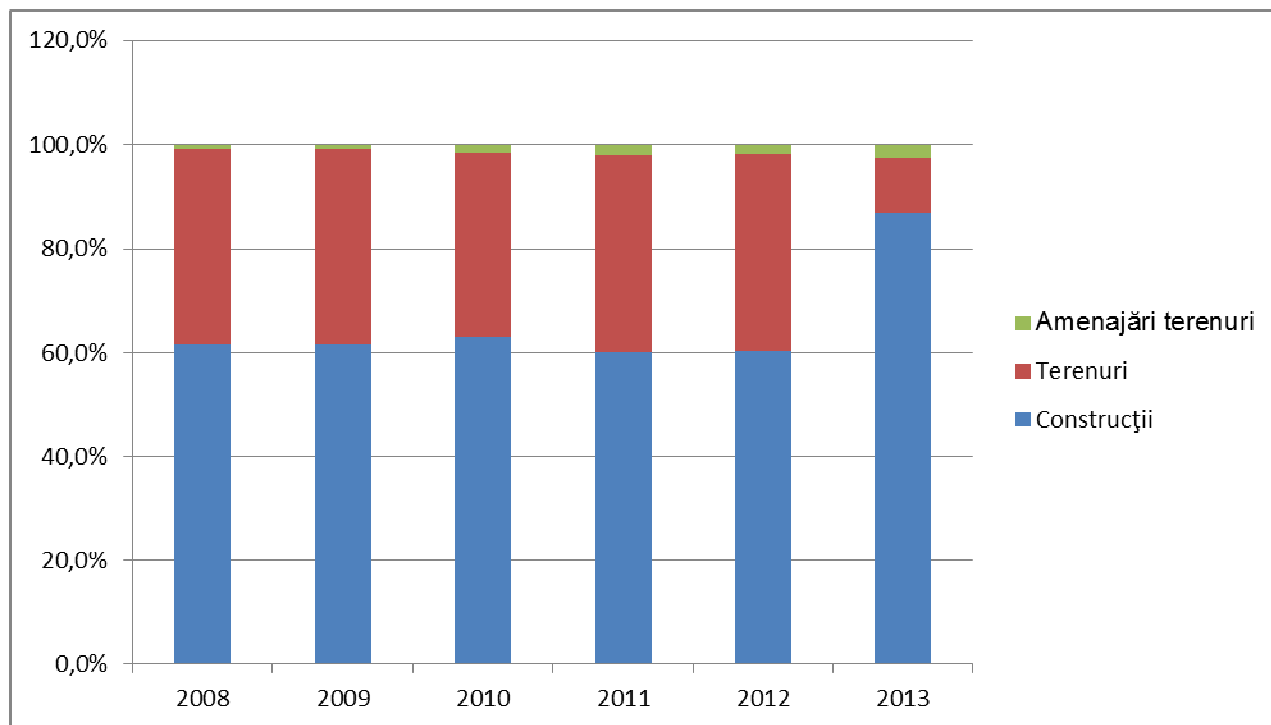
Ex. finan.	Patrimoniul public (mii lei)				Patrimoniul privat (mii lei)				Patrimoniul public și privat CJ Timiș (mii lei)			
	Total	Construcții	Terenuri	Amenajări terenuri	Total	Construcții	Terenuri	Amenajări terenuri	Total	Construcții	Terenuri	Amenajări terenuri
2008	411.346,39	236.343,83	172.076,30	2.926,27	34.575,82	21.322,48	12.935,54	317,79	445.922,20	257.663,31	185.011,85	3.244,05
2009	411.346,39	236.343,83	172.076,30	2.926,27	34.575,82	21.322,48	12.935,54	317,79	445.922,20	257.663,31	185.011,85	3.244,05
2010	456.844,62	279.756,86	172.924,36	4.163,39	34.199,81	21.561,48	12.087,48	550,85	491.044,42	301.318,34	185.011,85	4.714,24
2011	525.249,53	332.710,25	188.287,81	4.251,46	31.889,61	19.173,53	12.087,48	628,59	557.139,14	351.883,78	200.375,30	4.880,06
2012	785.260,57	554.937,99	223.519,35	6.803,23	38.457,07	23.251,73	14.520,69	684,65	823.717,64	578.189,72	238.040,04	7.487,88
2013	740.357,57	554.670,04	178.744,91	6.942,62	26.801,97	23.308,16	2.809,16	684,65	767.159,54	577.978,20	181.554,06	7.627,27

Sursa: CJ Timiș – Direcția Patrimoniu – Date prelucrate

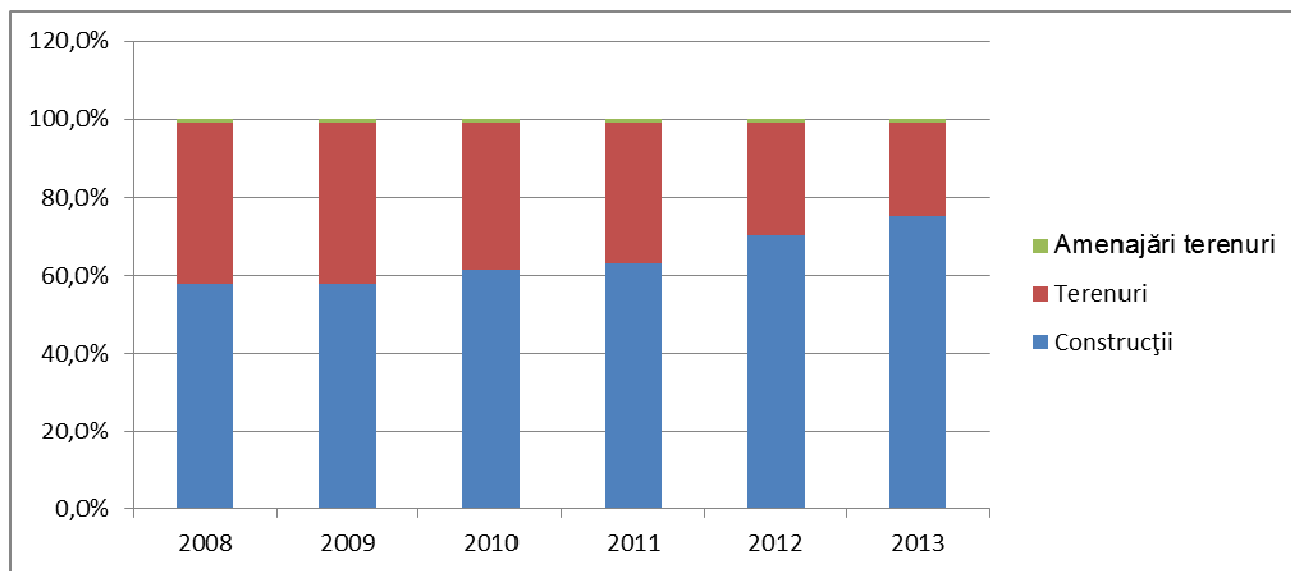
Graficul 8.30 Patrimoniul public al CJ Timiș (%)

Graficul 8.31 Patrimoniul privat :Terenuri CJ Timiș (%)

Graficul 8.32 Patrimoniul total public și privat al CJ Timiș (%)

Se observă faptul că patrimoniul total public și privat al CJ Timiș a înregistrat, o creștere relativ mare în perioada de referință, din punct de vedere al valorii de inventar, de la 445.922,20 mii lei în anul 2008, la 767.159,54 în 2013. În timp ce patrimoniul public și privat al CJ Timiș aferent construcțiilor și amenajărilor de terenuri s-a dublat în perioada de referință și anume de la 257.663 mii lei în anul 2008, la 577.978 în anul 2013 la construcții, respectiv 3.244 mii lei în 2008, la cca. 7.627 mii lei în anul 2013 la amenajări terenuri, valoarea de inventar aferentă terenurilor a înregistrat o ușoară scădere, de la cca. 185.011 mii lei în anul 2008, la cca. 181.554 mii lei în 2013.

În ceea ce privește patrimoniul public al CJ Timiș, luat la valoarea de inventar, acesta a crescut de la cca. 411.346,39 mii lei în anul 2008, la valoarea de cca. 740.357,57 mii lei în anul 2013, din care construcțiile au înregistrat o dublare a valorii de inventar de la circa 236.343 mii lei în 2008, la circa 554.670 mii lei în anul 2013, iar amenajarea de terenuri înregistrând o creștere și mai mare, de la circa 2.926 mii lei în 2008, la 6.942 mii lei în anul 2013.

De asemenea, din tabel rezultă faptul că valoarea de inventar a terenurilor din patrimoniul public al CJ Timiș, s-a menținut relativ constantă în jurul valorii de 172.924 mii lei - 188.287 mii lei până în anul 2011, cu o creștere ușoară în anul 2012 la valoarea de 223.519 mii lei și cu o scădere bruscă în anul 2013 la valoarea de 178.744 mii.

De asemenea, referitor la patrimoniul privat al CJ Timiș, se observa că pe total acesta a înregistrat o scădere, de la valoarea de inventar de circa 34.575 mii lei înregistrată în anul 2008, la circa 26.801 mii lei, valoare înregistrată în anul 2013. Din tabel se observă faptul că această scădere a patrimoniului privat al CJ Timiș este dată în special de scăderea bruscă a valorii de inventar a terenurilor, scădere înregistrată în anul 2013 de la 14.520 mii lei în anul 2012, la numai 2.809 mii lei în anul 2013. Această scădere s-a datorat unor vânzări de terenuri din patrimoniul privat al CJ Timiș.

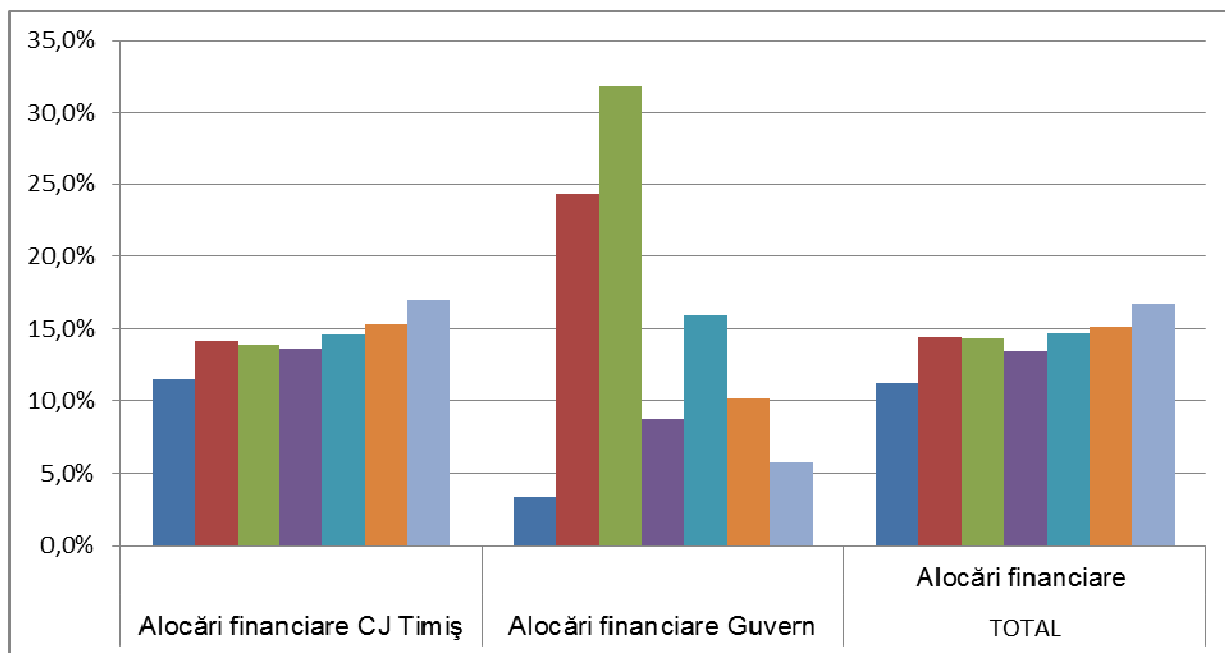
Tabelul: 8.23 - Situația alocării bugetare CJ Timiș și Guvern instituțiilor subordonate perioada 2007-2013

Exercițiul financiar	Alocări financiare CJ Timiș (mii lei)	Alocări financiare Guvern (mii lei)	TOTAL alocări financiare (mii lei)
2007	181.684	1.253	182.937
2008	224.294	9.165	233.459
2009	220.575	11.989	232.564
2010	215.672	3.301	218.973
2011	231.955	5.994	237.949
2012	242.007	3.819	245.826
2013	269.579	2.163	271.742
Total	1.585.766	37.684	1.623.450

Din tabelul de mai sus rezultă faptul că valoarea alocărilor bugetare făcute de Consiliul Județean Timiș către instituțiile subordonate a crescut constant în perioada analizată, de la suma de 181.684 mii lei, sumă alocată în anul 2007, la 269.579 mii lei în anul 2013.

În perioada analizată 2007-2013 suma totală alocată de CJ Timiș de la bugetul propriu pentru instituțiile subordonate s-a ridicat la valoarea de 1.585.766 mii lei, în timp ce alocările financiare făcute de către Guvern s-au ridicat la valoarea de 37.684 mii lei.

Graficul 8.33 Alocări bugetare CJ Timiș și Guvern către instituțiile subordonate CJT 2007-2013 (% din total perioadă)

2.8.5. Sinteza privind accesarea programelor de finanțare UE în județul Timiș – până în 06.2012

Tabel: 8.24 - Sinteza date Programe de Finanțare UE – județul Timiș

Program de finanțare	Număr proiecte contractate (finalizate/ implementare)	Valoare finanțare nerambursabilă (Lei / Euro*)	Nr. proiecte/AXA	Obs.
POR 2007-2013	122	536.670.228 lei 120.416.044 E	Axa 1 – 17; Axa 2 – 1; Axa 3 – 11 Axa 4 – 91; Axa 5 – 2	Proiecte contractate până la -2012
PNDR 2007-2013	701	906.437.155 lei 203.382.955 E	Axa 1 – 472; Axa 2 – 2; Axa 3 – 222 Axa 4 – 5	Proiecte contractate până la 31.06.2012
POS Mediu	7	1.009.140.588 lei 226.427.165 E	Axa 1 – 1; Axa 2 – 1; Axa 3 – 1 Axa 4 – 3; Axa 5 – 1	Proiecte contractate până la ..-2012
POS Transport	4	2.627.581.787 lei 589.566.906 E	Axa 1 – 3; Axa 2 – 1; Axa 3 – 0 Axa 4 – 0; Axa 5 – 0	Proiecte contractate până la -2012
POS DCA	5	2.326.483 lei 522.007 E	Axa 1 – 3; Axa 2 – 2; Axa 3 – 0 Axa 4 – 0; Axa 5 – 0	Proiecte contractate până la -2012
POS DRU	46	270.979.468 lei 60.801.352 E	Axa 1 – 21; Axa 2 – 9; Axa 3 – 11 Axa 4 – 0; Axa 5 – 3; Axa 6 - 2	Proiecte contractate până la ..-2012
POS CCE	84	436.250.103 lei 97.884.155 E	Axa 1 – 31 ; Axa 2 – 21; Axa 3 – 29; Axa 4 – 3	Proiecte contractate până la ..-2012
TOTAL	969	5.789.385.812 lei 1.299.000.586 E		

* la cursul mediu anual BNR pe anul 2012, 1 Euro = 4.4568 lei

Din tabelul 8.24, se observă că la nivelul județului Timiș, până la jumătatea anului 2012 au fost contractate (finalizate/în implementare), un număr de 969 proiecte în valoare totală de cca. 5,8 miliarde lei, pe programele de finanțare UE (POR, PNDR, POS Mediu etc). Cele mai multe proiecte au fost contractate pe programul PNDR – Programul Național de Dezvoltare Rurală – 701 proiecte în valoare totală de cca. 906 milioane lei, iar cele mai puține au fost contractate pe programul POS Transport – 4 proiecte, dar cu o valoare totală mai mare, cca. 2,7 miliarde lei. De asemenea, din tabel se observă că pe programul POS DCA se înregistrează cea mai mică valoare aferentă proiectelor contractate, cca. 2,4 milioane lei.

2.9 - ANALIZA SWOT

2.9.1 Așezarea geografică, cadrul natural și resursele naturale	
2.9.2 Industria și IMM.....	
2.9.3 Infrastructura.....	
2.9.4 Crcetare-Dezvoltare-Inovare	
2.9.5 Turisnm și Cultura	
2.9.6 Resurse umane, Educație și Ocupare	
2.9.7 Calitatea factorilor de mdiu.....	
2.9.8 Dezvoltare Rurală, Agricultură și Silvicultură	

2.9 - ANALIZA SWOT A JUDEȚULUI TIMIȘ

2.9.1 Așezarea geografică, cadrul natural și resurse naturale

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Prin poziția sa geografică, aproape o treime din limitele județului constituie în același timp și frontiere de stat cu Ungaria și Serbia; ➤ Număr mare de situri cu valoare istorică, științifică și peisagistică ridicată, parcuri naționale sau naturale; ➤ Resurse hidroenergetice - Canalul Bega, Timiș; ➤ Existența vegetației forestiere în special în zonele înalte (reprezentând cca. 61, 14% din suprafața neagră, respectiv 12,4% din suprafața totală a județului), precum și existența resurselor accesorii ale pădurii (cinegetice, flora); ➤ Județul dispune de suprafețe de terenuri agricole cu soluri fertile propice unei pomiculturi și zootehnii moderne; ➤ Județul Timiș/Municipiul Timișoara se află la o distanță mai mică de 500 km de 5 (cinci) capitale Europene - Viena, Budapesta, Belgrad, București și Sofia; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Resurse relativ slabe ale subsolului, concomitent cu o folosire slabă a resurselor regenerabile și a celor de apă de suprafață și subterane; ➤ Valorificarea ineficientă a resurselor de subsol, precum și diminuarea activităților de exploatare a acestora – (o medie națională de peste 7 ori mai mică decât cea europeană, de 0,21 euro valoare adăugată/kg material în România față de 1,58 euro valoare adăugată/kg în UE) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Fonduri structurale alimentate prin bugetul Uniunii Europene pentru dezvoltarea zonelor rurale perioada de programare 2014-2020 ➤ Potențial de producere și valorificare integrată de energie electrică din surse regenerabile; ➤ Valorificarea oportunităților rezultate din existența zonei de cooperare transfrontalieră cu Serbia și Ungaria; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vulnerabilitatea unor specii de plante și animale rare, periclitare și endemice; ➤ Schimbările climatice datorate încălzirii globale ca factor de risc, cu privire la deșertificare; ➤ Cadrul legislativ și reglementări în domeniu neclare și discutabile; ➤ Accentuarea fenomenelor de risc natural;

2.9.2 Industria și IMM

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Există o dotare (tradiție) cu forță de muncă, know-how tehnologic și de management industrial în județul Timiș; ➤ Existența unor clustere regionale în județul Timiș; ➤ Număr relativ ridicat de IMM cu capital străin care au o performanță de 2-3 ori mai mare decit cele locale în crearea de valoare adăugată; ➤ Situația județului pe principalele trasee rutiere și de cale ferată de intrare în/dinspre Uniunea Europeană; ➤ Domenii de activitate diversificate ale IMM urilor care își desfășoară activitatea pe raza județului; ➤ Forță de muncă înalt calificată și instruită; ➤ Existența unor parcuri industriale și tehnologice pentru stimularea activității IMM urilor (PITT – CJ Timiș, Parc Industrial Primăria Timișoara); ➤ Apropierea de piețele din zona Europei de Vest; ➤ Sectoare active ale industriei prelucrătoare și 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Productivitate relativ scăzută față de media din Uniunea Europeană; ➤ Existența unui grad redus de inovare al produselor, precum și lipsa unei re proiectări inovative a produselor ce pot fi competitive pe piața intra-europeană; ➤ Deficit de forță de muncă în zona Timișoara și Sănnicolau Mare, în special, în lipsa unor strategii de reindustrializare a municipiului Timișoara și a zonelor inelare adiacente, precum și a altor 10-15 zone mai intens populate din județul Timiș; ➤ Zone mono-industriale care se confruntă cu acute probleme sociale; ➤ Existența unor industrii poluante și în același timp mari consumatoare de energie ; ➤ Număr redus al IMM urilor care folosesc tehnologie de vârf sau tehnologie ca rezultat al cercetării și inovării susținută de lipsa stimulării procesului prin fonduri pentru dotarea cu utilaje și pentru pregătirea adecvată a forței de muncă pe profesii și meserii de vârf și/sau deficitare; ➤ Disparități importante în cadrul județului cu privire la nivelul investițiilor directe (străine sau autohtone); ➤ Numărul relativ mic al IMM-urilor în zona de est a județului, precum și în mediul rural ; ➤ Cooperare redusă între IMM uri în grupuri de profil, Institutele de cercetare – inovare și firmele mari; ➤ Inexistența unui sistem stimulat pentru înființarea de IMM; ➤ Număr redus al serviciilor bancare raportat la cerințele dezvoltării IMM, precum și o slabă răspândire a unităților bancare, în afara zonelor urbane; ➤ Repartizarea neuniformă în județ a infrastructurii de 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Finanțări din fonduri europene (perioada de programare 2014-2020), pentru dezvoltarea mediului de afaceri; ➤ Operaționalizarea de noi parcuri industriale și tehnologice, precum și noi incubatoare de afaceri (în special pe domenii de cercetare – inovare), în vederea dezvoltării zonelor industriale; ➤ Adaptarea mai rapidă la cerințele de calitate ale Uniunii Europene; ➤ Orientarea băncilor de dezvoltare spre finanțarea și sprijinirea dezvoltării sectorului de IMM uri; ➤ Macrostabilizarea mediului economic și 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Migrația forței de muncă înalt calificate și specializate; ➤ Vulnerabilitatea mediului economic intern la șocurile externe; ➤ Delocalizarea IMM –urilor și migrația investitorilor spre alte județe / țări; ➤ Creșterea costurilor cu forța de muncă în lipsa creșterii productivității totale și a eficienței folosirii materialelor și energiei în fabricarea de produse; ➤ Creșterea activităților de evaziune fiscală

<p>pentru echipamente;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Dezvoltarea relativ puternică a sectoarelor comerț și servicii, care asigură prospectarea pieței de export și import; ➤ Existența unităților de învățământ superior cu tradiție în județul Timiș și în regiune; 	<p>susținere a activității IMM-urilor și lipsa acesteia în special în zonele cu mari probleme de reconversie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Investiții relativ reduse în pregătirea și specializarea resurselor umane din cadrul IMM – urilor; ➤ Gradul de folosire redus al resurselor minerale (0,21 euro valoare adăugată/kg în comparație cu 1,58 euro/kg media europeană); importuri tot mai mari de produse, materiale și materii prime la prețuri necompetitive și slabe calitativ; ➤ Lipsa unor măsuri operaționale viabile pentru a asigura o convergență a veniturilor prin reindustrializarea regională 	<p>scăderea inflației în limite acceptabile;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Promovarea și realizarea în perioada următoare a proiectului „Centru Intermodal Regional de Transport Mărfuri – Timișoara ”; 	<p>și a concurenței neloliale;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Poziții de monopol pe piață;
---	--	---	---

2.9.3 Infrastructura

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITATI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Existența unei rețele de transport relativ dezvoltată; ➤ Județ situat la extremitatea vestică a României, la intersecția principalelor trasee rutiere de intrare dinspre Uniunea Europeană; ➤ Rețea infrastructurală pentru mai multe moduri de transport (coridor TEN – T - rutier și feroviar, puncte de frontieră, aeroport internațional la Timișoara); ➤ Aeroportul Internațional Traian Vuia Timișoara – al doilea aeroport din țară ca număr de curse și pasageri; ➤ Localizare pe Coridorul nr. IV de circulație paneuropeană, posibilitate de acces la coridorul nr.VII (prin canalul Bega); ➤ Cursuri de apă care prezintă potențial navigabil, cu posibilități de extindere/ramificare, inclusiv pentru agrement-turism si irigare; ➤ Județul Timiș înregistrează cea mai întinsă și cea mai mare densitate din țară a sistemului feroviar; ➤ Rețea dezvoltată de distribuție a energiei electrice; ➤ Număr mare de locuințe conectate la rețelele de telefonie fixă; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dezvoltare spațială, precum și densitatea (gradul) drumurilor modernizate este relativ redusă în anumite zone ale județului; ➤ Inexistența unui centru de transport intermodal, de transport mixt de mărfuri; ➤ Drumuri naționale cu două benzi de circulație, cu segmente scurte de patru benzi de circulație la intrări în municipiul Timișoara, Lugoj și orașul Sânnicolau Mare; ➤ Lipsa inelelor de centură, fapt care cauzează îngreunarea traficului în interiorul localităților, precum și creșterea timpilor de transport; ➤ Treceri la nivel cu calea ferată ale rețelei rutiere de drumuri locale și județene, în cele mai multe cazuri neamenajate corespunzător; ➤ Lipsa unor poduri pe traseele unor drumuri județene și comunale; ➤ Pondere scăzută a rețelei electificate din total rețea feroviară la nivelul județului (14,2%); ➤ Inexistența rețelilor de gaz metan în numeroase zone din spațiul rural și chiar urban; ➤ Existența unor zone, în special în mediul rural, aproape izolate din punct de vedere al rețelei telefonice de comunicație; ➤ Rețea de piste de biciclete relativ redusă, în special în orașele mici; ➤ Sisteme necorespunzătoare de epurare a apelor, de colectare și reciclare a deșeurilor menajere, precum și inexistența rețelilor de canalizare a apelor uzate menajere în multe localități din zona rurală; ➤ Insuficienta accesare și absorbție a finanțărilor din fonduri de la Uniunea Europeană pentru diferite feluri de transport (rutier, feroviar, pe apă, in vecinătatea orașului Timișoara); 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Realizarea, cu finanțare externă a unui centru de transport intermodal de mărfuri în județul Timiș (la Remetea Mare); ➤ Realizarea tronsonului de autostradă A1 Nădlac – Arad – Timișoara – Lugoj – Deva - Sibiu; ➤ Fructificarea oportunităților de finanțare externe pentru dezvoltarea și specializarea Aeroportului Internațional „Traian Vuia”; ➤ Dezvoltarea cooperării transfrontaliere în scopul dezvoltării infrastructurii și a creșterii economice; ➤ Accesarea finanțărilor din fonduri europene în 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Disfuncționalități cu privire la fluxurile de transport; ➤ Riscul creșterii prețurilor la serviciile de transport și telecomunicații datorate creșterii costurilor cu piesele de schimb și carburanții; ➤ Subfinanțarea atât publică, dar și privată cu privire la întreținerea și reabilitarea infrastructurii de comunicație, transport, a infrastructurii din învățământ, infrastructurii de mediu etc; ➤ Cadru legislativ și reglementări în domeniu instabile

<p>➤ Unități școlare performante (școli, licee, universități etc), cu predare și în limbile germană, engleză, franceză, precum și în limbile minorităților etnice existente în județ;</p>	<p>➤ Grad de conectivitate relativ redus între zonele intens populate și alte zone de atracție pentru deplasări (ex: lipsa unei legături între autostradă și Timișoara, cu acces sub 10 minute pana in centrul orașului);</p>	<p>perioada de programare 2014-2020;</p>	<p>și neclare;</p>
---	---	--	--------------------

2.9.4 Cercetare – Dezvoltare - Inovare

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Existența unei tradiții universitare în cercetarea și inovarea fundamentală și mai puțin cea operațională (de reproiectare inovativă); ➤ Existența unui număr relativ mare de entități implicate în activitatea de cercetare – dezvoltare - inovare (CDI); ➤ Existența unor firme cu capital autohton, dar și cu capital străin, care desfășoară activități de sprijinire a inovării; ➤ Existența clusterelor în județul Timiș, din domeniul CDI; ➤ Investiții derulate la nivelul județului Timiș, în infrastructura de CDI prin programele cu finanțare externă – programul POS CCE; ➤ Participarea autorităților locale la finanțarea unor activități de promovare a rezultatelor cercetării științifice; ➤ Resurse umane pregătite la nivel de bază, care își desfășoară activitatea în domeniul CDI; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lipsa activității de cercetare – dezvoltare - inovare operaționale pentru produse, procese, tehnologii și servicii inovative ale IMM-urilor și firmelor mari, în special la universitățile cu experiență (UPT, UVT, USAMV, UMF), inclusiv pentru servicii inovative pentru alte instituții publice și private; ➤ Număr redus al tinerilor absolvenți de studii superioare, care se implică în activitatea de CDI, datorită lipsei pregătirii spre activități inovative și de dezvoltare de produs și tehnologii; ➤ Capacitate de adaptare relativ slabă a instituțiilor din sistemul CDI și a IMM-urilor la generarea de produse inovative (cu consum redus de materie și energie în principal, adaptat condițiilor și nevoile pieței); ➤ Dotare tehnică depășită și uzată moral și fizic a unor unități de cercetare – inovare (cu excepția parțială a UVT, UPT, USAMV); ➤ Lipsa unor facilități diverse (fiscale, de amplasare etc), pentru activitățile din sistemul CDI, pentru stimularea cercetării operaționale, pentru reproiectarea de produse în vederea economisirii de resurse locale, energie și alte materii prime și materiale folosite; ➤ Posibilități reduse ale IMM-urilor de a crea birouri de inovare, în lipsa unor parteneriate cu alte firme similare, în cooperare cu o firmă mare (și în complementaritate cu aceasta), precum și în corelare cu potențialul de inovare a produselor firmei (reproiectare inovativă minim) al universităților și instituțiilor de CDI 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Existența programelor naționale, structurale, Orizont 2020 etc, de finanțare pentru domeniul CDI, precum și programe de cooperare transfrontalieră; ➤ Existența unei legi a inovării, cu posibilitatea de a stabili sarcini anuale pe colective de tineri cercetători studenți (1 inovare la 10 studenți anual); ➤ Implicarea în consorții precum și dezvoltarea de parteneriate public – privat (PPP), în domeniul CDI; ➤ Oferta de burse pentru tineri pentru stimularea acestora, astfel încât ei să rămână în cadrul institutelor de cercetare; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Migrarea forței de muncă înalt calificate spre alte domenii de activitate mai bine plătite; ➤ Dispariția unor institute de cercetare - inovare ; ➤ Cadru legislativ și reglementări în domeniu insuficient de clare; ➤ Valorificarea relativ slabă a produselor rezultate din activitatea de CDI, în lipsa unui parteneriat regional/național instituționalizat și permanent;

2.9.5 Turism și Cultură

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Existența pe raza județului Timiș a importante resurse pentru dezvoltarea unor activități turistice (ex. - ape termale); ➤ Existența unor centre turistice de tradiție în județ; ➤ Turism de afaceri și turism de tranzit bine dezvoltat; ➤ Existența unei infrastructuri de drumuri europene și a Autostrăzii A1; ➤ Existența renumitelor podgorii permite includerea degustărilor de vinuri în programul turiștilor care vin pentru afaceri sau sunt în tranzit; ➤ Patrimoniul cultural – istoric bogat al județului: biserici, mănăstiri, castele, monumente etc; ➤ Existența unor lacuri de acumulare și cursuri de ape cu potențial turistic; ➤ Parcul natural Lunca Mureșului și alte zone protejate cu suprafețe întinse (rezervații naturale, parcuri dendrologice, etc.); ➤ Existența documentațiilor tehnico-economice realizate pentru zonele turistice și de agrement; ➤ Rezervații și zone protejate recunoscute 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Număr relativ redus al punctelor de informare turistică și al hărților turistice la nivelul județului; ➤ Lipsa unui sistem unitar de administrare și transport local la zonele protejate care să permită practicarea turismului; ➤ Promovare relativ slabă a ofertei turistice a județului, atât pe piața turistică internă cât și externă; ➤ Infrastructura de acces către obiectivele și zonele turistice este slab dezvoltată; ➤ Număr redus de organizații cu activități de promovare a turismului local; ➤ Lipsa resurselor umane calificate și înalt calificate în domeniul turismului; ➤ Nu există reglementări pentru posibilitatea folosirii bazelor din silvicultură în cadrul circuitului turistic; ➤ Oferta de servicii turistice este de slabă calitate și necompetitivă pe piața externă; ➤ Lipsa infrastructurii de mediu în localitățile pe raza cărora există obiective turistice; ➤ Lipsa unui transport ieftin de agrement, precum cel pe apă, pentru a lega siturile cu valoare istorică, științifică și peisagistică ridicată, parcuri naționale sau naturale; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Existența programelor de finanțare cu fonduri extern - UE în domeniul turismului; ➤ Parteneriate sau asocieri pentru dezvoltarea turismului local; ➤ Participarea la târguri de turism, conferințe etc (pentru promovarea ofertei turistice a județului); ➤ Programele pentru calificare, recalificare și perfecționare a forței de muncă în domeniul turismului; ➤ Restaurarea și reabilitarea monumentelor și obiectivelor turistice importante; ➤ Utilizarea instrumentelor de tip e - cultura, e – turism; ➤ Implementarea unor trasee de drumeții în circuitul turistic si folosirea oportunității întâlnirii celor doua trasee ale circuitului european de drumeții in vestul Carpaților Meridionali; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dezvoltarea competitivității ofertelor de produse turistice în zonele transfrontaliere; ➤ Stagnarea dezvoltării turismului rural în zonele monoindustriale; ➤ Scăderea turismului de tranzit; ➤ Pierderea patrimoniului cultural imaterial – obiceiuri, tradiții, port popular, gastronomie etc.; ➤ Degradarea progresivă a așezămintelor culturale și a obiectivelor turistice; ➤ Degradarea progresivă a patrimoniului cultural-turistic;

2.9.6 Resurse Umane, Educație și Ocupare

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pondere relativ ridicată a populației în vârstă de muncă; ➤ Existența unui centru universitar puternic cu o ofertă educațională diversificată și cu un nivel ridicat de performanță; ➤ Pondere în scădere a populației cu vârsta între 25 – 64 ani care are doar educație de bază; ➤ Forță de muncă înalt calificată și care este capabilă să se adapteze la cerințele pieței de muncă; ➤ Înregistrarea unei rate scăzute a șomajului la nivelul județului; ➤ Existența unei tradiții de încurajare a investițiilor în capitalul uman; ➤ Calificarea profesională de bază se realizează prin sistemul de învățământ public, acesta asigurând calificări în domenii foarte variate; ➤ Existența serviciilor de consiliere, orientare și pregătire profesională a șomerilor aflați în căutarea unui loc de muncă; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Un spor natural negativ; ➤ Participare relativ redusă în procesul de învățare pe tot parcursul vieții; ➤ Pondere relativ scăzută a populației cu studii superioare; ➤ Scăderea ratei populației active și a ratei de ocupare; ➤ Nivelul de calificare certificat al forței de munca, profilul de competențe certificate ale persoanelor aflate în șomaj, nu corespund cerințelor specifice ale angajatorilor; ➤ O diversificare redusă a ofertei de calificare/recalificare și conversie; ➤ Creșterea fenomenului de părăsire timpurie a școlii datorită sărăciei și excluziunii sociale; ➤ Lipsa unor măsuri coerente și sistematice în vederea diminuării muncii la negru; ➤ Lipsa orientării în învățământului, liceal și universitar în special, spre activități inovativ-creative, și implicit a nivelului de cunoștințe al absolvenților; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Creșterea populației cu studii superioare și studii medii; ➤ Posibilitate de accesare a programelor de finanțare din fonduri UE, pentru investiții în proiecte din domeniul resurselor umane, educației și forței de muncă; ➤ Creșterea mobilității populației active în vederea identificării mai facile a unui loc de muncă; ➤ Cadru legislativ flexibil și corelat cu cel european în domeniul calificărilor profesionale prin sistemul de învățământ (formare inițială), care să permită adaptarea procesului educațional la nevoile reale ale cursanților de a se califica pentru mai multe meserii; ➤ Dezvoltarea agroturismului poate stimula reconversia forței de muncă disponibilizate; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Îmbătrânirea populației active, concomitent cu lipsa unei învățări pe tot parcursul vieții și a folosirii know-how-ului existent la acest grup de vârstă; ➤ Fluctuațiile tot mai mari înregistrate pe piața forței de muncă; ➤ Migrarea forței de muncă calificate și mai ales înalt calificate către țările membre ale UE; ➤ Relocarea activității unor agenți economici importanți din zonă; ➤ Scăderea calitativă a învățământului și implicit a nivelului de cunoștințe al absolvenților;

2.9.7 Calitatea Factorilor de Mediu

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITATI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tendința de scădere a emisiilor poluanților atmosferici, inclusiv pe fondul reducerii activității industriale (poluante); ➤ Existența unor zone verzi, precum și a unor zone împădurite, care au un rol important în asigurarea unui echilibru ecologic, în special în zonele de deal și de munte; ➤ Reducerea poluării asupra surselor de apă; ➤ Existența sistemului selectiv de colectare a deșeurilor la nivelul mai multor localități de pe raza județului; ➤ Existența mai multor cursuri de apă care formează bazinul hidrografic Bega - Timiș și o parte redusă a bazinului hidrografic Mureș; ➤ Existența pe raza județului a ariilor protejate, rezervațiilor, precum și a unei suprafețe din Parcului Natural Lunca Mureșului; ➤ Resurse umane specializate în protecția mediului (cadre didactice, experți, specialiști de mediu); ➤ Capital natural de valoare deosebită din punct de vedere al biodiversității, peisajului, resurselor de apă, etc; ➤ Existența în Regiune a unei Filiale a Academiei Române (care cuprinde și Comisia de monumente ale naturii); 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Număr redus de instalații care să rețină substanțele poluante la sursă; ➤ Lipsa unui inventar al instalațiilor/ tehnologiilor Best Available Techniques (BAT), Best References (BREFs) etc; ➤ Existența la nivelul județului a unor industrii poluante și mari consumatoare de energie corelată cu lipsa unor sisteme zonale de energie alimentate din surse regenerabile; ➤ Existența unor unități de producere a energiei electrice și termice, care folosesc drept combustibil cărbunele; ➤ Existența unei cote relativ scăzute de reciclare a deșeurilor corelată cu lipsa proiectării inovative a produselor existente; ➤ Suprafețe mari de teren ocupate cu deșuri industriale și menajere; ➤ Lipsa sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare în conformitate cu cerințele și reglementările UE în domeniu, în majoritatea localităților din județ; ➤ Nivelul scăzut al implicării asociațiilor, ONG - urilor, dar și al publicului față de problemele privind mediul înconjurător; ➤ Inexistența unui sistem de monitorizare performant în vederea utilizării informațiilor legate de mediu ; ➤ Număr scăzut al lucrărilor pentru combaterea eroziunii solului, pentru prevenirea inundațiilor și a alunecărilor de teren; ➤ Existența unor zone cu potențial de poluare transfrontaliară; ➤ Lipsa unui sistem de depoluare biologică 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Folosirea fondurilor naționale și europene pentru a înlătura riscurile de mediu în zonele cu risc ecologic; ➤ Disponibilitatea resursei umane pentru activități de reconversie profesională spre așa numitele „meserii verzi“; ➤ Fonduri nerambursabile pentru ramificarea mai multor cursuri de apă care formează bazinul hidrografic Bega – Timiș, pentru transport, agrement și irigații; ➤ Accesarea de fonduri prin programele de finanțare externă UE pe următoarea perioadă de programare 2014-2020, în vederea promovării unor proiecte de înființare, extindere și reabilitare a sistemelor de alimentare cu apă, canalizare și construirea/ reabilitarea stațiilor de epurare a 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lipsa actualizării anuale a Strategiilor de mediu și energetice la nivel național, cu anexă pentru fiecare județ; ➤ Existența unui risc permanent major cu privire la degradarea factorilor de mediu, prin poluări accidentale cauzate de folosirea unor instalații și tehnologii învechite; ➤ Necorelarea legislației naționale de mediu cu legislația și reglementările la nivelul UE și mai ales lipsa unei coerențe operaționale în cunoașterea și aplicarea acesteia (tehnologiile Best Available Techniques, Best References etc; ➤ Afectarea biodiversității din cauza presiunii antropice ; ➤ Calamități simultane sau corelate datorate inundațiilor, secetei, furtunilor etc, concomitent cu lipsa unor studii permanente la nivel național și regional efectuate de

	locală de ecoremediere;		apelor uzate;	universități pentru a identifica cauze, tendințe, a face predicții etc;
--	-------------------------	--	---------------	---

2.9.8 Dezvoltare rurală, Agricultură și Silvicultură

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dezvoltarea socială și economică a localităților rurale din jurul orașelor; ➤ Peste 70% din soluțiile existente la nivelul județului se pretează pentru activități agricole; ➤ Producție de cereale mai mare decât media pe țară; ➤ Teren agricol de calitate ridicată în zonele de câmpie ale județului; ➤ Zone cu tradiție în cultivarea pomilor fructiferi și a viței-de-vie; ➤ Locuințele, din punct de vedere al spațiului și al dotărilor, se situează peste media pe țară; ➤ Existența unui canal de apă cu posibilitatea de ramificare în condițiile deșertificării și a condițiilor extreme (temperaturi mai ridicate în sezonul de vară și temperaturi mai scăzute iarna); ➤ Existența unor centre de cercetare – inovare în domeniul agricol; ➤ Existența, în județ, a unităților de învățământ la toate nivelele, pentru 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Inexistența serviciilor de bază la nivelul localităților rurale din județ; ➤ Rețea de utilități în mediul rural este, încă slab dezvoltată; ➤ Practicarea unei agriculturi de subzistență pe suprafețe mici de teren, care au productivitate redusă datorită lipsei sistemelor de irigații, precum și slabei tehnologizării a lucrărilor efectuate; ➤ Utilizarea sub 10% a fondului de timp de muncă disponibil în agricultură. ➤ Lipsa concentrării suprafețelor agricole la nivel optim pentru a fi prelucrate în mod eficient; ➤ Neglijarea culturilor de plante medicinale și tehnice; ➤ Lipsa unor centre de colectare - depozitare – producție - valorificare cu valoare adăugată (VA) ridicată, a producției agricole; ➤ Lipsa alternării culturilor agricole și monocultura vegetală; ➤ Lipsa activităților de marketing agricol pentru promovarea produselor producătorilor locali; ➤ Suprafețe agricole foarte mari care sunt necultivate și nevalorificate; ➤ Numărul scăzut de IMM-uri în mediul rural; ➤ Cabinete medicale slab dotate, precum și lipsa medicilor specialiști în mediul rural; ➤ Suprafață redusă amenajată pentru irigații de numai 2.2% din suprafața agricolă; ➤ Scoaterea unor suprafețe de teren din circuitul agricol, turistic, etc.; ➤ Inexistența unei oferte de locuri de muncă în mediul rural; ➤ Neadaptarea producătorilor locali la standardele și cerințele de calitate reglementate în UE; ➤ Activități insuficiente cu privire la lucrări de combatere a 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Accesarea de fonduri prin programele de finanțare externă UE pe următoarea perioadă de programare 2014-2020, în vederea promovării unor proiecte de înființarea unor sisteme de depozitare-valorificare a producției agricole; ➤ Utilizarea de fonduri nerambursabile în vederea valorificării terenurilor agricole degradate și nevaloroase prin transformarea lor în pajști sau păduri prin împăduriri; ➤ Accesarea surselor de finanțare externe, prin programele de finanțare ale UE, cât și surse guvernamentale în vederea promovării 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Migrarea forței de muncă existente în mediul rural, către zonele urbane; ➤ Îmbătrânirea forței de muncă și a populației rurale; ➤ Riscul intrării în incapacitate de plată a unor UAT din zona rurală; ➤ Necorelarea planurilor de dezvoltare din silvicultură cu cele din agricultură; ➤ Existența fenomenului de exploatare nerațională a pădurilor, în special a celor aflate în proprietate privată; ➤ Creșterea suprafețelor de teren necultivate

îmbunătățirea cunoștințelor și profesionalizarea personalului angajat în agricultură;	eroziunii solului și a alunecărilor de teren; ➤ Lipsa pregătirii profesionale a fermierilor și producătorilor locali; ➤ Nerespectarea legislației de mediu în special în zonele rurale izolate;	investițiilor de mediu în zone de risc ecologic;	
---	---	--	--

2.10 - ANALIZA DE DIAGNOSTIC

2.10.1	Caracteristici generale	
2.10.2	Situația socio economică a județului Timiș	
2.10.2.1	Mediul de afaceri.....	
2.10.2.2	Agricultura.....	
2.10.2.3	Industria.....	
2.10.2.4	Comerțul și serviciile	
2.10.2.5	Construcțiile	
2.10.2.6	Importul și exportul.....	
2.10.3	Infrastructura județului Timiș	
2.10.3.1	Infrastructura de transport.....	
2.10.3.2	Infrastructura de utilități.....	
2.10.3.3	Infrastructura de afaceri	
2.10.4	Turismul	
2.10.5	Mediul cultural și relațiile de colaborare transfrontalieră	
2.10.6	Populația.....	
2.10.7	Factorii de mediu	
2.10.7.1	Aerul	
2.10.7.2	Resursele de apă.....	
2.10.7.3	Situri protejate.....	
2.10.7.4	Gestionarea deșeurilor.....	
2.10.8	Analiza perioadei curente de programare 2007-2013.....	
2.10.8.1	Implementarea Programului Operațional Regional 2007-2013 (POR) în Regiunea Vest	
2.10.8.2	Implementare Programului POS CCE 2007-2013 în Regiunea Vest - Axa 1	
2.10.8.3	Analiza gradului de implementare a Programului Strategic de dezvoltare socio-economică a județului Timiș- componenta CJ Timiș	
2.10.8.4	Implementarea Programului de investiții privind Planul de Dezvoltare Locală (PNDL) - județul Timiș.....	

2.10 - ANALIZA DE DIAGNOSTIC

Analiza de diagnostic urmărește reliefașia aspectelor esențiale ce caracterizează situația actuală la nivelul județului, ținând cont de modul de structurare a analizei detaliate realizate anterior.

2.10.1. Caracteristici generale.

Așezarea geografică a județului avantajează dezvoltarea legăturilor comerciale cu Europa de Vest. Pentru a permite exploatarea la maxim a poziției geografice din punct de vedere economic este necesară existența și menținerea la nivele înalte a unei rețele de căi de comunicație dense și moderne. În prezent, căile de comunicație existente necesită modernizări și îmbunătățiri.

Suprafața județului Timiș îl plasează pe primul loc între județele țării, ocupând 3,65% din teritoriul României. Peste 80% din această suprafață este alcătuită din teren agricol. Solul județului Timiș oferă condiții favorabile pentru cultura plantelor agricole, în principal a cerealelor, a plantelor tehnice și furajere dar și pentru pomicultură și viticultură. Ținând cont și de predominanța formelor de câmpie în cadrul **reliefului**, județul Timiș constituie unul din cele mai fertile regiuni agricole ale țării. Pe de altă parte, monotonia formelor de relief nu favorizează activitățile turistice bazate pe valorificarea atracțiilor turistice naturale.

Resursele naturale sunt predominant bazate pe buna calitate a solului pentru culturile agricole însă potențialul agricol de excelență al județului Timiș este insuficient valorificat, o serie de produse tradiționale în special din sectorul legume fructe dispărând aproape complet de pe piața externă și internă. Județul nu are resurse naturale ale subsolului care să justifice exploatarea intensivă. Există însă resurse naturale semnificative insuficient exploatare, în principal în ceea ce privește potențialul de energie regenerabilă (solară, geotermală, de biomasă).

2.10.2. Situația socio-economică a județului Timiș.

2.10.2.1. Mediul de afaceri.

Regiunea NUTS 3 Timiș este cuprinsă în grupul de regiuni cu cea mai mare rată de creștere a PIB/locuitor (PPC) în perioada 2000-2010, fiind cea mai dinamică regiune din Europa în această perioadă după județul Giurgiu, Județul Timiș a contribuit astfel la reducerea dispersiei nivelului regional NUTS 3 și 2 al PIB/locuitor în perioada 2000-2010. Nivelul absolut al acestui indicator este situat în ultima decilă la nivelul economiei comunitare, în timp ce la nivel național este pe locul 3.

Valoarea adăugată brută este de 47,9% din Regiunea Vest și 4,9% din nivelul național. Datele similare pentru sectorul industrie sunt de 49,9% și de 6,2%. Pentru industria prelucrătoare, nivelul indicatorului este de 52,3%, fiind cu peste 10% față de nivelul total și respectiv de 7,3%, cu 40% peste nivelul național Gradul de ocupare a timpului de muncă, ca raport între numărul mediu al salariaților și populația civilă ocupată este de 60%, fiind relativ redus datorită nivelului de numai 7,1% al acestui indicator în agricultură, și este compensat de nivelul de 77,5% în industria prelucrătoare. Există o tendință slabă de amplasare a unor puncte de lucru în Timiș de către unități active cu sediul social în alte județe.

Sectorul export-import este diversificat și se află pe locul 2 în România în anul 2012.

Mediul de afaceri este format în proporție de 85% din microîntreprinderi, tendința ultimilor ani fiind de creștere a ritmului de înființare dar și desființare a acestora. Microîntreprinderile sunt vulnerabile la schimbările mediului economic, astfel încât apariția crizei economice a dus la o creștere a numărului de radieri de microîntreprinderi în ultimii 4 ani. Totuși, începând cu anul 2011 se remarcă o revitalizare a mediului de afaceri, caracterizată printr-o creștere puternică a numărului de societăți înființate, concomitent cu o reducere a numărului de radieri. Per ansamblu, mediul de afaceri din județul Timiș este însă caracterizat de o tendință a scăderii numărului de întreprinderi mici și mijlocii, concomitent cu creșterea numărului de microîntreprinderi. Acest lucru indică o vulnerabilitate a sistemului, microîntreprinderile având un ciclu de viață rapid și fiind puternic dependente de evoluțiile pieței.

Interesul investitorilor străini a scăzut în ultimii ani. Acest lucru poate avea consecințe negative importante asupra mediului de afaceri din județ, mai ales ținând cont de faptul că majoritatea capitalului autohton este investit în microîntreprinderi și este nesemnificativ la nivel de întreprinderi medii ori mari societăți. Reducerea investițiilor autohtone/străine semnificative în județ face ca mediul de afaceri să devină extrem de vulnerabil la modificările climatului economic general, național și internațional. Cauzele acestui proces de stagnare/saturare necesită măsuri adecvate pentru deblocare și o atenție deosebită pe stimularea dezvoltării investițiilor de capital autohton care poate contribui la stabilitatea economiei județului și aduce cel mai mare aport de valoare adăugată pentru economia acestuia.

În perioada 2008-2009, PIB-ul a scăzut atât la nivel național, cât și la nivelul județului și a Regiunii Vest, pentru ca în 2010 să se înregistreze o creștere ușoară. În mod constant PIB-ul realizat în județul Timiș a plasat județul nostru pe locul 2 în țară, după municipiul București.

Analiza cifrei de afaceri globale per județ relevă o tendință de creștere economică în perioada 2004-2008, urmată de o perioadă de scădere în 2009-2010 și revenirea lentă a economiei județului în 2011, 2012 și 2013.

Din punct de vedere al cifrei de afaceri realizată pe sectoare economice, în județul Timiș predomină comerțul (38%), industria (25%) și construcțiile (11%).

În sectorul industrie predomină întreprinderile mari, cu cifre de activitate mare (10.04% din numărul total de unități economice din județ realizează 25% din cifra totală de activitate a județului), în sectorul comerțului predomină întreprinderile mici și mijlocii (31.25% din numărul total de unități economice cu acest profil din județ realizează 38% din cifra totală de afaceri din județ), iar în sectorul serviciilor sunt numeroase întreprinderi mici.

Numărul total de unități locale active în sectorul economic non-agricol în județul Timiș a înregistrat o ușoară creștere în anul 2012 față de anul 2011, astfel în anul 2011 a fost de 19.258 unități, în timp ce în anul 2012 a fost de 20.216 unități.

Începând cu anul 2008 s-a redus mult producția industrială, corelată cu dispariția întreprinderilor mari și mijlocii. În perioada 2009-2012 a crescut activitatea întreprinderilor din sectorul agricol, iar în anul 2011 s-a înregistrat o creștere a activităților din comerț și servicii. Economia județului s-a transformat din una preponderent industrială în una de tip terțiar (comerț și servicii). Se poate observa de asemenea scăderea importantă a activității în sectorul construcțiilor în perioada 2009-2010, urmată de o ușoară creștere în 2011. Activitatea de comerț a urmat aceeași tendință, revenirea fiind mai mare în acest sector în 2011. Sectorul serviciilor a atins un maxim în 2007, urmată de o scădere masivă în 2008, stagnare în 2009 și o revenire lentă în 2010-2011 (fără a ajunge însă la maximumul din 2007). Sectorul agricol a avut o evoluție

atipică, cu creșteri și scăderi și cu atingerea unui minim în 2006 și a unui maxim în 2011 fiind influențat de calitatea anilor agricoli.

Reducerea ponderii sectorului industrial împreună cu dezvoltarea sectorului serviciilor și comerțului, corelată cu creșterea ponderii microîntreprinderilor în sectorul economic și reducerea numărului de întreprinderi mici și mijlocii creează imaginea unui mediu de afaceri dominat de numeroase microîntreprinderi ce acționează în sectorul terțiar (comerț și servicii), și care sunt puternic dependente de climatul economic general. Astfel, aceste microîntreprinderi depind în foarte mare măsură de puterea de cumpărare a populației, iar modificările veniturilor populației au un efect imediat asupra economiei județului, creând un climat economic „conjunctural”. În acest context numărul mic de investitori mari din sectorul industrial (productiv) dar mai ales lipsa investitorilor mari autohtoni face ca economia județului să fie ușor influențată de modificările legislative și economice interne și internaționale.

2.10.2.2. Agricultură

Timișul dispune de suprafețe agricole extinse (672.123, adică aproape 80% din suprafața totală a județului) iar acestea se află în proporție de 97% în proprietate privată. Din punct de vedere calitativ, un procent de 37 % din terenurile agricole prezintă un potențial productiv bun și foarte bun (calitate I și II 260.770 ha). La sfârșitul anului 2012 suprafața terenurilor amenajate cu lucrări de irigații și suprafața agricolă irigată în județul Timiș era de 15.510 ha (doar 2.3% din suprafața agricolă a județului).

Pentru județul Timiș, problema ameliorărilor funciare a fost și este acută deoarece terenurile agricole sunt afectate de diverși factori limitativi ai capacității productive: exces frecvent de apă în sol, secetă frecventă, eroziunea solului prin apă, compactarea solului datorită lucrărilor executate necorespunzător etc. Astfel crearea unui sistem de canale, care să asigure o depozitare a apei în exces și apoi o redistribuie în timp de secetă, ar asigura folosirea unei resurse naturale importante în acest sector (conform bune practici în Olanda, în special).

Cu privire la irigații, județul Timiș este caracterizat de o largă diversitate a factorilor de relief, litologici, hidrografici și de asemenea de iregularitățile climatice, în special alternarea pe o lungă perioadă de timp a perioadelor de secetă cu cele de exces de umiditate pe aceleași terenuri. Marea problemă a locuitorilor din mediul rural în managementul resurselor de apă o constituie variația la extreme a elementelor climatice care afectează atât terenurile intravilane cât și cele din afara localităților precum și poluarea resurselor de apă indusă de activitățile agricole.

Principalele culturi (anul 2011) sunt cele de porumb (45.6% din producția vegetală totală) și grâu (31.9%), iar în anul 2012 principalele culturi s-au menținut, și anume cultura porumbului peste 46,5 % din producția vegetală și grâu peste 30% .

Valoarea producției în ceea ce privește producția vegetală la nivelul județului Timiș, a înregistrat o ușoară scădere în anul 2012 față de anul 2011, cu aproximativ 304,1 mil lei (aproximativ -14%), în timp ce valoarea producției animale a crescut față de anul 2011, cu 71,6 mil lei (aproximativ +7,5%).

În ceea ce privește valoarea serviciilor agricole, aceasta a scăzut aproape la jumătate față de anul 2011, de la 41.685 mil. lei la 20.208 mil. lei în anul 2012

Agricultura practică este de tip extensiv. Pentru anul 2011 județul Timiș realizează culturi medii la ha superioare mediei naționale, însă inferioare producțiilor obținute în Uniunea Europeană. În ultimii ani, se remarcă creșterea interesului pentru cultura de rapiță care era un produs tradițional înainte de 1989.

Județul Timiș are nu numai o suprafață agricolă, raportată la populație, suficient de mare pentru a putea fi valorificată în scopuri lucrative ci și o calitate ridicată a terenurilor. Două treimi din localitățile județului sunt caracterizate printr-un potențial agricol ridicat, fie pentru culturile de cereale, fie pentru culturile de plante tehnice și legume, fie un potențial mare de creșterea animalelor. Disponibilitatea teritorială a ariilor de potențial evidențiază o zonă cu un complex de funcții situate în partea de nord a județului, în apropiere de municipiul Timișoara.

Mare parte din necesarul de legume și fructe (în special în extrasezon) este asigurat din import. Datorită lipsei unor subvenții din partea statului și a unor facilități de achiziție, marketing și desfacere a acestei categorii de produse, prețul produselor agricole autohtone este de multe ori mai mare decât a celor din import, ceea ce duce la scăderea interesului pentru agricultură.

Creșterea porcinelor ocupă un loc important în economia județului, fiind concentrată în ferme mari, dar efectivele de animale sunt la jumătate din nivelul anterior anului 1990, indicând un potențial încă neexploatat suficient.

Efectivele de bovine în județul Timiș la sfârșitul anului 2011 se ridicau la 36 de mii capete, ceea ce reprezintă doar 15.3% din numărul inițial de animale existente în 1990, iar în anul 2012 se ridicau la aproximativ 39 mii capete, înregistrând o ușoară creștere față de 2011 (aproximativ +8,33%).

În perioada 2006-2011 efectivele de bovine, cabaline și păsări au scăzut constant, înregistrându-se o ușoară revenire începând cu anul 2012. Se constată o reorientare a producătorilor către caprine. Potențialul pieței este încă insuficient valorificat datorită facilităților insuficiente de sprijinire și stimulare a producătorilor pentru desfacerea acestei categorii de produse pe piețele de consum.

În ceea ce privește fondul forestier, suprafața totală a acestuia a înregistrat o ușoară creștere atât la nivelul Regiunii Vest, cât și la nivelul județului Timiș în anul 2012 față de anul 2011 de la 1021,5 mii ha la 1022,8 mii ha respectiv de la 102,9 mii ha la 103,3 mii ha.

O ușoară scădere s-a înregistrat la pădurile de rășinoase atât la nivelul Regiunii Vest cât și la nivelul județului Timiș, în anul 2011 față de anul 2012 (-2,1 mii ha) la nivel de regiune, respectiv o scădere cu aproximativ -0,3 mii ha în anul 2012, la nivelul județului Timiș.

În ceea ce privește suprafețele de păduri de foioase, acestea au înregistrat o ușoară creștere în anul 2012 față de 2011, cu aproximativ +3,8 mii ha la nivelul Regiunii Vest, respectiv cu aproximativ +0,7 mii ha la nivelul județului Timiș.

2.10.2.3. Industria

Industria județului Timiș se caracterizată prin diversitate, dinamică și atractivitate având un potențial de dezvoltare ridicat pentru mediul de afaceri autohton și străin. Atractivitatea industriei pentru investitorii străini este demonstrată prin faptul că un sfert din rezultatele economiei județului provin de la firme din domeniul industriei.

Ponderea cifrei de afaceri a întreprinderilor din sectorul industrial a scăzut de la 27,5% în 2006 la 25% în 2011.

Principala ramură a industriei a rămas industria prelucrătoare, dar contribuția acesteia la realizarea cifrei de afaceri din industria județului a scăzut de la 97.3% în 2006 la 96.8% în 2011.

Ramurile industriale care au înregistrat creșteri importante în perioada 2006-2011 sunt industria mijloacelor de transport rutier (a cărei cifră de afaceri s-a mărit de peste 18 ori !), industria recuperării deșeurilor (o creștere de 3 ori față de 2006), industria construcțiilor metalice și a produselor din metal (o creștere cu 47.3%), industria alimentară și a băuturilor (o creștere cu 21.8% față de 2006).

S-au produs modificări și în structura internă a sectorului industriei prelucrătoare: industria mijloacelor de transport rutier a devenit predominantă (odată cu dezvoltarea clusterelor automotivă în județ), a scăzut ramura prelucrării produselor textile și de piele, industria alimentară și a băuturilor. S-a dezvoltat de asemenea prelucrarea produselor din lemn și mai ales realizarea produselor de mobilier. De remarcat dezvoltarea industriei de recuperare a deșeurilor. Trebuie remarcată de asemenea scăderea producției de substanțe chimice.

În ultimii ani se poate observa atât scăderea ponderii sectorului industrial în economia județului (trecând pe locul 2 după comerț și servicii), cât și modificarea structurii industriei prelucrătoare. Astfel, a crescut rapid și puternic industria mijloacelor de transport rutier (clusterul automotiv), ramură industrială care produce în majoritate pentru export. S-a dezvoltat industria recuperării deșeurilor (o creștere normală având în vedere introducerea reglementărilor legislative în domeniu) dar și industria alimentară și a băuturilor. Și industria construcțiilor metalice și a produselor din metal a înregistrat o creștere.

Preponderența industriei automotivă, industrie care produce în principal pentru export, indică absența unei baze industriale autohtone solide care să se adreseze consumului industrial intern, fapt resimțit prin absența produselor industriale autohtone pe piața de desfacere.

2.10.2.4. Comerțul și serviciile.

La finalul anului 2011 activitățile de comerț realizau 38% din totalul cifrei de afaceri a județului (în creștere cu 6.5% față de 2006), în principal datorită creșterii activităților de comerț cu ridicata (en-detail).

Sectorul serviciilor a suferit o scădere a activității în perioada 2008-2010, în anul 2011 începând o revenire lentă a acestui sector, astfel încât în anul 2011 serviciile realizau aproximativ 9% din totalul cifrei de afaceri a județului.

Cele mai importante sectoare ale serviciilor sunt cele din domeniul turismului (care din păcate promovează și comercializează aproape exclusiv produse turistice și destinații externe), transporturilor și serviciile de poștă și telecomunicații. În anul 2011 cea mai importantă cifră de afaceri în sectorul serviciilor se înregistrează pentru serviciile de poștă și telecomunicații. Acest sector a înregistrat o creștere bruscă în anul 2008 și s-a menținut la un nivel superior și în perioada următoare.

Cifra de afaceri a sectorului serviciilor în domeniul turismului a crescut în 2011 dar a rămas în continuare sub realizările din anii precedenți, revenind la un nivel similar cu cel din anul 2004. În 2011 a crescut și cifra de afaceri din domeniul transporturilor, ponderea sectorului dublându-se în perioada 2006-2011.

2.10.2.5. Construcții

Dinamica sectorului construcțiilor a urmat tendința generală din economie: o creștere continuă până în anul 2008, urmată de o scădere bruscă în perioada 2009-2010 și o creștere ușoară în 2011.

Firmele cu activitate în construcții au realizat o cifră de afaceri care reprezintă 11% din cea a întreprinderilor active din județul Timiș, în anul 2011 (o scădere a ponderii cu 2% față de 2006).

Circa 3000 de unități economice din județul Timiș au ca obiect de activitate construcțiile, în cadrul cărora erau angajați 13.412 salariați în anul 2011, număr în scădere cu cca. 26 procente comparativ cu anul 2006. Deși cifra de afaceri în sectorul construcții a crescut cu 5% în 2011 față de 2006, numărul de salariați din acest sector a scăzut cu 26%.

Sectorul construcțiilor a suferit o reducere a activității urmare a declanșării crizei economice în 2008. Turismul este slab dezvoltat în județ, capacitățile de cazare existente fiind slab utilizate.

Per ansamblu, economia județului Timiș și-a modificat structura în perioada ultimilor 4 ani, trecând de la o predominantă a sectorului industrial la o dominare a sectorului terțiar (comerț și servicii). Cea mai importantă ramură industrială este cea legată de sectorul automotive și produce aproape exclusiv prin multinaționalele localizate în Timiș în cea mai mare parte pentru export. Singura ramură industrială importantă care produce pentru piața internă este cea a industriei alimentare și băuturilor. Sectorul comerțului este orientat spre desfacerea cu amănuntul și depinde în mare măsură de puterea de cumpărare a populației. Produsele comercializate sunt în mare măsură produse din import. Lipsa unei sector industrial autohton puternic și a producției pentru piața internă contribuie la crearea unui ansamblu economic dinamic dar puternic influențat de evoluția piețelor internaționale și dependent de investițiile străine și puterea de cumpărare a populației, situație ce necesită atenție și intervenții adecvate pentru stimularea și dezvoltarea unei componente semnificative de antreprenori autohtoni în sectoarele industriale de perspectivă.

În ceea ce privește specializarea inteligentă se presupune că aceasta poate fi abordată prioritar la nivel de experți. Concluziile experților, supuse unui proces de validare publică, vor servi factorilor de decizie în a stabili țintele de atins. Având în vedere nivelul redus de inovare din regiunile din România, dar și oportunitatea reindustrializării identificată în Raportul de competitivitate al UE din 2013, dintre nivelurile de specializare identificate în UE, cel de "zonă de producție industrial", aferent tipologiei creșterii inteligente, poate deveni accesibil.

Existența unor resurse limitate și concentrarea în marile orașe capitale de județ a sectoarelor industriale existente face necesar ca abordarea specializării inteligente să se facă din perspectiva regiunilor metropolitane. Nivelul relativ redus al inovării în regiunile metropolitane din România, inclusiv în Timișoara, identificat în clasamentul tuturor regiunilor metropolitane din UE, pentru perioada 2009, justifică inițierea unei analize mai aprofundate din această perspectivă.

2.10.2.6. Importul și exportul

Valoarea exportului județului Timiș la finele anului 2006 a fost de 2.025.732 mii euro ; față de anul 2004 valoarea exporturilor a crescut cu 19.9% . Valoarea exportului la finalul anului 2011 a fost de 3.776.092 mii euro; față de anul 2006 exporturile au crescut cu 86.4%.

Valoarea importului de mărfuri în 2006 a fost de 2.209.780 mii euro; față de anul 2004 valoarea importurilor a crescut cu 23.1%. Valoarea importurilor a fost în 2011 de 3.368.182 mii euro; față de 2006 importurile au crescut cu 52.42%.

Soldul balanței comerciale pentru anul 2011 arată un sold pozitiv important (407.910 mii euro), o modificare importantă față de anul 2006 când soldul era negativ (-184.048 mii euro). Acest lucru se

datorează creșterii masive a exporturilor însă trebuie menționat că acest rezultat pozitiv se datorează aproape exclusiv multinaționalelor prezente în județul Timiș și doar într-o măsură foarte mică producției industriale cu capital autohton, ceea ce subliniază vulnerabilitatea acestor performanțe în condițiile competiției globale de piață și strategiilor de delocalizare a afacerilor pentru maximizarea profiturilor.

2.10.3. Infrastructura județului Timiș

2.10.3.1. Infrastructura de transport.

Rețeaua de căi ferate necesită reparații și modernizări extensive, iar lungimea căilor ferate disponibile pentru circulație s-a redus din 2005 în 2010. Doar 14.2% din lungimea totală a căilor ferate de pe teritoriul județului este electrificată. Lipsesc centrele de transport intermodal pentru marfă și călători care să asigure legătura între căile rutiere și calea ferată. Aportul rețelei de transport pe cale ferată la viața economică a județului este mult diminuat în principal din următoarele cauze:

- ✓ Viteza redusă de circulație a trenurilor, datorită restricțiilor de viteză impuse ca urmare a stării avansate de uzură a căii ferate pe anumite porțiuni;
- ✓ Material rulant și căi de rulare neîntreținute corespunzător;
- ✓ Întârzieri față de orar;
- ✓ Condiții de călătorie improprie, în cazul trenurilor regionale;

Rețeaua rutieră:

Județul este traversat de importante drumuri europene și de Coridorul IV de transport pan-european (Constanța – București – Arad – Budapesta – Bratislava – Praga – Dresda). Județul are și o autostradă (A1- Timișoara – Arad), o parte fiind încă în construcție. Județul Timiș se situează printre primele locuri în țară în ierarhia lungimii drumurilor publice, cu o densitate de 33,7 km/ 100 km. Din totalul drumurilor publice, doar 29,7% sunt modernizate, procent mai mic decât media la nivel național, 30,5%. O mare parte din aceste drumuri modernizate se află într-o stare improprie, fiind necesare lucrări urgente de reparații în vederea asigurării unor condiții civilizate de circulație.

Referitor la căile rutiere de nivel județean se poate aprecia că o serie de neajunsuri, care persistă în prezent, diminuează posibilitățile unei dezvoltări economice de amploare, respectiv a participării corespunzătoare a județului la schimburile economice interne și internaționale.

Printre neajunsuri enumerăm:

- ✓ lipsa autostrăzilor, având ca efect intensificarea nejustificată a traficului pe drumuri neadecvate transporturilor inter-regionale și internaționale;
- ✓ capacitatea portantă scăzută a structurii drumurilor existente ceea ce produce efecte de degradare accelerată;
- ✓ marcarea, inscripționarea și iluminarea de slabă calitate, cu efecte negative asupra siguranței în circulație;
- ✓ procentul ridicat de drumuri județene nemodernizate, fapt ce conduce la restrângerea rutelor alternative și a capacității de trafic.

Se apreciază că finalizarea lucrărilor de execuție la autostrada pe ruta București - Budapesta, ce va străbate teritoriul Regiunii Vest de la est la vest, va satisface în mod corespunzător nevoile de legături

rapide între centrele Timișoara, Arad, și Deva, contribuind totodată la fluidizarea traficului pe celelalte drumuri din regiune.

La 31 decembrie 2011, rețeaua de drumuri publice a județului Timiș avea o lungime de cca. 2930 km (fără sectorul de autostrada Timișoara - Arad dat în folosință în 2012) situând județul Timiș în primele locuri în țară în ierarhia lungimii drumurilor publice, cu o densitate de 33.7 km/ 100 km². Infrastructura rutieră necesită modernizări și construcția unor noi segmente adaptate traficului modern.

Transporturi aeriene

În județul Timiș se găsesc două aeroporturi, de mărimi și cu funcțiuni diferite, ambele situate în apropierea municipiului Timișoara și cu acces din DN 6, respectiv: Aeroportul Internațional Timișoara – Traian Vuia (AIT) și Aeroportul Utilitar Cioca (AUC).

Aeroportul Internațional Timișoara asigură 4 curse interne și 19 curse externe (2012). Aeroportul dispune de depozite uscate, echipamente de prelucrare coletărie, echipamente speciale de manipulare a mărfurilor pentru traficul de marfă. Numărul de pasageri deserviți a scăzut în 2012 după o creștere continuă înregistrată în anii precedenți, dar traficul de marfă a început să crească din nou după scăderea din anul 2011.

Aeroportul Utilitar Cioca este unicul aeroport utilitar al Regiunii Vest Romania. Funcțiunile și serviciile curente ale Aeroportului utilitar Cioca sunt următoarele:

- ✓ servicii utilitare pentru lucrări agricole;
- ✓ servicii aeroservice pentru aparatele proprii.

Aeroportul se confruntă cu problemele precum: pistă nemodernizată, lipsă hangar pentru reparații, deficit de personal calificat și necesită investiții pentru modernizare și transformare în aeroport pentru servicii de aviație utilitară, sportivă și de agrement.

Contribuția transportului aerian la viața economică a regiunii este marcată de anumite neajunsuri dintre care enumerăm:

- ✓ serviciile specifice unui aeroport la standardele UE sunt încă slab dezvoltate;
- ✓ lipsesc dotările specifice de conducere spre aterizare în condiții speciale;
- ✓ serviciile de întreținere a aeronavelor nu se ridică la standardele internaționale;
- ✓ investiția la terminalul Cargo de la aeroportul Timișoara este neterminată.

Aeroportul Timișoara a fost recent amenajat pentru un trafic de mărfuri lărgit dar reprezintă încă o resursă insuficient exploatată în condițiile existenței unui trafic de pasageri în scădere în anul 2012.

Căile navale

Singura cale navigabilă din județ este râul Bega dar acesta necesită investiții importante pentru a fi amenajat pentru trafic comercial și agrement.

Singura cale navigabilă din județ (Râul Bega) este în prezent folosibilă doar pe raza municipiului Timișoara, necesitând lucrări de curățare și amenajare, dar are un potențial de dezvoltare important.

2.10.3.2. Infrastructura de utilități

În ultimii ani (2007-2013) au fost extinse atât rețeaua de alimentare cu apă în județ cât și rețelele de canalizare și gaze. Cu toate acestea mai există un număr redus de localități (9) în care nu există rețea de alimentare cu apă și un număr important de localități în care nu există rețele de canalizare. Infrastructura de canalizare este concentrată în special în zonele urbane, existând puține localități în mediul rural care dispun de rețea de canalizare.

Etapa I-a a Master Planului pentru echiparea cu utilități a unităților administrativ teritoriale din județul Timiș, reușește după un proces de construcție instituțională și pregătire de către Operatorul regional AQUATIM a implementării proiectului județului Timiș, finanțat prin POS Mediu 2007-2013, să rezolve principalele probleme critice din domeniu la nivel urban și periurban.

De notat că, pentru majoritatea localităților slab dezvoltate și depopulate din județul Timiș echiparea cu rețele de canalizare și sisteme de epurare a apelor uzate nu reprezintă o prioritate în prezent și probabil nici pentru noua perioadă de programare, în absența unor programe și măsuri care să permită ridicarea nivelului de dezvoltare a acestora, respectiv perspectiva disponibilității de racordare a gospodăriilor la rețelele de canalizare.

2.10.3.3. Infrastructura de afaceri

În județul Timiș există în număr limitat de parcuri industriale și tehnologice atât în proprietate publică cât și privată, precum și incubatoare de afaceri. Numărul și în special diversificarea și specializarea acestora este însă insuficientă pentru a asigura avantajele competitive necesare asigurării unui ritm accelerat de dezvoltare durabilă a județului.

Pe de altă parte, distribuția acestor infrastructuri de susținere a afacerilor pe teritoriul județului, în zonele cu potențial de creștere economică, este neuniformă, majoritatea fiind concentrate, datorită potențialului economic ridicat al municipiului Timișoara, în zona de influență a polului de creștere economică de interes național Timișoara. Aceasta zona rămâne, în absența unor politici publice locale de susținere a dezvoltării sectorului IMM pe domeniile de importanță strategică, zona cu cele mai mici riscuri de implementare și operare pe întreg teritoriul județului.

Lipsește, de asemenea, chiar și la nivelul municipiului Timișoara, abordările integrative care să multiplice efectele de dezvoltare a infrastructurilor de afaceri deja existente prin întărirea cooperării și valorificarea expertizei de cercetare – inovare existente la nivelul Centrului Universitar Timișoara și a Institutelor de cercetare (ex: conceptul de TECHNOPOL Timișoara deși a fost lansat încă din anul 2000 a rămas la nivel de concept nereușind să coaguleze resursele necesare realizării acestuia).

2.10.4. Turismul

Zona Timișoarei este o zonă de turism de afaceri, cu capacități de cazare suficiente ca număr dar insuficient dotate (în special cu facilități specifice turismului de lux: spa, golf, etc). În restul județului există câteva pensiuni agroturistice dar potențialul agroturistic este insuficient dezvoltat, iar conceptul de agroturism deseori slab reprezentat și implementat.

De asemenea, nici potențialul turistic reprezentat de ariile și rezervațiile naturale nu este exploatat corespunzător. În județ dar și în zona Timișoarei, există numeroase puncte de interes pentru turismul cultural dar multe clădiri necesită reparații extinse pentru a putea fi valorificate corespunzător.

Indicele de utilizare a capacităților de cazare este mic și în continuă scădere și nu există o promovare corespunzătoare a zonelor turistice ale județului și nici structuri specializate pentru promovarea și implementarea unor oferte și acțiuni turistice care să aibă o abordare strategică pe baza unui program strategic coerent pe termen mediu și lung. În prezent pentru valorificarea potențialului turistic al Timișoarei și al județului Timiș lipsesc produsele turistice locale.

Evoluția capacității de cazare în județul Timiș a fost una de tip ascendent. În privința evoluției numărului de locuri de cazare comparativ cu anul 2005 s-a înregistrat o creștere de aproximativ 148,3% la nivelul anului 2012.

În perioada 2006-2008 indicele utilizării capacităților de cazare s-a menținut la un nivel constant (dar redus), în perioada 2009-2013 a scăzut puternic, un indicator al scăderii interesului turiștilor pentru utilizarea unităților de cazare, dar nu neapărat și al scăderii atractivității zonei din punctul de vedere al turismului.

2.10.5. Mediul cultural și relațiile de cooperare transfrontalieră

Județul Timiș are o tradiție culturală multietnică valoroasă. În municipiul Timișoara există teatre în limbile principalelor minorități naționale, ziare, cărți și emisiuni radio-tv locale în aceste limbi. În județ există și un bogat patrimoniu cultural mobil și imobil dar acesta este insuficient valorificat și necesită investiții importante pentru a asigura reabilitarea și valorificarea acestuia.

În ultimii ani se remarcă o scădere a interesului publicului pentru carte, numărul bibliotecilor și a cititorilor activi scăzând continuu.

Județul Timiș este parte din Euroregiunea Dunăre – Criș – Mureș -Tisa (DKMT) alături de județele Bács - Kiskun și Csongrád din Ungaria și județele Arad, Caraș-Severin din Regiunea Vest a României. În cadrul acestei colaborări au fost derulate o serie de proiecte transfrontaliere iar cooperarea continuă și în prezent mai ales în vederea promovării tradițiilor culturale. Proiectele strategice de cooperare transfrontaliere menite să genereze efecte semnificative rămân însă un deziderat neatins încă din perioada curentă de programare a fondurilor structurale 2007-2013 și un obiectiv important pentru noua perioadă de programare 2014-2020.

2.10.6. Populația

În ultimii ani populația județului Timiș a crescut, în special prin stabilirea în județ a unui număr destul de mare de persoane din alte regiuni ale României. Sporul natural al populației se menține însă negativ (constant negativ din 1990). Se înregistrează (începând din 2007) un fenomen lent de migrațiune de la oraș la sat.

Cu toate acestea, se poate afirma că populația județului este majoritar urbană, însă cu o pondere ușor inferioară față de ponderea la nivel regional, ceea ce înseamnă că sunt alte județe intraregionale cu un grad de urbanizare ușor mai crescut decât al județului Timiș.

Începând cu anul 2006 se înregistrează o tendință de creștere lentă, dar constantă, a numărului de locuitori, astfel că în 2012 densitatea populației a ajuns la 78,2 locuitori/km², corespunzător unei creșteri a numărului de locuitori cu 3,1% față de anul 2006, în contrast cu evoluția populației la nivel regional și național.

Structura pe categorii de vârste a populației poartă amprenta caracteristică a unui proces de îmbătrânire demografică - scade în special populația cu vârstă sub 15 ani și crește populația cu vârsta peste 60 de ani.

În ceea ce privește resursa de muncă, aceasta a reprezentat constant 64-68% din totalul populației. Este important de observat faptul că din totalul resurselor de muncă 28.3% (anul 2011) o reprezintă „populația angajată în alte activități” adică cadre militare și persoanele asimilate acestora, precum și **persoane apte de muncă dar care nu figurează ca salariați, patroni, lucrători pe cont propriu, lucrători familiali neremunerați sau șomeri.**

Rata oficială a șomajului este foarte scăzută (1.9%), fapt care ridică totodată probleme cu privire la ocuparea forței de muncă. O mare parte din populația ocupată civilă (22.5%) lucrează în sectorul agricol. Cea mai mare parte din populația ocupată civilă (28%) lucrează în sectorul industriei. A scăzut numărul persoanelor care lucrează în sectorul comerțului, chiar dacă cifra de afaceri a acestui sector a crescut. A crescut numărul persoanelor ocupate în sectorul comunicațiilor, alte activități (profesionale, științifice și tehnice). A scăzut numărul persoanelor ocupate în sectorul învățământului, sănătate și asistență socială (în principal datorită salariilor mici și politicile publice naționale de reducere a personalului bugetar), ceea ce creează probleme majore de funcționare pentru sistemele respective.

Deși rata oficială șomajului este mică, trebuie observat că se înregistrează o tendință de creștere a șomerilor cu studii liceale și superioare, ceea ce indică o problemă în ceea ce privește adecvarea studiilor la piața muncii. În plus absolvenții de studii liceale și superioare nu își declară statutul de șomeri la AJOFM, fapt care conduce la denaturarea ratei reale a șomajului la nivelul județului.

Datorită creșterii populației din județ (prin migrațiune internă), ponderea pensionarilor în populația generală a județului a scăzut, dar pensionarii reprezintă în continuare peste 23% din totalul populației.

Serviciile de asistență socială s-au reorientat către asigurarea integrării copiilor în familii și creșterea protecției sociale a adulților dar există, încă, probleme în acoperirea întregului teritoriu al județului (în special în zonele rurale). Costurile anuale pentru acoperirea cheltuielilor sociale reprezintă peste 50% din bugetul județului Timiș, ceea ce este semnificativ peste media europeană.

2.10.7. Factorii de mediu

2.10.7.1 Aerul

În ultimii ani s-au făcut investiții importante în conformarea celor 4 centrale electro-termice la cerințele de mediu europene. În pofida reducerilor emisiilor poluante în aer, există depășiri ale valorilor limită de calitate a aerului la indicatorii de particule în suspensie (Timișoara).

În ciuda reducerilor recente ale emisiilor poluante în aer, există depășiri ale valorilor limită de calitate a aerului la indicatorii - dioxid de sulf (SO₂), particule în suspensie (PM₁₀) și ozon (O₃).

Calitatea aerului s-a îmbunătățit în ultimul deceniu, dar evoluția problemelor și provocărilor de mediu impun implementarea mai multor programe de prevenire a poluării pe scară largă și utilizarea abordărilor de precauție.

2.10.7.2 Resursele de apă

Concentrațiile poluanților în râuri au scăzut dar mai puțin semnificativ în lacuri.

- ✓ scăderea poluanților în râuri se datorează măsurilor introduse de legislația națională și europeană, în special cu referire la epurarea apelor uzate urbane, reducerea poluării cu azot și fosfor din agricultură.

- ✓ îmbunătățirea calității apei în unele lacuri a fost, în general, relativ lentă, în ciuda măsurilor luate de reducerea poluării. Acest lucru se datorează, cel puțin parțial, încărcării cu fosfor intern stocat în sedimentele din lac.

Depășirile limitelor privind calitatea apei subterane, conform Legii 311/2004, s-au înregistrat, în cea mai mare parte, datorită complexelor zootehnice din B.H. BEGA-TIMIS, precum și datorită câmpurilor de aspersie ape fenolice de la S.C. Solventul din zona Margina – sector Margina, care, în prezent, deși și-a încetat activitatea, continuă să influențeze calitatea apelor subterane.

Modificările de calitate a apei din stratul freatic sunt produse de:

evacuările de ape uzate neepurate sau insuficient epurate provenite de la localitățile arondate bazinului hidrografic;

- ✓ lipsa sau insuficienta rețea de canalizare menajeră a localităților aflate în spațiul bazinului hidrografic;
- ✓ infiltrațiile din canalele de desecare, canale folosite în mod accidental sau temporar pentru descărcarea apelor uzate de la vechile bataluri ale unităților zootehnice;
- ✓ depozitarea și împrăștierea pe terenurile agricole a îngrășămintelor chimice și a pesticidelor fără a ține cont de perioadele optime de administrare a acestora;
- ✓ impurificării remanente datorată fostelor evacuări de dejecții provenite de la complexele de creștere a suinelor precum și a celor de creștere a păsărilor;
- ✓ depozitării gunoierului menajer pe suprafețe neamenajate.

Evaluarea potențialului ecologic și a stării chimice a corpurilor de apă puternic modificate și artificiale – anul 2013

Evaluarea potențialului ecologic și a stării chimice a corpurilor de apă monitorizate:

Atât în **Bazinul hidrografic Aranca**, **Bazinul hidrografic Bega** cât și în **Bazinul hidrografic Timiș** corpurile de apă monitorizate au fost încadrate în stare proastă, din cauza indicatorilor cadmiu și plumb în urma evaluării stării chimice, iar din punct de vedere al elementelor biologice, fizico – chimice și al poluanților specifici a fost încadrat la categoria moderat și bun.

În județul Timiș, în B.H. Bega există 81 stații de epurare, din care 34 de stații (41,97%) funcționează corespunzător și 47 de stații (58,02%) funcționează necorespunzător. Prin Programul POS Mediu 2007-2013 se vor realiza stații noi de epurare în mai multe localități din județ.

În județul Timiș, strategiile și acțiunile principalele privind managementul durabil al resurselor de apă sunt următoarele:

- ✓ utilizarea resurselor crește cu un ritm mai lent decât producția economică. Această decuplare parțială este încurajatoare, însă Europa încă folosește din ce în ce mai multe resurse naturale.
- ✓ consumul de apă utilizată pentru populație și activități economice a scăzut. Cerințele specifice de gospodărire a apelor în vederea utilizării durabile sunt îndeplinite parțial.
- ✓ calitatea resurselor de apă s-a îmbunătățit în ultimii ani. Statele membre ale UE ar trebui să vizeze obținerea unei stări mai bune în toate corpurile de apă de suprafață până în anul 2015 și ape subterane cel târziu până în anul 2027. Starea de calitate a apelor de suprafață din Bazinul Hidrografic Bega - Timiș s-a menținut în parametrii ultimilor ani.

Se constată o capacitate redusă de epurare la stațiile care deserveșc activitățile din domeniul zootehniei, mineritului, industriei lemnului, etc. Acest lucru conduce la deversarea în emisari a unor cantități sporite de elemente potențial poluatoare.

Se impune reevaluarea strategiei privind gospodărirea durabilă a Bazinului Hidrografic Bega-Timiș în contextul noilor dezvoltări economice și al noilor evoluții privind schimbările climatice.

2.10.7.3 Situri protejate

În județul Timiș există numeroase arii protejate de interes național sau local, care au potențial turistic, dar nu pot fi valorificate corespunzător datorită unor constrângeri specifice zonelor protejate prevăzute de legislația națională și europeană.

Mai mult, aceste zone sunt amenințate de **planuri urbanistice zonale pentru extinderea intravilanului localităților, pentru viitoare zone rezidențiale și funcțiuni complementare, amplasamente ce se găsesc și în vecinătatea ariilor naturale protejate.**

Influențele negative datorate omului în ariile protejate sunt:

- ✓ **rezervațiile ornitologice** amenințate de activitățile antropice : pescuit, acces cu bărci, construcții de locuințe de vacanță, turism neorganizat amenajări hidrotehnice, vânătoare, braconaj, colectări de material biologic, recoltări stuf, tăieri ilegale de vegetație lemnoasă, cosit, incendieri;
- ✓ **rezervațiile forestiere** amenințate datorită lipsei amenajărilor necesare, pierderi cauzate de boli și dăunători, turism neorganizat, depozitare necontrolată de deșeuri;
- ✓ **rezervațiile botanice** amenințate de pășunatul excesiv, recoltarea speciilor protejate din flora și fauna sălbatică, depozitare necontrolată de deșeuri;
- ✓ **rezervațiile pedologice** amenințate de pășunatul excesiv, eroziunea solului, depozitare necontrolată de deșeuri;
- ✓ **rezervație paleontologică** amenințată de eroziunea solului datorată intensificării proceselor de levigare.

2.10.7.4 Gestionarea deșeurilor:

Consiliul Județean Timiș are în implementare proiectul: „Sistem Integrat de Management al Deșeurilor în Județul Timiș”- cod proiect CCI 2009RO161PR041, finanțat din fonduri europene nerambursabile prin Programul Operațional Sectorial Mediu (POS).

Scopul proiectului este completarea infrastructurii și a echipamentelor existente cu investiții care să conducă la asigurarea unui sistem de management integrat al deșeurilor la nivel de județ, prin care se va realiza atingerea standardelor minime pentru conformarea cu cerințele legislative ale UE referitoare la sectorul de mediu, precum și respectarea angajamentelor României asumate prin Tratatul de Aderare la Uniunea Europeană.

Proiectul prevede 5 zone de colectare în județ, o stație de transfer și trei centre de colectare. În prezent a fost dat în folosință depozitul de deșeuri nepericuloase de la Ghizela, cu stație de sortare, compostare, platformă de tratare și o celulă de depozitare. Se prevede închiderea depozitelor neconforme din localitățile Buziaș, Lugoj, Sânnicolau Mare, Făget, Parța-Șag și Jimbolia.

2.10.8 Analiza perioadei curente de programare 2007-2013

Județul Timiș a accesat la nivelul administrațiilor publice locale, fonduri UE în valoare de aproximativ 1,3 miliarde Euro. Există însă multe administrații publice locale care nu reușesc să acceseze aceste fonduri din cauza lipsei resurselor umane calificate și a prevederilor legale care nu permit angajări și nici acordarea de salarii competitive pentru atragerea specialiștilor în structura de personal a UAT.

Până la jumătatea anului 2012 au fost contractate (finalizate/în implementare), un număr de 969 proiecte în valoare totală de cca. 5,8 miliarde lei, pe programele de finanțare UE (POR, PNDR, POS Mediu etc). Cele mai multe proiecte au fost contractate pe programul PNDR – Programul Național de Dezvoltare Rurală – 701 proiecte în valoare totală de cca. 906 milioane lei iar cele mai puține au fost contractate pe programul POS Transport – 4 proiecte, dar cu o valoare totală mai mare, cca. 2,7 miliarde lei. De asemenea, pe programul POS DCA se înregistrează cea mai mică valoare aferentă proiectelor contractate, cca. 2,4 milioane lei.

2.10.8.1 Implementarea Programului Operațional Regional 2007-2013 (POR) în Regiunea Vest

În perioada analizată au fost depuse la OI pentru implementarea POR 2007-2013 un număr de 802 proiecte în vederea solicitării de finanțare nerambursabilă.

Au fost contractate un număr de 317 proiecte în valoare de 493,62 mil. Euro, din care un număr de 208 proiecte în valoare de circa 303 mil. Euro se aflau în evaluare sau proiecte aflate în rezervă.

În perioada de referință, în județul Timiș, au fost depuse pe programul POR 2007-2013 un număr total de 215 proiecte în valoare de circa 373 mil Euro, din care 101 proiecte în valoare de circa 156 mil. Euro contractate - implementare sau finalizate iar 33 proiecte se aflau în evaluare sau în rezervă.

Cele mai multe proiecte au fost depuse pe Axa 4 „Sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri regional și local”, aproximativ 120 proiecte în valoare de circa 56 mil. Euro, din care 63 proiecte contractate – în implementare/finalizate în valoare de circa 16 mil. Euro respectiv un număr de 3 proiecte aflate în evaluare/rezervă în valoare de circa 3,3 mil. Euro.

Cel mai mic număr de proiecte depuse a fost înregistrat pe Axa 2 – „Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale de transport” – un număr de 9 proiecte în valoare de cca. 80 mil. Euro, din care 3 proiecte contractate /finalizate în valoare de circa 30 mil. Euro, respectiv 4 proiecte în evaluare/rezervă în valoare de circa 48 mil. Euro, 2 proiecte fiind respinse la finanțare

2.10.8.2 Implementarea Programului Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice - POS CCE 2007-2013 în Regiunea Vest – Axa Prioritară 1 „Un sistem de producție inovativ și eco-eficient”:

În perioada 2007-2013 în Regiunea Vest pe programul POS CCE 2007-2013 **Axa 1 - „Un sistem de producție inovativ și eco-eficient”**, a fost depus un număr total de 185 proiecte în valoare de circa 77,51 mil. Euro, din care un număr de 93 proiecte se aflau în implementare/finalizate în valoare de circa 27,34, iar 8 proiecte în evaluare/precontractare în valoare de circa 4,58 mil. Euro.

În perioada de referință în județul Timiș au fost depuse pe Programul POS CCE 2007-2013 **Axa 1 - „Un sistem de producție inovativ și eco-eficient”** un număr total de 131 proiecte în valoare de circa 72 mil. Euro, din care 87 de proiecte contractate în implementare/finalizate în valoare de circa 45,24 mil. Euro, iar un număr de 5 proiecte se aflau în evaluare/precontractare/rezervă în valoare de circa 9,1 mil. Euro.

Comparativ cu celelalte județe (Arad, Caraș-Severin și Hunedoara) care compun regiunea și care au depus împreună 54 proiecte, județul Timiș a depus cele mai multe proiecte 131 dintr-un total de 185 proiecte depuse în Regiunea Vest pe programul POS CCE 2007-2013 Axa1.

2.10.8.3 Analiza gradului de implementare a Programului strategic de dezvoltare economico-sociala a județului Timiș - componenta CJ Timiș.

În perioada analizată, numărul total de proiecte prevăzute în Programul Strategic de Dezvoltare a județului Timiș pentru a fi depuse spre finanțare pe programele cu finanțare nerambursabilă UE, în perioada de programare 2007-2013, a fost de cca. 199 de proiecte în valoare totală estimată de cca. 747 mil. Euro, din care s-au depus efectiv spre finanțare 158 proiecte în valoare totală de cca. 490,42 mil. Euro, fiind aprobate la finanțare un număr de 121 proiecte în valoare totală de cca. 362 mil. Euro.

Au fost finalizate un număr de 56 proiecte în valoare de cca. 133 mil. Euro, iar cca. 64 de proiecte se aflau în implementare la sfârșitul perioadei analizate (finele anului 2013) în valoare totală de cca. 139 mil. Euro.

Rata procentuală de realizare a Programului Strategic din punct de vedere al numărului de proiecte (57,66%) este mai mare față de Rata de realizare a Programului Strategic din punct de vedere valoric (42,92%), din 470 proiecte prevăzute a se depune, 144 proiecte au fost finalizate în perioada de referință iar 127 proiecte se aflau în implementare rezultând o rată de realizare de 57,66%.

Gradul de realizare al Programului Strategic în perioada curentă de programare de aproximativ 60% este apreciată ca fiind bună, (CJ Timiș se află în clasamentul național al județelor din punct de vedere al accesării de fonduri UE, conform studiului realizat de ISP, pe locul 6 (șase)), în contextul în care programele de finanțare au avut resurse limitate, însă au avut o campanie susținută de promovare și încurajare a potențialilor beneficiari să perfecteze proiecte.

2.10.8.4 Implementarea programului de investiții privind Planul de Dezvoltare Locală (PNDL) - județul Timiș

Implementarea programului privind proiectele de investiție în cadrul Planului Național de Dezvoltare Locală – OUG 28/2013 (*HG nr. 577/1997 și OUG 6/2006*) pentru perioada 2007 – 2013 a fost în valoare totală de 73.172,58 mii lei, aferente unui număr total de 112 proiecte de investiții de infrastructură, din care 87 proiecte de investiții alimentare cu apă în valoare de 40.420 mii lei, 8 proiecte de investiții sistem de canalizare menajeră în valoare de 2.352 mii lei și 17 proiecte de investiții drumuri comunale în valoare de 30.400 mii lei.

Alocări bugetare CJ Timiș și Guvern către instituțiile subordonate perioada 2007-2013:

Valoarea alocărilor bugetare făcute de Consiliul Județean Timiș către instituțiile subordonate a crescut constant în perioada analizată, de la suma de 181.684 mii lei, sumă alocată în anul 2007, la 269.579 mii lei în anul 2013 o creștere cu 48,40% față de anul 2007.

În perioada 2007-2013 suma totală alocată de CJ Timiș de la bugetul propriu pentru instituțiile subordonate s-a ridicat la valoarea de 1.585.766 mii lei, în timp ce alocările financiare făcute de către Guvern s-au ridicat la valoarea de 37.684 mii lei.